Egemen KARAKAYA SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ Doktora Tezi 2026

T.C.
ERCİYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ
ANABİLİM DALI

KANAL İSTANBUL ARGÜMANTASYON ANALİZİ

Hazırlayan
Egemen KARAKAYA

Danışman
Prof. Dr. Mustafa DEMİRCİ

Doktora Tezi

Mart 2026, KAYSERİ

T.C.
ERCİYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ
ANABİLİM DALI

KANAL İSTANBUL ARGÜMANTASYON ANALİZİ

(Doktora Tezi)

Hazırlayan
Egemen KARAKAYA

Danışman
Prof. Dr. Mustafa DEMİRCİ

Mart 2026, KAYSERİ

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Egemen KARAKAYA

T.C.
ERCİYES ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Anabilim Dalı : Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
Program Adı : Doktora
Tez Başlığı : Kanal İstanbul Argümantasyon Analizi

Yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının a) Giriş, b) Ana bölümler ve c) Sonuç kısımlarından oluşan (Kapak, Ön söz, Özet, İçindekiler ve Kaynakça hariç) toplam 214 sayfalık kısmına ilişkin 23/03/2026 tarihinde ***Turnitin*** intihal programından aşağıda belirtilen filtreleme uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre tezin benzerlik oranı**: % 3'** dur.

Filtrelemeye **alıntılar dahil** edilmiştir. Filtrelemede **yedi (7) kelimeden daha az** örtüşme içeren metin kısımları hariç tutulmuştur.

Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez İntihal Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmasının herhangi bir intihal içermediğini, aksinin tespit edilmesi durumunda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini bilgilerinize arz ederim. 26/03/2026

Danışman	**Öğrenci**
Prof. Dr. Mustafa DEMİRCİ	Egemen KARAKAYA

KILAVUZA UYGUNLUK

"Kanal İstanbul Argümantasyon Analizi" başlıklı Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi Lisansüstü Tez Önerisi ve Tez Yazma Yönergesine uygun olarak hazırlanmıştır.

Hazırlayan	**Danışman**
Egemen KARAKAYA	Prof. Dr. Mustafa DEMİRCİ

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi ABD Başkanı

Prof. Dr. Hakkı BÜYÜKBAŞ

KABUL ve ONAY TUTANAĞI

Prof. Dr. Mustafa DEMİRCİ danışmanlığında **Egemen KARAKAYA** tarafından hazırlanan **"Kanal İstanbul Argümantasyon Analizi"** adlı bu çalışma jürimiz tarafından Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü **Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi** Anabilim Dalı'nda **Doktora** tezi olarak kabul edilmiştir.

26/02/2026

JÜRİ:

Danışman : **Prof. Dr. Mustafa DEMİRCİ**

Üye : **Doç. Dr. Mehmet Seyda OZAN**

Üye : **Dr. Öğr. Üyesi Elif ŞİMŞEK**

Üye : **Prof. Dr. Abdullah AYDIN**

Üye : **Prof. Dr. Aziz BELLİ**

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulu'nun …. /…./…… tarih ve …….. sayılı kararı ile onaylanmıştır.

……. /…..…../ ……..…

Prof. Dr. Atabey KILIÇ

Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ

Hayatımın her döneminde olduğu gibi bu yoğun akademik süreçte de benden maddi ve manevi desteklerini, sevgi ve sonsuz sabırlarını bir an olsun esirgemeyen kıymetli aileme en derin minnet duygularımı sunarım.

Çalışmamın fikri aşamasından sonuçlanmasına kadar geçen her adımda bilgi ve tecrübeleriyle bana yol gösteren, akademik vizyonuyla ufkumu açan, sabır ve titizlikle kıymetli vaktini benden esirgemeyen saygıdeğer tez danışmanım Prof. Dr. Mustafa DEMİRCİ'ye sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Tez izleme ve değerlendirme süreçlerinde yer alarak kıymetli eleştirileri, titiz incelemeleri ve yapıcı yönlendirmeleriyle bu çalışmanın bilimsel temellerinin olgunlaşmasına değerli katkılar sağlayan saygıdeğer jüri ve komite üyelerim Doç. Dr. Mehmet Seyda OZAN'a, Dr. Öğr. Üyesi Elif ŞİMŞEK'e, Prof. Dr. Abdullah AYDIN'a ve Prof. Dr. Aziz BELLİ'ye içtenlikle teşekkür ederim.

Son olarak, büyük bir özveriyle hazırlanan bu çalışmanın kamu politikası literatürüne değer katmasını ümit ediyor, bu uzun yolda bana destek olan herkese en içten saygı ve teşekkürlerimi sunuyorum.

Egemen KARAKAYA, Kayseri, 2026

KANAL İSTANBUL ARGÜMANTASYON ANALİZİ

Egemen KARAKAYA

Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
Doktora Tezi, Mart 2026
Danışman: Prof. Dr. Mustafa DEMİRCİ

ÖZET

Çalışmanın konusu, gündeme geldiği 2011 yılından itibaren Türkiye'nin en tartışmalı kamu politikası konularından biri olan Kanal İstanbul Projesi'dir. Proje, sadece teknik bir altyapı yatırımı olmanın ötesine geçerek, farklı politik aktörlerin kendi gerçekliklerini inşa ettikleri ve derin bir kutuplaşmanın yaşandığı karmaşık bir sorun haline gelmiştir. Bu çalışmanın temel amacı; Kanal İstanbul Projesi ekseninde iktidar ve muhalefet arasında yürütülen tartışmaların politika argümantasyon analizini yapmaktır.

Çalışmada yöntem olarak, Toulmin-Dunn (2018) Politika Argümantasyon Analiz Modeli kullanılmıştır. Bu model esasen karmaşık politika argümanlarını iddia, bilgi, gerekçe, destek, itiraz, çürütücü ve niteleyici gibi temel bileşenlerine ayırıp, argümanların yapısını haritalama imkânı sunarak daha anlaşılır hale getirmeye yaramaktadır. Söz konusu model, diğer politika argümantasyon analiz modellerine kıyasla politika argümantasyon analizine daha uygun olması ve bu alanda daha çok kullanılması sebebiyle tercih edilmiştir.

Araştırma kapsamında, projenin ilan edildiği 27 Nisan 2011 tarihinden 31 Mart 2024 Yerel Seçimleri'ne kadar olan süreçteki politika metinleri (lider beyanları, resmi raporlar, teknik görüşler vb.) incelenmiştir. Analiz sonucunda taraflar arasındaki çatışmanın sadece teknik verilere dayanmadığı, asıl uzlaşmazlığın projenin gerekliliğine, yürütülmesine ve etkilerine dair desteklerin farklı yorumlanmasında/anlaşılmasında düğümlendiği görülmüştür. Analizde hem iktidar bloğunun hem de muhalefet bloğunun iddialarında aynı değerlere (demokrasi, bilim vb.) dayandığı fakat bu değerleri farklı yorumladığı, farklı anlamlar inşa ettikleri görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Politika Argümantasyon Analizi, Kanal İstanbul, Toulmin-Dunn Argümantasyon Modeli, Argümantatif Dönüş

ARGUMENTATION ANALYSIS OF THE KANAL ISTANBUL

Egemen KARAKAYA

Erciyes University, Graduate School of Social Sciences
PhD Thesis, March 2026
Supervisor: Prof. Mustafa DEMİRCİ

ABSTRACT

The subject of this study is the Kanal Istanbul Project, which has been one of Turkey's most controversial public policy issues since its introduction in 2011. Transcending a mere technical infrastructure investment, the project has evolved into a complex source of deep polarization where political actors construct conflicting realities. The main objective of this study is to conduct a policy argumentation analysis of the discussions between the ruling power and the opposition regarding the project.

The study employs the Toulmin-Dunn (2018) Policy Argumentation Analysis Model, which renders complex policy arguments understandable by breaking them down into components such as claim, data, warrant, backing, objection, rebuttal, and qualifier. This model was as the preferred choice for its specific suitability for mapping argument structures compared to other policy analysis models. Within the scope of the research, policy texts—including leader statements, official reports, and technical opinions—from the project's announcement on April 27, 2011, to the Local Elections of March 31, 2024, were examined.

The analysis reveals that the conflict is not based solely on technical data but hinges on divergent interpretations of the backers' views on the project's necessity, execution, and effects. It was observed that while both the ruling and opposition blocs base their claims on shared values like democracy and science, they interpret these values differently to construct distinct meanings.

Keywords: Policy Argumentation Analysis, Kanal Istanbul, Toulmin-Dunn Argumentation Model, Argumentative Turn.

İÇİNDEKİLER

KANAL İSTANBUL ARGÜMANTASYON ANALİZİ

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK ..... **i**
TEZ ÖZGÜNLÜK SAYFASI ..... **ii**
KILAVUZA UYGUNLUK ..... **iii**
KABUL ve ONAY TUTANAĞI ..... **iv**
ÖN SÖZ ..... **v**
ÖZET ..... **vi**
ABSTRACT ..... **vii**
İÇİNDEKİLER ..... **viii**
TABLOLAR LİSTESİ ..... **xi**
ŞEKİLLER LİSTESİ ..... **xii**
SİMGELER ve KISALTMALAR LİSTESİ ..... **xiii**
GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM
LİTERATÜR TARAMASI
ARGÜMANTATİF POLİTİKA ANALİZİNE İLİŞKİN KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Politika Analizi 13
1.2. Politika Analiz Tarzlarının Sınıflandırılması 23
1.3.Politika Analizinde Argümantatif Dönüş 32
1.4. Argümantatif Politika Analizi Yaklaşımları 35
1.4.1. Katılımcı Politika Analizi Yaklaşımları 36
1.4.2. Yorumcu Politika Analizi Yaklaşımları 37
1.4.3. Politika Çerçeve Analizi Yaklaşımları 41
1.4.4. Eleştirel Söylem Analizi Yaklaşımları 44
1.4.5. Postyapısalcı Politika Analizi Yaklaşımı 48
1.4.6. Anlatı Politika Analizi 51
1.4.7. Retorik Politika Analizi 53
1.4.8. Dramaturjik Politika Analizi 56

1.4.9. Müzakereci Politika Analizi 58
1.4.10. Söylem Koalisyonu Teorisi 61
1.5. Politika Argümantasyon Analizi 63
1.5.1. Formel (Klasik) Mantık 64
1.5.2. Pragma-Diyalektik Yaklaşım.....66
1.5.3. Toulmin'in Argümantasyon Modeli 71
1.5.4. Toulmin-Dunn Politika Argüman Analiz Modeli.....79
1.5.5. Gasper ve George'un (1998) Politika Argümanı Analiz Modeli.....87
1.5.6. Hambrick'in (1974) Politika Argüman Analizi 89
1.5.7. Argüman Kaynakları Modeli 93
1.5.8. Gold'un (2018) Politika Argüman Analizi Modeli 96
1.5.9. Rogerian Argüman Analiz Modeli 101

İKİNCİ BÖLÜM
KANAL İSTANBUL ARGÜMANTASYON ANALİZİ

2.1 Çalışma Alanı Kanal İstanbul'un Tanıtımı..... 105
2.2. Kanal İstanbul Projesi'nin Politika Gelişim Süreci..... 118
2.2.1. 1990lar ve İstanbul Kanalı.....118
2.2.2. AK Parti İktidarı ve 'Çılgın Proje' Kanal İstanbul.....120
2.2.3. Kanal İstanbul ve İlk Tepkiler 122
2.2.4. Projenin Hazırlanması ve Temel Aktörlerin Dahil Olması 123
2.3. Veri Toplama ve Analiz Yöntemi 131
2.4. Kanal İstanbul Politika Argümantasyon Analizi..... 137
2.4.1. Aktör Analizi 138
2.4.2. Politika İddialarının Toulmin-Dunn Modeli'ne Göre Sınıflandırılması.....148
2.4.3. Tanımlayıcı İddianın Analizi.....149
2.4.3.1. Tanımlayıcı İddiada İddia Unsurunun Analizi 149
2.4.3.2. Tanımlayıcı İddiada Niteleyici Unsurun Analizi..... 150
2.4.3.3. Tanımlayıcı İddiada Bilgi Unsurunun Analizi..... 151
2.4.3.4. Tanımlayıcı İddiada Gerekçe Unsurunun Analizi 155
2.4.3.5. Tanımlayıcı İddiada Destek Unsurunun Analizi..... 156
2.4.3.6. Tanımlayıcı İddiada İtirazların Analizi..... 157

2.4.3.7. Tanımlayıcı İddiada Çürütücülerin Analizi 161
2.4.3.8. Tanımlayıcı İddiada Argümantasyon Şeması Çizilmesi 163
2.4.4. Belirtici İddianın Analizi 165
2.4.4.1. Belirtici İddiada İddia Unsurunun Analizi..... 165
2.4.4.2. Belirtici İddiada Niteleyici Unsurun Analizi 166
2.4.4.3. Belirtici İddiada Bilgi Unsurunun Analizi..... 167
2.4.4.4. Belirtici İddiada Gerekçe Unsurunun Analizi..... 172
2.4.4.5. Belirtici İddiada Destek Unsurunun Analizi..... 174
2.4.4.6. Belirtici İddiada İtirazların Analizi..... 175
2.4.4.7. Belirtici İddiada Çürütücülerin Analizi 179
2.4.4.8. Belirtici İddiada Argümantasyon Şeması Çizilmesi..... 182
2.4.5. Değerlendirici İddianın Analizi 183
2.4.5.1. Değerlendirici İddiada İddia Unsurunun Analizi..... 183
2.4.5.2. Değerlendirici İddiada Niteleyici Unsurun Analizi 184
2.4.5.3. Değerlendirici İddiada Bilgi Unsurunun Analizi..... 185
2.4.5.4. Değerlendirici İddiada Gerekçe Unsurunun Analizi..... 188
2.4.5.5. Değerlendirici İddiada Destek Unsurunun Analizi..... 189
2.4.5.6. Değerlendirici İddiada İtirazların Analizi..... 190
2.4.5.7. Değerlendirici İddiada Çürütücülerin Analizi 193
2.4.5.8. Değerlendirici İddiada Argümantasyon Şeması Çizilmesi 195
2.4.6. Savunucu İddiaların Analizi 197
2.5. Tartışma..... 198
2.5.1. Argümantasyonun Haritalandırılması ve Sadeleştirilmesi 198
2.5.2.İkna Stratejileri 200
2.5.3. Uzlaşma ve Çatışma Noktaları 202
SONUÇ 206
KAYNAKÇA.....215

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1.1. Rasyonel ve Gerçek Dünya Politika Analizinin Karşılaştırılması 20
Tablo 1.2 Politika Analistinin İmajı 30
Tablo 1.3. Pozitivizm ve İnşacılık Arasındaki Farklar 33
Tablo 1.4: Altı Yorumcu Politika Analizi Yaklaşımı 40
Tablo 1.6: Akıl Yürütme Desenleriyle Politika Argümantasyonu (Gerekçeler) 82
Tablo 1.7: Toulmin-Dunn Politika Argümantasyon Modeli'nin Politika Analizinde ... 85
Tablo 1.8. Argüman Unsurlarının Tablo Biçiminde Gösterilmesi 88
Tablo 2.1 Kanal İstanbul ile İlgili Belli Başlı Gelişmeler 130
Tablo 2.2. İktidar ve Muhalefete Göre Politika Sorunu 141
Tablo 2.3. Aktörler, Aktörlerin Rolleri, Projenin İlgilenilen Yönleri ve Politika Metinleri 143

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1. Politika Döngüsü ile Sonsuz Döngülerin Karşılaştırılması 22
Şekil 1.2. Politika Analizini Oluşturan Faaliyetler 25
Şekil 1.3. Politika Analiz Tarzlarının Faaliyetlerle İlişkisi 27
Şekil 1.4. Politika Analizinde Temel Değerler ve Kriterler 29
Şekil 1.5. Politika Analizinin Kavramsal Modeli 31
Şekil 1.6. Argümantatif Stratejiler ve Retoriğin Unsurları 54
Şekil 1.7. Argüman Şeması 66
Şekil 1.8. Toulmin Modeli ile Argüman Unsurlarının Gösterilmesi 76
Şekil 1.9. Toulmin-Dunn Politika Argümantasyon Modeli ile Politika Argümanının ... 81
Şekil 1.10. Hambrick'in Politika Argümanları Analiz Rehberi 91
Şekil 1.11. Argüman Kaynakları Modeli ve Argümanın Unsurları 95
Şekil 2.1. İstanbul Boğazı'nın En Keskin Dönüş Noktası 110
Şekil 2.2. İstanbul Boğazı'nın En Dar Geçişi 111
Şekil 2.3. İstanbul Boğazı'nın Şehir İçi Deniz Trafiği 112
Şekil 2.4. Kanal İstanbul Rezerv Yapı Planı 114
Şekil 2.5. 1991 Tarihli Gazete Haberi 119
Şekil 2.6. 1994 Yılından Bir Gazete Haberi 120
Şekil 2.7. Kanal İstanbul İçin Belirlenen Alternatif Güzergahlar 124
Şekil 2.9. Belirtici İddia Argümantasyonun Şeması 182
Şema 2.10. Değerlendirici İddia Argümantasyon Şeması 196

SİMGELER ve KISALTMALAR LİSTESİ

A.Ş. : Anonim Şirketi

AB Parti : Adalet Birlik Partisi

ABD : Amerika Birleşik Devletleri

AK Parti : Adalet ve Kalkınma Partisi

ANAP : Anavatan Partisi

ANFO : Amonyum Nitrat-Fuel Oil

AYGM : Altyapı Yatırımları Genel Müdürlüğü

BBP : Büyük Birlik Partisi

BDP : Barış ve Demokrasi Partisi

BM : Birleşmiş Milletler

BTP : Büyük Türkiye Partisi

CHP : Cumhuriyet Halk Partisi

CPDA : Eleştirel Politika Söylem Analizi

ÇDP : Çevre Düzeni Planı

ÇED : Çevresel Etki Değerlendirme

ÇŞB : Çevre ve Şehircilik Bakanlığı

DEM : Halkların Eşitlik ve Demokrasi Partisi

DEVA : Demokrasi ve Atılım Partisi

DP : Demokrat Parti

DSİ : Devlet Su İşleri

DSP : Demokratik Sol Parti

EMEP : Emek Partisi

EPSA : Eleştirel Politika Söylem Analizi

ESA : Eleştirel Söylem Analizi

GAP : Güneydoğu Anadolu Projesi

GBP : Güç Birliği Partisi

GELECEK : Gelecek Partisi

HDP : Halkların Demokratik Partisi

HKP : Halkın Kurtuluş Partisi

HÜDA-PAR : Hür Dava Partisi

İBB : İstanbul Büyükşehir Belediyesi

İNTES : Türkiye İnşaat Sanayicileri İşveren Sendikası

İPA : İstanbul Planlama Ajansı

İSKİ : İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi

KGM : Karayolları Genel Müdürlüğü

KOP : Konya Ovası Projesi

M.S. : Milattan Sonra

M3 : Metreküp

MHP : Milliyetçi Hareket Partisi

MIPIM : Le Marché international des professionnels de l'immobilier

MİLLİ YOL : Milli Yol Partisi

MP : Millet Partisi

MPA : Müzakereci Politika Analizi

MTA : Maden Tetkik Arama

MYP : Milli Yol Partisi

NPF : Narrative Policy Framework

OCIMF : Oil Companies International Marine Forum

OECD : Organisation for Economic Co-operation and Development

RPA : Retorik Politika Analizi

SAADET : Saadet Partisi

SED : Sosyal Etki Değerlendirme

SP : Saadet Partisi

STK : Sivil Toplum Kuruluşu

SWOT : Strengths Weaknesses Opportunities Threats

T.C. : Türkiye Cumhuriyeti

TBMM : Türkiye Büyük Millet Meclisi

TEMA : Türkiye Erozyonla Mücadele Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı

TİP : Türkiye İşçi Partisi

TKP : Türkiye Komünist Partisi

TL : Türk Lirası

TMMOB : Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği

TOKİ : Toplu Konut İdaresi Başkanlığı

TÜRDEF : Türkiye Denizcilik Federasyonu

TV : Televizyon

UAB : Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı

UDAP : Ulusal Deprem Araştırma Programı

VP : Vatan Partisi

WPR : What’s the Problem Represented to Be?

WWF : World Wide Fund for Nature

YP : Yenilik Partisi

YRP : Yeniden Refah Partisi

ZP : Zafer Partisi

GİRİŞ

Çalışmanın Sorunu

Bu çalışma, Kanal İstanbul Projesi politika belirleme sürecine argümantatif politika analizi perspektifinden yaklaşarak argümantasyon analizi yapmayı konu edinmiştir. Çalışmanın temel terimleri Kanal İstanbul, Kanal İstanbul Projesi politika belirleme süreci, argümantatif politika analizi yaklaşımları ve argümantasyon analizi farklı şekillerde anlaşılmaktadır. Çalışmanın konusunun ve kapsamının açıklığa kavuşturulması için temel terimler aşağıda tanımlanmıştır.

"Kanal İstanbul" siyasi, mesleki ve akademik çevrelerin farklı anlamlar yüklediği, İstanbul'un Batı yakası için İstanbul Boğazı'na alternatif olarak önerilen bir su yolu projesidir. Tarihte İstanbul Boğazı ve çevresi, çeşitli kanal projelerine konu olmuştur. İstanbul Boğazı'na ilk alternatif çalışma Roma İmparatorluğu dönemine aittir. M.S. 116 tarihine ait olan projede, İstanbul Boğazı'nın doğusunda, yaklaşık 85-90 kilometre uzaklıktaki İznik Körfezi'nden başlayan ve Sakarya Nehri'yle birleşen bir kanalın açılması planlanmış, böylece Karadeniz ile Marmara'yı birbirine bağlayan bir su yolunun oluşturulması düşünülmüştür (Moore, 1950 s. 97;109). Osmanlı döneminde böyle bir kanalın inşasına dair değişik tarihlerde altı farklı girişim olmuştur. Bu projelerin tamamı İznik Körfezi'yle Karadeniz'i birbirine bağlayan projelerdir. Hem Roma hem Osmanlı dönemindeki kanal projelerinde amaç başkent İstanbul'un gıda, kereste ve ticari mal taşıyabilmek için alternatif bir su yolu açmaktır. Ne var ki savaşlar, bölgedeki yerleşim yerlerinin zarar görme ihtimali, eşrafın itirazları ve diğer sebeplerle kanal projeleri yarım kalmıştır (Uzunçarşılı, 1940).

Türkiye'de cumhuriyetin ilanından sonra İstanbul'a alternatif bir su yolu oluşturma fikrinin üç kez gündeme geldiği görülmektedir. Bunlardan ilki Jeoloji Yüksek Mühendisi olan ve Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nda müşavir olarak görev alan Yüksel Önem'e (1990) aittir. Bilim ve Teknik Dergisi'nde yayınlanan "İstanbul Kanalını

Düşünüyorum…" isimli makalede Önem (1990, s. 48-49), İstanbul'un Batı yakasında bir kanal hayal ettiğini yazmış ve açılması gereken bu alternatif su yolunun genişliği, derinliği, trafik yönü gibi özelliklerine dair tespitlerde bulunmuştur. İkincisiyse 1994 yılında yerel seçimler öncesinde Demokratik Sol Parti Genel Başkanı Bülent Ecevit tarafından gündeme getirilmiştir. Fakat iki düşünce de hayata geçmemiş ve İstanbul Boğazı'na alternatif su yolu oluşturma fikri askıya alınmıştır (Milliyet, 1994).

Son olarak "Çılgın Proje" olarak da adlandırılan Kanal İstanbul, 27 Nisan 2011 tarihinde Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı ve dönemin Başbakanı olan Recep Tayyip Erdoğan tarafından İstanbul'da Haliç Kongre Merkezi'nde bir basın toplantısıyla kamuoyuna duyurulmuştur. Erdoğan, ulusal ve uluslararası önem atfettiği Kanal İstanbul Projesi'nin başta çevre, kentleşme, planlama ve güvenlik olmak üzere birçok boyutu olduğunu ifade etmiştir. 26 Haziran 2021'de ilk temeli atılan Kanal İstanbul Projesi, birçok aktör tarafından tartışılmaya devam edilmektedir. Bu çalışmanın konusu olan Kanal İstanbul, bu su yolu projesidir.

Çalışmanın temel konusu olan Kanal İstanbul Projesi'nin kamuoyuna duyurulmasından sonra, 2011-2015 yılları arasında T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı (ÇŞB), İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB), Toplu Konut İdaresi Başkanlığı (TOKİ) ve Karayolları Genel Müdürlüğü (KGM) gibi merkezi idare birimleri tarafından projeyle ilgili çeşitli çalışmalar yürütülmüştür. 2011-2013 yılları arasında Kanal İstanbul'un güzergahının tespiti için çeşitli üniversitelerin katıldığı çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Üniversitelerin çalışmaları sonrası İstanbul Boğazı'na en uygun alternatifin İstanbul kentinin batısında yer alan, Marmara Denizi'nin kıyısındaki Küçükçekmece Gölü'nden başlayan, Sazlıdere Barajı boyunca devam eden ve 40-45 km mesafe sonunda Terkos Gölü yakınında Karadeniz'e ulaşan güzergâh olduğu tespit edilmiştir. 2013-2014 yılları arasında, belirlenen güzergahta sondaj çalışmaları gerçekleştirilmiş ve üniversitelerin çalışmaları doğrultusunda bilimsel veriler ışığında güzergaha yönelik ön proje oluşturulmuştur (T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, 2020).

Güzergahın belirlenmesinin ardından 2016 yılında Kanal İstanbul Projesi'ne Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı'na bağlı Altyapı Yatırımları Genel Müdürlüğü (AYGM) dahil edilmiş ve projenin yürütülmesi ile ilgili çalışmalar Şubat 2017'den itibaren bu müdürlüğe tevdi edilerek projenin sahibi pozisyonuna getirilmiştir. AYGM, 2011-2015

yılları arasında gerçekleştirilen çalışmaları inceleyerek projeye yönelik ek çalışmalar gerçekleştirmiş ve 2017 yılında projenin etüt-proje faaliyetlerini 34.990 milyon Türk Lirası ihale bedeliyle Yüksel Proje Uluslararası Anonim Şirketine vermiştir (Kara, 2021, s. 6). İhale sahibi şirket, Çevresel Etki Değerlendirme (ÇED) Raporu'nun hazırlanması amacıyla alternatif güzergahların değerlendirilmesi, seçilen güzergahın doğrulanması, hidrojeolojik araştırmalar, deprem, tsunami, su kalitesi, işletme senaryoları, altyapı, kamulaştırma ve yatırım planları vs. teknik konularda araştırmalarını tamamlamıştır (T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, 2020).

Kanal İstanbul Projesi'nin ÇED süreci 26 Şubat 2018'de başlamıştır. ÇED Raporu Çınar Mühendislik Müşavirlik A.Ş. tarafından hazırlanmıştır. 18 aylık süreç sonunda tamamlanan ÇED raporu T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından Ocak 2020'de onanmıştır (T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, 2020).

Kanal İstanbul Projesi ÇED projelendirme aşamasına, konuyla ilgili olan bakanlıklar (Çevre ve Şehircilik, Dışişleri, Enerji ve Tabii Kaynaklar, Kültür ve Turizm, Sağlık, Tarım ve Orman, Ulaştırma ve Altyapı, Sanayi ve Teknoloji, Milli Savunma, İçişleri Bakanlıkları), bu bakanlıklara bağlı kimi genel müdürlükler ve başkanlıklar, İstanbul Valiliği, çeşitli üniversiteler, İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve ilgili ilçe belediyeleri katılmıştır. 21 Mart 2018'de halkın ÇED sürecine katılım toplantısı gerçekleştirilmiştir. Bu toplantıya Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, Başakşehir Belediyesi, Yüksel Proje Uluslararası A.Ş., Çınar Mühendislik Müşavirlik A.Ş ve projeden etkilenen bölge halkı katılmıştır (T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, 2020).

Kanal İstanbul Projesi gündeme geldiği 2011 yılından itibaren muhalefet partilerinin, sivil toplum kuruluşlarının, meslek odalarının ve çevreci derneklerin itirazlarıyla karşılaşmıştır. Bu aktörler projeye yönelik karşı argümanlar geliştirmiş ve geliştirmeye devam etmektedir. Aktörler, Kanal İstanbul Projesi'ne dair kendi perspektiflerinden farklı görüşler ortaya koymaktadırlar. Her bir aktör kendi gerçekliğini inşa etmekte, kendi dünya görüşleri penceresinden Kanal İstanbul Projesi'ne yorum getirmektedir. Kanal İstanbul Projesi'nden yana görüş bildiren aktörler, Kanal İstanbul'un inşa edilmesi konusunda bir çevre projesi olduğunu, gelir getireceğini, uluslararası önemi haiz bir proje olduğunu öne sürerek ikna etme çabası içindeyken, buna projeye karşı olan aktörler

projeyi bir rant projesi veya çevre katliamı olarak değerlendirmektedirler. Dolayısıyla politika belirleme süreci klasik pozitivist-rasyonalist perspektiften ziyade inşacı (konstrüktivist) bir yaklaşım açısından ele alınabilir. Kanal İstanbul Projesi'yle ilgili argümantasyon süreci konstrüktivist perspektiften yapılacak bir çalışma için zengin bir araştırma zemini sunmaktadır. Bu tez çalışması 2011'den 31 Mart 2024 Yerel Seçimleri'ne kadar olan Kanal İstanbul Projesi'yle ilgili argümantasyon sürecini ele almaktadır.

Araştırmanın diğer temel terimlerinden biri "politika"dır. Politika literatürde belirli faaliyetlerin sınırlandırılması, genel bir amacın ifadesi ve bu amaç için tercih edilen bir yol, resmi yetki, bir çıktı, bir teori (Hogwood & Gunn, 1984, s. 13-19), kararların dayanağını oluşturan ilke ve eylemler (Keleş vd., 2009, s. 335), değerlerin dağıtılması (Easton, 1965, s. 131), çatışmaların ifade edildiği ve çözüldüğü bir süreç (Heywood, 2013, s. 344), bir eylem planı (Yayla, 2003, s. 175), hükümet işleri (Dye, 2013, s. 2), sorunların çözümü veya azaltılması için siyasi anlaşma (Fischer, 1995, s. 2) gibi farklı anlamlarda kullanılmaktadır. Klasik politika analizine göre politika, resmi kurum ve yetkililer tarafından geliştirilen kamusal sorunlara bulunan rasyonel çözümlerdir. Bu yaklaşımda politika belirleyiciler politikayı nesnel biçimde, evrensel ilkeler ve tek bir gerçeklik açısından değerlendirmektedirler. Konstrüktivist perspektiften ise politika olayların, yerlerin, değerlerin, kişilerin vs. anlamı üzerine dil ile yapılan söylem mücadelesi süreci olarak tanımlanabilir. Bu açıdan politika birbiriyle rekabet eden argümanlar (Majone, 1989), çerçeveler (Rein & Schön,1993) ve hikayeler (Roe, 1994) olarak görülebilir. Bu çalışmada politika bir argüman olarak anlaşılmıştır. Karbach'a (1987, s. 81) göre argümanlar karşı tarafı ikna etmek için iddia, dayanak ve gerekçelerden oluşan yapılardır. Sinnot-Armstrong ve Fogelin'e (2013, s. 4) göre argümanlar iddiaları inandırıcı kılmak, açıklamak veya iddiaların gerekçelerini ortaya koymak için öne sürülmektedir. Böylece politika, ilgili aktörler arasındaki argüman-karşı argüman sunumuyla ortaya çıkmaktadır (Fischer, 2007, s. 225). Bu çalışmada Kanal İstanbul, iktidar-muhalefet arasında argüman-karşı argüman (argümantasyon) sürecinde oluşan politika argümanları olarak anlaşılmıştır.

Araştırmanın diğer bir terimi olan "politika belirleme süreci" karmaşıktır. Bunu bertaraf etmek için literatürde politika belirleme süreci çeşitli aşamalara (adımlara, etaplara veya

evrelere) ayrılarak incelenmektedir (Dye, 2013, s. 38). Aşamaların sayısı modelden modele farklılık gösterse de literatürde beş aşamalı (sorunun ortaya çıkışı, gündeme gelme, politika formülasyonu, uygulama ve değerlendirme) süreç modeli daha yaygın şekilde kullanılmaktadır (Nutley & Webb, 2009, s. 25-26). Böylece politika belirleme süreci, belirli prosedürler takip edilerek analiz edilmektedir. Bu çalışmada Kanal İstanbul'a ilişkin politika belirleme süreci, 27 Nisan 2011'den 31 Mart 2024 Yerel Seçimleri'ne kadar olan dönemle sınırlandırılmıştır. Söz konusu zaman aralığı içindeki, projenin ilan edildiği tarihten itibaren kanal güzergahının belirlenmesi, teknik ve fiziki çalışmaları, ÇED süreci, 31 Mart 2019 tarihli yerel seçimlerle birlikte değişen dinamikler (iktidar-muhalefet çatışması), ÇED raporunun onaylanması sonrası muhalefetin teknik ve hukuki itirazları ve 31 Mart 2024 tarihli yerel seçimlere kadar olan dönemde politika aktörlerinin söylemleri ve eylemleri ile sınırlıdır.

Araştırmanın temel terimlerinden bir diğeri "argümantatif politika analizi yaklaşımları"dır. Dili temel analiz birimi olarak ele alan argümantatif politika analizi yaklaşımları, pozitivist politika analizinin eleştirisi olarak ortaya çıkan sübjektif, rölativist ve yorumcu yaklaşımları (söylem analizi, çerçeve analizi, anlatı analizi, argümantasyon analizi vb.) ihtiva etmektedir (Gottweis, 2006, s. 461). Bu çalışma argümantasyon analizi kapsamında yer almaktadır.

Argümantatif politika analizi yapan araştırmacılar, aktörlerin inşa ettikleri gerçeklik algısını anlamak için etkileşim sürecine odaklanmaktadır ve sübjektiftir (Hjorland, 2005, s. 140). Araştırmacılar kendi gerçeklik algılarının kendi perspektifleri tarafından inşa edildiğini kabul etmektedir (Gottweis, 2006, s. 237). Dolayısıyla araştırmacılar, yorumlarının kendi gerçeklik algıları çerçevesinde şekillendiklerinin farkında olarak kendilerini konumlandırmaktadır ve elde edilen bulguları kendi bakış açıları ekseninde değerlendirmektedir (Geurts & Joldersma, 2001, s. 304). Bu tez çalışmasında da araştırmacı, aktörlerin inşa ettikleri gerçeklikleri, kendi inşa ettiği gerçeklik çerçevesinde anlamaya v anlamlandırmaya çalışacak, inşa edilmiş farklı gerçeklikleri karşılıklı olarak değerlendirerek yeniden inşa edecektir (*reconstruction of constructions*).

Çalışmanın temel terimlerinden bir diğeri ise "argümantasyon analizi"dir. Zira bu çalışma kamu politikası belirleme sürecini bir tür argümantasyon olarak kabul etmektedir. Argümantasyon bir konu hakkında karşı karşıya gelen aktörler arasında neyin iyi veya

doğru olduğu, ne yapılması gerektiği veya neye inanılacağı gibi konularda karşılıklı iddiaların (görüş, fikir, tez veya savların) ortaya konması süreci olarak tanımlanabilir. Argümantasyon analizi ise argümantasyonun yapısına odaklanır ve aktörlerin karşılarındaki aktörü ikna etmek için neyi savunduklarını, neye karşı olduklarını, hangi argümanı kullandıklarını veya hangi duygulara hitap ettiklerini inceler (Bergström & Boreus, 2017 s. 7). Politika argümantasyon analizinin içeriği analizcinin amacına göre değişebilir. Kimi analizciler argümanı ortaya atan aktörlerin perspektiflerinden konuyu nasıl değerlendirdiklerini ve iddialarını neye dayandırdıklarını ortaya çıkarırken, kimi analizcilerse mantıksal çerçeveden inceleme yapabilir. Bu çalışmada Toulmin-Dunn Politika Argümantasyon Modeli kullanılarak Kanal İstanbul'a ilişkin politika argümanı daha anlaşılır hale getirmeye odaklanılmıştır.

Analiz için kullanılan Toulmin-Dunn Politika Argümantasyon Analiz Modeli, 1953 yılında Stephen Toulmin tarafından geliştirilen Toulmin Modeli'nin Dunn (2018) tarafından politika analizi için biraz değiştirilmiş (modifiye edilmiş) bir versiyonudur. Toulmin Modeli hukuk alanında geliştirilmiştir ancak her alanda uygulanabilir olduğu ileri sürülmüştür. Toulmin Modeli argümanları iddia (*claim*), zemin (*ground*), gerekçe (*warrant*), destek (*backing*), niteleyici (*qualifier*) ve çürütücü (*rebuttal*) adı verilen unsurlara ayırarak haritalandırıp bu unsurların birbirleriyle ilişkisini ortaya çıkarmıştır. Dunn (2018) ise Toulmin Modeli'ni politika argümantasyon analizine uygun biçimde modifiye ederek iddia unsurlarının dört farklı çeşitte olduğunu söylemiş ve gerekçelerin on bir farklı tarza sahip olduğunu belirtmiştir. Bu tez çalışmasında araştırmacı politika argümantasyon analizinde argüman yapısını ortaya çıkarmak için Toulmin ve Dunn Modellerinde olduğu gibi argümanları unsurlarına ayırmayı (argüman yapılarını haritalandırmayı) tercih etmiştir.

Kısaca özetlemek gerekirse bu çalışmada Kanal İstanbul Projesi iktidar tarafından geliştirilen argüman, Kanal İstanbul Projesi ile ilgili politika geliştirme süreci ise iktidar ve muhalif görüşler arasında cereyan eden bir argümantasyon süreci olarak ele alınmıştır. Kanal İstanbul Projesi ile ilgili politika geliştirme süreci, iktidar ve muhalif görüşler arasında politika sorunları ve çözümleri ile ilgili argüman ve karşı argümanların çekişmesi/çatışması olarak görülmüştür. Kanal İstanbul Projesi AK Parti iktidarı tarafından öne sürülen bir argümandır. Projeye destek veren AK Parti mensubu siyasiler,

bakanlar, belediye başkanları ve diğer aktörler bu argümanı güçlendirmek için İstanbul Boğazı'ndaki çevresel ve fiziki riskleri bertaraf edecek, ülke ekonomisine katkı sağlayacak ve istihdam sağlayarak başta inşaat olmak üzere birçok sektörü harekete geçirecek bir proje olduğunu çeşitli öncüllere dayandırmıştır. Projeye karşı olan muhalefet partileri, çevre örgütleri, meslek odaları ve sivil toplum kuruluşları ise bunun bir çevre felaketi ve rant projesi olduğunu yine çeşitli öncüllere dayandırarak öne sürmüştür. Politika argümantasyon analizi Kanal İstanbul gibi karmaşık bir politika sorunuyla ilgili iktidar ve muhaliflerin argümanlarının yapısını (temel unsurlarını) ortaya koyarak politikanın içeriğinin farklı çerçevelerden daha iyi anlaşılmasına, uzlaşma ve çatışma noktalarının açıklığa kavuşturulmasına katkı yapabilir.

Son zamanlarda Türkiye'de, akademik çevrelerde politika argümantasyon analizi konusunda artan bir ilgi gözlemlenmektedir. Bu artan ilgiyi gösteren çalışmalar arasında Özgür'ün (2017), 2015 yılında gerçekleşen 1 Kasım ve 7 Haziran seçimleri analizi, Çalışkan'ın (2018), Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi Referandumu analizi, Eriş'in (2017), mega projeler analizi ve İngeç'in (2017), HDP üzerine yapılan argümantasyonların analizi sayılabilir.

Kanal İstanbul Projesi'nin çeşitli yönlerine ilişkin son zamanlarda çok sayıda akademik çalışmanın yapıldığı görülmektedir. Çınar (2018) uluslararası hukuk ve deniz ticareti, Doğan (2018) ve Savcı (2020) çevresel etki, Yavuz (2018) ve Durak (2020) finansman, Kiriş (2020) SWOT analizi, Doğan (2021) uluslararası ilişkiler açısından Kanal İstanbul'a ilişkin akademik çalışmalar gerçekleştirmiştir. Ne var ki Kanal İstanbul'a ilişkin argümantasyon analizi neredeyse yok denecek kadar azdır. Eriş'in (2017) mega projeler üzerine yaptığı argümantasyon analizi çalışması, kısmen Kanal İstanbul'a ilişkindir. Bu çalışma Kanal İstanbul, Yavuz Sultan Selim Köprüsü ve İstanbul Havalimanı'nı kapsayan üç mega projeyi birlikte ele aldığı için münhasıran Kanal İstanbul Projesi'ne dair değildir. Ayrıca söz konusu politika analizinde bir model kullanılmamış ve muhalif aktörlerin söylemleri açıkça belirtilmemiştir. Literatür taramasında Kanal İstanbul Projesi üzerine argümantasyon analizi yapan herhangi bir kitap, makale vb. çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu çalışma ile literatürdeki bu boşluğun doldurması beklenmektedir.

Farklı çıkar, inanç ve değerlere sahip heterojen çağdaş toplumlarda Kanal İstanbul Projesi gibi birçok belirsizlik, karmaşıklık ve risk içeren günümüz karmaşık sorunlarının teknik bilimsel yaklaşımla çözülmesi güç olduğu için müzakereci demokrasi, ortak anlayış geliştirme veya çatışma noktalarını belirleme bakımından ön plana çıkmıştır. Pratik açıdan Kanal İstanbul Projesi'yle ilgili politikalar hakkında yapılacak argümantasyon analizinin toplumda karşılıklı anlayışın gelişmesi, uzlaşma ve çatışma noktalarının açığa kavuşturulması gibi faydaları olabilir.

Çalışmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmanın temel amacı, 27 Nisan 2011 tarihinden 31 Mart 2024 Yerel Seçimleri'ne kadar geçen süreçte, Kanal İstanbul Projesi ile ilgili olarak iktidar ve muhalefet blokları arasında yürütülen politika argümantasyon sürecini analiz etmektir. Bu çalışmada Kanal İstanbul argümantasyon analizi ulaşılmak istenen amaçlar şunlardır:

1- **Argüman Yapısını Basitleştirmek ve Anlaşılır Kılmak:** Çok boyutlu, teknik ve siyasi verilerle yüklü olması nedeniyle karmaşık ve dağınık bir görünüm arz eden Kanal İstanbul tartışmalarını, Toulmin-Dunn Modeli aracılığıyla iddia, veri, gerekçe ve çürütücü gibi temel bileşenlerine (unsurlarına) ayırmak. Böylece, belirsizlik içeren bu politika sürecinin mantıksal kurgusunu sadeleştirerek haritalandırmak ve anlaşılır kılmak

2- **İkna Stratejilerini Belirlemek:** Aktörlerin politika tercihlerini haklı çıkarmak (meşrulaştırmak) için hangi zihinsel kalıplara ve argüman tarzlarına (otorite, analoji, motivasyon vb.) başvurduklarını tespit etmek. Bu sayede, tarafların sadece neyi savunduklarını değil, hedef kitleyi ve karar alıcıları nasıl ikna etmeye çalıştıklarını ve hangi retorik stratejileri izlediklerini çözümlemek.

3- **Uzlaşma ve Çatışma Noktalarını Göstermek:** İktidar ve muhalefet arasındaki argümantasyon sürecinde, tarafların kesin çizgilerle ayrıştığı temel çatışma alanlarını ve -varsa- uzlaştığı zeminleri göstermek. Böylece, projenin neden bir çatışmaya dönüştüğünü ve taraflar arasındaki diyaloğun neden koptuğunu analitik olarak ortaya koymak.

Dunn'ın (2018, s. 349) vurguladığı üzere politika argümanları, politika geliştirme ve problem yapılandırma sürecinin temel taşıdır. Kanal İstanbul politika argümantasyon

analizi hem teorik hem de pratik açıdan kritik bir önem arz etmektedir. Ülkemizde politika analizi çalışmaları görece azgelişmiş bir alan olarak durmaktadır (Bakır & Ertan, 2018 s.2). Bu bakımdan teorik olarak bildiğimiz kadarı ile daha önce Kanal İstanbul ile ilgili yapılmamış bir politika argümantasyon analizi bulunmamaktadır. Bu analizle birlikte ülkemizde ve dünyada henüz yeni gelişen argümantatif politika analizi alanında literatüre katkı sağlanması beklenmektedir. Pratik açıdan argümanların yapısını ve argümanın unsurları arasındaki ilişki gösterilerek Kanal İstanbul Projesi'yle ilgili iktidar ve muhalif çevrelerin görüşlerinin, gerekçelerinin, muhakeme biçimlerinin daha iyi anlaşılmasına katkı sağlayabileceği düşünülmektedir. Elbette argümantatif politika analizinin doğası gereği analizciler kesin sonuçlara ulaşamayabilir, çünkü hata yapma ve hatalı yorumlama ihtimalleri olduğu unutulmamalıdır. Her bir analizci kendi çalışmasında farklı sonuçlar elde edebileceği için inşacı analizde genelleme yapma olanağı yoktur.

Çalışmanın Veri Toplama ve Analiz Yöntemi

Bu çalışmada yapılan politika argümantasyon analizinin verileri, 27 Nisan 2011'den 31 Mart 2024 Yerel Seçimleri'ne kadar Kanal İstanbul'a ilişkin yazılı veya sözlü politika metinleridir (*texts*). Bu metinler ulusal gazete, dergi ve televizyonlarda yer alan yazılı ve sözlü ifadelerden, basın toplantılarından, seçim konuşmalarından, resmî web siteleri ve resmi sosyal medya hesaplarından, ÇED gibi resmi raporlardan ve uzman görüşlerinden derlenmiştir. Bu bağlamda konuyla ilgili olan aktörlerin öne sürdüğü argümanların yer aldığı politika metinleri büyük ölçüde internet ortamında açık kaynaklardan toplanmıştır.

Verileri toplamak için internet ortamında kamuoyuyla açık biçimde bilgi paylaşılan, Kanal İstanbul Projesi'ne yönelik bilgilendirme platformlarına başvurulmuştur. Yapılan araştırmalarda hem iktidar bloğunun hem muhalif kesimin kendi perspektiflerini yansıtan iki ayrı web sitesi kurulduğu görülmüştür. İktidar kanadı, T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı bünyesinde kurulan www.kanalistanbul.gov.tr isimli web sitesinde Kanal İstanbul Projesi'nin bütün aşamalarını ve neden yapılması gerektiğini anlatan politika metinlerini sunmuştur. Kanal İstanbul'un çevresel etkileri, hukuki boyutu, deprem ile ilişkisine dair bilgiler verilmiştir. Ne var ki bu web sitesinde ÇED raporu ve Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın bazı konuşmaları dışında herhangi bir rapor, resmi yazı, uzman görüşü, siyasi aktörlerin görüşleri ve basın-yayın kuruluşlarının yazılarına yer verilmemiştir. Bu eksiklerin giderilmesi için konuyla ilgili görüş beyan

eden iktidar temsilcilerinin, ilgili bakanlıkların ve İstanbul Büyükşehir Belediye Meclis üyelerinin seçim konuşmaları, parlamento konuşmaları, sosyal medya, resmî web siteleri ve basın açıklamaları ve belediye meclis konuşmaları toplanmıştır. Benzer bir biçimde muhalif kesim de görüşlerini www.kanal.istanbul isimli web sitesinde toplamıştır. Bu web sitesinin politika metinlerini daha kapsamlı sunduğu ve çalıştay, bilimsel yayın, kitap ve değerlendirmelere yer verdiği görülmüştür. Bunlara ek olarak muhalefet partisi temsilcilerinin, çevre örgütlerinin, belediye başkanı ve belediye meclis üyelerinin basında yer alan açıklamaları ve resmî web sitelerindeki açıklamalar da analiz kapsamına alınmıştır.

Kanal İstanbul Projesi'yle ilgili olarak çeşitli platformlarda çalıştaylar ve konferanslar düzenlenmiş, konu akademik düzeyde tartışılmıştır. Projeyle ilgili çalıştay raporları, konferans kayıtları, kitaplar (Öymen vd., 2020; Orhon vd., 2020; Ed: Ercan & Tezer, 2023) ve makaleler (Karataş, 2021; Tütüncü, 2017, Zenginkuzucu ve Çintan, 2019; Fidan, 2015; Yılmaz, 2020; Darıcı, 2020; Gün, 2023; Akkaya, 2015; Çınar, 2017; Turğut ve Konbul, 2022; Koca, 2023; Akbulut & İmren Güzel (2022) veri kaynağı olarak kullanılmıştır.

Politika argümanlarının analizi için Dunn'ın (2018, s. 353-354) önerdiği on iki adımlı analiz prosedürü (aktörlerin analizi, iddia unsurunun analizi ve iddia tipinin belirlenmesi, niteleyici, bilgi, gerekçe, destek unsurlarının analizi, itiraz ve çürütücü unsurların analizi ve bu iki unsurun niteleyici unsura etkisi, argüman şemasının çizilmesi) takip edilmiştir.

Toulmin-Dunn Modeli, diğer analiz modelleriyle kıyaslandığında birtakım avantajlara sahiptir. Her şeyden önce bu model, diğer modellerle kıyaslandığında doğrudan politika argümanlarının analizi için tasarlandığı için politika argümantasyon analizinde kullanışlıdır. Model, karmaşık ve iç içe geçmiş politika argümantasyonunu unsurlarına ayırıp bu unsurlar arasındaki bağlantıları haritalandırarak daha anlaşılır kılmaktadır. Ayrıca esnetilebilir olması ve aktörlerin ikna stratejilerini açıklığa kavuşturması modelin diğer avantajlarıdır. Bunlara ek olarak modelin politika argümantasyon analizi çalışmalarında diğer modellerden daha çok kullanılması, modelin bir diğer avantajıdır.

Modelin avantajları yanında dezavantajları da söz konusudur. Bir politika argümantasyonunda yer alan ifadelerin unsurlarına ayrılması ve bu unsurlar arasındaki

ilişkinin nasıl kurulduğunun belirlenmesi, analizci için zorlayıcı ve zaman alıcı olabilir çünkü politika argümantasyonları doğası gereği karmaşıktır. İkincisi, politika argümantasyonu uzadıkça argümantasyonun haritalandırılması karmaşık hale dönüşebilmektedir. Yine de modelin sağladığı avantajların, sözü edilen dezavantajlarından daha ağır bastığı düşünülmektedir. Çalışmanın avantajları ve dezavantajları dikkate alındığında Toulmin-Dunn Modeli'ni kullanacak araştırmacıların anlayış/yorum farklarından kaynaklanan farklı argümantasyon şemalarının ortaya çıkabileceği göz önünde bulundurulmalıdır.

Bu çalışma, pozitivist yaklaşımın öngördüğü nesnel ve bağımsız araştırmacı rolünü reddeden inşacı bir temele dayanmaktadır. Kanal İstanbul gibi kutuplaştırıcı tartışmaların söz konusu olduğu bir alanda, araştırmacının da bir vatandaş olarak belirli görüşlere sahip olması kaçınılmazdır. Ancak argümantasyon analizi, kimin haklı olduğuna değil, tarafların kendi haklılıklarını nasıl inşa ettiğini anlamaya çalışan bir yöntemdir. Bu bağlamda araştırmacı, analiz sürecinde kendi görüşlerini ve siyasi eğilimini tamamen bir yana bırakmamakta, bununla birlikte iktidar ve muhalefetin söylemlerine eşit mesafede durmaya gayret etmiştir. Analiz boyunca araştırmacı, çalışmanın dürüstlüğünü sağlamak için kendi ideolojik görüşlerinin farkında olmuştur ve bunları sürekli sorgulamıştır. Dolayısıyla bu çalışmada sunulan bulgular okuyucuya tek bir doğruymuş gibi sunulmamış, çalışmada mutlak gerçek aranmamış, bunun yerine veriler Toulmin-Dunn Modeli ile birlikte politika aktörlerinin konuları nasıl yapılandırdığı öznel olarak yorumlanmıştır.

Çalışmanın İçeriği

Bu çalışma giriş ve sonuç dışında başlıca iki ana bölümden oluşmaktadır. Girişte çalışma ana hatlarıyla tanıtılmıştır. Çalışmanın birinci bölümü Kanal İstanbul politika belirleme sürecinin argümantasyon analizini yapmak için kuramsal çerçeve oluşturmak maksadıyla politika analizi, argümantatif politika analizi yaklaşımları ve politika argümantasyon analiz yaklaşımlarına ilişkin literatür taramasından oluşmaktadır. Bölümde önce politika analizi açıklığa kavuşturularak bu çalışmanın politika analiz yaklaşımı konumlandırılmıştır. Daha sonra argümantatif politika analiz yaklaşımları incelenerek ikinci bölümdeki analiz için felsefi arka plan oluşturulmuştur. Bu bölümde son olarak

analiz için kullanılacak model seçimi için literatürde yer alan çeşitli politika argümantasyon analiz yaklaşımları irdelenmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümü Kanal İstanbul Projesi'ne ilişkin politika belirleme sürecinde ortaya çıkan politika argümanlarının analizini ihtiva etmektedir. Önce çalışmanın bağlamını çerçevelemek için Kanal İstanbul politikasının gelişimi tarihsel olarak tanıtılmış, ardından veri toplama ve analiz yöntemi açıklanmış daha sonra Toulmin-Dunn Modeli çalışmaya uyarlanarak politika argümantasyon analizi yapılmıştır. Aktörlerin analizinde Hambrick'in (1974) modelinden faydalanılarak, aktörlerin rolleri analiz edilmiştir. Çalışmanın sonuç kısmında, analiz ile elde edilen bulgulara ve önerilere yer verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

LİTERATÜR TARAMASI

ARGÜMANTATİF POLİTİKA ANALİZİNE İLİŞKİN KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Giriş

Bu bölümün amacı, Kanal İstanbul Projesi ile ilgili olarak, Nisam 2011'den 31 Mart 2024 yerel seçimlerine kadar geçen süre zarfında iktidar ve muhalif görüşler arasında çeşitli mecralarda cereyan eden politika argümantasyon sürecini analiz etmek için analitik çerçeve veya analiz yaklaşımı oluşturmaktır. Bu amaç doğrultusunda kamu politikası analizi ve siyaset bilimi çalışmaları literatüründen yararlanılarak öncelikle politika analizinin tanımı ve kapsamı ele alınmıştır. Ardından politika analiz tarzlarının sınıflandırılması incelenmiş, sonrasında politika analizinde pozitivist yaklaşımdan post-pozitivist yaklaşımı ifade eden "argümantatif dönüş"ün felsefi temelleri irdelenmiş, ardından argümantatif politika analizi yaklaşımları detaylandırılmış ve son olarak bu çalışmanın metodolojik zeminini olarak politika argümantasyon analizi modelleri tartışılmıştır.

1.1. Politika Analizi

Kamu politika analizinin içeriğini, yöntemlerini, amaçlarını, analizcinin faaliyetlerini ve politika analizinin işlevlerini daha iyi anlamak için aşağıda literatür taranmıştır. Bu çalışmada Kanal İstanbul'un politika analizi yapılması amaçlandığı için literatürde kamu politikası analizinin nasıl farklı şekillerde anlaşıldığı taranmış ve bu tez çalışması, politika analiz literatürü içinde konumlandırılmıştır.

Politika analizi farklı yazarlar tarafından farklı biçimlerde tanımlanmaktadır; Patton vd. (2016, s. 22), politika analizini sorunu tanımlama ve çözme süreci olarak ele alırken; aynı zamanda alternatiflerin belirlenmesi, politika tavsiyesi ve bilgi üretimi süreçlerini de bu kapsama dahil etmektedir. Cochran vd. (2012, s. 2-3) ise sürecin açıklayıcı yönüne odaklanarak, analizi; politikaların neden ve nasıl önerildiğini, benimsendiğini ve uygulandığını araştıran bir faaliyet olarak tanımlamaktadır. Benzer şekilde Dunn (1994, s. 83), politika analizinin, politika amaçlarının tanımlanması ve değerlendirilmesi işlevini vurgulamaktadır. Dye (2013, s. xi) ise konuya daha iktidar odaklı yaklaşarak analizi, "…kimin neyi, neden elde ettiğini ve bunun nasıl bir fark yarattığını gösteren bir saha" olarak nitelendirmektedir. Weimer ve Vining (2016, s. 1) politika analizini, karar vericileri bilgilendirmek için tavsiye üretmek olarak tanımlarken Loomis ve Helfand (2003, s.1) ise politikaların etkisi, politikaların ne olacağı ve politikaların benimsenip benimsenmeyeceği ve politikaların etkilerinin analiz edilmesi üzerinde durmaktadır. Bu tanımlardan politika analizinin, politika belirlemede sadece izlenen yolla ilgilenmediği, aynı zamanda politikaların neden kabul veya reddedildiği, politikaların nasıl uygulandığı, politikaların kimler tarafından nasıl önerildiği ve kimleri etkilediğini ortaya çıkardığını söylemek mümkündür.

Politika analizi, hizmet edilecek amaca ve kullanım alanına göre çeşitlilik göstermektedir. Patton vd. (2012, s. 22), analiz faaliyetinin, spesifik sorunlara ve çözümlere odaklanabileceği gibi, sorunun en etkili ve verimli biçimde çözülmesi için rehberlik etme amacı da taşıyabileceğini belirtir. Buna ek olarak, politika belirlemenin ilk aşamasından son aşamasına kadar olan süreci, sürece dahil olan aktörleri ve araçları kapsayan çalışmalar "süreç analizi" olarak adlandırılır. Knill ve Tosun (2011, s. 9), bu yaklaşıma örnek olarak Lasswell'in (1956) aşamalı Politika Döngü Modeli'ni (*Policy-Cycle Model*) göstermektedir.

Politika analizinin farklı tanımlarından sonra politika analizinin sınıflandırılmasına geçilebilir. Analiz türleri açısından literatürde farklı sınıflandırmalar mevcuttur. Politika analizi iki temel alana ayrılabilir: "Mevcut politikaların analizi" (*analysis of existing policy*) ve "yeni politika için analiz" (*analysis for new policy*). Bunlardan birincisi olan mevcut politikanın analizi analitik ve betimseldir; politikaları ve onların gelişimini açıklamaya çalışmaktadır. İkinci alan olan yeni politika için analiz ise daha çok tavsiyeyle

ilgilidir. Bu alan, politikalar ve politika önerileri oluşturmakla ilgilenmektedir. Sosyal refahın iyileştirilmesi ve eğitim kalitesinin arttırılması buna örnek verilebilir (Igweka, 2021, s. 200).

Patton, Sawicki ve Clark (2016, s. 22), politika analizi sınıflandırmasını "tanımlayıcı politika analizi" ve "önerici politika analizi" biçiminde genişletmiştir. Tanımlayıcı politika analizi, geçmiş politikaların analizi ile ilgilidir ve iki alt sınıfı vardır; retrospektif ve değerlendirici analiz. Retrospektif analiz geçmiş politikaların yorumlanmasıdır ve "ne oldu?" sorusunu cevaplar. Değerlendirici analiz ise politikanın amaçlarının yerine getirilip getirilmediği ile ilgilidir. İkinci sınıf olan önerici politika analizi ise politikaların olası sonuçlarıyla ilgilenmektedir. Bu sınıfın da iki alt sınıfı vardır; prospektif analiz ve önerici analiz. Prospektif analiz, alternatiflerin belirlenmesi durumunda ortaya çıkabilecek durumları analiz ederken önerici analiz ise doğacak sonuçlar için eylem tavsiye eden bir analiz türüdür. Sınıflandırma açısından bakılırsa bu tez çalışmasının mevcut politikanın analizi alanı içinde ve politikanın olası sonuçlarıyla ilgilendiği için prospektif analiz sınıfı içinde olduğu söylenebilir.

Bir diğer önemli ayrım ise Khorsandi (2014, s. 49) tarafından yapılan "Politika için analiz" (*analysis for policy*) ve "politikanın analizi" (*analysis of policy*) ayrımıdır. Politika için analiz, genellikle politikanın geliştirildiği bürokrasi içinde, politika belirleyiciler tarafından görevlendirilen kamu çalışanlarınca, politika geliştirme için yürütülen araştırmalar anlamına gelmektedir. Politikanın analizi (*analysis of policy*) ise daha çok akademik bir çalışmadır ve akademik araştırma yapan kişiler ve düşünce kuruluşları tarafından yürütülmektedir. Bu araştırmacılar genellikle belirli bir politikanın neden belirli bir zamanda geliştirildiğini anlamaya ve o politika uygulandığında istenen veya istenmeyen etkilerini değerlendirmeye çalışmaktadır. Bu tez çalışması "politikanın analizi" yaklaşımına denk düşmektedir.

Politika analizinde yöntem ve kapsam kadar, analizi gerçekleştiren aktörün konumu da önem arz etmektedir. Meltsner'e atıfta bulunan Patton vd. (2012, s. 25), politika analizcisinin teknisyen, politikacı ve girişimci olmak üzere üç tipi olduğunu söylemiştir. Teknisyen, analitik becerilere sahip fakat politik becerileri zayıf bir analizcidir. Bu analizciler için doğruluk ön plandadır. Dolayısıyla politika süreciyle arasında bir mesafe vardır. Politikacı, teknisyenin aksine politika ile içli dışlı olan, politika sürecini ve

dinamiklerini iyi bilen bir konumdadır. Önceliği teknik doğruluktan ziyade politikaların uygunluğudur. Girişimci ise diğer iki rolün karışımıdır. Hem teknik hem politik beceriye sahip bu analizci sayılarla da insanlarla da çalışmayı becerebilecek yetkinliktedir. Hem müşteriye (*client*) hem kamuya hizmet etmektedir. Dolayısıyla birçok analizcinin bürünmek istediği roldür. Bununla birlikte bürünmesi en zor rol girişimci rolüdür çünkü yüksek statü, tecrübe, baskı altında çalışabilme gibi yetkinlikler istemektedir.

Metodolojik açıdan bakıldığında ise politika analizi yaklaşımları iki temel paradigma altında toplanabilir: Pozitivist ve Yorumlayıcı/İnşacı (Konstrüktivist) yaklaşımlar. Pozitivist analizciler, analizin değerlerden bağımsız, nesnel ve sayısal verilere (Fayda-maliyet analizi, verimlilik ölçümü vb.) dayanarak gerçekleştirilmesi gerektiğini savunmaktadır. Buna karşın yorumlayıcı/inşacı yaklaşım, pozitivist perspektifin nesnellik iddiasını eleştirerek, politikanın aktörler tarafından inşa edilen sübjektif bir süreç olduğunu ileri sürmektedir. Bu yaklaşımda esas olan, sayısal verilerden ziyade, aktörlerin gerçeklik algıları, anlam dünyaları ve kullandıkları söylemlerdir. Dolayısıyla inşacı perspektif, bilginin evrensel değil, bağlama dayalı (*context-dependent*) olduğunu kabul etmektedir.

Politika analizinin günümüzdeki kavramsal çeşitliliğini, metodolojik ayrımlarını ve özellikle pozitivist yaklaşımdan argümantatif yaklaşıma evrilen sürecini tam olarak kavrayabilmek için disiplinin tarihsel arka planına odaklanmak gerekmektedir. Literatüre bu perspektifle bakıldığında, politika analizinin köklerinin ve gelişim aşamalarının farklı dönemlerde farklı işlevler üstlendiği görülmektedir. Sharkansky'e (1995, s.48-49) göre politika analizi pratik olarak aslında devletlerin tarihi kadar eskidir. Antik dönemden beri varlığını sürdüren politika analizinin ilk yazılı örnekleri kutsal kitaplarda yer almaktadır. Eski Ahit'te Hz. Yusuf'un Firavun'a yedi yıllık bereketin ardından yedi yıllık kıtlık geleceğini söyleyip tavsiyede bulunması, Ksenophon'un "Kaynaklar veya Gelirlere İlişkin" isimli eserinde Atina'nın zenginliğini nasıl koruması gerektiğine yönelik önerileri, Julius Sextus Frontinus'un Roma İmparatorluğu için su hukuku ve su yönetimiyle ilgili yazdığı eser, Nizamülmülk'ün "Siyasetname"si, Machiavelli'nin "Prens"i ve sonraki dönemlerde Montesquieu, Adam Smith ve Edmund Burke gibi düşünürlerin eserleri politika analizine örnek gösterilebilir. Bu eserler politika analizinin daha çok tavsiye niteliğinde olduğunu göstermektedir. Bilgisine ve tecrübelerine

başvurulan danışmanlar, vezirler ve düşünürler, iktidardaki karar vericilere fikir beyan ederek politikaların belirlenmesinde yardımcı olur.

Colebatch'e (2006, s. 9) göre politika analizi ABD'de 20. yüzyıl ile akademik alanda ilgi görmeye başlamıştır. Weimer ve Vining'e (2016, s. 1) göre bu dönemde politika analizi müşteri odaklıdır ve önceden belirlenmiş bazı adımlara sadık kalarak politikaları analiz etmektedir. Burada müşteriden kastedilen hükümet, bakanlıklar veya belediyeler gibi kamu otoriteleridir. Hizmet (politika analizi) ise bu otoriteler tarafından uzman, müşavir, danışman veya müsteşar gibi kamu çalışanlarından veya dışarıdan getirilen bir uzman, düşünce kuruluşu veyahut şirketten talep edilen danışmanlık işidir. Söz konusu tarihlerde toplumsal sorunların çözümü ve politikaların analizi için pozitivist yöntemlere başvurulduğundan, o dönemi içeren analizler klasik politika analizi olarak adlandırılmaktadır.

Ukeles'e (1977, s. 223-224) göre klasik politika analizi, İkinci Dünya Savaşı sonrasında eleştirilmeye başlanmıştır. Merkezi planlamalar, istatistiki veriler ve matematik formüllerinin politika belirlemede yetersiz olduğu düşünülmüştür. ABD'de kentsel sorunların gündeme gelmesiyle birlikte pozitivizm temelli büyük boyutlu federal yatırımlar yerlerini yerel yatırımlara bırakmaya başlamış, kent plancıları, sistem analistleri, ekonomistler ve avukatlar gibi aktörlerin dahil olduğu disiplinler arası bir çözüm arayışı ortaya çıkmıştır. Klasik politika analizinin yetersizliği düşüncesiyle birlikte ortaya çıkan çözüm arayışı 1950'li yılların başında ABD'de akademik çalışmaların odak noktası olmuştur. Modern politika analizinin temellerinin atıldığı bu süreçte, disiplinin sınırlarını çizen ve metodolojik tartışmaları başlatan üç kurucu isim ön plana çıkmıştır: Lasswell (1902-1978), Lindblom (1917-2018) ve Dror (1928 -).

Ukeles'e göre ilk isim olan ABD'li Lasswell, 1951 yılında Lerner ile editörlüğünü yaptığı "The Policy Sciences" isimli eserinde klasik yaklaşıma alternatif bir yaklaşımın ortaya çıktığını söylemiştir. Lasswell'e (2024) göre bu yaklaşım politika belirleme sürecine ve politika belirleyicilerin bilgilendirilmesine yöneliktir. Lasswell'in bu ve sonrasında yaptığı benzer çalışmalar birçok bilim insanı tarafından politika analizinde öncü çalışmalar olarak kabul edilmektedir.

Ukeles'e göre ikinci isim olan ABD'li akademisyen Lindblom, "The Science of Muddling Through" (1959) isimli makalesinde klasik modellerin politikalar için uygulanmasının sakıncalarının olduğunu ve aslında politika belirleme sürecinde demokratikleşmenin daha faydalı olacağını ifade etmiştir.

Ukeles'e göre üçüncü isim Dror, İsrail'de politika bilimi üzerine çalıştıktan sonra 1968'de ABD'de faaliyet gösteren araştırma kuruluşu RAND Corporation'a katılmıştır. Dror, politika analizinde sistem analizinin pozitivist nicel yöntemlerinin sadece sınırlı fayda sağlayabileceğini söylemiştir. Dror'a göre sistem analizinin başarılı yönleriyle nitel yöntemler birleştirilmeli ve politika analizi bu hibrit yöntemlerle gerçekleştirilmelidir. Ayrıca Dror, politika analisti adı verilen, profesyonel bir mesleğe ihtiyaç duyulduğunu söylemiştir. Dror'un bu görüşü özellikle ABD'de kabul görmüş ve politika analistliği profesyonel bir meslek haline gelmiştir.

Lasswell, Lindblom ve Dror'a ek olarak Rittel ve Webber, karmaşık sistemlerden kaynaklanan karmaşık sorunlar (*wicked problems*) olan kamu politika sorunlarını anlamada bilimin yetersiz olduğunu söylemiştir. Rittel ve Webber'e (1973) göre klasik politika analizi pozitivist perspektifin belirli kalıplarına uyarak analiz gerçekleştirmektedir. Fakat politika problemleri karmaşıktır. Bu karmaşık problemler klasik politika analizinde olduğu gibi formülasyon ile çözülememektedir. Politika problemleri doğru-yanlış biçiminde değerlendirilememektedir. Bu problemlerin çözümünde alternatifler içinde en iyisi seçilememektedir. Politika problemleri *sui generis* problemlerdir. Dolayısıyla karmaşık problemler klasik politika analizi yöntemleriyle çözülmek için uygun değildir.

Ne var ki 1950lerden itibaren, ABD'deki akademik çalışmalara ve eleştirilere rağmen klasik politika analizi, karar vericiler üzerindeki hakimiyetini korumuştur. Bu hakimiyetine rağmen pratikte bir dizi sorun yaşanmaya başlayınca eleştiriler artmıştır. Mendez'e (2015, s. 2) göre klasik politika analizinin uygulamada yetersiz olduğu görülmüştür. 1960'lı yıllarda merkezi yönetim tarafından pozitivist politika analizine dayalı olarak hazırlanan Büyük Toplum (*Great Society*) programının toplumda yoksulluk ve ırkçılık gibi sorunları çözeceği hesaplanmıştır. Fakat bu program başarısız olmuştur. Lejano (2012, s. 1-2) da benzer örnekler vermiştir. Lejano'ya göre Vietnam Savaşı, 2. Dünya Savaşı'nda olduğu gibi klasik yöntemlerle analiz edilmiştir fakat ABD ordusu

hesapladığı başarıya bir türlü erişememiş ve Vietnam'da hezimet yaşamıştır. Büyük ölçekli şehir planlarıyla inşa edilen ve birçok toplumsal sorunu çözmesi beklenen toplu konut projeleri başarısız olmuş ve bu yerleşim yerleri tek tek yıkılmıştır. Dünyanın geri kalanındaysa Dünya Bankası aracılığıyla toplumsal mühendislik yapma ve yoksulluğu ortadan kaldırma projeleri yetersiz görülüp askıya alınmıştır. Dolayısıyla pratikte başarısız olduğu görülen klasik politika analizlerine şüpheyle yaklaşılmaya başlanmıştır.

Klasik politika analizinin beklenen sonuçları verememesinin bir dizi gerekçesi olduğu öne sürülmektedir. Cairney'e (2021, s.35) klasik politika analizi az aktörlüdür, bilimi politikaya dönüştürmeye çalışmaktadır, tek boyuttan bakarak optimal çözüm üreteceğini düşünmektedir ve politika sorununu ve çözümünü tek bir ölçme yöntemiyle analiz edebileceğini varsaymaktadır. Ne var ki gerçek dünyada bunların hiçbiri geçerli değildir. Gerçek dünyada politika belirleme sürecinde çok fazla aktör dahil olmaktadır. Sorunlar bu aktörler tarafından çerçevelendiği için bilimi politikaya dönüştürmek yerine aktörlerin perspektifinden değerlendirme yapılmalıdır. Gerçek dünyada optimal çözüm yoktur. Her aktörün kendi perspektifi olduğu için optimal çözüm kavramı tartışmalıdır. Ayrıca gerçek dünyada sorunlar tek bir yöntemle çözülememektedir çünkü iş birliği, ağ yönetimi, arabuluculuk ve çatışma yönetimi gibi birden farklı kavram devreye girmektedir. Cairney, klasik politika analizinin gerçek dünyada neden karşılık bulmadığını Tablo 1.1'de göstermiştir.

Tablo 1.1. Rasyonel ve Gerçek Dünya Politika Analizinin Karşılaştırılması

	Rasyonel (Klasik) Politika Analizi	**Gerçek Dünyada Analiz**
Aktör Sayısı	Yönetim içinde az sayıda aktörün yer aldığı merkezi bir süreç	Yönetim içinden ve dışından birçok politika belirleyicinin ve etkili kişinin yer aldığı karmaşık süreç
Bilginin Rolü	Bilimi politikaya dönüştürmek	Sorunları çerçevelemek ve politikayla ilgili bilgiyi değerlendirmek için bir mücadele
Çözüm Bulma	Tek açıdan optimal çözüm üretimi	Birçok perspektife dayanan (optimum çözümün tartışıldığı) müzakere edilmiş bir çözüm üretimi
İlgili Beceriler	Bir politika sorununu ve çözümünü tek bir ölçümle analiz etmek (örneğin, maliyet-fayda analizi)	Paydaş analizi, ağ yönetimi, iş birliği, arabuluculuk veya çatışma çözümü dahil yeni beceriler geliştirmek

Kaynak: Cairney (2021, s. 35).

Tablo 1.1'de Cairney (2021), klasik (rasyonel) politika analiziyle gerçek dünyadaki politika analizini karşılaştırmış ve rasyonel politika analizinin neden günümüz toplumunun ihtiyaçlarını karşılamadığını aktör sayısı, bilginin rolü, çözüm bulma ve ilgili beceriler olmak üzere dört farklı açıdan ele almıştır:

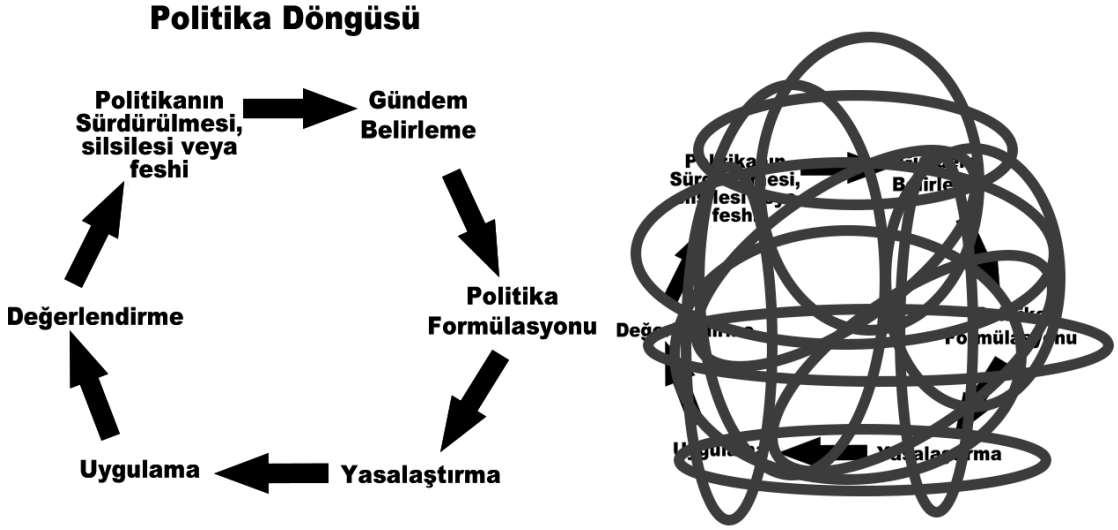
Aktör sayısı: Klasik (rasyonel) politika analizi müşteri (hükümet, yerel yönetimler vb.) temellidir ve aktör sayısı azdır. Hizmet sağlayan politika analistleriyse üst düzey bürokratlar ve uzmanlardır. Bu uzmanlar, müşterinin talebine teknik cevap vermektedirler ve politika probleminin teknik analizle çözüleceğine inanmaktadırlar. Özetle iki aktör arasında talebe dayalı bir ilişki vardır ve sunulan çözümler tekniktir. Pratikte (gerçek - reel) dünyada ise müşteri ve analistler değişmektedir. Müşteri, analiste para ödeyen resmi görevli olabileceği gibi devlet dışı aktörler de olabilir. Analistlerse, devlete bağlı birimler ve uzmanlar dışında sivil kurumlar, düşünce kuruluşları veya analiz için dışarıdan anlaşılan uzmanlar olabilir. Hatta bu aktörler zaman zaman kendi politikasını satan çıkar gruplarına benzetilmektedir. Dolayısıyla klasik yaklaşımın aksine politika analizinde pratikte (gerçek dünyada) aktörler arasındaki ilişki ağı ve roller karmaşıktır (Cairney, 2021, s. 35).

Bilginin Rolü: Teknik uzmanlardan oluşan politika analistleri, bilimsel bilginin sorunlara çözüm üreteceğine inanmaktadırlar. Fakat karar vericiler (müşteriler) yeterli teknik bilgiye sahip olmadıkları için, analistler bilime dayanarak geliştirdikleri önerileri, müşterilerin anlayacağı dile çevirmektedirler. Klasik politika analizinde bilimsel bilgi üstündür. Ne var ki gerçek dünyada bilimsel bilginin rolü değişmektedir. Gerçek dünyada sorunlar yerlerini meselelere (*issue*) bırakmaktadır. Meseleler, benimsenen çerçeveye (ideoloji, değerler, söylem, hikâye vb.) bağlı biçimde sorun olarak tanımlanmaktadır. Müşteri, uzman ve diğer aktörlerin sorunu farklı biçimde tanımladığı kabul edilmektedir. Bir aktör için sorun olan şey, bir başka aktör için sıradan bir durum olabilir. Dolayısıyla klasik politika analizinin öngörüsünün aksine çok sayıda farklı, çelişkili ve çatışmalı sorun mevcuttur. Burada klasik politika analizi yapan uzmanın görüşünün diğer çerçevelerden üstünlüğü sorgulanmaktadır.

Çözüm bulma: Rasyonel politika analizi, çözüm için alternatifler araştırmaktadır ve bu alternatifler içinden en uygun görülen (*optimum*) tavsiye edilmektedir. Gerçek dünyada yapılan bir analizdeyse çözüm için birden farklı bakış açısı olduğu görülebilir. Sınırlı rasyonaliteye (*bounded rationality*) göre optimum yerine yeterli düzeyde tatmin edici (*satisficing)* denebilecek politika alternatifleri tercih edilebilir. Pratikte optimum çözüm görecelidir ve aktörlerin perspektifine göre değişmektedir. Politika analistiyse gerçek dünyada çözüm için sadece bilimsel bilgiye başvurmak zorunda değildir.

İlgili Beceriler: Cairney'in (2021, s. 35) açıkladığı son adım olan ilgili beceriler, klasik politika analizinde politika problemi ve çözümü için tek bir ölçüt kullanılmaktadır. Örneğin bir analizde sadece fayda-maliyet analizine başvurulması buna örnektir. Fakat gerçek dünyada yeni becerilere ihtiyaç vardır. Paydaş analizi, ağ yönetimi, iş birliği, arabuluculuk ve çatışma çözümü bu yeni becerilere örnektir. Bu beceriler tek tek kullanıldığı gibi birlikte de kullanılabilir.

Şekil 1.1. Politika Döngüsü ile Sonsuz Döngülerin Karşılaştırılması

Kaynak: Cairney (2021, s. 55).

Görüldüğü gibi Cairney'e (2021, s. 55) göre rasyonel politika analizinin önerdiği yöntemler pratikte yetersizdir. Cairney, şekil 1.1'de klasik politika analizinin neden pratikte karşılığı olmadığını göstermiştir. Cairney, klasik politika analizi perspektifinden hazırlanan ve genel kabul gören Lasswell'in Politika Döngü (*Policy-Cycle*) Modeli'nin teoride kaldığını, politika belirleme aşamalarının belirli bir düzeni takip eden, döngüsel bir yapıda olmadığını ve gerçek dünyada politika belirleme aşamalarının bu kadar basitçe gösterilemeyeceğini ve daha karmaşık olduğunu ortaya koymuştur.

Cairney'in ve diğer kuramcıların ortaya koyduğu üzere, klasik politika analizi, aktör sayısının az olduğu, sorunun net tanımlandığı ve değer çatışmalarının yaşanmadığı teknik konularda işlevsel olabilir. Ancak bu tezin konusu olan Kanal İstanbul Projesi; Rittel ve Webber'in "Karmaşık Sorun" (*Wicked Problem*) tanımına tam olarak uymaktadır. Çok sayıda aktörün (iktidar, muhalefet, STK'lar, uluslararası aktörler) dahil olduğu, sorunun taraflarca farklı çerçevelendiği (kalkınma projesi vs. ekolojik yıkım) ve "tek bir optimal çözümün" bulunmadığı bu vaka, pozitivist yöntemlerle analiz edilememektedir.

Tarihsel süreçteki Büyük Toplum ve Vietnam örneklerinde görüldüğü gibi, değer yüklü çatışmaların olduğu alanlarda sayısal/teknik analizler yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle, bu tez çalışmasında Kanal İstanbul sürecini anlamak için, aktörlerin gerçeklik algılarını, inşa ettikleri anlam dünyalarını ve bu anlamları savunmak için kullandıkları argümanları

merkeze alan yorumlayıcı/inşacı (konstrüktivist) yaklaşım tercih edilmiştir. Bu tercih, bir keyfiyetten ziyade, politika analizinin tarihsel gelişiminin ve incelenen vakanın doğasının zorunlu kıldığı bir metodolojik sonuçtur. Politika analizine ilişkin anlayışı daha da derinleştirmek için aşağıda politika analiz türleri daha ayrıntılı incelenmiştir.

1.2. Politika Analiz Tarzlarının Sınıflandırılması

Politika analizi literatüründe yöntemler genellikle ampirik/normatif veya ileriye yönelik/geriye dönük gibi ikili ayrımlarla sınıflandırılmaktadır. Ancak bu geleneksel sınıflandırmalar, politika analizinin çok boyutlu yapısını ve özellikle bu tezin odak noktası olan argümantatif analizin diğer yaklaşımlar içindeki özgün konumunu açıklamakta yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle çalışmada, politika analizini sadece teknik bir işlem olarak değil, analistin rolü, benimsenen değerler ve analiz faaliyetleri ekseninde bütüncül bir çerçevede ele alan Mayer, van Daalen ve Bots'un (2004) altıgen modeli temel alınmıştır. Bu modelin seçilme nedeni, argümantatif analizi "rasyonel" veya "müşteri odaklı" analizden ayıran sınırları net bir şekilde çizmesi ve araştırmacıya metodolojik konumunu belirleme imkânı sunmasıdır.

Mayer vd. (2004, s. 6-10), politika analizini tek bir doğru yöntem yerine, farklı amaçlara hizmet eden altı temel faaliyet ve bunlara karşılık gelen altı analiz tarzı üzerinden sınıflandırmıştır. Bunlar:

1- Araştırma ve Analiz: Araştırma ve analiz, politika analizi için bilimsel araştırma ve veri toplama sürecidir. Analizciler anketler, analizler ve literatür taraması gibi bilimsel yöntemlere başvurarak verileri elde etmektedir. Bunun için bilimsel ve yarı bilimsel araştırma kurumlarına, istatistik kurumlarına, bilimsel bilgiye başvuran ajanslara vb. ya politika belirleyicilerin talepleri üzerine ya da kendi inisiyatifleriyle politika analizi yapmaktadır.

2- Tasarım ve Tavsiye: Toplanan verilerin (*data*), politikaya dönüştürülmesidir. Veriler, analizciler tarafından politikaya dönüştürülmektedir. Bu dönüşümle birlikte ya politika tasarlanmakta ya da karar vericilere tavsiyede bulunulmaktadır. Bu faaliyet, aynı zamanda politika alternatiflerinin karşılaştırıldığı ve seçeneklerin değerlendirildiği bir faaliyettir.

3- Argümanları ve değerleri netleştirme: Bazı değer yargıları ve etik gibi meseleler politika yapımında örtülü olarak bulunmaktadır. Bundan dolayı politikalar karmaşık ve tartışmaya açıktır. Politika analizi, örtülü ifadeleri ve değerleri açığa çıkarmaktadır.

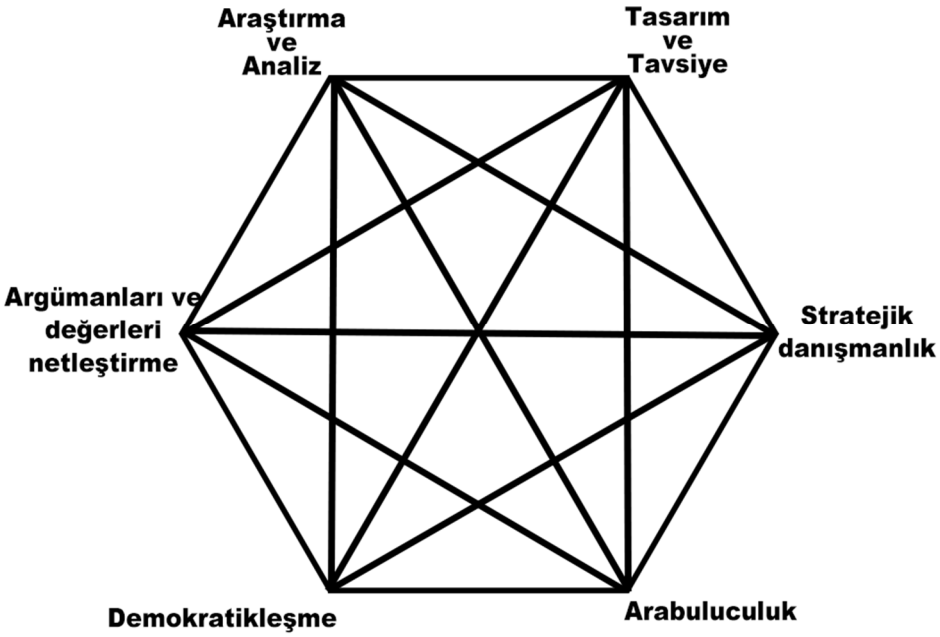
4- Stratejik danışmanlık sağlama: Stratejik danışmanlık, müşteri pozisyonundaki politika belirleyiciye stratejik önerilerde bulunulması anlamına gelmektedir. Burada politika analizi, politika belirleyicinin talebi üzerine gerçekleştirilmektedir. Politika analizcisiyse politika belirleyici için en etkili stratejiyle ilgili danışmanlık yapmaktadır. Örneğin politika belirleyicinin hangi pozisyonu belirleyeceği, hangi aktörleri destekleyeceği veya karşı duracağı stratejik önerilerdir.

5- Demokratikleşme/Katılım: Katılım, politika belirleme sürecine sadece uzmanların ve teknik birimlerin değil, politikayla ilgili olan ve zaman zaman göz ardı edilen vatandaşların da katılımı anlamına gelmektedir. Böylece aktörler arası eşitsizlik kaldırılmaktadır. Süreçten dışlanan aktörlerin de katılımıyla politika belirleme süreci demokratikleşmektedir.

6- Arabuluculuk: Politika analizcileri, politika belirleme sürecinde anlaşmazlık yaşayan aktörler arasında uzlaşmanın sağlanmasında ön ayak olmaktadır. Ayrıca analizciler politika belirleme sürecini tasarlayıp belirli kurallar getirerek karşılıklı etkileşimin sağlıklı yürümesini sağlamaktadır (Mayer vd., 2004, s. 10).

Mayer vd. (2004), yukarıda bahsedilen analiz faaliyetlerini şekil 1.2'de göstermiştir. Şekilde görüldüğü üzere altı faaliyetin her biri, diğer faaliyetlerle ilişki içindedir. Bu ilişkiler ağı politika analiz tarzlarının konumlandırılmasında yardımcı olmaktadır.

Şekil 1.2. Politika Analizini Oluşturan Faaliyetler

Kaynak: Mayer vd. (2004, s. 5)

Mayer vd. (2004, s. 11-14) analiz faaliyetlerinin belirlenmesine dayalı olarak politika analizinde altı çeşit tarz olduğunu söylemişlerdir. Bunlar rasyonel tarz (*rational style*), argümantatif tarz (*argumentative style*), müşteri danışmanı tarzı (*client advice style*), katılımcı tarz (*participatory style*), süreç tarzı (*process style*) ve etkileşimci tarz (*interactive style*)'dır. Her bir tarz kendine özgü nitelikler taşımaktadır ve belirli kriterlerle belirlenmektedir. Bunlar aşağıda açıklanmıştır.

1- Rasyonel Analiz Tarzı: Politika analizinde bilimsel bilginin önemli rol oynadığı bir politika analizi tarzıdır. İstatistiki verilerin ve anketlerin daha iyi bilgi ürettiği kabul edilmektedir. İstatistik kurumları ve araştırma faaliyeti sürdüren organizasyonlar bilgileri toplar ve analiz etmektedir. Örneğin karbon salınımının ölçülmesi ve olası etkilerinin ortaya konduğu bir bilimsel çalışmanın, politikacıların karar verme sürecindeki etkisi, rasyonel tarza örnektir.

2- Argümantatif Analiz Tarzı: Argümantatif analiz tarzı, politika alanının dil ile oluşturulduğunu kabul etmektedir. Politikalar dil aracılığıyla ortaya çıkmakta, dil aracılığıyla savunulmakta ve dil aracılığıyla eleştirilmektedir. Dolayısıyla politika belirleme sürecinde retorik, hikayeler ve argümanlar ön plana çıkmaktadır. Argümantatif tarza dayalı bir politika analiziyse aktörlerin konumlarını ve argümanların kalitelerini bir

şema aracılığıyla ortaya çıkararak karmaşık politika argümanlarını açık ve anlaşılabilir hale getirmektedir. Böylece aktörler arasındaki çatışmalar tespit edilebilir, aktörlerin perspektifleri görülebilir ve politika analizi aracılığıyla çatışmalara yönelik iyileştirmeler yapılabileceği söylenebilir.

3- Müşteri Danışmanı Analiz Tarzı: Müşteri danışmanı analiz tarzı, birden çok aktörün, düzensiz ve karmaşık bir politika belirleme sürecinde yer aldığını varsayan ve buna yönelik bir analiz gerçekleştiren bir tarzdır. Her bir aktör kendi stratejilerine göre hareket etmektedir. Her birinin ayrı çıkarları söz konusudur. Müşteri danışmanı tarzında, aktörlerin stratejileri ve çıkarları konusunda bilgi sahibi olunması için bu analiz tarzına başvurulmaktadır.

4- Katılımcı Analiz Tarzı: Katılımcı analiz tarzı, nüfusun bütün kesimlerinin politika sistemine erişmekte zorluk çektiğini kabul etmektedir. Uzmanlar, araştırmacılar, sivil toplum kuruluşları, politikacılar ve elit kesim toplumsal konularla ilgili olan politika tartışmalarına hakimdir. Bu aktörler aynı sistem içinde farklı rollere bürünebilir veya pozisyonlarını değiştirebilir. Bununla birlikte bazı aktörler toplumsal tartışmaların dışına itilmektedir. Katılımcı politika analizi, bu dışlanan aktörlerin toplumsal konularla ilgili olarak sesini duyurabileceğini, bu konularda fikirlerini beyan edebileceği veya bu konulara ilgi duyabileceğini kabul etmektedir. Politika analistiyse sıradan vatandaşları da tartışmalarda konumlandırarak politika üretiminde kolaylaştırıcı bir rol üstlenebilir.

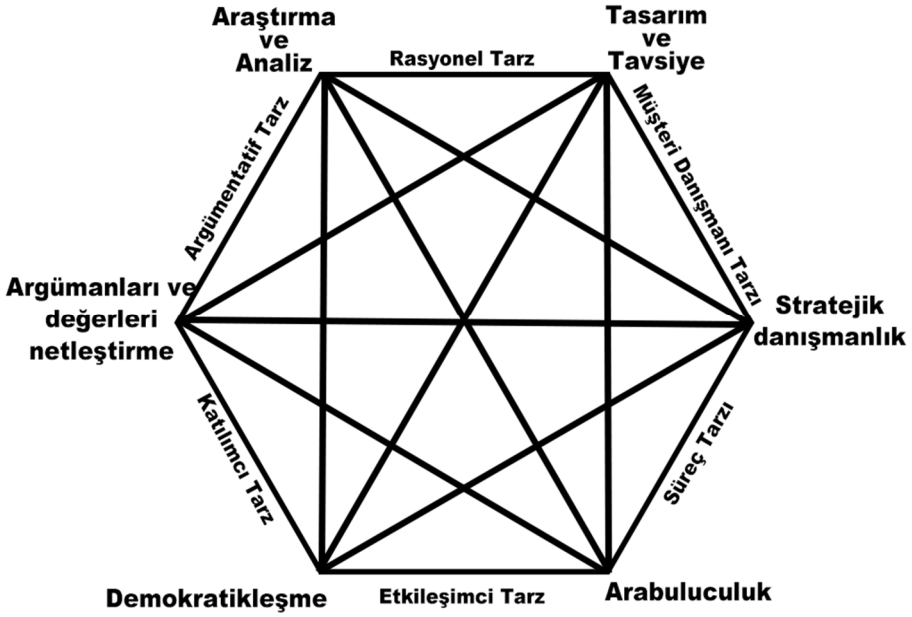
5- Süreç Analizi Tarzı: Süreç analizi tarzı, politika çatışmalarında aktörlerin, kamu çıkarlarına ters düşse bile kendi çıkarları için bir pozisyon kapma telaşı içinde olduklarını varsaymaktadır. Uzmanlar tarafsız değildir ve çıkarları için çelişkili raporlarla kendi argümanlarını desteklemektedir. İşte bu durumda politika analizinin süreç tarzı, maddi temelli bu sorunların aşılması için prosedürel yönlere önem verilmesi gerektiğini söylemektedir. Bir başka deyişle süreç tarzı, sorunların çözümünde politika belirleme ve karar alma süreçlerinin yeniden düzenlenmesini ve aktörler arasında bir "aracılık ve müzakere" ortamının sağlanması gerektiğini önermektedir. Böylece politika belirleme ve karar alma sürecindeki maddi sorunların çözüleceği öngörülmektedir.

6- Etkileşimci Analiz Tarzı: Etkileşimci tarz, bir konuyla ilgili olarak uzman olsun veya olmasın bütün paydaşların farklı görüşlere sahip olduğunu söylemektedir. Etkileşimci

tarz, her bir aktörün aynı konuya kendi perspektiflerinden baktığını ve kendi gerçekliklerini inşa ettiğini vurgulamaktadır. Bu tarzda aktörlerin birbirleriyle etkileşim halinde olmaları durumunda kendi görüşlerini geliştirecekleri varsayılmaktadır. Bu durumda çeşitlilik önem arz etmektedir. Örneğin kent içinde ticari alanların bulunduğu bir caddenin yeniden inşa edilmesi aşamasında mağaza sahiplerinin fikri ne kadar önemliyse, o caddeyi kullanan vatandaşların, yatırımcıların ve konuyla ilgili diğer aktörlerin de fikirleri önemlidir. Aktörlerin birbirleriyle etkileşim içinde olması ve karşılıklı beklentilerini ve düşüncelerini birbirleriyle paylaşması sadece iletişimi güçlendirmemekte, aynı zamanda politika belirleyiciler için bilgilendirici bir ortam sağlamaktadır.

Yukarıda bahsedilen politika analiz tarzlarıyla daha önceden şekil 1.2 üzerinde verilen faaliyetler arasında bir ilişki vardır. Politika analiz tarzları şekil 1.2'ye eklendiğinde, aşağıdaki görüntü ortaya çıkmaktadır.

Şekil 1.3. Politika Analiz Tarzlarının Faaliyetlerle İlişkisi

Kaynak: Mayer vd. (2004, s. 11)

Şekil 1.3, hangi analiz tarzının hangi faaliyetle bağlantılı olduğunu ve faaliyetler arasındaki bağlantıda tarzın nerede konumlandırıldığını göstermektedir. Şekilde, "araştırma ve analiz" faaliyeti ile "tasarım ve tavsiye" faaliyetlerinin ortasında, bu iki faaliyete uygun olan "rasyonel tarz" yerleştirilmiştir. Bir başka deyişle, bu iki analiz

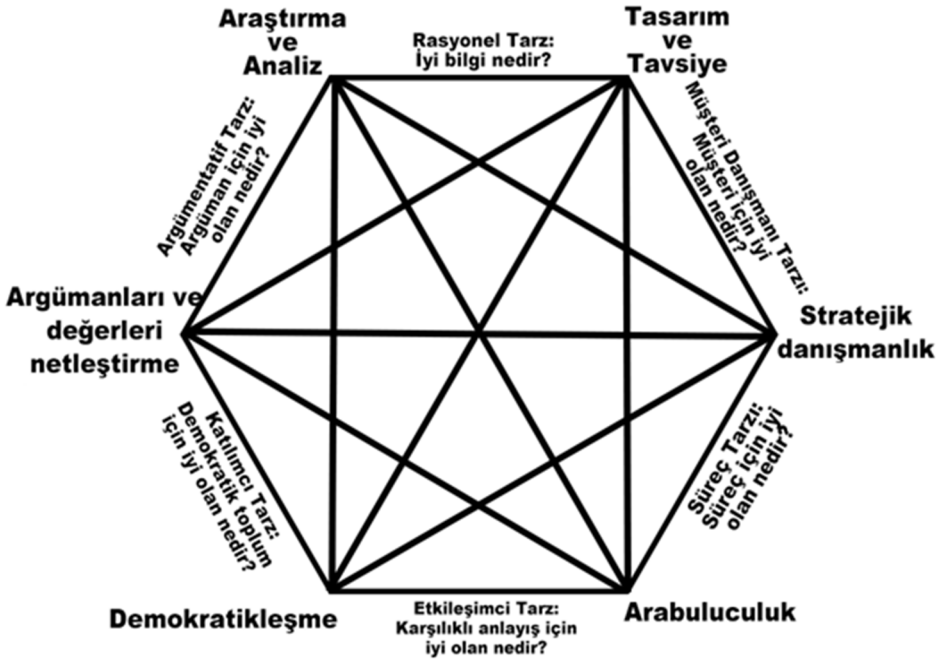
faaliyeti arasındaki ilişki, rasyonel tarz biçiminde somutlaşmıştır. Tasarım ve tavsiye ile stratejik danışmanlık faaliyetleri, müşteri danışmanı tarzını, stratejik danışmanlık ve arabuluculuk faaliyeti süreç tarzını, arabuluculuk ve demokratikleşme faaliyeti etkileşimci tarzı, demokratikleşme ve argümanları ve değerleri netleştirme faaliyetleri katılımcı tarzı, argümanları ve değerleri netleştirme ile araştırma ve analiz faaliyetleri ise argümantatif tarzı ortaya çıkarmıştır. Analizciler, kendi faaliyetleri üzerinden, şekil 1.3'te belirtilen tarzlardan hangisini benimseyeceğini ortaya çıkarabilir.

Mayer vd. (2004, s. 15) analiz faaliyetini ve analiz tarzını belirlemenin yeterli olmadığını, bunlara ek olarak üçüncü bir sınıflandırmaya gidilmesi gerektiğini söylemiştir. Bu sınıflandırma, değerlerin analizidir. Daha önce açıklanan faaliyetler ve tarzlar, temel değerlere ve yönelimlere dayanmaktadır. Değerler, politika analizcisinin yaptığı analiz çalışmasının kalitesini ve inceleme için uygulanacak kriterleri nasıl göreceğini belirlemektedir. Bu kriterlerin tespiti için şu sorulara yanıt aranması gerekmektedir:

- Rasyonel Tarz: İyi bilgi nedir?
- Argümantatif Tarz: Argüman için iyi olan nedir?
- Müşteri Danışmanlığı Tarzı: Müşteri için iyi olan nedir?
- Katılımcı Tarz: Demokratik toplum için iyi olan nedir?
- Süreç Tarzı: Süreç için iyi olan nedir?
- Etkileşimli Tarz: Karşılıklı anlayış için iyi olan nedir?

Bu sorular Şekil 1.4'te gösterilmiştir.

Şekil 1.4. Politika Analizinde Temel Değerler ve Kriterler

Kaynak: Mayer vd. (2004, s. 16)

Şekil 1.4'te görüldüğü üzere, her tarzın kendine özgü sorusu vardır. Rasyonel tarzın sorusu "iyi bilgi nedir?" olarak belirlenmiştir. Bu sorunun cevabı bilimsel bilgi ve sayısal verilerdedir. Müşteri danışmanı tarzının sorusu "Müşteri için iyi olan nedir?" biçimindedir ve bu soru, müşterinin çıkarlarının maksimize edilmesiyle ilgilidir. Süreç tarzı için belirlenen "süreç için iyi olan nedir?" sorusunun cevabı prosedürlerle ve sürecin kendisiyle ilgili olmalıdır. Etkileşimci tarzın sorusu "karşılıklı anlayış için iyi olan nedir?" olarak belirlenmiştir. Burada politika aktörlerinin etkileşimi ön plandadır. Katılımcı tarz için "demokratik toplum için iyi olan nedir?" sorusu belirlenmiştir ve bunun cevabı için katılımcılık ilkesi gözetilmelidir. Son olarak argümantatif tarz için "Argüman için iyi olan nedir?" sorusu belirlenmiştir. Bu soruda amaç, politika argümanlarının kalitesini, tutarlığını ve değer yargılarını şema yardımıyla açıklığa kavuşturmaktır. Analiz faaliyetini ve analiz tarzını belirleyen analizciler, bu sorular yardımıyla tarzlarına uygun cevaplar elde edebilir.

Mayer vd. (2004, s. 18) için analizcinin faaliyetini, tarzını ve hangi soruyu sorması da yeterli değildir. Politika analizcisinin rolü de belirlenmelidir. Fakat bu rollerin olumlu ve

olumsuz imajları söz konusudur. Mayer vd. (2004, s. 18), Tablo 1.2 üzerinden politika analizcisinin faaliyetleriyle birlikte olumlu ve olumsuz imajlarını göstermiştir.

Tablo 1.2 Politika Analistinin İmajı

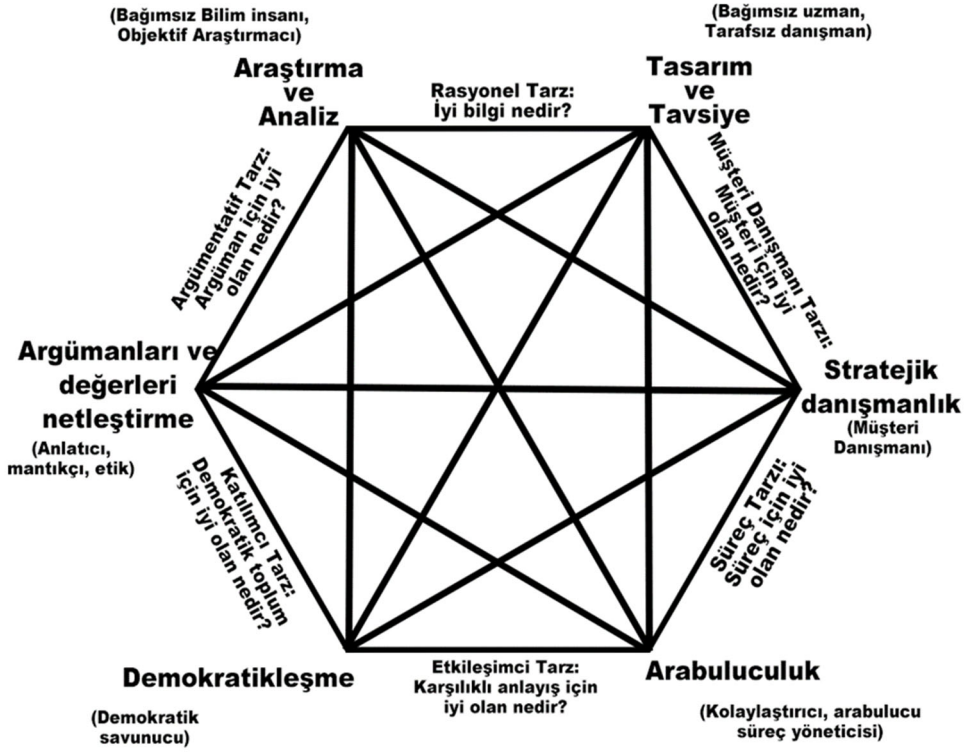
Faaliyet	Analistin Olumlu İmajı	Analistin Olumsuz İmajı
Araştırma ve Analiz	Bağımsız bilim insanı; Objektif araştırmacı	Ahlak araştırmacısı; Teknokrat
Tasarım ve Tavsiye	Bağımsız uzman; (Mühendis); Tarafsız danışman	Masa başı uzman; Tereciye tere satan (gereksiz tavsiyelerde bulunan)
Argümanları ve Değerleri Netleştirme	Mantıkçı veya etik; Hikayeci	Dilde sadeleşme yanlısı; Gazeteci
Stratejik tavsiyelerde bulunma	Müşteri danışmanı Müşteri rehberi	Tetikçi
Demokratikleşme	Demokratik savunucu	Misyoner; Ütopyacı
Arabuluculuk	Kolaylaştırıcı; Süreç yöneticisi	Manipülatör; arabulucu, Rölativist

Kaynak: Mayer vd. (2004, s. 18)

Tablo 1.2, politika analizcisinin faaliyetine göre olumlu ve olumsuz imajları göstermektedir. Araştırma ve analiz faaliyeti gerçekleştiren bir analizcinin olumlu imajı, bağımsız ve objektif bir araştırmacı olarak görünmesi iken, olumsuz imajı ise ahlak araştırmacısı ve teknokrat olarak görülmesidir. Tasarım ve tavsiye faaliyeti yürüten bir analizci bağımsız bir uzman olumlu imajına sahipken, aynı zamanda masa başı uzmanı ve gereksiz tavsiyelerde bulunan biri gibi görünebilir. Argümanları ve değerleri netleştiren bir analizci mantık ve etik bağlamında hareket eden bir imaja sahipken, aynı zamanda dili fazla sadeleştirdiği için olumsuz bir imaja sahip olabilir. Stratejik tavsiyelerde bulunan bir analizci, danışman ve rehberlik gibi olumlu imajlara sahiptir. Ne var ki müşterilerinin sıkı savunucusu gibi görünebilir. Demokratikleşme faaliyeti yürüten bir analizcinin demokrasi yanlısı olması olumlu bir imajdır. Bununla birlikte ütopyacı görülebilir. Arabuluculuk faaliyeti yürüten bir analizci süreci kolaylaştırdığı için olumlu bir imaja sahiptir. Fakat arabuluculuk uğruna karşıt aktörlerden yanaymış gibi görünebilir.

Tablo 1.2'de belirtilen analistlerin rolleri model üzerinde gösterildiğinde şekil 1.5'teki görüntü ortaya çıkmaktadır. Böylece faaliyetler, analiz tarzı ve politika analistinin rolü tek bir tablo üzerinde gösterilebilmektedir.

Şekil 1.5. Politika Analizinin Kavramsal Modeli

Kaynak: Mayer vd. (2004, s. 18).

Şekil 1.5'e göre politika analiz tarzının belirlenmesi, politika analizinde hangi faaliyetlerin konu bağlamında önemli olduğunu, analiz tarzının hangi faaliyetlerle ilişkili olduğunu, hangi sorunun sorulması gerektiğini ve analistin hangi tutumda olacağını göstermesi açısından önemlidir. Politika tarzı belirlemenin bir diğer önemi, politika analistinin de konumunu ortaya çıkarmasıdır. Bilimsel ve teknik bilgiyi analiz için kullanan politika analisti, şema üzerinde araştırma ve analiz faaliyetinin yakınında konumlandırılmaktadır. Süreç yöneticisi ve arabulucu rolündeki bir analist ise süreç faaliyetinin yakınında kendine yer bulmaktadır.

Özetle Mayer vd. tarafından geliştirilen bu modelin üç ana işlevi vardır; Birincisi, politika analizi disiplinini faaliyetler ve tarzlar içinde tanımlar ve bir bütün olarak anlama imkânı sunar. İkincisi, politika analistinin rolünü tanımlar, analistin konumunu tespit eder ve analiste uygun bir araştırma imkânı tanır. Üçüncüsüyse, bir politika analizinin kalitesini farklı perspektiflerden değerlendirme imkânı verir.

Bu tez çalışmasını Mayer vd. (2004) politika analizi sınıflandırması açısından konumlandırmak gerekirse argümantatif tarza yakın olduğu söylenebilir. Araştırmacının

rolüyse, argümantatif tarzla ilgili olarak argümanları ve değerleri daha anlaşılır yapmaktır. Araştırmacının, Mayer'in sunduğu çerçeveye sadık kalarak yaptığı bu tercih, sadece teknik bir gerekçe değil, aynı zamanda ontolojik bir kabulü de ortaya koymaktadır. Kanal İstanbul Projesi sadece teknik verilerle açıklanabilecek bir proje değildir. Politika argümantasyonlarının karmaşık bir yapıya sahip olduğunu kabul etmek, aynı zamanda bir bakış açısının da göstergesidir. Bu çalışmada benimsenen argümantatif tarz, pozitivizm temelli yaklaşımlara tepki olarak geliştirilmiştir. Bu perspektife sahip araştırmacılar, politika belirlemede sayısal veriler yerine dilin önemine vurgu yapmaktadır. Dolayısıyla bu çalışmanın metodolojik zeminini inşa edebilmek için, argümantatif tarzın teorik köklerini oluşturan argümantatif dönüşten bahsetmek gerekir. Bir sonraki başlıkta, politikaların analizinde yaşanan dönüşümden bahsedilmiştir.

1.3.Politika Analizinde Argümantatif Dönüş

Argümantatif dönüş, 20. yüzyılın sonlarında, pozitivizm temelli politika analizine tepki olarak ortaya çıkan post-pozitivist bir entelektüel harekettir. Politika analizinde argümantatif dönüş önemli bir entelektüel değişimi yansıtmaktadır. Bu dönüş, genellikle objektif veri toplama ve rasyonel karar almayı önceleyen geleneksel, pozitivist ve teknokratik politika analizi yaklaşımlarından bir sapma olarak görülebilir. Zira argümantatif dönüş, kamu politikasına esasen dil, argüman ve ikna açısından yaklaşmaktadır. Argümantatif dönüş, politika süreçlerini yalnızca sorunlara teknik çözümler aranan değil, aynı zamanda sorunlara çeşitli aktörlerce farklı tanım ve anlam verilen tartışma süreçleri olarak görmektedir.

Fischer (2013, s. 101-104), argümantatif dönüşün arka planını analiz etmiştir. O'nun analizine göre, 1960'ların sonunda Batı dünyasında pozitivist politika analizinin toplumsal sorunları çözmedeki yetersizliği, akademik dünyada iki farklı tepkinin doğmasına neden olmuştur. İlk tepki verenler metodolojik yaklaşım savunucuları olmuştur. Bu kesime göre pozitivist temellere sahip olan ve yoksulluğu azaltması planlanan toplu konut projeleri ve Dünya Bankası'nın küresel mühendislik girişimi başarısız olmuştur. Fakat bu başarısızlığın nedenini pozitivizmin kendisinde değil, uygulanmasındaki "ampirik titizlik eksikliğindedir". Bu görüşün savunucuları, metodolojik araçların ve teorilerin geliştirilmesi ve iyileştirilmesi durumunda, pozitivizm temelli politika analizinin tekrar başarılı olabileceğini söylemiştir. Argümantatif

yaklaşım olarak bilinen ikinci kesim ise sorunun kaynağının metodolojik değil, epistemolojik olduğunu savunmuştur. Bu kesime göre politika analizi bir sorun çözme tekniğinden ziyade, olguların, değerlerin ve anlam dünyalarının tartışıldığı bir alan olarak ele alınmalıdır.

Fischer'a (2013, s. 103) göre bu yeni yaklaşımın entelektüel kökleri, 20. yüzyıl felsefesindeki dilsel ve iletişimsel dönüşümlere dayanmaktadır. Özellikle Jürgen Habermas'ın "İletişimsel Eylem Teorisi", Foucault'nun "Söylem ve İktidar" analizi ile Toulmin'in "Pratik Mantık" çalışmaları, argümantatif dönüşün felsefi zeminini oluşturmuştur. Bu kuramcıların ortak paydası; gerçekliğin nesnel olarak "orada" durmadığı, aksine dil ve sosyal etkileşim yoluyla inşa edildiği fikridir. Dolayısıyla Argümantatif dönüş, sadece bir yöntem değişikliği değil, aynı zamanda politika analizinin felsefi zemininde köklü bir paradigma değişimidir. Bu değişim, dünyayı objektif doğrular üzerinden okuyan pozitivist anlayıştan, dünyayı öznelerin kurduğu anlamlar üzerinden okuyan "Yorumlayıcı/İnşacı (Konstrüktivist)" anlayışa geçişi ifade etmektedir. Bu nedenle, argümantatif politika analizinin dayandığı zemin ile reddettiği zemin arasındaki farkı netleştirmek gerekmektedir. Hjorland (2005, s. 140), bu epistemolojik kopuşu ontoloji (varlık), epistemoloji (bilgi) ve metodoloji (yöntem) düzeyinde karşılaştırarak, pozitivizmden inşacılığa geçişin temel dinamiklerini aşağıdaki tabloda (Tablo 1.3) özetlemiştir.

Tablo 1.3. Pozitivizm ve İnşacılık Arasındaki Farklar

	Pozitivizm	**Konstrüktivizm**
Ontoloji	Araştırmacı ve gerçeklik ayrılmıştır.	Araştırmacı ve gerçeklik ayrılmaz (gerçek dünyada)
Epistemoloji	Objektif gerçeklik vardır. Tek bilgi bilimsel bilgidir.	Bilgi, kişinin yaşadığı dünyadandır ve deneyimlere dayalıdır. Gerçeklik hiçbir zaman tam olarak kavranamaz.
Metodoloji	Çoğunlukla nicel yöntemler: anket, istatistiki verilerin analizi, deneyler ve hipotezlerin doğrulanması/yanlışlanması	Çoğunlukla nitel yöntemler: görüşmeler, katılımcı gözlemi, eylem araştırması, vaka çalışmaları

Kaynak: Hjorland (2005, s. 140)'tan uyarlanmıştır

Tablo 1.3'te, pozitivizm ile inşacılık arasındaki farklar sunulmuştur. Bu karşılaştırma, argümantatif dönüşün politika analizinde yarattığı eksen kaymasını somutlaştırmaktadır. Görüldüğü üzere, pozitivist yaklaşım politika sorunları için en uygun çözüm arayıcı içindeyken, inşacı yaklaşım ise bu sorunların aslında aktörlerin zihninde ve dilinde inşa edilen "öznel inşalar" olduğunu savunmaktadır. Bu ontolojik ve epistemolojik farklılık, kaçınılmaz olarak metodolojik tercihleri de şekillendirmiştir. Nitekim pozitivizmin nicel verilerle (anket, istatistik) kesinlik arayışına karşılık inşacı yaklaşım, görüşme ve söylem analizi gibi nitel yöntemlerle "anlam" arayışına yönelmektedir.

Bu epistemolojik dönüşümün politika analizi disiplinindeki öncü yansımaları, 1980'lerin sonunda Stone ve Majone'nin çalışmalarıyla somutlaşmıştır. Durnova ve Zittoun'un (2008, s. 88) da işaret ettiği üzere, bu iki isim, rasyonel/pozitivist analiz yöntemlerinin politikanın değer yüklü doğasını açıklamada yetersiz kaldığını sistematik olarak ortaya koymuştur: Stone (1988), çığır açan eseri *"Policy Paradox"*ta, politika yapımının piyasa kurallarına göre değil, topluluk kurallarına göre işlediğini savunmuştur. Stone'a göre rasyonel modelin öngördüğü gibi sorunlar net, hedefler belirgin ve çözümler teknik değildir; aksine politika, paradokslarla dolu, değerlerin çatıştığı ve anlamların sürekli müzakere edildiği bir alandır. Majone (1989) ise "*Evidence, Argument, and Persuasion in the Policy Process*" isimli çalışmasında, politika analizinin temelinde teknik hesaplamaların değil, ikna edici argümanların olduğunu ileri sürmüştür. Majone'ye göre bir politika analizcisi, verileri sadece sayısal değerlerden ibaret olarak değil, bir argümanı destekleyen kanıtlar olarak da kullanır. Dolayısıyla politika analizi, bir teknik mesele olmaktan ziyade, iddiaların gerekçelere dayandırıldığı iletişimsel bir süreçtir.

Durnova ve Zittoun'a (2008, s. 88) göre argümantatif dönüşün disiplin içinde kurumsallaşması ve bir çatı kavram haline gelmesi ise Frank Fischer ve John Forester'ın 1993 yılında derlediği *The Argumentative Turn in Policy Analysis and Planning* adlı eserle gerçekleşmiştir. Fischer ve Forester, bu çalışmalarında, çevre, sağlık ve enerji gibi farklı politika alanlarında dilin kurucu rolünü incelemiştir. Yazarlara göre politika süreçleri, aktörlerin kendi anlam dünyalarını inşa ettikleri, gerçeklik algılarının çatıştığı ve iktidar ilişkilerinin söylem yoluyla yeniden üretildiği dinamik bir yapı arz eder niteliktedir.

Söz konusu dinamik yapının kabulü, klasik politika analizinin epistemolojik varsayımlarının da köklü bir şekilde sorgulanmasını beraberinde getirmiştir. Nitekim Fischer ve Gottweis (2012, s. 2-3), bu dönüşümün temel iddiasını ve ulaştığı noktayı şöyle özetlemiştir: Politika analizi, değerlerden bağımsız teknik bir yönelim değildir. Rasyonel bilimsel yöntemler (maliyet-fayda analizi, SWOT analizi vd.), politikanın karmaşık doğasını tek başına açıklayamamaktadır. Bu nedenle analizin başlangıç noktası girdiler ve çıktılar değil, politika argümanının kendisi olmalıdır. Bu yaklaşım, hangi aktörün gerçeklik algısının hâkim olduğu, hangi düşüncelerin süreç dışı bırakıldığı ve etkileşimin bir ortak anlayışa mı yoksa bir iktidar mücadelesine mi hizmet ettiği sorularını merkeze almaktadır. Bu bağlamda argümantatif dönüşün en önemli unsurunun dil olduğu söylenebilir. Gottweis'a (2006, s. 464) göre dil, yalnızca bir iletişim aracı değil, aynı zamanda bir anlam inşa etme aracıdır. Fischer (2007, s. 225) ise dilin araçsal kullanımının ötesinde, argümantatif kullanımına dikkat çekmiştir. Siyasetin söylemsel bir nitelik kazanmasıyla birlikte, politika aktörleri iddialarını tartışarak ve gerekçelendirerek meşruiyet kazanmaya çalışmaktadır.

Sonuç olarak argümantatif dönüş ile birlikte dil merkezli iletişim, müzakere, müzakereci demokrasi, katılım, çerçeve, diskur, argüman, retorik, anlatı, pratik, yerel bilgi, post-pozitivizm gibi kavramlar ön plana çıkmaya başlamıştır. Bu kavramlar politika analizinde politika belirleyiciler dışındaki aktörlerin de sürece dahil edildiğini göstermektedir. Argümantatif dönüş ayrıca aktörlerin yazılı ve sözlü ifadelerinin değerler, inançlar ve anlam dünyalarının inşasıyla ilgili olduğunu söylemektedir. Politikalar sadece objektif açıdan değil aynı zamanda değerler bağlamında da ele alınmalıdır. Bu çeşitlilik, birçok analiz yaklaşımının geliştirilmesine de ön ayak olmuştur. Alanı daha iyi anlamak için geliştirilen argümantatif politika analizi yaklaşımlarının bazıları aşağıda ele alınmıştır.

1.4. Argümantatif Politika Analizi Yaklaşımları

Politika analizinde argümantatif dönüş, politika belirleme sürecinde tartışmanın, dilin, anlamın, retoriğin ve değerlerin rolünü vurgulayan yaklaşımların bir koleksiyonu olarak anlaşılabilir. Bu yaklaşımları ele almak, konunun daha iyi anlaşılmasına yardımcı olabilir. Literatürde argümantatif politika analizi yaklaşımları çeşitlilik göstermektedir. Aşağıda yaklaşımlar irdelenmiştir.

1.4.1. Katılımcı Politika Analizi Yaklaşımları

DeLeon'a (1994, s. 206) göre katılımcı politika analizi, politika araştırmalarına ve politika belirleme sürecine daha fazla aktörün (paydaşın) dahil edilmesi anlamına gelmektedir. Bu düşünce ilk kez Lasswell'in vatandaşın kamu politikalarına katılımı fikriyle ortaya çıkmıştır. Vatandaşın sürece dahil edilmesi, dar çıkar gruplarının tehditlerine karşı bir denge unsuru olarak görülmüş ve böylece politika belirlemede daha dengeli bir yapı inşa edilmeye çalışılmıştır.

Geurts ve Joldersma'ya (2001, s. 301) göre katılımcı politika analizi yaklaşımları 70'lerde ve 80'lerde ilgi görmüş ve geliştirilmeye başlanmıştır. Bu isimlere göre, bu dönemde yapılan ampirik çalışmalar, karmaşık toplumsal sorunların sadece teknik verilerle çözülemediğini, çözüm için taraflar arasındaki iletişimi iyileştirmenin ve sürece dışlanan aktörleri dahil etmenin gerektiğini göstermiştir. Bu da katılımcı analize öznel bilginin eklenmesini sağlamış, böylece analiz zenginleşmiştir.

Durning (1993, s. 299), bu yaklaşımın metodolojik çerçevesini, klasik analizin eleştirisi üzerine kurmuştur. Ona göre klasik/pozitivist analiz, tarafsızlık adı altında aslında politika elitlerinin değerlerini ön planda tutarken halkın değerlerini ise dışlamaktadır. Bu durum, özellikle karmaşık sorunların çözümünde başarısızlığa yol açmaktadır. Çünkü uzlaşmanın olmadığı durumlarda, teknik uzmanlık tek başına yetersizdir.

Bu bağlamda Durning'e (1993, s. 317) göre katılımcı politika analizinin amacı, hedeflerin tam olarak belirlenemediği, sorunun tanımına yönelik fikir birliğinin sağlanmadığı, verilerin anlamına yönelik tartışmaların yaşandığı ve politika araçlarının meşruluğunun sorgulandığı, karmaşık problemler olarak tanımlanan durumlarda salt uzmanlığa dayanan teknik analiz ve teknik bilgi yerine, aktörlerin katılımıyla konunun müzakere ederek ortak bir fikir geliştirilmesini ya da alternatifler üretilmesini sağlamaktır.

Eubanks'a (2008, s. 1414) göre katılımcı politika analizinin dört temel faydası vardır;

1. Artan katılımla birlikte farklı bilgi ve deneyimlerin bütünleşerek karar kalitesini arttırması
2. Çatışmalı konularda aktörleri ortak bir perspektifte buluşturarak çözümü kolaylaştırması

3. Yönetime olan güveni arttırarak demokrasiyi güçlendirmesi
4. Dışlanan gruplar gibi sesi daha az çıkan kesimleri sürece dahil ederek adalet ve eşitliği teşvik etmesi

Ancak Eubanks'e (2008, s. 1415) göre katılımcı politika analizinin faydaları olduğu kadar olumsuz yönleri de vardır:

1. Küçük ölçekli tartışmalarda bireyleri güçlendirmesi fakat büyük ölçekli tartışmalarda devlet ve sermaye gibi güçlü aktörlerin etkilerinin sorgulanmaması. Dolayısıyla katılımın, bazı adaletsizlikleri gizlemesi.
2. Sendikacılık ve inisiyatifler gibi faaliyetlerin meşruluğunu riske etmesi
3. Katılımcı sürecin manipülasyona ve propagandaya açık hale gelebilmesi.

Bu olumsuz yönlere ek olarak Durning (1993, s. 318), yaklaşımın uzun zaman istediğini, maliyetli olduğunu, analiz grubunun yetkin ve bilgili kişilerden oluşması gerektiğini, iyi bir lidere gereksinim duyulduğunu ve atıl bırakılma potansiyelinin olduğunu söylemiştir.

Özetle katılımcı politika analizi karmaşık problemlerin çözümü için karar alma sürecinde teknik analizin ve uzmanların ağırlığını sorgulayan, bunun yerine aktörlerin katılımını öneren kapsayıcı, demokratik, müzakereci, farklı perspektiflere önem veren, adil ve eşitlikçi bir yapıya sahiptir ve bu özellikleriyle politika analizine farklı bir yaklaşım getirmiştir. Bu tez çalışması açısından değerlendirildiğinde, katılımcı politika analizi her ne kadar yöntem olarak uygulanmasa da (çalıştay veya odak grup görüşmesi yapılmasa da), Kanal İstanbul tartışmalarının analizinde kritik bir role sahiptir. Çünkü bu yaklaşım çok sesliliğe vurgu yapmaktadır. Tez çalışmasında sadece teknik raporlar ve tek taraflı bir bakış açısı ele alınmamış, politika belirleme sürecine dahil olan veya olmaya çalışan aktörlerin argümanları da değerlendirmeye alınmıştır.

1.4.2. Yorumcu Politika Analizi Yaklaşımları

Argümantatif politika analizi yaklaşımlarından biri de yorumcu politika analizidir. Bu yaklaşımı daha iyi anlayabilmek ve değerlendirmek için önce yorumcu politika analizinin tanımı, gelişimi ve kapsadığı farklı yaklaşımlardan bahsedilmiş, sonrasında söz konusu yaklaşımın, mevcut politikaların analizine sağladığı katkılara değinilmiştir.

Yorumcu politika araştırmalarının kökleri 1980'li yıllara dayanır. Bu yaklaşım Schön, Rein ve Wildavsky'nin pozitivist politika analizine getirdiği eleştirilerle ortaya çıkmıştır. Bu isimler politika sorunlarını çözmede dilin oynadığı role vurgu yapmışlardır (The Critical and Interpretive Policy Network, 2020).

Yanow'a (2007, s. 110) göre yorumcu politika analizi, yorumcu felsefenin kamu politikalarına uyarlanmış biçimidir. Yorumcu politika analizinin genel özelliği anlama odaklanmasıdır. Yorumcu politika analizi bunun için politika tartışmalarında aktörler tarafından kullanılan dili, eylemleri, eylemlerde kullanılan nesneleri ve diğer insan eserlerini çalışma konusu yapar. Yorumcu politika analizi, klasik politika analizi gibi genel-geçer ve evrensel değil, duruma özgüdür.

Yanow'a (2003, s.23) göre yorumcu politika analizinin amacı, insan düşüncelerini ve eylemlerini dikkate alarak bir anlam getirmektir. Yorumcu politika analizi zaman zaman aktörlerin akıl yürütmelerinin altına yatan niyetleri anlamaya çalışır. Aktörlerin durumu nasıl anlamlandırdığını ortaya koyar. Ayrıca metinleri hem politika belirleyiciler hem de okurların gözünden değerlendirip onlar için anlamlarını öğrenmeye çalışır. Konuları yerel, bölgesel veya ulusal düzeyde, kültürel anlamda ne anlama geldiğini inceler. Bunu yaparken anket ve fayda-maliyet analizi gibi geleneksel yöntemleri kullanmaz.

Yorumcu politika analizinin en belirgin özelliklerinden biri analizcinin konumuna yönelik yaklaşımıdır. Yanow'a (2007, s.111) göre yorumcu politika analizi sadece aktörlerin değil analizcinin de anlam inşa ettiğini söyler. Analizcinin anlam dünyası, aktörler ve analizcinin bulunduğu ortamla ilişkilidir.

Yorumcu politika analizi, analiz için farklı alt yaklaşımlar kullanılır. Van Bommel, van Hulst ve Yanow (2015), bu yaklaşımları (söylem, çerçeve, kategori, anlatı, uygulama) şöyle açıklamıştır:

1- Söylem Analizi: Dil ve eylem arasındaki bağlara odaklanır. Söylem belirli pratikler ve çevreler içinde üretilen fikirlerdir. Dolayısıyla insanlar konuşmalarında bu pratikler ve çevrelerine bağlıdır. Kimliklerini, konuşmalarını bunlara dayanarak inşa eder. Ayrıca söylem sadece dilin ikna ediciliğinden ibaret değildir, aynı zamanda güç ilişkilerini belirler (s. 75).

2- Çerçeve Analizi: Aktörler birbirleriyle mücadele içinde oldukları için bazı politika sorunlarının çözümü zordur. Bu durumlarda çerçeve analizi kullanılır. Sorunun kaynağı, sorunun nasıl tanımlandığıyla ilgilidir. Çerçeveleme, belirsiz politika durumlarını anlamlandırır. Cinsiyet ve göç tartışmaları çerçeve analizi için uygundur (s. 76).

3- Kategori Analizi: Konuların belirli özelliklere göre tanımlanıp şekillendirilmesidir. Kategorilere ayırma işi, bazı unsurların hangi sınıfa ait olup olmadığını gösterir. Kimi unsurlar ön planda tutulurken kimileri göz ardı edilir. Örneğin etnik unsurlara ait bir çalışma bu tip bir analize girer (s. 76).

4- Anlatı Analizi: Eğer aktörler ortak bir metin etrafında bir araya geliyorsa bunlara anlatı denir. Anlatılar olayların kronolojik bir biçimde sıralanması değildir. Anlatılar, anlatıcılar tarafından inşa edilir ve olaylar onların perspektifinden anlatılır. Anlatılar politikaların anlaşılmasını kolaylaştırabilir, uzlaşmazlıkların çözümünde avantaj sağlayabilir, bir eylem önerebilir veya dışlanan ve marjinalleşen aktörlere kendilerini savunma imkânı verebilir. Ya da tam aksine politika belirleme sürecini açmaza sürükleyebilir (s. 77).

5- Uygulama Çalışmaları: Dreyfuz, Wagenaar ve Schön'ün çalışmalarına dayanan bu yaklaşım, politika belirleyici ve uygulayıcı aktörlerin eylemlerine ve bu aktörlerin sözlü ve yazılı metinlere nasıl anlamlar yüklediklerine odaklanır (s. 77).

6- Metafor Analizi: Bu yaklaşım, diğer beş yaklaşıma ek olarak Yanow (2000, s. 42-43) tarafından ortaya atılmıştır. Metafor, birbirine yakın olmayan iki unsurun bir araya getirilmesiyle yeni bir anlamın ortaya çıkmasıdır. Politika belirlemede metaforlar önemlidir çünkü metaforların yönlendirici veya örtülü bir anlama sahip olduğu kabul edilir. Örneğin "Sağlam bir bina inşa etmek için nasıl güçlü bir temele ihtiyaç duyuluyorsa sağlıklı bir toplum için de aileye ihtiyaç vardır" gibi bir ifade, devletin aileye bakış açısını gösterir ve toplumsal politikaların aile kurumu üzerine inşa edileceği mesajı verilir. Burada aile bir binanın temeline benzetilerek metafor oluşturulmuştur. Bu da politika argümanının mimarisini anlamamız için metaforun önemini gösterir.

Aşağıdaki tabloda altı farklı yorumcu politika analizi yaklaşımı gösterilmiştir;

Aşağıdaki tablo, bu altı yaklaşımın odak noktalarını ve cevap aradıkları temel soruları özetlemektedir:

Tablo 1.4: Altı Yorumcu Politika Analizi Yaklaşımı

Yaklaşım	Odak	Cevaplanan Sorular
Söylem Analizi	Dil: fikir, kavram ve kategorilerin kümeleri	Politika gerçekliklerinin anlamları dil yoluyla nasıl inşa edilir?
Çerçeve Analizi	Dil: politika sorununu algılama, anlamlandırma ve buna göre harekete geçme	Bazı gerçekler vurgulanırken hangileri nasıl dışlanır? Politika sorunları ve eylemler nasıl dilsel olarak şekillenir?
Kategori Analizi	Dil: açık veya örtük bölümlere ayrılmış terimler kümesi	Politika gerçekliği nasıl kutulara yerleştirilir? Her kategori neyi vurgular ve neyi göz ardı eder?
Anlatı Analizi	Dil: aktörlerin, ortamların ve olay örgülerinin tanımlanması	Politika gerçeklikleri, başı ve sonu olan bir hikâyede nasıl temsil edilir?
Uygulama Çalışmaları	Eylemler ve eylemler için kullanılan materyaller	Politika uygulayıcıları uygulama aşamasında hangi materyalleri kullanır ve bunlar aracılığıyla nasıl anlam üretirler?
Metafor Analizi	Politika belirlemede başvurulan bağımsız ama sonradan birbirleriyle ilişkili hale getirilen unsurlar	Politika belirleyici hangi metaforları kullanır, metaforlar politika sorununun ne kadarını açıklar?

Kaynak: Van Bommel, van Hulst ve Yanow'dan uyarlanmıştır (2015, s. 78).

Tablo 1.4'te yorumlayıcı politika analizi yaklaşımlarının odakları ve cevapladıkları sorular kıyaslamalı olarak gösterilmiştir. Karmaşık nitelikteki politikalarda aktörler, iddialarını sadece teknik bilgiye değil, aynı zamanda metaforlar, anlatılar veya çerçeveler yoluyla kurgulamaktadır. Dolayısıyla bu tablodaki kıyaslama, söz konusu politika argümanlarının arkasında yatan anlam inşalarının hangi araçlarla okunabileceğine dair bir rehberlik sağlamaktadır.

Yorumlayıcı politika analizi, politikaların sadece bilimsel-teknik bilgiyle açıklanamayacak kadar karışık, çok katmanlı ve bağlama dayalı bir sürecin ürünü olduğunu ortaya koyarak klasik pozitivizm temelli politika analizi yaklaşımlarına

alternatif sunmaktadır. Bu yaklaşımın politika analizine sağladığı en temel katkı, tek bir gerçeklik yerine, aktörlerin çevresel, kültürel vb. etkisi altında oldukları bağlama göre inşa ettikleri gerçeklikleri analize dahil etmesidir. Böylece çözülmesi güç politika sorunlarının neden tıkandığı, aktörlerin yüklediği anlamlar üzerinden açıklanmaya çalışmaktadır. Ayrıca yaklaşım, sadece açık biçimde dile getirilen şeyleri değil, örtük ifadeleri, metaforları ve iktidar ilişkilerini de ortaya çıkarmaktadır.

Ancak yorumlayıcı politika analizi her ne kadar avantaj sağlasa da bazı dezavantajlara da sahiptir. Yanow'a (2007, s. 116) göre politika analizcisi, sesi daha fazla çıkan aktörlere odaklanıp sessiz veya azınlıkta kalan aktörleri dışlama potansiyeline sahiptir. Bu da analizin istemeden de olsa mevcut iktidar ilişkilerini yeniden üretmesine neden olabilir. Bunun dışında yorumlayıcı politika analizi, pozitivizm temelli yaklaşımların genel eleştirileri olan analizcinin öznelliği, çalışmanın bilimselliğinin şüpheli olması ve tekrar edilememesi gibi eleştirilere de maruz kalmaktadır.

1.4.3. Politika Çerçeve Analizi Yaklaşımları

Politika sorunlarının nasıl tanımlandığını ve sınırlandırıldığını inceleyen politika çerçeve analizi, karmaşık politika süreçlerini çözümlemede etkili bir araçtır. Yaklaşımın merkezinde yer alan "çerçeve" (*frame*) kavramı, Yanow'un (2006, s. 11) ifadesiyle, gerçeğin anlaşılmasını veya durumun tanımlanmasını şekillendiren perspektiflerdir. Goffman (1974, s. 10-11) ise çerçeveyi bireylerin olayları algılamasını sağlayan temel unsurlar olarak tarif etmiştir.

Bu tanımlamalara ek olarak, farklı düşünürler, çerçeve kavramına yeni perspektifler getirmiştir. Bu perspektiflerden biri, Rein ve Schön'e aittir. Rein ve Schön (1996, s. 88-89), çerçeveleri dört farklı şekilde ele almıştır:

1. **İç yapı olarak çerçeve**: İnsanlar bir konuyu çerçevelemektedir fakat bu dışarıdan görünmemektedir. Bu çerçeveler, bir binanın kolonları gibidir. Dışarıdan görünmez fakat vardır.

2. **Resim çerçevesi olarak çerçeve**: İnsanlar konuyu bir resmin çerçevesinden bakar gibi ele almaktadır. İnsanlar belirli belirli bir alana odaklanmakta ve alan dışında kalan kısımları dikkate almamaktadır.

3. **Yorumlama şeması olarak çerçeve**: İnsanlar, olayları kendi perspektiflerinden yorumlamakta ve anlamlandırmaktadır.

4. **Güçlü anlatı çerçeveleri**: Anlatı çerçeveleri, hikayelerin temelini oluşturmaktadır. Örneğin, pandemi sonrası alınan karantina kararı, güçlü bir anlatı çerçevesine örnek verilebilir.

Bu dört çerçeve türünün ortak noktası, dille ifade edilen olguların altında yatan temel bir yapının varlığına vurgu yapmasıdır. Bu durum, çerçevelerin esasında anlam inşasıyla ilişkili olduğunu göstermektedir.

Çerçeveler ve anlam inşası arasındaki ilişki, politika analizi açısından önemlidir. Yanow'a (2006, s. 12) göre politika argümanları, anlam inşasına dayanan çerçevelerle ortaya çıkmaktadır. Politikaları belirleyen aktörler kendilerine ait anlam inşalarına, varsayımlara ve inançlara sahiptir. Bu anlam inşaları bireysel olabileceği gibi, politika aktörlerinin içinde bulunduğu toplumsal ve kültürel yapıyla ortaya çıkabilir. Dolayısıyla politikaları belirleyen aktörler, politika argümanı ortaya atarken çerçevelerin etkisindedir. Bu durumda çerçeveler, politika belirleme sürecini etkileyen unsurlardır.

Politika çerçeve analizi ise, politika belirleme sürecinde etkili olan çerçevelerin analiz edilmesidir. Schön ve Rein'e atıfta bulunan Hulst ve Yanow (2014, s. 1) politika çerçeve analizini muğlak politika sorunlarının çözümü için kullanılan bir analiz yöntemi olarak tanımlamıştır. Bu yönüyle politika çerçeve analizi, muğlak ve karmaşık problemler olarak görülen atık yönetimi, çevre sorunları ve göçmen meselesi gibi konularda başvurulan bir analiz yöntemidir.

Hulst ve Yanow'a (2014, s. 7-9) göre politika çerçeve analizi, politika aktörlerinin dünya görüşlerini inşa ettikleri çerçeveleri analiz ederken iki temel soru sormaktadır. Bunlardan ilki çerçeveleme nasıl yapılır, sorusudur. Bu sorunun üç farklı cevabı vardır; (1) çerçeveleme bir anlam inşa etme işidir ve politika aktörleri bireysel düşüncelerine veya içlerinde bulundukları toplumun değerlerine dayanarak çerçeveleme yapmaktadır. (2) Çerçeveleme bir seçme, adlandırma ve kategorize etme işidir. Politika aktörleri bazı unsurları ön plana çıkarmaktadır, bazılarını görmezden gelmektedir. (3) Çerçeveleme bir hikâye anlatma işidir. Politika aktörleri seçme, adlandırma ve kategorize etme işini

tamamladıktan sonra bütün bunları bir örüntüde birleştirir ve bunlar arasında bir bağ kurmaktadır. İşte bu bağ, hikâye anlatımıyla ortaya çıkmaktadır.

Hulst ve Yanow'un (2014, s. 11) vurguladığı diğer soru ise çerçevelemenin neyi çerçevelediğidir. Bu sorunun da üç cevabı vardır; (1) Çerçeveleme, politika konusunu çerçevelemektedir. Kürtaj konusu, yaşam hakkı savunucuları ve tercih hakkı savunucuları için farklı anlamlar taşımaktadır. Bu da farklı politika aktörlerinin bir kavrama yüklediği farklı anlamlar ile ilgilidir. (2) Çerçeveleme, politika aktörlerinin kimliğini ve ilişkilerini çerçevelemektedir. Politika aktörleri, bir politika tartışması üzerinden diğer aktörlerle ilişkilerini geliştirebilir, bir araya gelebilir veya karşıt fikirlere sahip aktörlere karşı kolektif hareket etme imkânı bulabilir. (3) Çerçeveleme, politika sürecinin kendisini çerçevelemektedir. Politikaların nasıl ortaya çıktığı, hangi aktörlerin politikalarda etkili olduğu ve politikaların kimler tarafından desteklenip karşı çıkıldığı, politika süreciyle ilgilidir.

Hulst ve Yanow'a (2014, s. 12) göre bu iki temel soru hem karmaşık ve tartışmalı politikaların anlaşılmasına fayda sağlamakta hem de çerçevelemenin önemini göstermektedir. Çünkü çerçeveler sabit olarak görülürken, çerçeveleme ise dinamiktir, sürekli çalışma istemektedir ve çekişmeleri görmemizi sağlamaktadır. Dolayısıyla politika analizi açısından çerçeveleme önemlidir.

Politika analizi için ise dinamik yapıdaki çerçevelemenin birtakım avantajları vardır. Koon, Hawkins ve Mayhew'e (2016, s. 807-808) göre çerçeveleme, politika aktörlerinin politika belirlemedeki anlam inşalarını ve davranışlarını açıklamaktadır. Böylece politika tartışmalarının çözümünü kolaylaştırılmaktadır. Ayrıca çerçeveleme bağlamı dikkate almaktadır. Ortaya atılan bir politika argümanının bağlamdan bağımsız, kendi kendine ortaya çıkan bir ifade olduğunu reddetmektedir. Dolayısıyla çerçeveleme, politika analizinde diğer yöntemlere kıyasla daha kapsamlı bir metodoloji sunmaktadır.

Bununla birlikte çerçeve analizinin bazı dezavantajları da vardır. Entman'a (1993, s.53-54) göre çerçeveleme sebebiyle sorunların bazı yönleri gizlenebilir veya önemsiz gösterilebilir. Dolayısıyla çerçeveleme, sorun çözümünde dışlayıcı ve kapsam dışına itici bir role sahip olabilir. Güçlü bir pozisyonda yer alan veya kaynakları bol olan aktörler, çerçeveleme sürecinde baskın olabilir ve gündemi kendi çıkarları doğrultusunda

çerçeveleyebilir. Bu aktörler muhalif sesleri çerçeve dışına itebilir veya lobi faaliyetleri yürütebilir. Bu, çerçevenin en önemli dezavantajıdır. Çerçevelemenin diğer dezavantajları ise öznellik, genellenebilir olmaması, çerçevelerin tanımlanmasının güçlüğü, analizcinin kendi ön yargılarına sahip olması ve standart bir modeli takip etmemesi gibi pozitivist perspektiften yapılan eleştirilerdir.

Dezavantajlarına rağmen çerçeve analizi ve çerçeveleme, mevcut politikaların analizi konusunda karmaşık politika konularının ve politika aktörlerinin perspektiflerinin anlaşılmasını sağladığı için önemlidir. Çerçeveler sadece aktörlerin perspektiflerinin nasıl inşa edildiğini anlamamızı sağlamamakta, aynı zamanda aktörlerin kimliklerini ve ilişkilerini nasıl inşa ettiğini göstermektedir. Ama asıl önemli işlevi, politika aktörlerinin neden çatıştığını ve neden uzlaştığını göstermesidir. Aynı çerçeveye sahip politika aktörleri, mevcut sorunu aynı çerçeveden değerlendirdikleri için farklı çerçeveden bakan aktörlerle sorun yaşamaktadır. Bu da hem çatışmaları hem de iş birliklerini açıklamamıza yardımcı olmaktadır.

Çerçeveleme, "çerçeveleme nasıl yapılır?" ve "çerçeveleme neyi çerçeveler?" sorularını cevaplamaktadır ve politika tartışmalarının dinamik ve çekişmeli yapısını ortaya koyarak politika analizinin sabit varsayımlardan ve durağanlıktan ibaret olmadığını, aktörlerin ilişki, anlatı ve etkileşimler yoluyla anlam inşa ettiklerini de göstermektedir. Bu açıdan politika analizine farklı bir bakış açısı getirmektedir.

1.4.4. Eleştirel Söylem Analizi Yaklaşımları

Literatürde eleştirel politika söylem analizi (*Critical Discourse Analysis – ESA*) yaklaşımları çeşitlidir. ESA, politika argümanlarını sadece mantıksal bir kurgu olarak değil; arkasında yatan iktidar ilişkileri, ideolojiler ve hegemonya mücadeleleri bağlamında incelemektedir. Bu nedenle, literatürde Fairclough'un üç boyutlu çerçevesinden Foucault'cu yaklaşıma kadar uzanan geniş bir yelpazeye sahip olan ESA çalışmaları, bu tezin metodolojik sınırlarını aşsa da, benimsediği temel kavramlar (söylem, iktidar, hegemonya) itibarıyla çalışmanın yorumlama kapasitesini güçlendiren tamamlayıcı bir teorik zemin sunmaktadır.

Yaklaşımı anlatabilmek için öncelikle "eleştiri" ve "eleştirel analiz" kavramlarını netleştirmek gerekir. Fairclough (2013a, s. 7-9), bu kavramları toplumsal değişim hedefiyle ilişkilendirmiştir. Ona göre eleştiri, toplumdaki yanlışların, eşitsizliklerin ve adaletsizliklerin (barınma, sağlık, gelir dağılımı vb.) kaynağını sorgulayan bir duruştur. Eleştirel analiz ise, toplumların neden bu yanlışları ürettiğini ve bu yanlışı üretmeyi sürdürdüğünü, daha da açmak gerekirse toplumsal davranışların altında yatan yapısal nedenleri tespit etme çabasıdır.

Diğer temel kavram olan "söylem" (*discourse*) ise, Gasper ve Apthorpe'un (1996, s.2-4) belirttiği üzere, söylemler belirli problemleri çerçevelendirme araçları, bir konuya alternatif yaklaşımlar, ekoller ve disiplinler arası düşünsel yapılar, dilin geniş kullanımı, toplumu dönüştüren pratikler ve teoriler, iktidar ilişkileri veya gelişime odaklanma olarak tanımlanabilir. Foucault'ya atıfta bulunan Bircan'a (2016, s. 86-87) göre ise söylem sadece bir temsil veya dilsel yapıdan ibaret değildir. Aynı zamanda bir iktidar biçimidir. Söylem iktidarın etkisinden bağımsız değildir. Söylem, iktidar ilişkilerinde bilgi üretme aracıdır. Bu bilgiyse toplumsal düzeni biçimlendirmektedir.

Söylemin, iktidar ilişkilerini ve hegemonyayı inşa eden bu kurucu rolüne dair teorik tespitler, Fairclough'un çalışmalarıyla somut ve uygulanabilir bir analiz modeline kavuşmuştur. Fairclough'a (2013b, s. 10-11) göre ESA; metinler, söylemsel pratikler ve sosyal/kültürel yapılar arasındaki diyalektik ilişkiyi incelemektedir. ESA, söylem analizi gibi sadece söylem ve metin analizinden ibaret değildir, aynı zamanda söylemin iktidar, ideoloji, hegemonya, kurumlar ve kimlikler gibi unsurların metinlerle olan ilişkilerini de analiz etmektedir. Bu yaklaşım özellikle iktidar ilişkileri, adaletsizlik, ırkçılık, ayrımcılık, demokrasi ve yönetişim gibi konulara odaklanmaktadır. ESA, söylemin iktidar ve ideoloji tarafından nasıl biçimlendirildiğini sorgulamakta ve her türlü metinsel ve pratik yapının ardında iktidar mücadelelerinin var olduğunu kabul etmektedir. Eleştirel söylem analizi böylece söylem ile toplum arasındaki karmaşık ve örtük ilişkilerin açığa çıkarılmasına katkı sağlamaktadır.

Fairclough (2015, s. 58-59), söylemin çok katmanlı yapısını analiz etmek için "Üç Boyutlu Analiz Çerçevesi"ni geliştirmiştir. Bu model, bir metnin analizini üç aşamada gerçekleştirmektedir:

1- **Tanımlama (*Description*):** Analizin ilk aşamasıdır ve metnin biçimsel özelliklerine odaklanmaktadır. Burada kullanılan kelimeler, gramer yapısı, metaforlar ve dilbilimsel tercihler (örneğin etken veya edilgen çatı kullanımı) incelenmektedir.
2- **Yorumlama (*Interpretation*):** İkinci aşama, metnin üretim süreciyle ilgilidir metnin nasıl üretildiği ve kullanıldığı analiz edilmektedir.
3- **Açıklama (*Explanation*):** Üçüncü ve en kapsamlı aşamadır. Burada, söylemsel pratiklerin geniş toplumsal bağlamla ilişkisi kurulmaktadır. Analizci, metindeki söylemin, toplumsal yapıdaki iktidar ilişkilerini, ideolojileri ve hegemonyayı nasıl yeniden ürettiğini veya bunlara nasıl direndiğini analiz etmektedir.

İkinci alt yaklaşım van Dijk'ın sosyo-bilişsel yaklaşımıdır. Van Dijk'a (2008, s. 23) göre bu yaklaşımın amacı metin ve söyleme yönelik sosyal ve bilişsel yaklaşımları bir teorik çerçevede bütünleştirmektir. Çünkü söylem yalnızca sosyal değil, aynı zamanda düşünce ve eylemdir. Bir başka deyişle söylem, bilişsel bir role sahiptir. Abdulqadir, Alazzawi ve Abdurrahman'a (2025, s. 129-130) göre van Dijk metin analizinde üç seviyeli bir yaklaşım kullanmıştır. Seviyelerden biri makro yapıdır. Makro yapı metnin küresel veya genel anlamıdır. İkinci seviye, üst yapıdır. Üst yapı metnin nasıl düzenlendiği ve sıralandığı ile ilgilidir. Üçüncü seviye ise mikro yapıdır. Mikro yapı kelime, cümle, cümlecik ve imgeler gibi metnin küçük parçaları anlamına gelir. Van Dijk'ın yaklaşımı işte bu üç seviye arasında ilişki olduğunu ve bunların ayrı ayrı değil birlikte ele alınması gerektiğini söylemektedir. Ayrıca bu modelin üç temel bileşeni vardır. Bu bileşenlerden ilki, hafızaya dayalı bileşendir ve metnin anlamlandırılmasında önceden öğrenilmiş bilgilerin kullanılması anlamına gelmektedir. İkinci bileşen semantik-sosyal bileşendir. Bu, zihinsel modellerle ilgilidir. Bireylerin algısı zihinsel modellerle oluşmaktadır. Bireyler olayları analiz için bilgi kümelerini kullanmaktadır. Üçüncü bileşen ise söylemsel bileşendir. Bu bileşen toplumdaki iktidar ilişkilerini sürdürmek için kullanılmaktadır.

Üçüncü alt yaklaşım, Wodak'ın söylem-tarihsel yaklaşımıdır. Wodak'a (2015, s. 1-2) göre söylem-tarihsel yaklaşım, dilin toplumsal eşitsizlikleri ve dışlayıcı tutumları nasıl ürettiğini anlama amacı güden bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım konuyu anlamak için farklı yöntemleri birleştirmektedir ve disiplinler arasıdır. Problem odaklıdır. Saha çalışmasına

önem vermektedir ve tarihsel bağlamı, bir başka deyişle söylemin geçmişteki olaylarla ilişkili olarak söylendiğini odağına almaktadır. Özellikle ırkçılık, cinsiyet ve çevre sorunları için kullanılan bir modeldir.

Dördüncü alt yaklaşım, sistemik işlevsel dilbilim tabanlı eleştirel söylem analizi yaklaşımıdır. Santosa'ya (2016, s. 46) göre bu yaklaşım Halliday'in sistemik işlevsel dilbilim yaklaşımını temel almaktadır. Yaklaşım cinsiyet, etnik köken, sınıf çatışması gibi konuları odağına almaktadır. Bunu yaparken dildeki birtakım belirgin ifadeler (kelimeler, cümleler vb.) yerine toplumsal yorumun önemini vurgulamaktadır. Çünkü dilin nasıl kullanıldığını beyin değil, toplum belirlemektedir.

Beşinci alt yaklaşım post-yapısalcı ve Foucault'cu yaklaşımlardır. Postyapısalcı ve Foucault'cu yaklaşımlar söylem ve dil aracılığıyla inşa edilen iktidar ilişkilerini konu edinmektedir. Sallan Gül ve Kaya Nizam'ın (2021, s. 190) belirttiğine göre Foucault'cu yaklaşımlar için adil, tarafsız ve genel-geçer söylem yoktur, güçlü söylem vardır. Objektif olma, evrensel olma gibi taleplerin adil ve tarafsızlığı sağlama gibi bir gayesi yoktur. Bunlar sadece iktidar tarafından talep edilebilir. Söylemler iktidar tarafından üretilmektedir, iktidarı meşrulaştırmaktadır ve güçlendirmektedir. Eleştirel söylem analizi açısından bakıldığında ise post-yapısalcı ve Foucault'cu yaklaşımlar politika belirleme sürecini iktidar ilişkileri açısından değerlendirir. Bu yaklaşım, post-yapısalcı politika analizi yaklaşımı başlığı altında detaylı bir biçimde anlatılmıştır.

Altıncı ve son yaklaşım, eleştirel politika söylem analizi yaklaşımıdır. Mulderrig vd. (2019, s. 8) göre Eleştirel Politika Söylem Analizi (*Critical Policy Discourse Analysis* - EPSA), eleştirel söylem analizi ve eleştirel politika çalışmalarının birleştirilmesiyle ortaya çıkan bir yaklaşımdır. EPSA, politika analizini zenginleştirmeyi amaçlayan, politika analizinde göz ardı edilen fakat aslında politikanın anlaşılma, geliştirilme ve uygulanma aşamalarında etkili olan detayların ortaya çıkaran bir yaklaşımdır.

İncelenen bu farklı yaklaşımlar (Fairclough, van Dijk, Wodak, dilbilim tabanlı eleştirel söylem analizi, Foucault'cu yaklaşımlar ve EPSA), yöntem ve odak noktaları bakımından çeşitlilik gösterse de ESA çatısı altında birleşmelerini sağlayan ortak bir ontolojik zemine sahiptir. Tüm bu yaklaşımların temel varsayımı dilin tarafsız ve şeffaf bir iletişim aracı olmadığı, aksine iktidar ilişkilerinin inşasında kurucu bir rol oynadığıdır. Yaklaşımların

tamamı; söylemin bağlamdan bağımsız ele alınamayacağını savunmaktadır ve metinlerin yüzeysel dilbilgisi kurallarından ziyade, taşıdıkları derin anlama ve ürettikleri eşitsizliklere odaklanmaktadır.

Bununla birlikte ESA, metodolojik titizliği ve nesnelliği konusunda ciddi eleştirilerin de hedefindedir. Wodak ve Meyer'e (2009) göre bu eleştiriler daha çok metin ve teorik çerçevelerin birbirleriyle uyumlu olmadığı (s. 4), biçime fazla önem vererek metni arka plana ittiği ve kesin nesnelliğe ulaşamayacağı (s. 5), bağlam kavramının ya çok geniş ya da çok dar tanımlandığı (s. 11), analizin yeterince şeffaf olmama riski taşıdığı (s. 15), analizlerin ideolojik önyargı taşıdığı ve söylemsel metinlere yeterince ağırlık vermediği (s.16) yönündedir.

Eleştirilere rağmen ESA yaklaşımları mevcut politikaların analizine bazı katkılar sağlamaktadır. Politika belirlemede iktidar ilişkilerini bu yaklaşımlar ile belirlemek mümkündür. Eleştirel söylem analizleri politika belirlemede kimin baskın olduğunu, kimin sözünün geçtiğini, kimin kaybeden ve ezilen olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Ayrıca söylem-tarihsel gibi analiz yaklaşımları politika tartışmalarının tarihsel arka planını göstererek hem analizde derinlik oluşturmakta hem de süreci tarihsel bağlamda ele almamızı sağlamaktadır.

1.4.5. Postyapısalcı Politika Analizi Yaklaşımı

Bacchi ve Goodwin'e (2016, s. 3-5) göre postyapısalcı politika analizinin kökleri, Derrida ve Foucault gibi düşünürlerin postyapısalcı çalışmalarına dayanmaktadır. Postyapısalcı felsefe, sorgulayıcı bir niteliktedir. Postyapısalcı politika analizi ise bu felsefenin sorgulayıcı yönünü alarak kamu politikalarına uyarlayan bir yaklaşımdır. Post-yapısalcı politika analizinin amacı, politikaları belirleyen aktörlerin, yönetilen kesimi nasıl şekillendirdiği ve gerçekliğin politikalar aracılığıyla nasıl inşa edildiği sorularına odaklanmaktır.

Bacchi ve Goodwin'e (2016, s. 8, 39) göre postyapısalcı düşünceleri politika analizine ilk uyarlayan isimlerden biri Stephen Ball'dır. Ball, eğitim, sağlık ve sosyal politikaları inceleyerek politikaların sadece kararlardan ve eylemlerden ibaret olmadığını, aynı zamanda söylemsel ve yönlendirici nitelikte olduğunu ortaya çıkarmıştır. Böylece Ball,

insanların politika inşa etmediğin, politikaların insan inşa ettiğini söylemiştir. Ball'un çalışmasından yola çıkarak, postyapısalcı politika analizi için politikaların dil ve söylemle nasıl üretildiğini ve muhatapları üzerinde nasıl etkili olduğunu inceleyen, bunun için dili ve metinleri analiz eden, politika analizcilerini uzlaşma noktası bulmaya değil, politika sorunlarının nasıl oluşturulduğunu sorgulamaya teşvik eden bir yaklaşımdır, demek mümkündür.

Postyapısalcı yaklaşımın, politikaların "sorun çözücü" değil, esasında "sorun inşa edici" olduğu yönündeki varsayımı, Bacchi ve Goodwin (2016, s. 18) tarafından geliştirilen "WPR Yaklaşımı" (*What's the Problem Represented to be?* – Sorun Olarak Temsil Edilen Şey Nedir?) ile bir analiz yöntemine dönüşmüştür. WPR, diğer politika yaklaşımları gibi mevcut bir soruna, çözülmesi gereken bir şeymiş gibi yaklaşmamakta, analizciyi sorun çözümüne yönlendirmemekte, aksine sorunun tanımına, başka türlü ifade etmek gerekirse sorun olarak gösterilen şeye, sorunun metinlerde ve söylemlerde nasıl temsil edildiğine yönlendirmektedir. Örneğin "hareket etmeyen çocuklar obezite riskiyle karşı karşıyadır" dendiğinde burada sorun çocukların hareketsizliğidir. Fakat "çocukların izlediği TV programlarında fastfood reklamları özendiricidir ve obeziteye sebep olur" deniliyorsa ve yetkililer bu reklamlarla ilgili düzenlemeye giderse burada sorun reklamcılıktır. Örnekten de görüleceği üzere sorun, politikanın konuyu nasıl ele aldığıyla alakalıdır. Diğer bir ifadeyle sorun, politikaların ve politika belirleyicilerin perspektifinden tanımlanmaktadır. Bu açıdan bakıldığında sorunlar, politika belirleyiciler tarafından inşa edilmektedir.

Bacchi ve Eveline (2010, s. 117), WPR ile gerçekleştirilecek bir politika analizi için altı sorunun sorulması gerektiğini söylemiştir. Bu sorular şunlardır:

1. Sorun olarak gösterilen nedir?
2. Sorun olarak göstermenin altında hangi ön kabuller veya varsayımlar bulunmaktadır?
3. Bu sorun tanımı nasıl ortaya çıkmıştır?
4. Bu sorun tanımında sorun teşkil etmeyen ne var? Sessizlikler nerededir? Sorun farklı bir biçimde düşünülebilir mi?
5. Bu sorun tanımı ne gibi etkiler yaratmaktadır?

6. Sorunun bu tanımı nasıl/nerede üretildi, yayıldı ve savunuldu? Nasıl sorgulanabilir, bozulabilir ve değiştirilebilir?

Bir politika analizcisi bu soruların bir kısmını ya da tamamını sorduğunda, politikaların vaat ettiği faydaları değil, politikaların nasıl bir yönlendirici etkiye sahip olduğunu görebilir. Bacchi ve Goodwin (2016), bu soruları sorarak bağımlılık, obezite, cinsiyet eşitsizliği, eğitim, sağlık, göç, ekonomi, ulaşım, çevre politikaları ve engelli bireylere yönelik politikaları analiz etmiştir. Böylece WPR yaklaşımın geniş bir kullanım alanı olduğunu göstermişlerdir.

Post-yapısalcı politika analizi, diğer analiz yaklaşımlarından farklı olarak politikalara ve politika belirleyicilere odaklanmak yerine, sorunun iktidar tarafından nasıl tarif edildiğine odaklanmaktadır. Sorunu kimin, nasıl tanımladığı mühimdir. Bir konu, kimi aktörler için sorun olarak tanımlanırken kimileri için sorun olarak görülmemektedir. Ya da sorun olarak tanımlanan bir konu, farklı perspektiflerden farklı değerlendirmelere tabi olabilir. Tabii burada sorunların aslında iktidar ilişkilerinin birer temsilcisi olarak görüldüğü, diğer bir ifadeyle iktidarın dışlayıcı ya da topluma müdahaleci ve iktidarı meşrulaştırıcı bir role sahip olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Bu da post-yapısalcı politika analizi yaklaşımının mevcut politikaların analizine eleştirel bir perspektiften baktığı anlamına gelmektedir. Gottweis'a (2003, s. 255) göreyse postyapısalcı yaklaşım, klasik politika analizinin yaptığı gibi amil/aktör (siyasetçiler, halk vb.) ile yapı (devlet, belediye vb.) arasındaki ilişkiyi sabit ve sınırlı olarak görmez, aksine karşılıklı ve sürekli bir ilişki olarak görmektedir.

Avantajlarına rağmen postyapısalcı politika analizi bazı eleştirilerin hedefi olmuştur. Bacchi'ye (2024) göre eleştiriler şunlardır: Post-yapısalcılık hakikati reddetmekte ve sahte haber (*fake news*) olgusunu meşrulaştırmaktadır. Post-yapısalcılık yapıcı değil, yıkıcıdır; sürekli muhalefet etmekte, bozmakta ve karşı çıkmaktadır. Dolayısıyla politika açısından değersizdir. Post-yapısalcılık yeni bir anlam üretmemekte, sadece eksiler ve artılar gibi ya da olumlu-olumsuz gibi ikili zıtlık yaratmaktadır. Post-yapısalcılık sadece eleştiri odaklı olduğu için modası geçmiştir. Post-yapısalcılık somut olana değil, soyut olana odaklanmaktadır. Ayrıca post-yapısalcılık aktörler arası dengenin bozuk olduğunu görmezden gelmektedir. Bununla birlikte Bacchi, bu eleştirilerin daha çok sadece karşı çıkan ve fikirleri çürütmeye çalışan, karşısındakini şeytanlaştıran, büyük resim yerine

küçük detaylara ve gündelik olaylara odaklanan bir tutumdan ibaret olduğunu söylemiş ve söz konusu eleştirilere karşı çıkmıştır.

1.4.6. Anlatı Politika Analizi

Politika anlatı analizini ortaya koymak için öncelikle anlatı ve politika anlatısı kavramlarının ne olduğunun açıklığa kavuşturulması gerekir. Anlatı en basit tanımıyla, olayların bir olay örgüsü içinde, başı, ortası ve sonu olacak biçimde ve bir kronolojiden farklı olarak bir hikâye olarak sunulmasıdır (Wagenaar, 2009, s. 210). Politika anlatısı ise politika konularını tanımlayan, doğruluktan ziyade inandırıcılık, tutarlılık ve toplumsal ön kabullerin olduğu, politika aktörlerinin dünyayı nasıl inşa ettiğini gösteren hikâyelerdir (Fischer ve Gottweis, 2012, s. 187).

Patterson ve Monroe (1998, s. 316) anlatıların yapısını biraz daha detaylı biçimde ele almıştır. Bu isimlere göre anlatı çeşitli niteliklere sahiptir. Öncelikle anlatıda aktörler, karakterler ve anlatıcı (*narrator*) vardır. Bu karakterlerin hikâyede rolleri vardır. İkincisi, anlatı olayları belirli bir sıralama biçiminde sıralar fakat bu olayların gerçek veya doğru olma zorunluluğu yoktur. Önemli olan anlatıcının olayları nasıl organize ettiği ve nasıl anlam kazandırdığıdır. Üçüncüsüyse, anlatıcının perspektifidir. Anlatıcı sessiz kalamamaktadır. Anlatıcının olayı nasıl anlamlandırdığı önemlidir.

Somers (1994, s.616), anlatının dört bileşeni olduğunu söyleyerek daha kapsamlı bir tanım sunmuştur: (1) parçaların birbirleriyle ilişkileri, (2) sebep-sonuç ilişkisindeki olay örgüsü, (3) seçicilik, bir başka deyişle bazı olayların anlatı dışı bırakılması, (4) olayların zaman, mekân ilişkisi içinde nasıl sıralandığı önemlidir. Bu unsurlar birlikte ele alındığında anlatılar için birbirleriyle bağlantılı, sebep-sonuç ilişkisiyle zaman-mekân içinde yer alan sıralı parçalar bütünü demek mümkündür.

Anlatıların olayları bir bütün haline getirmesi, politika alanında da merkezi bir konuma sahiptir. Shenhav (2006, s. 245), politika anlatılarının meclis, kabine, siyasi parti toplantıları veya mitingler gibi kamuya açık alanlarda siyasi aktörler tarafından sıklıkla dile getirdiğini söylemiştir. Ancak politika anlatıları sadece siyasi arenada sınırlı değildir. Anlatılar aynı zamanda iktidar ilişkilerinin inşasında, ortak karar alma süreçlerinde ve uzlaşma arayışlarında da temel bir zemin oluşturmaktadır.

Özellikle karmaşıklık ve belirsizliğin yoğun olduğu durumlarda politika anlatıları, politika belirleme süreçlerinde anlatılar, bir nevi belirsizliği yönetme aracıdır. Roe'ya (1994, s. 3) göre politika anlatıları, karmaşıklık ve belirsizlik durumlarında aktörlerin politika belirlemede desteklediği veya karşı çıktığı hikayeler, senaryolar veya argümanlardır. Wagenaar'ın (2009, s. 216) ifade ettiğine göre ise anlatılar, politika aktörlerinin yönünü tayin eden pusulalardır. Çünkü anlatısını kaybeden bir politika aktörü, yol haritasını da kaybetmektedir.

Anlatı ve politika anlatısı açıklığa kavuştuktan sonra anlatı politika analizinin tanımını yapılabilir. Roe'ya (1994, s. 3) göre anlatı politika analizi, anlatıların ve hikayelerin politika belirleme ve kamuoyunu etkilemede etkili bir güç olduğunu söyleyen ve bunu analiz eden bir yaklaşımdır. Bu yaklaşıma göre politika konuları karmaşık ve belirsizdir ve bunlar ancak anlatıların analiziyle giderilebilir.

Roe (1994, s. 1), anlatı politika analizinin iki amacı olduğunu öne sürmüştür. Birincisi, teknik verilerin ötesine geçerek, politika anlatılarının karar alma süreçlerindeki belirleyici rolünü ve önemini kanıtlamaktır. İkinci amacı ise, belirsizliğin yüksek olduğu, kutuplaşmış ve giderek karmaşıklaşan politika sorunlarını aşabilmek için anlatı analizinin nasıl işlevsel bir araç olarak kullanılabileceğini göstermektir. Roe (1994, s. 3-4), bu amaçlara ulaşabilmek için anlatı politika analizcisinin takip edeceği dört adım olduğunu söylemiştir. (1) analizci, politikaların belirsiz, karmaşık ve kutuplaşmış konularını tespit etmelidir. (2) analizci, hikâye tanımına uymayan (giriş, gelişme ve sonucu olmayan veya eksik olan) hikâyeleri (*nonstories*), karşı hikâyeleri (*counter-stories*) ve üst anlatıları (*meta-narratives*) belirlemelidir. (3) analizci, hikâyeler ve hikâye olmayanları/karşı hikâyeleri birbirleriyle karşılaştırmalı ve üst anlatıyı oluşturmalıdır. (4) analizci üst anlatının nasıl yeniden inşa edildiğini değerlendirmelidir. Analizci bu dört adımı uyguladığında, çatışma halindeki aktörlerin kendi hikayelerine hapsolduğunu görmüş olur. Ortaya çıkan üst anlatı ise tarafların argümanlarını geçersiz kılmamakta, ancak iki tarafın da hikayelerini kapsayan, geniş bir çerçeve oluşturmaktadır. Böylece analizci, teknik verilerin yetersiz kaldığı ve kutuplaşmanın yoğun olduğu bir ortamda çatışma sonucu oluşan tıkanıklığı aşacak yeni bir hikâye ortaya çıkarmaktadır.

Anlatı politika analizi, politika belirlemedeki baskın rolleri ortaya çıkaran ve karmaşık sorunların çözümünde anlatıların önemini vurgulayan, ayrıca anlatıların kimler

tarafından inşa edildiğini ve politika belirleme sürecinde aktörlerin nasıl konumlandığını gösteren bir yaklaşımdır.

Anlatı analizleri çoğunlukla pozitivist değildir ve çoğunlukla nitel çalışmalardan oluşmaktadır. Bu analizlerde hipotez testleri yoktur ve analizler tekrarlanamamaktadır. Bu sebeple pozitivist bir perspektiften bakıldığında anlatı politika analizi bazı dezavantajlara sahiptir. Bununla birlikte çoğu argümantatif politika analizi yaklaşımından farklı olarak bir istisna barındırmaktadır. Yakın dönemde Shanahan, Jones ve McBeth (2011) tarafından geliştirilen ve politika sürecinin ve politika sonuçlarının analizi için kullanılan Anlatı Politika Çerçevesi (*Narrative Policy Framework* – NPF), yaygın görüşün aksine anlatı analizine pozitivist perspektiften bakan bir yaklaşımdır. Bu yaklaşıma göre politika belirleme sürecinde anlatılara başvurulmaktadır. Lâkin bu anlatıların kamuoyu üzerindeki etkisinin anketler, deneyler ve diğer yöntemlerle ölçülebileceği belirtilmiştir.

Anlatı politika analizi, NPF istisnası dışında klasik politika analizinin varsaydığı rasyonel, nesnel ve ölçülebilir yaklaşımları reddederek anlama odaklanmakta ve klasik politika analizinin göz ardı ettiği anlatıların politikalarda mühim rol oynadığını varsaymaktadır. Ayrıca anlatı politika analizi, anlatıların karmaşık sorunların çözümünde de önemli bir role sahip olduğunu söyleyerek mevcut politikaların analizine özgün bir katkı sağlamaktadır. Politika çatışmaları, rekabet eden politika anlatılarından/hikayelerinden analiz edilebilir.

1.4.7. Retorik Politika Analizi

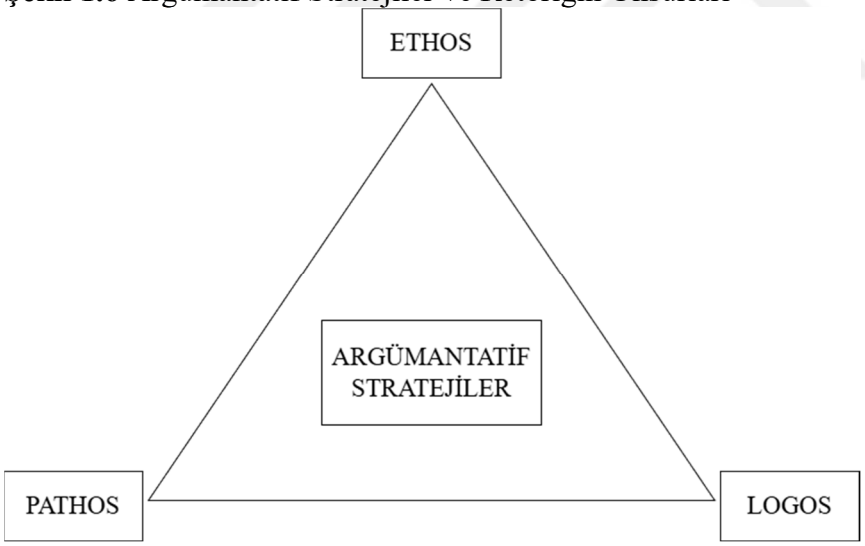
Retorik politika analizini açıklamadan önce kısaca retorik kavramından bahsetmekte fayda vardır. Finlayson'a (2007, s. 554) göre retorik, daha çok hitabet ve ikna etme ile ilgili bir kavramdır. Bowell ve Kemp'e (2015, s. 5) göre retorik, birini bir şeye inandırmaya ve bunu yapmaya ikna etmeye çalışan, fakat bunu yapmak için argümanlar gibi gerekçelere başvurmak yerine sözcüklerin gücüne başvuran sözlü veya yazılı eylemdir.

Retoriğin verilen tanımlarından yola çıkılarak, retorik politika analizinin (RPA) tanımı yapılabilir. Turnbull'a (2016, s. 2 – 4) göre RPA, aktörlerin diğer aktörleri etkilemek için

retoriği nasıl kullandığını inceleyen bir yaklaşımdır. RPA, politika kararlarının hedef kitleye nasıl sunulduğuna ve ikna sürecinin nasıl işlediğine odaklandığı için diğer politika analizi yaklaşımlarından ayrılmaktadır.

RPA'nın argümantatif analiz içindeki konumu, Herbert Gottweis'ın çalışmalarıyla netleşmiştir. Gottweis (2007, s. 239-242), argümantasyonu merkezine alan politika analizi yaklaşımlarının bazı eksik yönleri olduğunu söylemiş ve bu eksiklerden yola çıkarak RPA'yı geliştirmiştir. Gottweis'a göre eksiklik, politika belirleme sürecinde duygu ve tutkuların göz ardı edilmesidir. Argümantatif politika analizi sadece logos (mantık) odaklıdır. Halbuki Antik Yunan'dan beri retorikte, logosun yanında pathos (duygular) ve ethos (güvenilirlik, karizma, otorite) da mevcuttur. Logos, pathos ve ethos retoriğin ikna gücünü arttıran unsurlardır. Benzer bir durum politika söylemleri için de geçerlidir. Politika argümantasyon süreci logos, ethos ve pathos unsurlarından biri tarafından yönlendirilmiş olabilir. Aşağıdaki şekilde (şekil 1.6) ethos, logos ve pathos arasındaki ilişki ve argümantatif stratejinin konumu gösterilmiştir.

Şekil 1.6 Argümantatif Stratejiler ve Retoriğin Unsurları

Kaynak: Gottweis (2007, s. 243)

Şekil 1.6'da bir argüman, üçgen biçiminde gösterilmiştir. Bu üçgenin merkezinde argümanın stratejisi bulunmaktadır ve bu strateji, başlangıçta bütün köşelere eşit mesafe uzaklıktadır. Gottweis'a (2007, s. 245-247) göre politika argümanları, üçgenin üç köşesindeki üç unsurdan birine yaklaşma eğilimindedir. Bir argümanın hangi unsura daha yakın olduğunun belirlenmesi, bize politika aktörünün argümanında hangi stratejinin baskın olduğunu göstermektedir. Örneğin bir devlet başkanı, otoritesine dayanarak bir

argüman öne sürüyorsa bu, etho-sentrik bir tutuma işaret etmektedir. Bununla birlikte eğer bir aktör, argümanını meclis, konsey veya çalışma grubunda sahneliyorsa bu logo-sentrik bir argümandır. Fakat bir aktör, argümanını duygulara dayandırıyorsa, mesela hastaların çektikleri acıları ve onların durumlarını ele alarak sağlık harcamalarının artması gerektiği argümanını öne sürüyorsa bu sefer bu argüman patho-sentriktir. Burada dinleyicilerin duyguları harekete geçirilmektedir. Fakat politika argüman stratejileri sadece bir köşeye eğilmeyebilir. Bir politika argümanı aynı anda iki köşeye birden yaklaşabilir. Örneğin bir devlet başkanı ulusa seslenirken hem duygulara hitap eder hem de başkanlık makamının statüsünü kullanırsa bu durumda izlenilen strateji ethos ve pathosun karışımı olan etho-pathetiktir. Ötenazi gibi tartışmalı bir alan, duygular ve ahlaki değerler ile ilişkilidir fakat aynı zamanda mantıksal açıdan da tartışılabilir. O halde bu strateji logos ve pathosun birleşimi olan logo-pathetiktir. Eğer uzun yıllardır siyaset yapan bir aktör, tecrübesine dayanarak konuşma yapıyorsa, fakat konuşmasında bilimsel gerçeklere ve mantığa başvuruyorsa o halde aktör burada ethos ve logosun birleşimi olan etho-lojik stratejiyi benimsemiştir. Dolayısıyla politika argümanları için birden fazla stratejiye sahip olabildiklerini söylemek mümkündür.

Gottweis'e (2007, s. 248) göre politika argümanlarının ve politika aktörlerinin stratejilerini belirlemek önemlidir çünkü günümüzün çok aktörlü ve çok katmanlı politika belirleme süreçlerinde retorik, sadece politik elitlerin kullandığı teknik bir hitabet sanatı olmaktan çıkmış, politika belirleme sürecinin pratiği haline gelmiştir. Politika aktörlerinin duygusal dili (*pathos*) veya kişisel otoritelerini (*ethos*) stratejik birer ikna aracı olarak kullanmaları, bir politikanın sadece içerdiği teknik verilere (*logos*) değil, aynı zamanda o politikanın nasıl sunulduğuna bağlı olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla bu stratejilerin tespiti, bir argümanın neden kabul gördüğünü veya neden reddedildiğini anlamamızı sağlamaktadır.

RPA, politika aktörlerinin stratejilerini anlamamızı sağlamakla birlikte metodolojik açıdan bazı sorunlara sahiptir. Turnbull (2016, s. 5) bu sorunları şöyle sıralamıştır; (1) RPA, kendi alanı dışında kullanılmaya müsait değildir. Her şeyden önce retorik, fazla yorumsal bir yaklaşımdır. Konuşmacı sınırsız seçeneğe, dinleyici de sınırsız yoruma sahiptir. Dolayısıyla anlam ve argüman analizi güçtür. (2) Analizciler, retorikten ziyade durum analizine odaklanabilir. Analizci, retorik yerine insan davranışlarına ve olaylara

ağırlık verirse ilerleme kaydedememektedir çünkü konu ne olursa olsun asıl önemli olan konuşmacılar ile dinleyiciler arasındaki iletişimdir. (3) RPA, iletişimi tek boyutlu ele almaktadır. RPA'ya göre konuşanlar ve dinleyiciler arasında ikna etme-edememe gibi basit bir ilişki vardır. Dinleyici ya ikna olur ya da olmamaktadır. Ne var ki pratikte böyle değildir. Konuşmacılar retoriği, dinleyiciyi memnun etmek için yumuşatabilir veya muğlak ifadeler kullanabilir. Bu sebeple retorik politika analizine başvuran analizciler, yöntemin bu sorunlarını dikkate almalıdır.

RPA, mevcut sorunlarına rağmen politikaların analizine birtakım katkılar sağlamaktadır. Her şeyden önce RPA, retorik kavramını politika sürecinin en önemli elemanı olarak kabul etmektedir. Retorik, politik alanın inşa edilmesinde pay sahibidir. Fakat burada retorik sadece politikaların içerdiği kelimelerden ibaret değildir, aynı zamanda politikanın nasıl ifade edildiğiyle de ilgilidir. Retorik analizi, argümantasyon analizindeki gibi sebeplere (kanıt, bilgi vb.) değil, söz ve semboller ile insanların nasıl ikna edildiğini analiz etmektedir. Bununla birlikte bu tez çalışmasının analiz yöntemi olarak tercih edilmemiştir çünkü daha önce de belirtildiği üzere, argümantasyonu ikna oldu/olmadı ikiliğine indirgeme riski vardır. Ayrıca Kanal İstanbul Projesi ile ilgili argümantasyonlar her ne kadar yoğun biçimde ethos, pathos ve logos söylemleri içerse de tezin temel amacı argümanların mantıksal kurgusunu ve unsurların analizini hedeflemektedir. Retorik politika analizi ise argümantasyonun unsurlarını (veri, iddia, gerekçe vd.) açığa çıkarmamakta ve bu unsurlar arasındaki ilişkiyi göstermemektedir.

1.4.8. Dramaturjik Politika Analizi

Dramaturjik analiz, sosyal etkileşimlerin ve politika süreçlerinin birer "tiyatro sahnesi" gibi kurgulandığı ve sergilendiği varsayımına dayanmaktadır. Szatkowski'ye (2019) göre bu yaklaşım, bireylerin toplumsal etkileşim sürecindeki davranışlarını, belirli bir izleyici kitlesi önünde sergilenen stratejik bir performans olarak görmektedir. İnsanlar gündelik ilişkilerinde birer aktördür. Bulundukları okul, iş yeri vb. mekanlar, tiyatro sahnesidir. Ve insanlar bu sahnede birbirleriyle etkileşime girerek jestlere, mimiklere başvurmakta ve mekânda bulunan araçları kullanmaktadır.

Bu perspektifin sosyoloji alanındaki temelleri Goffman tarafından atılmış olsa da yaklaşımın politika analizine uyarlanması Hajer'in çalışmalarıyla sağlanmıştır. Hajer

(2009, s. 65-67), politikanın sadece "ne söylendiği" (metin) ile değil, "nasıl, nerede ve kime söylendiği" (sahneleme) ile de ilgili olduğunu söylemiştir. Ercan ve Hendriks (2022, s.321) ise dramaturjiye yönelik daha kapsamlı bir çalışma yaparak, dramaturjik politika analizi için kapsamlı bir tanım yapmıştır: Dramaturjik politika analizi, politika belirleme sürecine dahil olan aktörlerin, kendi argümanlarını ikna edilebilir kılmak için hangi nesnelere başvurduklarını, hangi sembolleri kullandıklarını ve bu aktörlerin bulundukları sahneyi analiz eden bir yaklaşımdır. Bu yaklaşımı kullanan analizcilerin, politika belirleme sürecinde sözlü ve yazılı metinler dışında neler olup bittiğine dair yeni yorumlar yapabileceği ve ortaya çıkarılmamış bağlantıları açığa çıkarabileceği öngörülmüştür.

Ercan ve Hendriks'e (2022, s.323-324) göre dramaturjik politika analizinin dört unsuru vardır: Senaryolaştırma (*scripting*), sahneleme (*staging*), dekor (*setting*) ve performans (*performance*).

1. **Senaryolaştırma (*Scripting*):** Aktörlerin nasıl hareket edeceği, rolleri, hangi amaçla sahnede yer aldıkları (Kim konuşacak, kim dinleyecek?).
2. **Sahneleme (*Staging*):** Aktörler arası etkileşimin organizasyonu. (Aktörler ve izleyiciler nasıl konumlanıyor?).
3. **Dekor/Mekân (*Setting*):** Etkileşimin gerçekleştiği fiziksel ortam. (Meclis kürsüsü mü, sokak mı, sanal ortam mı? Hangi eşyalar/semboller kullanılıyor?).
4. **Performans (*Performance*):** Senaryonun aktörler tarafından hayata geçirilmesi ve ikna edicilik düzeyi.

Dramaturjik politika analizi yapacak bir analizci, bu dört soruyu sorduktan sonra veri toplama işlemine geçmektedir. Veriler doğrudan izlenerek veya video kayıtları üzerinden yapılabilir. Analizci sadece sahne önünü değil, yapabiliyorsa sahne arkasını da gözlemlemelidir. Ayrıca oturma düzenine, mekân kullanımına, renklere, sembollere, aktörlerin beden dillerine, kıyafetlerine, ses tonlarına, kimlerle nasıl etkileşimde olduklarına, arka planda gelişen olaylara, medyaya yansıyan durumlara ve siyasi gelişmelere dikkat etmelidir.

Dramaturjik politika analizi çeşitli araştırmalarda kullanılmıştır. Bunlardan biri Hajer'in *Rebuilding Ground Zero. The Politics of Performance* (2005) çalışmasıdır. 11 Eylül

saldırılarının ardından yıkılan binaların yeniden inşası için halk politika sürecine dahil edilmiştir. Hajer sürecin gerçekleştiği mekânı ve senaryoyu odağına alarak politikanın kapsayıcılığını değerlendirmiştir. Yaptığı çalışmada mekânın yalnızca belirli bir kitleye hitap ettiğini ve dar bir çerçevede tasarlandığını, tek bir müzakere sürecine odaklanıldığı için mekânın karar alıcılar tarafından terk edildiğini tespit etmiştir. Hajer, çözüm olarak yönetişim anlatısının senaryoya dahil edilmesi gerektiğini, böylece geniş ve etkili bir katılımın sağlanabileceğini söylemiştir. Yapılan bir diğer çalışma ise Wieser ve Karner (2010)e aittir. *Deliberating Genome Research: Discursive Strategies and Performative Roles* isimli çalışmada Hollanda'daki genom araştırmalarıyla ilgili bir forum incelenmiştir. Araştırma sonunda senaryonun dar çerçeveli olduğunu ve sıradan katılımcıların tartışmalara katılamadığı tespit edilmiştir.

Dramaturjik politika analizi, diğer politika analizi yaklaşımlarının dikkate almadığı sahne, beden dili, jest, konum, argümanı ikna edilebilir kılmak için kullanılan araç-gereç ve sembollere odaklandığı için özgün bir politika analizi yaklaşımıdır. Bununla birlikte Benford ve Hare (2015, s. 648-649), dramaturjik analiz bazı eleştirilerde bulunmuştur. Bu eleştiriler, formel ve evrensel olmadığı ve tekrar edilemediği gibi pozitivist perspektiftendir. Bu eleştiriler dışında yöneltilen bir diğer eleştiri, yaklaşımın tiyatro metaforuna yöneliktir. Eleştirilere göre tiyatro metaforu, politika arenasında tam anlamıyla gerçeği yansıtmamaktadır. Gerçek dünya, tiyatro sahnesiyle açıklanamayacak kadar karmaşıktır. Dolayısıyla bu yaklaşım sadece kısıtlı bir analiz imkânı sunmaktadır.

Dramaturjik Politika Analizi, her ne kadar tiyatro metaforuna dayandığı için "gerçekliği basitleştirdiği" yönünde eleştirilse de (Benford ve Hare, 2015), tartışmaların yoğun olduğu çevre, cinsiyet, eğitim gibi politikaların analizinde kullanılabilir. Bu tez çalışması, argümantasyon sürecine ve argüman yapısına odaklandığı için dramaturji konusu işlenmemiştir. Bununla birlikte benzer bir çalışma yapmak isteyen analizciler için hem anlatılar hem de sahne açısından zengin bir içerik sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4.9. Müzakereci Politika Analizi

Politika analizinde başlayan dönüşümle birlikte politika sürecine halkın katılması gerektiğine yönelik çalışma sayısı artmıştır. Müzakereci politika analizi – MPA (*Deliberative Policy Analysis* - DPA) yaklaşımı da bu çalışmaların ürünlerinden biridir.

Hajer ve Wagenaar'a (2003, s. 1-5) göre, politika biliminde yakın zamanda kurumsal kapasite, karmaşıklık, güven, ağ ve müzakere gibi yeni terimler ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan bu terimlerden biri de de yönetişimdir. Ne var ki yönetişim geleneksel yöntemlere sahiptir, yeterince demokratik değildir ve devletin kurumları aracılığıyla yönetilmektedir. Bu yüzden çözüm üretmede yetersizdir. Bu sebeple daha demokratik bir yönetişim anlayışına ihtiyaç doğmuştur. Bunun için politika aktörlerinin politikayı nasıl anladığı, hangi aktörlerin politika sürecine dahil olduğu ve aktörlerin çatışmaları nasıl çerçevelediği önem kazanmalıdır. Bu ise müzakereci bir yaklaşımla ve müzakereci politikaların analiziyle mümkündür.

Innes ve Booher'a atıfta bulunan Wagenaar (2009, s. 231), MPA'da hiçbir aktörün dışlanmadığı, samimiyet ve dürüstlüğün olduğu bir ortam olması gerektiğini söylemiştir. Müzakereci anlayışı, yönetişimden ayıran en temel fark budur. Bununla birlikte bu yaklaşımın uygulanabilmesi için kimi şartların sağlanması gerekmektedir. Öncelikle konuyla ilgili tüm aktörler sürece dahil edilmelidir. Katılımcıların gündemi belirleme, karar alma ve süreçteki davranış kurallarını, dışarıdan müdahil olan devlet veya resmi yetkili gibi bir aktör yerine kendilerinin belirlemesi beklenmektedir. Müzakerelerin pazarlık değil, karşılıklı anlayışla başlaması önerilmektedir. Bütün katılımcılar arasında bir saygı olmalıdır ve katılımcılar arasında eşitlik sağlanmalıdır. Katılımcılar dışarıdan müdahalelere kapalı olmalıdır. Bilgi bütün katılımcılar için erişilebilir olmalıdır ve aktörler arasında konsensus sağlanmalıdır. Bu şartlar sağlandığı takdirde müzakereci politika analizi uygulanabilmektedir.

Wagenaar (2009, s. 232-233), bu şartlara ek olarak birtakım hususlara dikkat edilmesi gerektiğini söylemiştir. Wagenaar'a göre iş birliği ve katılım sadece bir grup insanın bir odada toplanması değildir. Aktörlerin farklı çıkarları, farklı anlam dünyaları, farklı pozisyonları vardır. Aktörler arasında geçmişten gelen husumetler ve güvensizlik söz konusu olabilir. Bu aşamada diyalog (*dialogue*), tartışma (*debate*) ve görüşme (*negotiation*) arasındaki farkın bilinmesi gerekmektedir. Diyalog, aktörlerin birbirini tanıması anlamına gelmektedir. Karşı tarafı anlayabilmek için kolaylaştırılmalıdır. Tartışma, araştırmacının pozisyonunu belirlemesi ve çözüm yolunu ikna edici biçimde sunması, eksikliklere ve hatalara yönelik geri bildirim almasıdır. Diyalog ise aktörlerin çıkarlarının değerlendirildiği, onların görüşlerini, sorularını ve önerilerinin bir araya

getirildiği, bütün aktörlerin ortak öğrenmeye katıldığı ve anlaşmaların formüle edildiği kısımdır. Bu hususlara dikkat edilirse sağlıklı bir analiz yapılabilir.

Wagenaar vd. (2021) göre aktörler arasında fikir alışverişi sağlayan müzakereci politika analizi, halk katılımının olduğu konularda, sebebi ve ne yapılacağı bilinmeyen karmaşık sorunlarda ve ağ toplumlarında kullanılabilir bir yaklaşımdır. Müzakere sonuca ulaşılmasa bile aktörlerin düşünceleri arasındaki farkı anlamamızı sağlamaktadır.

Politika analizinin mevcut politikalara birtakım katkıları olduğu söylenebilir. MPA, çok aktörlü ve belirsizliklerin yoğun olduğu politika sorunlarında demokratik bir tutum içindedir. MPA, politika belirleme sürecinde yerel halkın, sivil toplumun ve dışlanmış aktörlerin de dahil edilmesini savunmaktadır. İkincisi, her aktörün kendi bağlamlarına dayanarak sorunu tanımladığını söylemektedir. Bu da aktörler arası çatışmaların anlaşılması ve sorunun tanımlanması açısından önemlidir. Üçüncü katkısıysa aktörleri belirli bir uzlaşmaya zorlamamasıdır. MPA, aktörlerin birbirlerinin düşüncelerini anlaması gerektiğini söylemektedir. Özetle MPA, politika analizine müzakereci demokrasi ve karşılıklı anlayışa dayalı bir yaklaşım önermektedir.

MPA, olumlu yönüne rağmen birtakım eleştiriler almaktadır. Bartels, Wagenaar ve Li'ye (2020) göre MPA politika belirleme sürecinde yeterli etki bırakamamış ve ana akım bir yönteme dönüşmemiştir ve bunun birden fazla sebebi vardır. Birincisi, MPA'nın, hızla büyüyen ve kabul gören yorumlayıcı politika analizi içinde erimesidir. İkincisi, MPA'nın üç temel ayağı olan yorumlama, pratik ve müzakere, birbirleriyle uyumlu hareket etmek yerine birbirlerinden ayrılmıştır. Üçüncüsü, MPA, politika analizcilerine bir rehberlik sunmamıştır. Ve dördüncüsü, politikacılar yetki paylaşımına yanaşmadığı için geleneksel yöntemlere sadık kalmayı tercih ederek MPA ile aralarına mesafe koymuştur.

MPA'ya yönelik sorunları dikkate alan Bartels, Wagenaar ve Li (2020), MPA 2.0'ı geliştirmiştir. Bu isimler MPA 2.0 ile önce MPA'nın üç temel ayağını birleştirmiş ve daha kapsayıcı bir model inşa etmiştir. MPA 2.0, eski versiyona kıyasla toplumu daha karmaşık bir yapı olarak görmüş ve duyguları da analize dahil etmiştir. Ayrıca bu geliştirilmiş model, politika aktörleri ve sade vatandaşları iş birliğine teşvik eden, demokrasiyi önceleyen bir yaklaşımla yeniden tasarlanmıştır. Eleştiriler ve geliştirilmelerle birlikte MPA'nın, gelecekte müzakereci demokrasi, çatışmaların

çözümü ve işbirlikçi yönetişim gibi benzer çalışmalarla entegre bir biçimde kullanılması halinde ileriki yıllarda daha verimli olabileceği söylenebilir.

1.4.10. Söylem Koalisyonu Teorisi

Hajer'in söylem koalisyonu teorisi, Foucault'nun söylem teorisine dayanarak geliştirilmiştir. Hajer'e (2002, s. 47) göre Foucault, siyaset teorisinin söyleme ağırlık vermediğini söylemiş ve söylemin önemini vurgulamıştır. Bununla birlikte Hajer (2002, s. 51), Foucault'nun söylem yaklaşımında bazı düzenlemelerin gerektiğini, bazı kavramların geliştirilmesi gerektiğini ve politika analizi için somut olaylarda kullanılacak biçime sokulması gerektiğini vurgulamıştır.

Hajer, söylem koalisyonu yaklaşımını geliştirirken Foucault dışında Harre ve Billig'den de faydalanmıştır. Hajer (2002, s. 52), Harre ve Billig'e atıfta bulunarak aktörler arası etkileşimin ve aktörlerin konumlarının öneminden bahsetmiştir ve bu yaklaşımı Foucault'nun söylem yaklaşımına entegre etmiştir. Politika belirlemede aktörler, diğer aktörleri kendi bakış açılarından gerçeği görmeleri için ikna etmeye çalışmaktadır. Dolayısıyla Foucault'dan farklı olarak söylem sadece dile yönelik bir pozisyonda değil, aynı zamanda argümantatif bir pozisyondadır. İşte bu argümantatif pozisyon, politika analizinde önemli görülen, birbiriyle ilişkili iki temel kavram ortaya çıkarmaktadır: Hikâye çizgisi (*storyline*) ve söylem koalisyonu (*discourse-coalitions*).

Hajer'e (1995, s. 63-64) göre kimi zaman politika aktörleri, karmaşık konuları kavramsallaştırmada güçlük yaşayabilir. İşte bu noktada hikâye çizgileri devreye girmektedir. Hikâye çizgileri, karmaşık bir sorunu özetleyen, kulağa mantıklı gelen veya duygulara hitap eden, metaforlara dayanan kısa ve öz anlatılardır. Örneğin ormanlık bir alanda ağaçların hızla kurumasının teknik verilerle anlatılması, çoğu insan için bir anlam ifade etmeyebilir. Fakat bu yaşananlar arka planda fabrika dumanlarıyla gösterilse, doğa tahribatı vurgulansa, ormanda yaşamını kaybeden canlılar görüntülense daha anlaşılabilir ve etkili olabilir. Böylece farklı dünya görüşlerine sahip olsalar da benzer endişe, korku, kaygı ve duygulara sahip aktörler toplanmaya başlayabilir ve ortak argüman geliştirebilir. Onları bir araya getiren şey, hikâye çizgileridir. İşte bu hikâye çizgileri politikalar için önemlidir çünkü (1) politikaların söylemsel karmaşıklığını azaltmaktadır, (2) tartışmalar,

çoğunluk tarafından kabul gördükçe kalıcılık kazanmakta ve (3) farklı aktörlerin perspektiflerini genişleterek onların bir bütünün parçası olduğunu göstermektedir.

Hajer'e (1995, s. 65) göre, hikâye çizgileri etrafında toplanan aktörler, zaman içinde yeni perspektiflere sahip olup pozisyonlarını değiştirebilir ve yeni bir koalisyon oluşturabilir. Örneğin, ormanlardaki ağaçların kurumasının sebebinin fabrika emisyonları değil, orman arazisi içindeki bir domuz çiftliğinin faaliyetleri olduğu açığa çıktığında, aktörler yeni bir hikâye çizgisi etrafında toplanarak, orman arazileri içinde bu tip faaliyet gösteren işletmelerin yasaklanmasını isteyebilir. Aktörlerin farklı hikayelerden etkilenip, rollerini değiştirmesi ve koalisyon oluşturmasına ise söylem koalisyonları denmektedir. Söylem koalisyonları da politikalar açısından önemlidir. Söylem koalisyonu, bir grup politika aktörünün belirli bir zaman diliminde, belirli bir hikâye çizgisinin ortaklaşa kullanımı anlamına gelmektedir. Politikalar da benzer biçimde çeşitli arka planlara sahip aktörlerin belirli hikâye çizgileri etrafında belirli koalisyonlar oluşturduğu bir süreçtir. Hikâye çizgileri, politika aktörlerinin başkalarına kendi gerçeklik görüşlerini empoze etmeye çalıştığı, karşısındakileri ikna etmeye yarayan araçlardır ve söylem koalisyonunu bir arada tutan çimentolardır.

Burada söylem koalisyonunun politik koalisyonlardan farklı olduğu belirtilmelidir. Hajer'e (1995, s. 66) göre politik koalisyonlarda hikâye çizgisi çıkarlar üzerinden inşa edilirken, söylem koalisyonlarında hikâye çizgileri, koalisyonu kurmaktadır. Dolayısıyla burada çıkarlar ön planda değildir. İkincisi, söylem koalisyonları, aktörlerin pozisyonlarını belirlemesini sağlamaktadır. Başka bir deyişle, hikâye çizgisi üreten bilim insanı, aktivist, politikacı veya arabulucu gibi aktörler, kendi uzmanlık alanlarına ait dar bir perspektife sahipken, söylem koalisyonuyla birlikte bu aktörler uzmanlık alanlarını yayma imkânı bulmaktadır. Ayrıca diğer aktörlerin perspektiflerini de görme, onlarla birlikte hareket etme imkânı bulmaktadır. Böylece bağımsız çalışan aktörler bir araya gelmektedir.

Hajer'e (1995, s. 71) göre söylem koalisyonu yaklaşımının diğer politika analizi yaklaşımlarına kıyasla üç temel avantajı vardır; (1) eylemleri, söylemler ve pratikler bağlamında analiz etmektedir. (2) açıklamalarını sadece çıkar ilişkisine indirgememekte, çıkarların da belirli söylem ve pratikler bağlamında nasıl işlediğini analiz etmektedir. (3)

farklı aktörlerin organize ve planlı olmadan, ortak değerleri paylaşmadan hareket ettiğini göstermektedir.

Söylem koalisyonu yaklaşımı, politikaların analizi açından önem taşır çünkü özellikle çok aktörün yer aldığı çevre politikaları, kentsel planlama, cinsiyet eşitsizliği ve benzer politikalarda kullanıma uygundur. Söylem koalisyonu yaklaşımının temel amacı, hikâye çizgileri ve söylemler aracılığıyla politika aktörlerinin anlam inşasını ortaya çıkarmak ve aktörlerin nasıl bir araya gelip koalisyon kurduğunu göstermektir. Koalisyonların nasıl oluştuğunu açıklaması ve hikayelerin bunların oluşumunda oynadığı rolü göstermesi açısından söylem koalisyonu yaklaşımı, mevcut politikaların analizine farklı bir perspektif getirmektedir.

Çalışmanın argümantatif politika analizi başlığı altında, çeşitli perspektiflerden bakılarak geliştirilen argümantatif politika analizi yaklaşımları incelenmiştir. Farklı analiz modellerinin, politika argümanlarını nasıl analiz ettiği ve mevcut politikaların analizine ne gibi katkılar sağladığı ortaya konmuştur. Klasik politika analizinin sosyo-ekonomik sorunlara rasyonel bir çözüm geliştirme tutumuna karşılık argümantatif politika analizinin sorun çözmekten ziyade politika belirleme sürecini, katılım, yorum, çerçeve, anlatı, retorik, müzakere ve koalisyon kavramları üzerinden anlamaya çalıştığı görülmüştür. Bu kavramların öneminin anlaşılması, politika belirleme sürecinin analizine felsefi, teorik ve metodolojik açıdan temel inşa etmiştir. Bu bağlamda çalışmanın bir sonraki başlığında, politika argümantasyonunun analizinde kullanılan yöntemler irdelenmiştir.

1.5. Politika Argümantasyon Analizi

Politika argümanı, bir politika önerisini desteklemek veya ona karşı çıkma amacıyla üretilen, bilgi ve değerlerin harmanlandığı bir akıl yürütme biçimidir. Ball'un (1994) ifade ettiği gibi, politika yapımı esasen bir savunuculuk sürecidir. Aktörler kararlarını meşrulaştırmak için argüman üretmektedirler. Ancak politika argümanları, sıradan bir fikir sunmaktan farklıdır. Argüman bir iddiaya ve bu iddiayı destekleyen unsurlara sahiptir.

Bu tez çalışmasında, Kanal İstanbul Projesi'ne yönelik tartışmaların analizinde Politika Argümantasyon analizi yaklaşımının tercih edilmesinin temel nedeni, konunun

kendisinden kaynaklanmaktadır. Kanal İstanbul sadece teknik verilerle tartışılan bir mühendislik projesi değil, aynı zamanda karşıt görüşlere sahip aktörlerin iddialarını gerekçelendirdiği, başka bir deyişle, argümanların çatışmasının yaşandığı bir süreçtir. Bu çatışmayı analiz etmek için sadece politika metinlerinin ve söylemlerin içeriğine değil, bunların nasıl inşa edildiğine odaklanılmıştır. Dolayısıyla bu tez için argümantasyon analizi yaklaşımı benimsenmiş ve analiz için en uygun modeli belirlemek amacıyla, literatürdeki temel politika argümantasyon analiz modelleri incelenmiştir.

Literatürde argümantasyon analiz yaklaşımları çeşitlilik göstermektedir. Literatürde politika argümantasyonlarının analizi için kullanılan formel mantık, Van Eemeren ve Grootendorst'ın Pragma-Diyalektik Yaklaşımı, Toulmin'in Argümantasyon Modeli, Toulmin-Dunn Modeli, Gasper ve George'un Politika Argümanı Analiz Modeli, Hambrick'in Politika Argüman Analizi, Argüman Kaynakları Modeli, Gold'un Politika Argümanın Unsurları Yaklaşımı ve Rogerian Argüman Analiz Modeli mevcuttur. Aşağıda bunlar sırasıyla ele alınacaktır.

1.5.1. Formel (Klasik) Mantık

Politika argümanlarının analizi için kullanılan yöntemlerin geçmişi, Antik Yunan'a kadar uzanan formel mantığa dayanmaktadır. Bu başlık altında formel mantığın gelişimi ve tarihinden ziyade, argümanların nasıl yapılandırıldığı ve nasıl analiz edildiği anlatılmıştır. Böylece formel mantığın argüman analizinde oynadığı rol gösterilmeye çalışılmıştır.

Copi, Cohen ve McMahon'a (2014, s. 6, 36) göre argümanlar, öncüller ve sonuçtan oluşan önermeler grubudur. Formel mantık ise öncüller ve sonuç arasındaki ilişkiyi belirli bir standarda göre analiz etmektedir. Bir örnek üzerinden göstermek gerekirse;

Bütün kuşlar uçar (birinci öncül)
Kartal, bir kuştur (ikinci öncül)
O halde kartal uçar (sonuç)

Bu örnekte görüldüğü üzere, argümanda iki öncül ve tek bir sonuç vardır. Formel mantık, öncüller ve sonuç arasındaki ilişkiyi analiz ederek analizi gerçekleştirmektedir. Böylece argümanın hangi mantığa dayanarak kurulduğu ortaya çıkmaktadır. Ne var ki politika

argümanları bu denli basit bir yapıya sahip değildir. Politika argümanları uzun, iç içe geçmiş cümlelerden ve karmaşık ifadelerden oluşabilir. Bu durumda formel mantık, karmaşık yapıdaki politikaların argümanı için farklı bir analiz yöntemi uygulamaktadır. Bunlardan ilki anlamı değiştirmeden, argüman metnini farklı biçimde ifade etmedir (*paraphrasing*). Anlamı değiştirmeden farklı biçimde ifade etme, bir argümanın ve onun önermelerinin açık bir dille ve mantıklı bir sırayla düzenlenip yeniden ifade edilmesidir. Örnek vermek gerekirse;

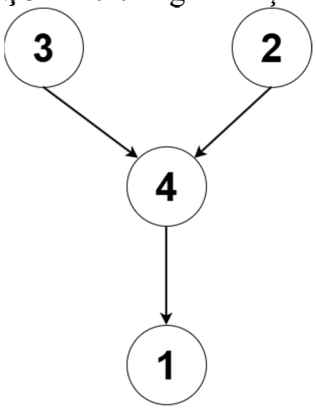
> *Türkiye bir deprem ülkesidir. 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Depremi'nde on binlerce insan hayatını kaybetti. Sayısız bina yıkıldı. Deprem yönetmeliğine rağmen yeni inşa edilen binaların da yıkıldığına şahit olduk. Bir denetimsizlikten söz etmek mümkün. Gerekli denetimler, usulüne uygun yapılsaydı, bu kadar can kaybı yaşanmazdı.*

Yukarıdaki argüman, mevcut haliyle formel mantık açısından karmaşık bir yapıya sahiptir. Söz konusu argüman, anlamı değiştirmeden farklı biçimde ifade edilerek daha açık hale getirilmelidir. Bu yapıldığında ifade aşağıdaki hale dönüşmektedir;

1. Türkiye bir deprem ülkesidir.
2. Depremde yeni binalar da yıkılmıştır.
3. Deprem yönetmeliği ve denetimler yetersizdir.
4. Denetimler usulüne uygun yapılsaydı bu kadar can kaybı yaşanmazdı.

Görüldüğü üzere karmaşık yapıdaki bir argüman, anlamı değiştirilmeden tekrar ifade edilmiştir. Karmaşık yapıdaki argümanda herhangi bir anlam kaybı yaşanmamıştır. Ayrıca sıralama yapıldığı için öncüller ve sonuç arasındaki ilişki belirginleşmiştir. Argüman, anlaşılabilir hale getirilmiştir. Böylece karmaşık yapıdaki bir argüman, formel mantık ile analiz edilebilir hale dönüşmüştür. Fakat politika argümanlarının kendi içinde mantıklı bir biçimde sıralanması yeterli değildir. Copi, Cohen ve McMahon'a (2014, s. 40) göre politika argümanları diyagram haline getirilmelidir. Diyagram, karmaşıklığı önlediği gibi daha anlaşılır bir argüman yapısı sunmaktadır. Yukarıdaki politika argümanı şema haline getirildiğinde aşağıdaki görüntü oluşmaktadır:

Şekil 1.7. Argüman Şeması

Kaynak: Copi, Cohen ve McMahon (2014, s. 40)

Şekil 1.7, bir argümanın belirli bir sırayı takip eden sırayla kurulmadığını bizlere göstermektedir. Örnek argümandaki öncüller analizci tarafından numaralandırılıp, mantıksal bütünlüğe uygun hale getirildiğinde, şekil 1.7'deki görüntü ortaya çıkmıştır. Böylece argüman, görsel açıdan daha anlaşılabilir hale getirilmiştir.

Copi, Cohen ve McMahon'a (2014, s. 41-42) göre diyagramlar argüman analizi için çok önemlidir çünkü şemayla gösterme, karmaşık politika argümanlarının analizi için güçlü bir sunum sağlamaktadır. Şema kullanımı diyagram kullanma, öncüller ve sonuç arasındaki ilişkiyi belirginleştirmekte ve öncüller arasında sıralı bir ilişkinin olmadığı durumlarda netlik sağlamaktadır. Böylece politika argümanları daha anlaşılabilir hale getirilmektedir.

Formel mantık, politika argüman analizini tutarlı hale getirdiği, belirli bir sistem dahilinde analizi gerçekleştirdiği ve öncüller ile sonuç arasındaki ilişkiyi belirginleştirdiği için önemli bir yaklaşımdır. Bununla birlikte politika argümanları için yeterli görülmediğinden, birtakım iyileştirmelerle politika argümanlarının analizi için uygun hale getirilmiştir. Bir sonraki başlıkta formel mantığı kullanan fakat argüman analizi için çeşitli geliştirmelere başvuran pragma-diyalektik yaklaşım incelenmiştir.

1.5.2. Pragma-Diyalektik Yaklaşım

Pragma-diyalektik yaklaşım, Hollandalı Van Eemeren ve Grootendorst tarafından, 1970lerden itibaren geliştirilmeye başlanan bir argümantasyon analiz modelidir. Adından da anlaşılacağı üzere, bu teori iki farklı yaklaşımı birleştirmektedir. Pragmatik, dilin

iletişimde nasıl kullanıldığına bakan bir yaklaşımken, diyalektik ise tartışmanın mantıksal ve kurallı kısmıyla ilgilenen bir yaklaşımdır (van Eemeren vd., 2014, s. 518).

Van Eemeren vd., (2014, 38, 518) göre pragma-diyalektik yaklaşımın amacı, aktörler arasındaki görüş ayrılığını belirli esaslar üzerinden çözmektir. Bunu yaparken hem argümanları biçimsel olarak analiz etmekte hem de formel mantığa uygun olarak argüman için belirli kurallara uyulmasını (konuşma özgürlüğü, savunma özgürlüğü, safsatalara başvurmama, ilgili argümanlarla savunma, kabul edilmiş bir şeyi inkâr etmeme, mantık hatası yapmama, doğru argüman şeması kurma, sonucu kabul ettikten sonra itiraz etmeme, açık bir dil kullanma) zorunlu kılmaktadır. Bunu yaparken, bir yandan "ideal tartışma nasıl olmalı?" sorusunun cevabını aramaktadır.

Van Eemeren ve Grootendorst'a (2004, s. 60) göre Pragma-Diyalektik Model, ideal bir tartışmanın dört aşamadan oluştuğunu varsaymaktadır:

1. **Yüzleşme Aşaması:** Bir görüşün öne sürüldüğü ve şüpheyle karşılandığı aşamadır.
2. **Açılış Aşaması:** Tarafların tartışma rollerini (savunucu kimdir, muhalif kimdir) ve ortak başlangıç noktalarını (kurallar, ortak bilgi) belirlediği aşamadır.
3. **Argümantasyon Aşaması:** Bu aşamada savunucu, kendi görüşünü savunmaya başlamakta ve muhalifin eleştirilerine yanıt verdiği asıl tartışma evresidir.
4. **Kapanış Aşaması:** tartışmanın sonucunun belirlendiği aşamadır.

Yukarıdaki adımlar bir örnek üzerinden gösterildiğinde aşağıdaki gibi bir analiz ortaya çıkmaktadır:

1-Yüzleşme Aşaması:

Savunucu: Bence nükleer enerji yatırımları durdurulmalı.

Muhalif: katılmıyorum. Nükleer enerjinin bir ihtiyaç olduğunu düşünüyorum. (Burada görüş ayrılığı ortaya çıkmıştır.

2- Açılış Aşaması:

Savunucu: Sana, neden böyle düşündüğümü açıklayabilirim. Beni dinlemeye açık mısın?

Muhalif: Evet. Argümanlarını duymak isterim. (Burada roller ve tartışma zemini kabul edilmiştir.)

3- Argümantasyon Aşaması:

Savunucu: Nükleer enerji, nükleer atık sorununa sebep olur. Bunların saklanması için binlerce yıl gereklidir.

Muhalif: Fakat teknoloji ilerledi. Artık nükleer atıklar güvenli hale getiriliyor.

Savunucu: Ama teknolojilerin güvenilirliği henüz kanıtlanmadı. Maliyetleri de çok yüksek. (Burada argümanlar ve karşı argümanlar savunulmuştur)

4- Kapanış Aşaması:

Muhalif: Maliyet ve güvenilirlik konusunda haklısın. Sanırım enerji ihtiyacı için risk almamız gerekebilir. (Burada taraflardan biri ikna olmuş ve görüşünü değiştirmiştir).

Van Eemeren vd. (2014, s.523-527) kendi modellerinin, diğer modellerden farklı olduğunu öne sürmektedir. Bu isimlere göre Pragma-Diyalektik Model, 4 konuda diğer modellerden ayrılmaktadır:

1- **İşlevsellik:** Formel ve informel mantık yaklaşımları argümanlara birer matematiksel formül gibi bakarken ve doğru çıkarım amacını güderken, pragma-diyalektik yaklaşım argümanı bir formül gibi görmez ve amacı görüş ayrılıklarını çözmektir.
2- **Sosyalleştirme:** Diğer yaklaşımlar argümanı, bir araştırmacının odasında oturup doğruya ulaşma çabası olarak görürken, pragma-diyalektik yaklaşım ise argümanı tek kişilik görmemekte, bir sosyal olaymış gibi değerlendirmektedir. Burada savunucu ve muhalif olmak üzere en az iki rol vardır ve argümantasyon, esasında karşılıklı diyalogdur.
3- **Dışsallaştırma:** Retorikçiler argümantasyonda aktörlerin iç dünyasına, niyetlerine veya gerçekten inanıp inanmadıklarına odaklanırken, pragma-diyalektik yaklaşımın insanların zihnini okuma gibi bir derdi yoktur. Birinin içinden geçenlerle ilgilenmemektedir. Tek ilgilendiği, ağzından çıkan sözlerdir. Örneğin muhalif bir aktörün kapanış aşamasında "tamam, haklısın" demesi,

tartışma kuralları gereği karşıt görüşü kabul ettiği anlamına gelmektedir. Bu aktörün ağzından böyle bir söz çıkmasına rağmen içinden konuşup "aslında haklı değilsin" demesi, bir anlam ifade etmemektedir.

4- **Diyalektikleştirme:** Diğer yaklaşımlar sadece olanı biteni tasvir etmekte, "insanlar şöyle tartışıyor" deyip geçmekte e bunun iyi mi kötü mü olduğu üzerinde durmamaktadır. Fakat pragma-diyalektik yaklaşım, tasvir ile yetinmemekte, argümantasyonu belirli kurallarla standardize etmektedir. Böylece argümantasyon belirli standartları takip ettiği için makuldür. Standartlar yoksa safsatadır. Amaç sadece tartışmayı bitirmek değil, eleştirel bir süzgeçten geçirerek hakkıyla sorunu çözmektir.

Van Eemeren vd. (2014, s. 545) göre modelin yukarıda sıralananlar dışında iki güçlü yanı daha vardır. Birincisi, safsatalara verdiği önemdir. Pragma-diyalektik yaklaşım, aktörler arasında uzlaşmaya önem vermektedir. Fakat tartışmalar bir yerde tıkanıyorsa, buna sebep olan şey safsatalardır. Diğer analiz modelleri safsataları sadece hatalı akıl yürütme olarak görürken, pragma-diyalektik yaklaşıma göre safsatalar, uzlaşmanın önündeki engellerin kaynağıdır. Bunlar özenle analiz edilmelidir.

Van Eemeren vd. (2014, s.160-161) için safsataların analizi, formel mantığa uygun olarak yapıldığı için pragma-diyalektik yaklaşım, aynı zamanda formel mantık özellikleri taşıyan bir yaklaşımdır. Bununla birlikte yaklaşımın katı bir biçimde formel mantığa uygun olduğu söylenememektedir çünkü formel mantıktan bazı belirgin farkları da vardır. Her şeyden önce formel mantık ile yapılan analizler diyaloglara değil, monologlara ağırlık vermektedir. Argümantasyon ise bir diyalogdur. İkincisi, pragma-diyalektik yaklaşım, her ne kadar formel mantık yöntemini kullansa da formel mantığın yaptığı gibi mantıksal yapının geçerliliğiyle ilgilenmemektedir. Safsataların analizi, tartışma prosedürünün ihlal edilip edilmediğiyle ilgilidir. Esasında burada takip edilen şey, argümantasyonun formel mantık kurallarına uyup uymadığıdır. Özetle, pragma-diyalektik yaklaşım formel mantığı kapsamaktadır fakat onun ötesine geçmektedir.

Van Eemeren vd. (2014, s. 553) göre modelin diğer güçlü yanı ise stratejik manevra adını verdikleri meseledir. Yazarlar, çalışmaları sırasında aktörlerin sadece kurallara uymaya çalışmadıklarını, aynı zamanda karşı tarafı ikna etmek ve haklı çıkmak için çabaladıklarını fark etmiştir. Stratejik manevra, kurallara uyma ve ikna arasında denge

sağlama işidir. Aktörler, bir yandan kurallara sadık kalıp bir yandan en etkili hamleyi gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Örneğin muhalif bir siyasetçi, tartışma sırasında etkili olabilmek için ekonomi ve işsizlik konuları arasında tercih yapıyorsa, karşısındaki kitlenin eğitim ve sınıfsal durumuna göre konuşma dilini seçiyorsa veya sert-yumuşak bir tonlama kullanıyorsa bunlar stratejik manevradır.

Safsatalar ve stratejik manevranın analizi, politika analizi açısından önemlidir çünkü politika analizine derinlik katan kavramlardır. Politika aktörlerinin bir yandan kurallara uymalarını bir yandan da kurallara uyarken geliştirdikleri stratejileri göstermektedir. Keza Van Eemeren vd. (2014, s. 583), modeli politika alanında test ederek bunu kanıtlamıştır.

Pragma-Diyalektik Model çeşitli eleştirilerin hedefi olmuştur. Van Eemeren vd. (2014, s. 586) eleştirileri dört gruba toplamıştır. İlk eleştiri, modelin pragmatik ve diyalektik yönüyle ilgilidir. Burada teorinin yeterince diyalektik ve pragmatik olmadığı veya fazla diyalektik olduğu eleştirileri yapılmıştır. İkinci eleştiri, kapsam ile ilgilidir. Burada argümantasyonun sadece iknaya indirgendiğine ve duygusal ve psikolojik faktörlerin yok sayıldığına yönelik eleştiriler vardır. Üçüncü eleştiri, retorik ile ilgilidir. Burada eleştiriler daha çok retorik kavramının önemsizleştirildiğine yöneliktir. Dördüncü eleştiri grubu, safsatalar ile ilgilidir. Burada safsataların tek bir kategori altında toplanmasının anlamda bulanıklaşmaya sebep olduğu söylenmiştir. Son eleştiri ise epistemik boyutla ilgilidir. Modelin gerekçelendirmeyi reddettiği, sadece uzlaşıya odaklandığı ve uzlaşma olsa bile aktörlerin yanlış bir şey üzerinde uzlaşabileceği belirtilmiştir.

Pragma-Diyalektik Model uzlaştırıcı bir tutum izlemesi, safsatalara ve stratejilere önem vermesi açısından politika analizi için değerli bir yaklaşım olsa da bu tez çalışması için tercih edilmemiştir. Çünkü bu tez çalışmasının safsataları belirleme amacı yoktur. Model, söylemsel stratejilere yönelik bir analiz gerçekleştirse de Toulmin-Dunn Modeli'nin bu açıdan daha açıklayıcı ve rehberlik edici olduğu düşünülmüştür.

Çalışmanın politika argümantasyon analizi başlığı altında politika argümantasyon analiz modelleri ele alınmıştır. Bu modellerden kimileri doğrudan politika analizi için geliştirilmişken kimileri hukuk, sosyal bilimler, felsefe gibi bilim dallarına aittir. Bununla birlikte farklı bilim dallarına ait olan modeller politika analizinde uyarlanabilir hale

getirilmiştir. Bu analiz modelleri politika argümantasyon analizine yönelik birçok alternatif sunmakta, böylece politika argümantasyon analizine zengin bir içerik sağlamaktadır.

1.5.3. Toulmin'in Argümantasyon Modeli

Formel mantığın argümanların analizinde yetersiz görülmesi, argüman analizi için yeni modellerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Geliştirilen ilk modellerden biri Toulmin Modeli'dir ve Dunn (2018), Ball (1994) ve Chaudhuri (2004) gibi isimler, Toulmin Modeli'nden esinlenerek diğer politika argüman analiz modelleri geliştirmiştir (modelin aplikasyonu yapılmıştır). Bu sebeple öncelikle İngiliz asıllı ABD'li filozof Stephen Toulmin (1922-2009) tarafından geliştirilen Toulmin Modeli'nin nasıl ve neden geliştirildiği, hangi amaçlarla kullanıldığı, kullanım biçimi, argüman analizinde sağladığı avantajlar ve dezavantajlarından bahsedilmelidir.

Toulmin vd. (1984, s. 4) göre dil, günlük hayatta araçsal ve argümantatif olarak iki farklı kullanıma sahiptir. Araçsal kullanım günlük hayatta selam vermek, şikâyet etmek, alış-veriş yapmak gibi tartışmaya yol açmayan basit kullanımlardır. Fakat bu her zaman geçerli değildir. İnsanlar zaman zaman düşüncelerini ve söylemlerini, karşıdaki insanlara gerekçeleriyle birlikte sunmaktadır. Bu tip kullanımaysa argümantatif kullanım denmektedir. Toulmin, dilin argümantatif kullanımından yola çıkarak mahkeme salonlarındaki iddia makamı ve avukatların konuşmalarını incelemiş, argümanların çeşitli unsurlara ayrıldığını belirtmiş ve bunları bir şema üzerinde göstermiştir. Böylece argümanları analiz eden Toulmin Modeli ortaya çıkmıştır. Toulmin Modeli ilk kez 1958 yılında *The Uses of Argument* isimli kitapta ortaya atılmıştır. Model zaman içinde güncellenmeye devam etmiş ve özellikle eğitim bilimleri alanında kullanılmaya başlanmıştır.

Toulmin Modeli, esas itibariyle formel mantığa dayalı analizin eleştirisi olarak ortaya çıkmıştır. Formel mantığın pratikte çalışmadığını söyleyen Toulmin (2003, s. 100), "Bütün A'lar B'dir" veya "Hiçbir A, B değildir" gibi çıkarımların gerçeği yansıtmadığını söylemiştir. Çünkü Toulmin'e göre pratikte "Hemen hemen" veya "nadiren" gibi kelimeler de kullanılmaktadır. Toulmin, formel mantık başlığı altında verilen örnek üzerinden eleştirisini dile getirmiştir.

Bütün kuşlar uçar;

Kartal kuştur;

O halde kartal uçar.

Toulmin (2003, s. 101), formel mantık perspektifinden oluşturulan bu akıl yürütmenin teoride doğru kabul edilmesini eleştirmiş ve bunun geçersizliğini başka bir örnek üzerinden vermiştir;

Petersen İsveçlidir

Hiçbir İsveçli Katolik değildir

O halde, kesin olarak Petersen Katolik değildir

Toulmin bu örnekle argümanların kesinlik içeremeyeceğini ve pratikte daha karmaşık niteliğe sahip olduklarını dile getirmiştir. Çünkü bu örnekten yola çıkarak iki farklı sonuca gidilebileceğini söylemiştir.

Birinci sonuç:

Petersen İsveçlidir

Katolik İsveçli sayısı sıfırdır

O halde, kesin olarak Petersen Katolik değildir

İkinci sonuç:

Petersen İsveçlidir

Bir İsveçli kesinlikle Katolik olamaz

Bundan dolayı Petersen Katolik değildir

Toulmin'e (2003, s.101) göre bu iki farklı sonuç, formel mantığın sakıncalarını ortaya çıkarmıştır. Formel mantıktan yola çıkılarak yargıda bulunulması yanıltıcıdır çünkü gerçekte Katolik İsveçli oranı %2'dir. Petersen düşük ihtimalle de olsa Katolik olabilir.

Toulmin'in bu eleştirisi, argümantasyon analizinde enformel mantık alanının doğuşuna zemin hazırlamıştır, denilebilir. Örneklerde görüldüğü üzere formel mantık (syllogism), öncüllerden kesin ve değişmez sonuçlara ulaşmayı hedeflemektedir. Fakat enformel mantık, günlük hayatta ve politika argümanlarında karşılaşılan, kesinliğin olmadığı, değerlerin ve bağlamın belirleyici olduğu durumları incelemektedir. Petersen örneğinde de görüldüğü üzere, bir argümantasyonun tam olarak kesin bir biçimde ifade edilmesi güçtür. Çünkü %2 de olsa bir yanılma payı söz konusu olabilmektedir.

Toulmin (2003, s. 102), bütün bu karmaşaları gidermek için argümanların bazı unsurlar kullanarak argümanı daha anlaşılabilir hale getirmek istemiştir. Toulmin'e göre ortaya atılan bir argüman öncelikle "iddia" ile başlamalıdır Bu iddia ise birtakım veriler başta olmak üzere, modeli tamamlayan diğer unsurlarla desteklenmelidir. Böylece argüman ikna edici hale getirilebilir. Toulmin'in bahsettiği unsurlar şunlardır:

İddia (*Claim*): Toulmin vd. (1984, s. 29-30) göre iddia argümanın savunduğu ana fikirdir (görüş, sav, tez). Argüman her zaman iddia ile başlar. İddia sahibi önce bir iddia öne sürmektedir. Amaç, karşısında bulunanları ikna etmektir. Karşısındakiler birtakım yargılarda bulunarak bu iddiayı kabul veya reddedebilir.

Toulmin vd. (1984, s. 30-32) göre iddialar her zaman belirgin ve açık olmak zorunda değildir. İddiayı öne süren aktör anlatmak istediğini doğrudan ifade eden cümleler kurmaktan istemli veya istemsiz olarak kaçınabilir. Örneğin iddia sahibi, komşusu için "deli" diyorsa burada açık ifade yoktur. Komşusu klinik bir vaka mıdır yoksa toplumsal normlara aykırı hareket eden biri midir? Eğlenceli biri midir veya sinirli biri midir, bu net değildir. İddianın muhatabı olan kişi bir psikiyatristse, kolluk kuvvetiyse veya genç bir birey ise "deli" iddiasından farklı anlamlar çıkabilir. Dolayısıyla iddianın en baştan itibaren neyi ima ettiği açıkça belirtilmelidir.

Mesnet/Zemin/Dayanak/Kanıt (*Ground/Data/Evidence*): Toulmin vd. (1984, s. 38-41) göre iddianın dayandığı kanıtlar ve bilgilerdir. Öne sürülen her bir iddia, bilgilerle desteklenmektedir. Bunlar genel olarak doğru kabul edilmektedir. Bu sebeple mesnet, iddiayı açıklığa kavuşturmak için, onu doğrulamak için veya doğruluğunu ispat etmek için güvenilebilir ifadelerden oluşmaktadır. Mesnet, iddiaya sorulan "nereden biliyorsun?" sorusunun cevabıdır. Öne sürülen her iddianın bir mesnete sahip olması

gerekmektedir. Bu şart sağlanmazsa ispat şartı yerine getirilmemektedir. Dolayısıyla mesnetsiz bir iddianın savunulması güçtür ve tartışmalarda karşı tarafça daha en baştan reddedilebilir. Burada mesnetin de sorgulanabilir olduğu unutulmamalıdır. Öne sürülen bir iddianın mesnedi her zaman doğru kabul edilecek diye bir şart yoktur. Şüphe durumunda bir diğer argüman unsuru olan gerekçelere başvurulmaktadır.

Gerekçe/Teminat (*Warrant*): Toulmin vd. (1984, s. 45-54) gerekçe, iddia ve mesnet arasındaki mantıksal bağlantıyı kurmaktadır. Gerekçe, "mesnet, neden iddianın delili sayılsın?" sorusunun cevabını vermektedir. İddia sahibi, karşısındakini gerekçeyle ikna edebilir. Örneğin inşa edilecek bir köprünün ayakları için bir mühendis "en az 20 metre yüksekliğinde çelik sütunlar kullanmalıyız." iddiası öne sürerse, bu iddianın mesneti (*ground*), köprü inşaatı için çelik sütunların daha dayanıklı olduğudur. Bu da stres testi, uzun ömürlülük, dayanıklılık gibi test sonuçlarını gösteren bilimsel verilerle ve formüllerle teminat altına alınmaktadır. Dolayısıyla bu bilimsel veriler, argümanın gerekçesini oluşturmaktadır. Bu da iddiayı daha ikna edici kılmaktadır. Fakat Aldağ'ın (2006, s. 25) belirttiğine göre sayısal değerler, formüller ve kanunların yanında herhangi bir ifade de gerekçe kapsamına girebilir.

Destek (*Backing*): Toulmin vd. (1984, s. 61-62) göre destek unsuru, gerekçeyi destekler. Bir başka deyişle gerekçenin gerekçesidir ve bir okla gerekçeye bağlanmaktadır. İddia sahibinin karşısındaki kişi, iddiayı, iddianın mesnetini ve gerekçesini anlamasına rağmen zaman zaman daha spesifik gerekçeler talep edebilir. Çünkü gerekçeler kendini doğrulayacak kapasiteye sahip olmayabilir. Dolayısıyla argümanda bir desteğe ihtiyaç vardır. Destek unsuru için "bu gerekçe kesinlikle güvenilir mi?" ve "bu gerekçe gerçekten söz konusu iddia için geçerli mi?" soruları sorulmalıdır. Örneğin, gerekçe unsurunun dayandığı bilimsel bir veri, alanında uzman biri veya kurum tarafından onaylanıyorsa bu ifade için destek unsuru denmektedir.

Niteleyici (*Qualifier*): Toulmin vd. (1984, s. 86) göre argümanlar her ne kadar bir mesnete sahip olup somut ve bilimsel verilerle desteklense de kullanılan kimi ifadeler, argümanı daha ikna edici kılabilir. Burada "iddian ne derece güçlü?" sorusunun cevabı verilmektedir. Sorulmak istenen esas itibariyle şudur: "Bu iddiayı kayıtsız, şartsız ve koşulsuz olarak mı ortaya attınız? Bu kesinlikle böyledir, mi diyorsunuz yoksa sadece bir ihtimal, olası, muhtemelen olduğunu mu söylüyorsunuz? Bu soruların cevabı için

iddianın içinde "mutlaka", "kesinlikle", "büyük ihtimalle", "bir ihtimal", "belki", "muhtemelen" gibi ifadelerin varlığı aranmaktadır. Böylece, niteleyici unsur ile iddianın kesinliğine dair bir yorum yapılabilir.

Çürütücü/Reddedici/İstisnai İddia (*Rebuttal*): Toulmin vd. (1984, s. 98) göre bir argümanda var olan son unsur, çürütücülerdir. Çürütücüler, ortaya sürülen iddiaları zayıflatan unsurlardır. Bu unsur, "Ne tür bir bilgi argümanı zayıflatabilir?", sorusunun cevabını vermektedir. Örnek olarak, inşa edilecek bir köprüde çelik sütunlar kullanılmasına yönelik destekleyici bilgiler verilip uzman görüşüne başvurulsa da bir başka uzmanın yaptığı çalışma, titanyum alaşımlı malzemenin çelikten daha uzun ömürlü ve dayanıklı olduğunu söylüyorsa ve bu ifadeler argümanda bulunuyorsa çürütücü unsur modelde kendine yer bulmaktadır.

Toulmin, yukarıda belirtilen argümanın unsurlarının anlaşılabilmesi için altı unsuru bir örnek üzerinde göstermiştir;*"Petersen, neredeyse kesin olarak bir Katolik değildir. Çünkü Petersen İsveçlidir. İsveçliler neredeyse kesin olarak Katolik olamaz. Çünkü İsveç'teki Katolik oranı sadece %2'dir."*

Yukarıdaki ifade bir argümandır ve düz bir cümle biçiminde verilmiştir. Bu argümanın anlaşılabilir hale getirilmesi için unsurlarına ayrılması gerekmektedir. Argüman, unsurlarına ayrıldığında aşağıdaki gibi bir dağılım söz ortaya çıkmaktadır:

İddia: Petersen Katolik değildir.

Mesnet: Petersen İsveçlidir.

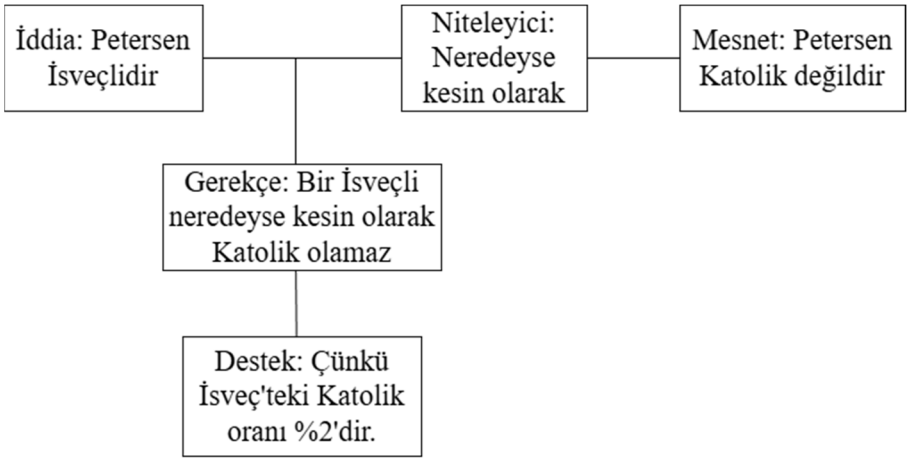
Niteleyici: Neredeyse kesin olarak.

Gerekçe: Bir İsveçli neredeyse kesin olarak Katolik olamaz.

Destek: Çünkü İsveç'teki Katolik oranı %2'dir.

Argüman unsurlarına ayrılmış ve argümana belirli bir netlik sağlanmıştır. Bununla birlikte argüman halen karmaşıktır. Modelin daha net anlaşılabilir olması için argümanın şekil üzerinde görselleştirilmesi gerekmektedir. Toulmin Modeli İle haritalandırılan argüman, şekil 1.10'daki biçimi almıştır;

Şekil 1.8. Toulmin Modeli ile Argüman Unsurlarının Gösterilmesi

Kaynak: Toulmin (2003, s. 103)

Toulmin'e (2003, s. 100-103) göre, şekil 1.8'de gösterildiği gibi, unsurlarına ayrılıp bir şema yardımıyla gösterilen argümana bakıldığında, argümanın parçalarının birbiriyle ilişkileri net biçimde ortaya çıkmaktadır. Hangi unsurun hangi unsura bağlı olduğu belirgin biçimde görülebilmektedir. Şema yardımıyla parçalar yerlerine oturmuştur. Böylece herhangi bir argümanın yapısı irdelenirken araştırma yapmak kolaylaşmıştır.

Dunn'a göre (2002, s. 265) Toulmin'in geliştirdiği bu modelin çeşitli avantajları vardır. Her şeyden önce model, işlemsel bir modeldir. Toulmin Modeli'nde aktörler tarafından sunulan argümanlar sistematik biçimde haritalanır ve kutucuklar ve oklar yardımıyla şema ortaya çıkarılmaktadır. Böylece, karmaşık argümanlara bir netlik sağlanmaktadır. İkincisi model, aktörlerin dünya görüşlerini, ideolojilerini veya çerçevelerini inceleme imkânı sunmaktadır. Bir aktörün, ortaya attığı iddianın mesneti ve desteği, aktörün iddiasının hangi dünya görüşü çerçevesinde inşa edildiğini göstermektedir. Üçüncüsü model, öne sürülen iddiaların doğruluğunu değerlendirmek, faydalarını yorumlamak veya bunlara karşı çıkmak için imkân sağlamaktadır. Hatta bilginin yeterliliği ve inandırıcılığını da görmemizi sağlamaktadır.

Toulmin Modeli argümanların analizinde önemli bir araçtır fakat bazı önerilerle model, daha iyi hale getirilmeye çalışılmıştır. Karbach (1987, s. 81)'a göre Toulmin Modeli'nin altı unsuru vardır fakat bunlardan sadece üç tanesi her argümanda bulunmaktadır. İddia, mesnet ve gerekçe her argümanın olmazsa olmaz temel unsurlarıdır. Diğer üç unsur

(destek, niteleyici ve çürütücü) temel unsurları modifiye eden unsurlardır. Destek unsuru gerekçeyi, niteleyici ve çürütücü iddiayı modifiye etmektedir. Bu modifiye eden unsurlar gerek görüldüğünde argümanlarda kullanılmaktadır gerek görülmediğinde ise kullanılmamaktadır. Karbach bu sadeleştirilmiş modelin önemli olduğunu söylemiştir çünkü mevcut haliyle Toulmin Modeli hem tümevarım hem tümdengelim hem de analojik akıl yürütmeye de uygundur.

Toulmin Modeli'nin esnetilerek kullanılması gerektiğini öneren bir diğer isim William J. Ball olmuştur. Ball (1994), Toulmin Modeli'nin politika argümanlarını analiz etmek için tek başına yeterli olmadığını söylemiş ve Virgil desteğiyle modelin genişletilerek daha işlevsel hale getirilebileceğini ifade etmiştir.

Toulmin Modeli Ball ve Chaudhuri'den pozitif eleştiriler alsa da modelin eleştirisi de mevcuttur. Gasper ve George (1998, s. 380-381), Toulmin Modeli'nin avantajlarını ve dezavantajlarını sıralamıştır. Bunlar tablo 1.5'te gösterilmiştir.

Tablo 1.5. Gasper ve George'a (1998) göre Toulmin Modeli'nin Avantajları ve Dezavantajları

Başlık	**Açıklama**
Avantajlar	
Yapıyı Netleştirme	Toulmin Modeli argümanın unsurlarını (iddia, bilgi, gerekçe) açığa çıkarır. Böylece analiz kolaylaşır.
İşlevsellik	Öğrencilerin ödevlerinde ve küçük boyutlu argümanların analizinde klasik mantığa göre daha işlevseldir.
Dezavantajlar	
Aşırı Basitleştirme	Argümanlarda birden fazla gerekçe, iddia veya destek unsuru olabilir. Bu durumda Toulmin Modeli argümanları fazla basitleştirir ve araştırmacılara bir rehberlik sunmaz.
Kodlama Sorunları	Hangi unsurun ne olduğunu ayırmak kolay değildir. Argümanlar örtük ve karmaşık yapılara sahip olabilir. Hangi ifadenin iddia, hangisinin çürütücü olduğunu tespit etmek güçtür. Bazen bir ifade iki veya daha fazla unsura ait olabilir. Ya da kodlama sırasında yapılacak hatalar analizi etkileyebilir.
Evrensel Kalıp	Haritalamanın evrensel olarak her argümana uygulanabileceği düşünülür. Modeli kullanan araştırmacılar tüm unsurları tespit etmeye çalışır. Halbuki bu girişim hatalıdır çünkü sırf modelde böyle gösterildi diye yapılan bu tip analizler argümanı zorlama bir tasvire bürünmesine sebep olur. Bir argümanda unsurlardan bazıları olacak diye bir zorunluluk yoktur.
Görsel Temsil	Toulmin Modeli, şema kullanır fakat şema çizmek hem zaman alıcıdır hem de karmaşıktır. Bu yüzden modeli kullanan araştırmacılar şemayla fazla uğraştıkları ve argümanın

	unsurlarına fazla odaklandıkları için argümanın bütününü gözden kaçırabilir. Özetle model "ormana değil, ağaçlara odaklanır".

Kaynak: Gasper ve George'dan (1998) uyarlanmıştır.

Tablo 1.5, modelin avantajlarını ve dezavantajlarını göstermektedir. Görüldüğü üzere, Gasper ve George modelin daha çok biçimsel yönünü avantajlı olarak değerlendirmiş ve modeli, küçük boyutlu argümanların analizinde daha işlevsel olduğunu söylemiştir. Argümanları aşırı basitleştirmesi, hangi ifadenin hangi unsur olarak tanımlanacağı, her argümanı belirli bir kalıba uymaya zorlaması ve karmaşık görüntüye sahip olması ise modelin dezavantajlarıdır.

Toulmin Modeli, doğrudan politika bilimi için geliştirilmemiştir fakat kimi çalışmalar modelin politika argümantasyon analizinde uygulanabildiğini göstermiştir. Chaudhuri (2004), Toulmin Modeli'nin hem felsefi hem metodolojik açıdan politika analizine uygun olduğunu öne sürmüştür. O'na göre Toulmin Modeli post-pozitivist eğilimlidir ve politika belirleme süreçlerinin artık değerler, gerçeklik algıları, çerçeveler ve dünya görüşleriyle iç içe geçtiği kabul edildiğinde, modelin argümantatif yaklaşımlarla uyumlu olduğu söylenebilir. Ayrıca model, diğer argümantatif analiz modellerinden faydalanılarak genişletilebilir. Hatta bu genişlemede çeşitlilik sağlanırsa argümanların etkileşim, iletişim ve retorik boyutları da analiz edilebilir.

Modelin politika analizine uygun görülmesinin temel nedeni, Chaudhuri'nin vurguladığı pratikte sağladığı avantajlardan ziyade, modelin dayandığı mantıksal zemindir, denilebilir. Toulmin, formel mantığın kesinlik belirtmesini eleştirmiş ve araştırmalarını enformel mantık ve pratik akıl yürütme üzerine şekillendirmiştir. Toulmin'e göre argümanlar her zaman kesinlik içermemektedir. İşte bu noktada Toulmin'in vurguladığı gündelik dilin analizinin, politika analiziyle örtüştüğü söylenebilir. Pratik akıl yürütme, formel mantığın aksine olasılıklara dayanan, kesinlik içermeyen, hata payı barındıran, ne yapılması gerektiğini ve neyin makul olduğunu arayan bir muhakeme biçimidir (Çötok ve Kabil, 2023, s. 205). Politika argümanları da bu açıdan bakıldığında informel mantık ve pratik akıl yürütme ile örtüşmektedir.

Dunn (2018), informel mantık ve pratik akıl yürütme ilkelerine sadık kalarak, birtakım düzenlemelerle gündelik dil ve hukuk argümanları için geliştirilen Toulmin Modeli'ni

politika analizinde uygulanabilir biçime getirmiştir. Böylece politika analizi için tasarlanmayan Toulmin Modeli, politika argümanlarının analizi için kullanılabilir formata dönüşmüştür.

1.5.4. Toulmin-Dunn Politika Argüman Analiz Modeli

Politika analizi üzerine çalışan ABD'li akademisyen William N. Dunn, Toulmin Modeli'ni kamu politikası analizine uyarlamıştır. Dunn, geliştirdiği modele herhangi bir isim vermemiş fakat söz konusu model Gasper (1994) tarafından Toulmin-Dunn Modeli olarak adlandırılmıştır. Çünkü Toulmin-Dunn Modeli, esas itibariyle Toulmin Modeli'nin genişletilmiş ve politika analizine uygun hale getirilmiş versiyonundan ibarettir.

Dunn'a atıfta bulunan Chaudhuri'nin (2004, s. 32-34) de vurguladığı gibi, Toulmin Modeli her ne kadar politika argümanlarının analizi için geliştirilmese de bunun için kullanılabilir bir modeldir çünkü politika argümanları ile Toulmin modeli örtüşmektedir. Model, her şeyden önce ontolojik ve epistemolojik altyapıya sahiptir; Toulmin Modeli, aktörler tarafından öne sürülen argümanları sistemli bir biçimde haritalama ve görselleştirme imkânı sunmaktadır. Politika argümanları karmaşıktır. Büyük resmi anlamak önemlidir fakat ayrıntılar da önemlidir. İkincisi, politika argümanları stabil değil, değişkendir. Aktörlerin dünya görüşüne göre şekillenmektedir. Üçüncüsü, politika argümanlarında değerler çatışması yaşanmaktadır. Bir başka deyişle aktörlerin farklı dünya görüşlerine sahip olması birtakım uzlaşmazlıklara sebep olmaktadır. Dördüncüsü, aktörlerin rolleri değişkendir. Aktörler zaman zaman pozisyonlarını ve düşüncelerini değiştirebilir. Beşincisi, dikkate alınması gereken belirsizlikler vardır. Bütün bu konular haritalama ve görsel temsille doğru ve hızlı biçimde ortaya çıkarılabilir. Dolayısıyla Toulmin Modeli'nin politika analizinde kullanımının faydalı olacağı düşünülmüştür. Fakat modelin faydaları bununla sınırlı değildir. Model, politika belirleme sürecini şeffaflaştırmakta ve demokratikleştirmektedir. Bazı genişletmelerle model politika analizinde kullanmak için daha verimli hale getirilebilir.

Dunn (2018), Toulmin Modeli'ni politika analizine uygun hale getirmek için bazı genişletmeler yapmıştır. Dunn, Toulmin Modeli'nde var olan altı unsura (iddia, mesnet, gerekçe, destek, niteleyici, çürütücü) fazladan bir unsur daha eklemiş (itiraz), modeli

genişletip esnetmiş ve politika analizine uyarlamıştır. Dunn'a (2018, s.19-21) göre politika argümanını oluşturan temel unsurlar şunlardır:

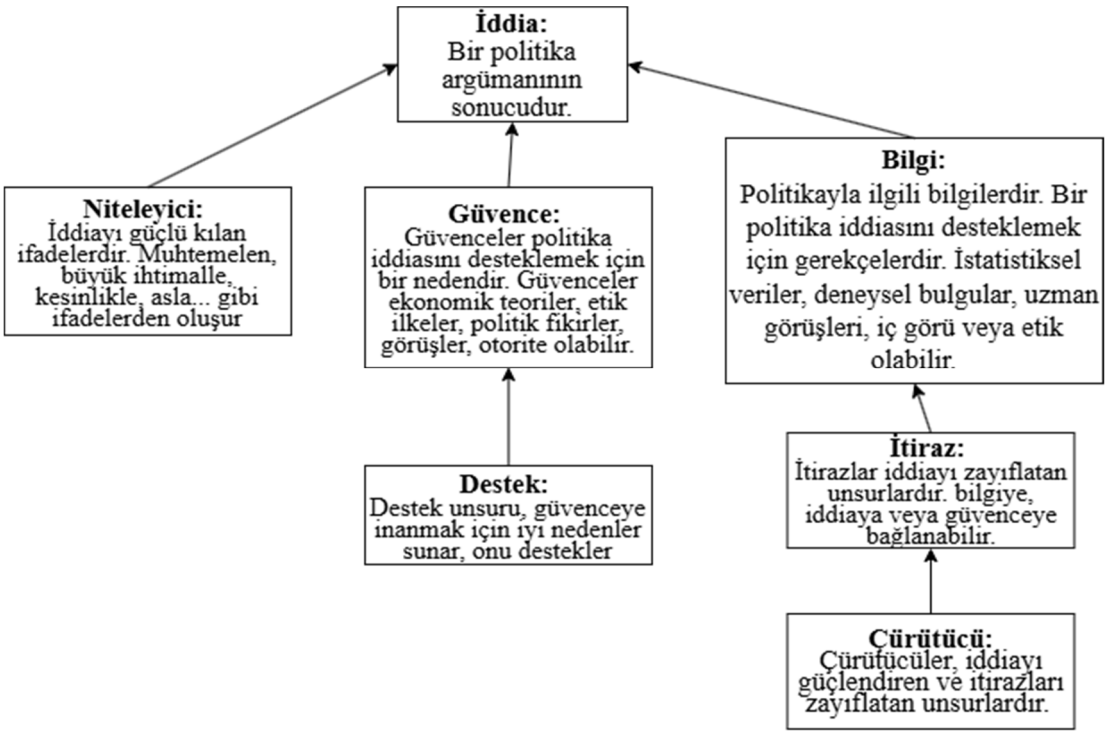
1. **Politika İddiası (*Policy Claim* - C):** Argümanın varış noktasıdır. Dunn, politika iddialarını dört kategoriye ayırarak Toulmin'den farklılaşmaktadır:

- **Tanımlayıcı İddia:** Bir durumun ne olduğunu tanımlamaktadır (Örn: Sosyal yardımlar toplumun çimentosudur).
- **Belirtici İddia:** Gözlemlenebilir olgulara ve nedenselliğe odaklanmaktadır (Örn: Yatırımlar arttığı için işsizlik azaldı).
- **Değerlendirici İddia:** Bir durumun iyi/kötü veya doğru/yanlış olduğunu yargılamaktadır (Örn: Kanal İstanbul güvenli bir projedir).
- **Savunucu İddia:** Bir eylem çağrısında bulunmaktadır (Örn: Yaşlılar için düzenleme yapılmalıdır) (Dunn, 2018, s. 351).

2. **Politika Bilgisi/Bilgi (*Policy Knowledge*-K):** Toulmin'deki Veri (Data) unsuruna karşılık gelmektedir. İddianın dayandığı istatistiksel veriler, uzman görüşleri veya deneysel bulgulardır. Analist burada "İddia hangi bilgiye dayanıyor?" sorusunu sormaktadır.
3. **Gerekçe (*Warrant*-W):** Bilgi ile iddia arasındaki mantıksal köprüdür. "Elimizdeki bu bilgi, neden bu iddiayı desteklesin?" sorusuna cevap vermektedir. Dunn, bu unsuru genişleterek 11 farklı argümantasyon tarzı (yetki, sezgi, yöntem, nedensellik vb.) tanımlamıştır.
4. **Destek (*Backing*-B):** Gerekçenin arkasındaki "dayanak"tır. Gerekçenin neden güvenilir olduğunu açıklayan bilimsel kanunlar, teoriler veya ahlaki prensiplerdir.
5. **Niteleyici (*Qualifier*-Q):** İddianın kesinlik derecesini (muhtemelen, kesinlikle, %95 olasılıkla vb.) belirtmektedir.
6. **İtiraz (*Objection*-O):** Dunn'ın modele en önemli katkısıdır. Veriye veya gerekçeye yöneltilen, argümanın gücünü zayıflatan karşıt görüştür. "Ama…" ile başlayan ve "Hangi durumlar bu bağlantıyı geçersiz kılar?" sorusuna odaklanan kısımdır.
7. **Çürütücü (*Rebuttal*-R):** İtiraza verilen cevaptır. Klasik Toulmin modelinde çürütücü genellikle iddiayı sınırlandırırken, Dunn modelinde çürütücü, itirazı çürütmek ve orijinal iddianın gücünü geri kazandırmak için kullanılmaktadır.

Yukarıda bahsedilen unsurlar, Şekil 1.9'da bir şema üzerinde gösterilmiş ve unsurlar arasındaki ilişki ortaya çıkarılmıştır.

Şekil 1.9: Toulmin-Dunn Politika Argümantasyon Modeli ile Politika Argümanının Unsurları

Kaynak: Dunn (2018, s. 20)

Şekil 1.9'da Toulmin-Dunn Modeli'nin, Toulmin Modeli'ndeki unsurların farklı biçimde adlandırıldığı görülebilir. Örneğin Toulmin Modeli'ndeki zemin/mesnet unsuru, burada politika bilgisi/bilgi ismini almıştır. Fakat iki model arasındaki belirgin farklardan biri, Toulmin Modeli'ndeki çürütücü/reddedici/istisnai iddia unsuruna karşılık "itiraz" ve "çürütücü" unsurları olmak üzere iki farklı unsura yer verilmesidir. Aralarındaki farkı açıklamak gerekirse, Toulmin Modeli'ndeki "çürütücü/reddedici/istisnai iddia" ile Toulmin-Dunn Modeli'ndeki "itiraz" aslında aynı unsurlardır ve sadece isimlendirmeleri farklıdır. İkisi de "ama", "ancak" gibi ifadelerle başlamaktadır ve ikisi de iddiayı zayıflatma amacı gütmektedir. Fakat Toulmin Modeli'ndeki çürütücü/ reddedici/istisnai iddia unsuru sadece gerekçenin güvenirliğini sarsarken, başka bir ifadeyle sadece gerekçeye bağlıyken ve bir argümanda sadece bir adet bulunurken, Toulmin-Dunn Modeli'ndeki itiraz unsuru ise gerekçe, bilgi ve niteleyici unsurların hepsine bağlanabilir ve argümantasyon sürecinde birden fazla olabilir. Toulmin-Dunn Modeli'ndeki çürütücü

unsuru, itiraza yapılan karşı-itirazdır ve itiraza verilen cevap niteliği taşımaktadır. Toulmin-Dunn Modeli'nde itirazlar iddiayı zayıflatırken çürütücüler ise iddiayı savunmakta ve onu güçlendirmektedir.

Dunn'ın (2018) şema ve unsurlar dışında politika argümantasyon analizinde vurguladığı bir diğer önemli konu, politika argümantasyon tarzlarıdır. Politika argümanları aktörlerce çeşitli gerekçelere dayandırılmaktadır. Fakat bu gerekçeler kendilerine özgü akıl yürütme kalıplarına sahiptir. Dunn, argüman tarzı adını verdiği gerekçe unsurlarını tanımlayarak model için daha kapsamlı bir analiz çerçevesi sunmuştur. Politika argümantasyon tarzları, gerekçelerin alt kategorileri aşağıdaki tabloda açıklanmıştır;

Tablo 1.6: Akıl Yürütme Desenleriyle Politika Argümantasyonu (Gerekçeler)

Tarz	Akıl Yürütme Deseni
Otorite	Politikayla ilgili bilgi üreten kişilerin statülerine dayanır. Uzmanlar, bilir kişiler, bilim insanları vb. kişiler referans gösterilir.
Yöntem	Bilgi üretmek için kullanılan yöntemlerin veya tekniklerin statüsüne dayanması. Kişiler değil, prosedürler odaktadır. Statü veya iktidar ile ilgilidir. İstatistiksel, ekonomik, nitel, etnografik yöntemler ve teknikler kullanılır.
Genelleme	Bu akıl yürütme, örneklem ile popülasyon arasındaki benzerliklere dayanır. Örneklem rastgele veya nitel karşılaştırmalara dayanabilir. Gözlemlenen unsurların popülasyonu temsil ettiğine inanılır.
Sınıflandırma	Bu akıl yürütmede belirli bir sınıfın üyeliği ön plandadır. Bu kişilerin doğru kabul ettiği şeyin, sınıfın tamamı için de geçerlidir, varsayımı yapılır. Örneğin Sosyalist bir ekonomide demokrasi yoktur, deniyorsa bu tüm sosyalist ülkelerde demokrasi olmadığı anlamına gelmektedir.
Sebep-Sonuç	Sebep-sonuç ilişkisi hakkındadır. Bir politikanın etkilerinin kanıtlanması için bu akıl yürütmeye başvurulabilir.
İşaret (karine, ipucu)	İşaret edilen şey ve o şeyin belirtilen anlamı arasındaki ilişki hakkında bir akıl yürütmedir. Performans göstergeleri için raporlara bakmak bu türe girer.

Motivasyon	Aktörlerin bireysel veya kollektif davranışlarının motivasyonu hakkındadır. Örneğin, temiz su içmek isteyen biri, kirlilik konusunda daha duyarlıdır.
Sezgi	Politika ile ilgili bilgi üretenlerin bilişsel, duygusal veya ruhsal durumlarıdır. Örnek: Bir danışmanın içgörüsü bu akıl yürütme türüne girer.
Analoji	Benzetme veya metaforlar ile ilgilidir. Örnek: X Devleti, uyuşturucuyu engellemek için ülkeyi karantinaya aldı. Burada devlet, uyuşturucuyu bulaşıcı bir hastalık olarak göstermiştir. Uyuşturucuyu bir bulaşıcı hastalığa benzetilerek önlem alınmıştır.
Paralel Durum	Politika belirleme sürecinde iki veya daha fazla durum arasındaki benzerlikle ilgilidir. Örnek: Bir yerel yönetimin kirliliği önlemek için getirdiği standartların, devlet ölçeğinde hayata geçirilmesi
Etik	Politikaların doğruluğu, yanlışlığı, iyiliği, kötülüğü hakkında değerlendirme yapılmasıyla ilgilidir. Örnek: sahipsiz sokak köpeklerinin uyutulması

Kaynak: Dunn (2018, s. 355)

Tablo 1.6, Dunn'ın (2018), Toulmin Modeli'ndeki gerekçe unsurunu detaylandırarak, politika argümanlarında aktörlerin iddialarını meşrulaştırmak için başvurdukları farklı akıl yürütme desenlerini göstermektedir. Bir argümanın ikna ediciliği, sadece sunulan bilgi ile iddia arasındaki bağın varlığına değil, aynı zamanda bu bağın hangi akıl yürütme biçimi üzerinden kurulduğuna da bağlıdır. Aktörler, politika önerilerini haklı çıkarmak/meşrulaştırmak/ikna etmek için otoriteye başvurabilir, bilimsel bir yöntemi referans gösterebilir, genelleme yapabilir, sınıflandırmaya gidebilir, sebep-sonuç ilişkisi kurabilir, bir şeyi işaret edebilir, bir şeylerden motivasyon sağlayabilir, sezgisel hareket edebilir, bir benzetme (analoji) kurabilir, başka bir durumla paralellik ilişkisi kurabilir veya etik ilkelere atıfta bulunabilir. Dunn, bu farklı meşrulaştırma stratejilerini "argüman tarzları" (*modes of argument*) olarak adlandırmıştır ve on bir temel kategoriye ayırmıştır. Tablo 1.6, bu argüman tarzlarını ve temel aldıkları akıl yürütme desenlerini, politika analizinden somut örneklerle birlikte özetlemektedir. Bu sınıflandırma, bir politika tartışmasını analiz ederken aktörlerin sadece ne iddia ettiğini değil, aynı zamanda

iddialarını nasıl temellendirdiklerini ve hangi ikna stratejilerini kullandıklarını anlamak için kritik bir araç sunmaktadır. Dolayısıyla bu tez çalışmasının amaçlarından biri olan meşrulaştırma ve ikna stratejilerini belirlemede mühim rol oynamaktadır.

Dunn (2018, s. 353-354), bir politika argümantasyonunda unsurların tespiti ve politika tarzlarının belirlenmesinin önemli olduğunu söylemekle birlikte, bir analizin belirli bir prosedürü takip ederek gerçekleştirilmesi gerektiğini söylemiştir. Dunn'ın belirlediği analiz prosedürünün adımları şunlardır;

1- Aktörlerin analizi
2- İddia unsurunun analizi ve iddia tipinin belirlenmesi
3- Niteleyici unsurun analizi
4- Bilgi unsurunun analizi
5- Gerekçe unsurunun analizi ve tarzlarının belirlenmesi
6- Destek unsurlarının analizi
7- Varsa örtülü gerekçe ve destek unsurlarının belirlenmesi
8- İtiraz unsurlarının analizi ve bağlantıları
9- Çürütücü unsurların analizi ve bağlantıları
10- İtiraz ve çürütücülerin niteleyiciye etkisinin belirlenmesi
11- Niteleyicinin zayıfladığının, aynı kaldığının ya da güçlendiğinin tespiti
12- Aktörler arasındaki tartışmalar arttıkça argümantasyonun dallanması ve uzaması

Prosedürün adımlarını takip etmek, analizi kuvvetlendiren ve analizcinin rotasını kaybetmemesini sağlayan bir işlemdir. Çünkü prosedürün adımları rastgele değil, sistematiktir. Önce politika argümantasyonuna katılan aktörler tespit edilmektedir. Ardından, her argüman bir iddia ile başladığı için bu aktörlerin iddiaları belirlenmektedir. Sonrasında sırasıyla iddianın niteleyicisi, bilgisi, gerekçesi, destek unsurları belirlenerek argüman parçalarına ayrılmaktadır. Sonrasında örtülü gerekçe ve destek unsurları belirlenmektedir. Ardından argümantasyon, karşılıklı etkileşim olduğundan karşıt görüşler (itirazlar) ve karşıt görüşlere karşıt görüşler (çürütücüler) belirlenmektedir. Son olarak bu itirazların ve savunmaların argümantasyona etkileri (güçlendirme-zayıflatma) etkileri belirlenmektedir. Böylece karşılıklı etkileşime dayalı politika argümantasyonu analiz edilmektedir.

Toulmin-Dunn Modeli Chaudhuri (2004), Kim, (2014) ve Moon ve Chang'in (2022) politika argümantasyon analizi çalışmalarında kullanılmış ve politika argümantasyonlarının analizi, Toulmin-Dunn Modeli ile gerçekleştirilmiştir. Model, her ne kadar kimi çalışmalarda kullanılsa da bazı avantajları ve dezavantajları olduğu belirtilmelidir. Bunlar Tablo 1.7'de gösterilmiştir.

Tablo 1.7: Toulmin-Dunn Politika Argümantasyon Modeli'nin Politika Analizinde Avantajları ve Dezavantajları

	Açıklama
Avantajlar	
Genişletilebilirlik	Toulmin Modeli, argümanı belirli kalıplara uymaya zorlarken, Toulmin-Dunn Modeli böyle yapmaz ve bir argümanda birden fazla aynı unsurdan (birden fazla itiraz, destek vb.) olabileceğini söyler.
Gerekçelerin Analizi	Gerekçelerin modlarını açığa çıkarır ve politika aktörlerinin stratejilerini görmemizi sağlar. Böylece araştırmacılar için daha detaylı araştırma imkânı sağlar.
Görsellik	Şema kullanımı, karmaşık argümanların yapısını ortaya çıkarır ve onları daha anlaşılabilir hale getirir.
Argümanın Gücü	Argümanın mesnetsiz olup olmadığını görmemizi sağlar.
Esnetilebilirlik	Model analizci tarafından genişletip daraltılabilir, formu değiştirilebilir.
Dezavantajlar	
Argüman Boyutu sorunu	Küçük ve yerel ölçekli politikaların analizi için uygun olsa da kompleks yapıdaki ve çok fazla aktörün katıldığı politika argümantasyonunda karmaşık bir örüntü sunar. Politika konusu uzayıp karmaşıklaştıkça analiz güçleşir.
Unsurların Tespiti	Karmaşık politika argümantasyonunu unsurlarına ayırıp, sürecin anlaşılmasını kolaylaştırsa da bu ayrıştırma işlemi kolay olmayabilir. Unsurların tespiti için belirli sorular sorulur ve prosedürler takip edilir fakat hangi ifadenin hangi unsur olarak tanımlanacağını belirlemek güçtür.

Bağlam Sorunu	Bu yaklaşım, bazı ifadeleri tek bir unsura indirgediği için bir unsurun hangi unsura bağlanacağını belirlemek güç olabilir. Bazen bir ifade örtülü olarak birden fazla ima barındırabilir.

Kaynak: Dunn'dan (2018) uyarlanmıştır.

Tablo 1.7'de modelin avantajları ve dezavantajları verilmiştir. Dunn'ın Toulmin Modeli'ne yaptığı katkılar, modelin politika analizi için kullanımında avantaj sağlamıştır. Dunn, modeli genişletilebilir biçime sokmuş, gerekçeleri sınıflandırarak politika aktörlerinin stratejilerini ortaya çıkarma ve iddiaların temelini sorgulama gibi önemli katkılar yapmıştır.

Dunn Modeli hem doğrudan politika argümanlarının analizi için tasarlanmış bir model olması hem de birçok farklı akademik çalışmada kullanılması sebebiyle bu tez çalışması için tercih edilmiştir. Özellikle Dunn'ın yakın tarihli çalışmalarında modelin sıklıkla kullanılması ve modelin kullanımına dair rehber niteliğindeki açıklamaları, modelin tercih edilmesini sağlamıştır. Bunun yanında sağladığı avantajlar ve çalışmanın amaçlarıyla uyumlu olması, modelin diğer tercih edilme gerekçelerini oluşturmaktadır.

Modelin avantajları yanında dezavantajları da bulunmaktadır. Her şeyden önce Toulmin-Dunn Modeli, her duruma mükemmel bir şekilde uyan evrensel bir şablon değildir. Özellikle çok aktörlü, uzun bir zaman dilimine yayılan ve son derece karmaşık politika tartışmalarına uygulandığında, modelin pratik zorlukları ve potansiyel dezavantajları da ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle, modeli bir analiz aracı olarak kullanmadan önce, hem sağladığı faydaları hem de getirdiği sınırlılıkları dengeli bir şekilde değerlendirmek, çalışmanın metodolojik sağlamlığı açısından kritik bir öneme sahiptir.

Toulmin-Dunn Modeli politika argümanlarının analizi için geniş bir çerçeve sunsa da kimi çevrelerden eleştiri de almıştır. Des Gasper ve George (1998) hem Toulmin Modeli'ni hem Toulmin-Dunn Modeli'ni eleştirmiş ve kendi yaklaşımlarını geliştirmiştir. Gasper ve George'un eleştirilere dayanarak geliştirdiği model aşağıda anlatılmıştır.

1.5.5. Gasper ve George'un (1998) Politika Argümanı Analiz Modeli

Gasper ve George (1998), Toulmin Modeli'ne eleştirel bir perspektiften yaklaşmış ve birtakım önerilerde bulunarak alternatif bir politika argüman analiz modeli ortaya koymuştur. Bir başka ifadeyle, Gasper ve George'un modeli aslında Toulmin Modeli'nin eksik görülen yönlerinin eleştirisidir. Gasper ve George (1998, s. 381-382)'un eleştirileri ve önerileri ise şunlardır; İlk öneri, modelin aşırı basitleştirilmişlikten sıyrılması gerektiğine yöneliktir. Toulmin Modeli, argümanları tek bir şemaya sıkıştırmaktadır. İşte bu argümanları belirli bir kalıba zorlama işi, aşırı basitliğe sebep olmaktadır. Bu da argümanın zenginliğini ortadan kaldırmaktadır. Bunun için argüman analizinde birden fazla argüman kullanılmalıdır.

Gasper ve George'un (1998, s. 383) ikinci önerisi, kodlama hatalarının azaltılmasıdır. Argümanlardaki ifadeler kodlanarak analiz edilir fakat kodlama işi zahmetlidir. Bunu aşmak için öncelikle belgeler konu bloklarına bölünmelidir. Ardından her konu argümanlara bölünmeli ve ilgisiz argümanlar kapsam dışı bırakılmalıdır. Bir sonraki adımda argüman unsurları belirlenmelidir. Son olarak kodlama, bir başka araştırmacı tarafından kontrol edilmelidir.

Gasper ve George'un (1998, s. 383) üçüncü önerisi, diyagramı sabitlikten uzaklaştırarak esneklik kazandırmaktır. Toulmin Modeli'nde unsurlar birbirlerine belli kalıplara uygun olarak bağlanmaktadır. Fakat bu bir kusurdur çünkü argümanın unsurları arasındaki bağlantılar tek bir kalıba uygun olmayabilir. Unsurlar arası ilişkiler, bundan çok daha karmaşıktır. Ayrıca bir argümanda tek iddia yerine birden fazla alt iddia da olabilir. Dolayısıyla tekrar edilen ve birden fazla unsurun olabileceği bir yapı da mümkündür.

Son olarak Gasper ve George (1998, s. 384), diyagramın yapısına yönelik bir düzenleme önermiştir. Gasper ve George, burada Toulmin Modeli'nin diyagramının ötesine geçilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Her şeyden önce argümanların metin formunda soyutlanmaması gerekmektedir çünkü metinler lineer bir yapıdadır. Bu da argümanların karmaşıklığını azaltmaktadır. Diyagramlar metni daha anlaşılır hale getirmektedir. Bununla birlikte özellikle tecrübesiz araştırmacılar için Toulmin diyagramını kullanmak zorlayıcıdır. Argümantasyon karmaşıklaştıkça model de karmaşıklaşmaktadır.

Dolayısıyla modelde bir iyileştirme yapılması gittikçe güçleşmektedir. Bu sorunları aşmak için tablolama metodu uygulanmalıdır.

Gasper ve George'un önerdiği tablolama metodunda iddia, en soldadır. Diğer argümanlar onun sağ tarafına doğru sıralanmıştır. Böylece kutular ve bağlantılar içinde kaybolan araştırmacılar için kolaylık sağlanmıştır. Ayrıca bu tabloları hazırlamak Excel gibi yaygın kullanıma sahip yazılımlar önerilmiştir. Dolayısıyla bu tip bir yöntem araştırmacılara kolaylık sağlamaktadır. Aşağıda bu öneri için örnek tablo (Tablo 1.8) verilmiştir.

Tablo 1.8. Argüman Unsurlarının Tablo Biçiminde Gösterilmesi

İnanıyorum ki (*I believe*) İddia	**Çünkü (*Since*) Zemin**	**Ve verilen kural (*And the given rule*) gerekçe**	**Tarafından desteklenen… (*backing by*) destek**	**Ta ki… (*unless*) (Çürütücü)**
Diplomatik tanınma, bir onaylama anlamına gelir.	ABD hükümeti, Küba'yı artık onaylamadığında diplomatik tanınma kalkmış oldu.	ABD'nin Küba'ya ilişkin eylemleri genel olarak dış politika kararlarını temsil ediyor	Profesör X, Y Üniversitesi'nde profesör ve bilimsel dergilerde çok sayıda makalenin yazarı	Küba özel bir durumdu.

Kaynak: Gasper (1998, s. 384)

Tablo 1.8, Gasper ve George tarafından geliştirilen argüman analiz modelinin uygulamalı bir örneğini sunmaktadır. Toulmin Modeli'nden farklı olarak argümanın unsurları karmaşık bir şema yerine, yan yana sıralanmasını önermektedir. Bu yöntem argümanı anlaşılır hale getirerek analizde avantaj sağladığı düşünülmektedir. Bununla birlikte tablolamanın dezavantajları da vardır. Bu yöntemde argümanlar fazla basite indirgenebilir veya aksine daha da karmaşıklaşabilir. Kodlamada, başka bir deyişle kutucuklara yerleştirmede hata yapılabilir. Ya da Toulmin Modeli'nde olduğu gibi modelle ilgili bir standardizasyon ve katı uyum geliştirilebilir. Dolayısıyla söz konusu model, eleştirilen Toulmin Modeli gibi, argümanları belirli kalıplara uymaya zorlayabilir.

Gasper ve George, Toulmin Modeli ve Toulmin-Dunn Modeli'ni incelemiş, modelin avantajları kadar dezavantajları da olduğunu söylemiş ve bu modellere daha fazla esneklik getirilmesini savunmuştur. Politika argümantasyonları açısından

düşünüldüğünde ise, Gasper ve George'un modelinin, yan yana sıralı yapısının, sadece kapsamlı olmayan politika argümanlarında işe yarayacağı, kompleks ve iç içe geçmiş politika argümanlarını bu beş aşamalı sıralama modeline uyarlamanın güç olacağı düşünülmektedir. Ayrıca model sadece basit yapılı politika argümanlarını daha anlaşılabilir hale getirmekte, fakat politika aktörlerine yönelik herhangi bir açıklama yapmamaktadır. Zaten söz konusu model, diğer iki modelin eleştirisi niteliğindedir. Dolayısıyla bu modeli, politika argümantasyonlarının analizi için kullanmak güç olabilir. Bu tez çalışmasında kapsamlı bir politika analiz çerçevesi sağlamadığı için Gasper ve George'un modeli tercih edilmemiştir.

1.5.6. Hambrick'in (1974) Politika Argüman Analizi

ABD'li Ralph S. Hambrick tarafından geliştirilen politika argüman analizi, politika argümantasyon analizine önemli katkılar sunan bir modeldir. Çünkü Chaudhuri'ye (2004, s. 19) göre politikaları argümantatif açıdan ele alan ilk kişi Hambrick'tir. Dolayısıyla Hambrick, politika argümantasyon analizi için öncü ve önemli bir isimdir, denilebilir.

Hambrick (1974), Toulmin ile benzer biçimde argümanları unsurlarına ayırmıştır. Bununla birlikte özellikle politikalara dair argümanları ele aldığı için, unsurları politika argümanlarına uygun olarak geliştirmiştir. Geliştirdiği politika argüman unsurları ise şunlardır: Nedensel önerme, politika önermesi, temellendirici önerme, normatif önerme, dışsal etki önermesi, nedensel önerme, araçsal önerme, zaman-mekân önermesi, sınırlayıcı önerme ve karşılaştırmalı önerme. Hambrick, bu önermeleri örnekler üzerinden şöyle tanımlamıştır:

1. Nedensel önerme: Bu unsur, politikanın ne yapılması gerektiğini belirtmektedir. Başka türlü ifade etmek gerekirse, bu unsur iddianın kendisidir.

Örnek: Ankara trafiğindeki yoğunluğu azaltmak için yeni bir metro hattı inşa edilmelidir.

2. Politika önermesi: Eylem planı ile beklenen sonucu "eğer" ve "ise" gibi kelimelerle birbirine bağlayan unsurdur.

Örnek: Eğer metro hattı inşa edilirse, sabah ve akşam saatlerindeki araç trafiği %30 azalacaktır.

3. Temellendirici önerme: Teklifin dayandığı temel gerekçe veya sorunun tanımıdır.

Örnek: Trafik sıkışıklığı hem ekonomik kayıplara hem de çevre kirliliğine sebep olmaktadır.

4. Normatif önerme: Politikanın dayandığı etik ilkeleri veya toplumsal değerleri belirten unsurdur.

Örnek: Tüm vatandaşların hızlı, güvenli ve çevre dostu ulaşıma erişim hakkı vardır.

5. Dışsal etki önermesi (Yan Etkiler): Politikanın asıl amaçları dışında kalan, olumlu veya olumsuz, kasıtsız sonuçlardır.

Örnek: Metro inşaatı, güzergâh üzerindeki iş yerlerini ve vatandaşları ekonomik ve çevresel açıdan olumsuz etkileyecektir.

6. Sebep-Sonuç önermesi: Politika ile hedeflenen sonuç arasındaki doğrudan mantıksal bağı kurmaktadır (Toulmin Modeli'ndeki gerekçe gibi).

Örnek: Vatandaşlara metro gibi hızlı ve güvenilir bir ulaşım aracı sunulursa özel araçlar daha az kullanılır.

7. Araçsal önerme: Politika hedefine ulaşmada kullanılan araçları göstermektedir.

Örnek: Metro projesinin finansmanı, uluslararası kredi kuruluşlarından karşılanacaktır.

8. Zaman – Mekân Önermesi: Politikanın zamansal ve mekânsal bağlamını gösteren önermedir.

Örnek: Son 4 yılda Ankara'nın nüfusu ve araç sayısı %100 artmıştır.

9. Sınırlayıcı önerme: Politikaların uygulanmasını engelleyen veya politikayı başarısız kılabilen önermelerdir:

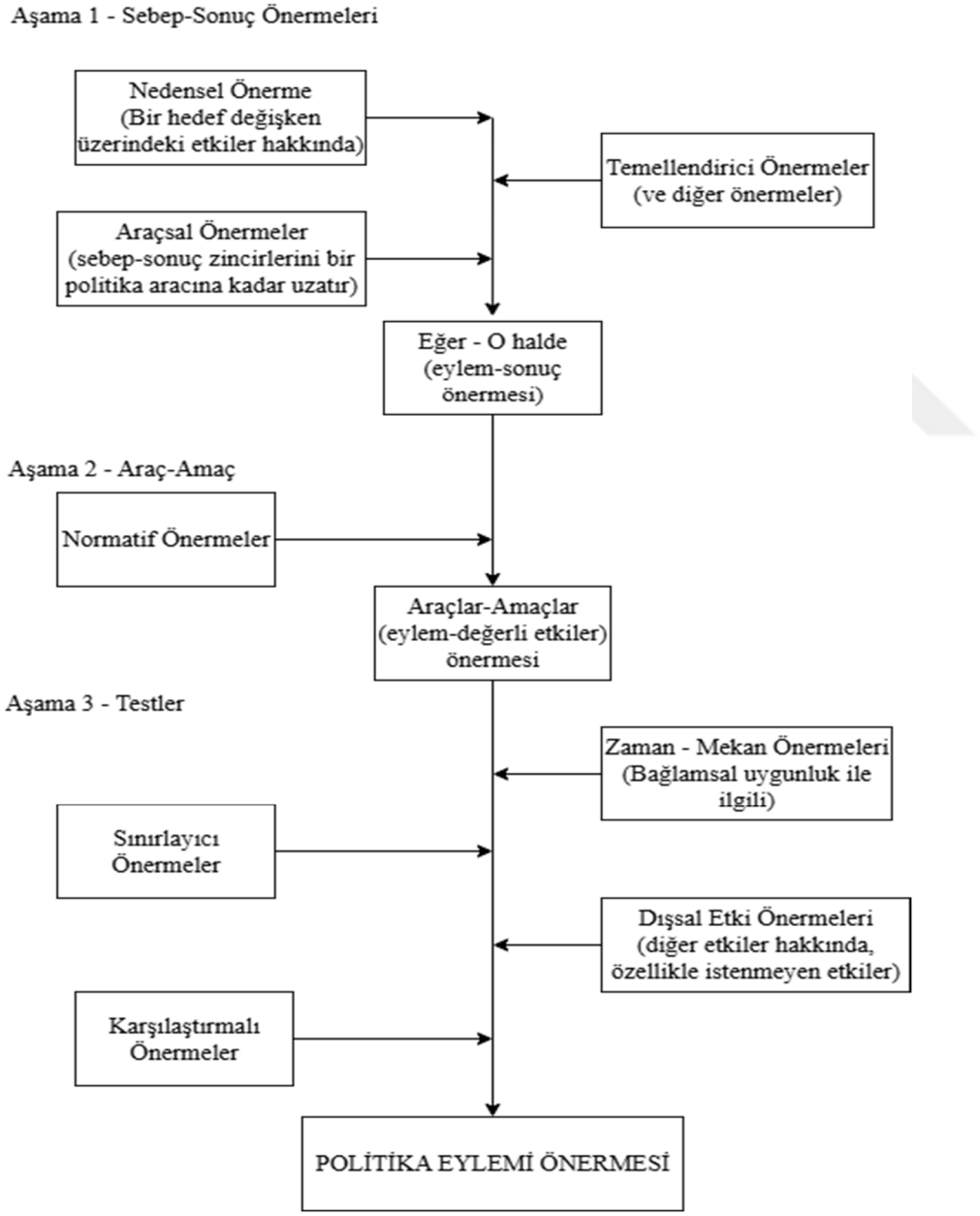
Örnek: Uluslararası kredi kuruluşları kredi vermezse, belediye projeyi başlatamaz.

10. Karşılaştırmalı önerme: Mevcut politika önerisini diğer alternatiflerle kıyaslayarak neden daha üstün (veya zayıf) olduğunu göstermektedir.

Örnek: Yeni bir metro hattı inşa etmek, 500 yeni otobüs alımı alternatifine göre uzun vadede daha kârlıdır ve daha çok yolcu taşıma imkânı verir.

Yukarıda örneklerle açıklanan politika argümanlarının unsurları, politika argümanlarının analizi için kullanılmaktadır. Bununla birlikte bu unsurların bir şema üzerinde gösterilmesi ve unsurlar arasındaki bağlantının gösterilmesi, politika analizcisine avantaj sağlamaktadır. Hambrick, Toulmin Modeli'ne benzer biçimde bir şema kullanmayı önermiştir. Şekil 1.10'da modelin şemalandırılmış biçimi gösterilmiştir.

Şekil 1.10. Hambrick'in Politika Argümanları Analiz Rehberi

Kaynak: Gasper (1995, s. 6)

Hambrick, şekil 1.10'da gösterdiği modelle argümanların formülasyonu için kolaylık sağlamayı amaçlamıştır. Esasında Hambrick ve Toulmin-Dunn Modeli aynı amaca sahip olduklarından, başka türlü ifade etmek gerekirse iki model de politika argümanlarının analizini amaçladığından, birbirleriyle benzer özellikler sergilemektedir; Nedensel önerme, ne yapılmasını ifade ettiği için, bir başka deyişle bir iddiayı ortaya koyduğu için Toulmin-Dunn Modeli'ndeki iddia/politika iddiası ile aynı fonksiyona sahiptir. Temellendirici önerme yine Toulmin-Dunn Modeli'ndeki mesnet unsuruna karşılık gelmektedir ve iddianın dayanağını oluşturmaktadır. Chaudhuri de diğer unsurların Toulmin Modeli'nde karşılığının olduğunu söylemiştir. Chaudhuri'ye (2004, s. 19) göre normatif önermeler, nedensel önermeler, dışsal etki önermeleri ve araçsal önermeler politikayı destekleyen unsurlar oldukları için Toulmin Modeli'ndeki destek unsuruna karşılık gelmektedir. Aynı şekilde, temellendirici önermelerin karşılığı gerekçe unsurudur. Bununla birlikte Hambrick Modeli'ndeki zaman-mekân önermeleri, kısıtlayıcı önermeler ve karşılaştırmalı önermeler ise Toulmin-Dunn Modeli'ndeki niteleyici unsura denk gelmektedir.

Benzerlikler dışında Hambrick Modeli'ni Toulmin-Dunn Modeli'nden ayıran politika analizi açısından birtakım üstün özellikleri bulunmaktadır; Hambrick Modeli'ndeki politika önermesi unsuru, "eğer" ve "ise" bağlamıyla, sebep-sonuç önermesi ise "-sa/-se" ifadeleriyle argümanı sebep-sonuç ilişkisine dayandırmaktadır. Bu ifadeler, araştırmacılara rehberlik sağlamakta ve analizi kolaylaştırmaktadır. Toulmin-Dunn Modeli'nde bu tip açık ifadeler bulunmamaktadır. Dolayısıyla Toulmin-Dunn Modeli kullanan bir analizci, bağlamı ve sebep-sonuç ilişkisini kendi keşfetmek durumundadır.

Hambrick'i, diğer modellerden özgün kılan bir diğer özelliği, politika aktörlerine yönelik rol tanımlamasıdır. Hambrick (1974, s. 475-476), politika aktörlerinin dört ayrı role sahip olduğunu söylemiştir: Savunucu (*advocate*) roldeki aktör, savunulan politikaya yönelik güçlü önyargılara sahip, eleştirilere şüpheyle yaklaşan bir konumdadır. Eleştirmen (*critic*) roldeki aktör, savunucu aktörün aksine, önyargıya sahip, eleştirileri olumlu gören ve buna başvuran aktördür. Mimar (*architect*) rolündeki aktör, politikayı inşa eden aktördür. Analizci (*analyst*) rolündeki aktör ise objektif olmaya çalışan politika aktörüdür. Politika argümantasyonunda aktörlerin rollerinin belirlenmesi, farklı rollere sahip aktörlerin politikaya yönelik tepkilerini göstermesi, aktörlere rehberlik etmesi,

onları kategorize etmesi ve pozisyonlarının belirlenmesinde önemli avantaj sağlamaktadır.

Politika argümanlarının yapısının haritalandırılması aşamasında Hambrick'in önerdiği 10 adımlı model yerine Toulmin-Dunn Modeli'nin daha avantajlı olduğu düşünülmüştür. Hambrick'in Modeli, argümanları sınıflandırmada faydalıdır fakat argümanların nasıl işlediğini ve birbirlerini nasıl desteklediğini göstermemektedir. Toulmin-Dunn Modeli ise argüman unsurları arasındaki karmaşık ilişkiyi, hangi unsurun hangi unsuru desteklediğini gösterme açısından ve unsurlar arasındaki bağlantıyı net biçimde ortaya koyması yönünden Hambrick'ten daha üstün bir modeldir. Fakat Hambrick Modeli'nin en önemli özelliği olan politika aktörlerinin sınıflandırılması, bu tez çalışması açısından önemli görülmüştür. Sonuç olarak politika argümantasyonunun analizi için Hambrick yerine Toulmin-Dunn Modeli tercih edilmiş fakat Hambrick'in politika aktörlerine yönelik sınıflandırması da Toulmin-Dunn Modeli'ne eklemlenmiştir. Böylece bu iki modelin senteziyle daha kapsamlı bir analiz imkânı sağlanmıştır.

1.5.7. Argüman Kaynakları Modeli

Politika argümantasyonlarının analizi için kullanılan bir diğer model, Argüman kaynakları modelidir. Rigotti ve Greco (2019, s. 207), argüman analizi yaparken argümantasyonun geleneğindeki *endoxon* ve *maxim* gibi bazı önemli kavramların modern dönemde unutulup kaybolduğunu görmüştür. İkili, bu eski kavramların, günümüzde argüman analizinde ve çıkarımların tespitinde kullanılabileceğini öne sürmüşler ve Argüman Kaynakları Modeli'ni (*Argumentum Model of Topics*) geliştirmişlerdir.

Rigotti ve Greco'ya göre, gerçek hayattaki bir argüman tek bir kaynaktan beslenmemektedir. Argümanlar prosedürel (çıkarımsal) ve maddi (bağlamsal) olmak üzere iki farklı bileşenin kesişim noktasında inşa edilmektedir:

1. Prosedürel (Çıkarımsal) Bileşenler: Bu boyut, argümanın mantıksal iskeletini oluşturur ve üç hiyerarşik seviyede analiz edilmektedir:

- **Birinci Seviye (*Locus*):** Argümanın dayandığı temel ontolojik ilişkidir. Neden-sonuç, benzerlik (analoji), karşıtlık veya otorite gibi ilişkiler birer "*Locus*"tur. Özetle argümanın "kaynağı" burasıdır.

- **İkinci Seviye (*Maxim*):** Locus'tan türetilen soyut mantık kuralıdır. Örneğin neden-sonuç locus'undan hareketle; "Eğer neden varsa, sonuç da vardır" önermesi bir *maxim*dir. *Maxim*ler, argümanın geçerliliğini sağlayan büyük öncüllerdir.
- **Üçüncü Seviye (Mantıksal Form):** *Maxim*in somut duruma uygulanarak bir tasıma (*syllogism*) dönüştürülmesidir.

Ancak Rigotti ve Greco (2019, s. 212), bir argümanın ikna edici olması için mantıksal doğruluğun (prosedürel bileşen) tek başına yetersiz olduğunu savunmaktadır. Örneğin "Arabam yeşil olduğu için yarın yağmur yağacak" cümlesi, gramer olarak bir neden-sonuç yapısı kursa da gerçekte böyle bir ilişki olmadığı için geçersizdir. İşte bu noktada modelin ikinci ayağı devreye girmektedir.

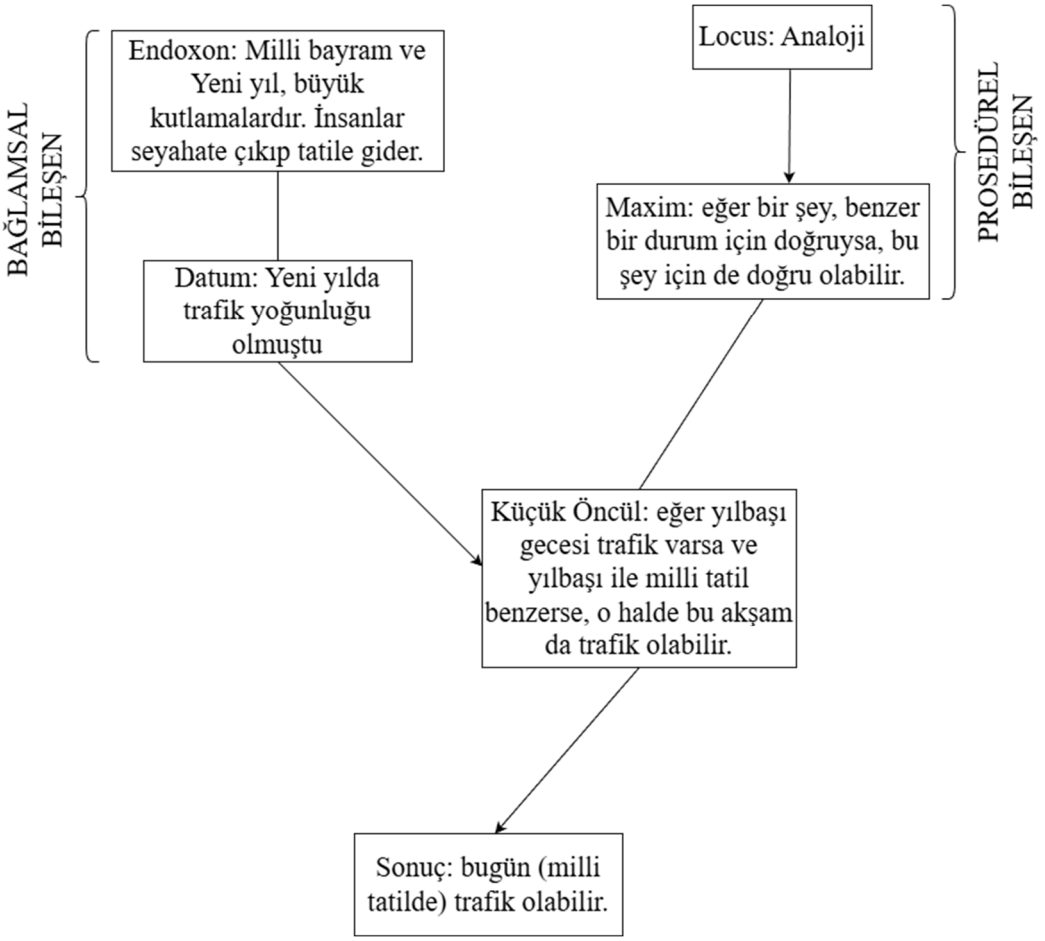
2. Maddi (Bağlamsal) Bileşenler: Argümanlar boşlukta değil, belirli bir kültürel ve toplumsal bağlamda üretilmektedir. Modelin bu boyutu, argümanın dayandığı ve taraflarca paylaşılan ortak bilgileri (*Endoxon*) ve somut verileri (*Datum*) kapsamaktadır.

Örnek: Bir kişinin arkadaşına "Eve metroyla gidelim çünkü bugün milli tatil. Trafik tıpkı yılbaşı gecesi gibi sıkışık olur" derse, bu argümanın analizi Argüman Kaynakları Modeli'ne göre şöyle işlemektedir:

Prosedürel Açıdan: Argüman "Analoji Locusuna" dayanmaktadır. *Maxim* şudur: "Benzer durumlar (yılbaşı ve milli tatil), benzer sonuçlar (trafik) doğurur."

Bağlamsal Açıdan: Argümanın gücü, tarafların paylaştığı ortak bilgiye (*Endoxon*) dayanmaktadır. Her iki taraf da "Yılbaşı gecesi ve milli tatillerin büyük kutlamalar olduğu ve insanların yola çıktığı" bilgisini kabul ediyorsa argüman geçerlidir. Eğer muhatap, milli tatili sıradan bir gün olarak görüyorsa, mantıksal kurgu doğru olsa bile argüman (bağlamsal olarak) reddedilmektedir. Aşağıda Argüman Kaynakları Modeli analizi, bir örnek üzerinden gösterilmiştir;

Şekil 1.11. Argüman Kaynakları Modeli ve Argümanın Unsurları

Kaynak: Rigotti & Greco (2019, s. 216)

Argüman Kaynakları Modeli şema üzerinde (şekil 1.11) gösterildiğinde, yukarıda görüldüğü üzere Y harfine benzemektedir. Y harfinin sol kolunda bağlamsal bileşenler, bir başka deyişle argümanın başlangıç noktası olan ortak temel bilgi/ortak kanaatler (*Endoxon*) ve metinsel öncül (*datum*) bulunmaktadır. Şemanın sağ tarafındaysa prosedürel bileşenler olan *locus* ve *maxim* yer almaktadır. Milli bayramların ve yılbaşının büyük kutlamalar olduğu, insanların seyahate çıktığı ve yolların kalabalık olduğu genel bir kabuldür. Bilgi burada kümelenmektedir ve aktörler aynı düşünceye sahip olmaktadır. *Datum*, metinsel öncüldür. Burada tecrübe ve ön kabuller devreye girmektedir. Yeni yılda trafik yoğunluğunun yaşandığı belirtilmiştir. Sağ taraftaki *locus*, analojidir. Burada benzetme yapılarak çıkarımın ontolojik temeli ortaya çıkarılmaktadır. *Maxim*, benzer durumların ortaya konulduğu unsurdur. Küçük öncül, bağlamsal ve prosedürel

bileşenlerin kavuşma noktasıdır ve ilk sonuç olarak da bilinmektedir. Sonuç ise çıkarımın vardığı noktadır. Özetle Argüman Kaynakları Modeli argümanı şema aracılığıyla parçalarına ayırıp, çıkarıma odaklanarak analizi gerçekleştirmiştir. Üzelgün vd. (2020, s. 284-285) göre argüman kaynakları modeli örtülü ön kabulleri, toplumsal kanaatleri, değerleri ve inançları ön plana çıkararak araştırmacılara detaylı bir analiz imkânı sunmaktadır.

Argüman Kaynakları Modeli, diğer modellerden (özellikle Toulmin Modeli'nden) önemli bir noktada ayrışmaktadır: Toulmin Modeli argümanın yapısına ve unsurlarına odaklanırken, Argüman Kaynakları Modeli ise argümanın dayandığı mantıksal köklere odaklanmaktadır. Bu model, politika argümanlarının analizi için uyarlanmamıştır fakat politika söylemlerini besleyen örtük ön kabulleri (*endoxon*) ortaya çıkarmada avantaj sağlayabileceği, böylece politika argümantasyonundaki çatışmaların ardındaki değerler ve inançlar çatışmasını açıklayabileceği düşünülmektedir. Bununla birlikte argüman kaynakları modelinin, argümanların kaynaklarını derinlemesine incelemesi, Kanal İstanbul gibi uzun bir dönemi ve belki de yüzlerce argümanı kapsayan çalışmalar için fazla detaylı kalabileceği varsayılmaktadır. Bu tez çalışmasının amacı, argümanları derinlemesine analiz ederek düşünsel köklerini ortaya çıkarmak değil, politika belirleme sürecinin genel bir haritasını çıkararak basit ve anlaşılır bir yapı sunmak, aktörlerin ikna stratejilerini görmek ve aktörler arasındaki uzlaşma-çatışma noktalarını göstermektir. Ayrıca literatür taramasında bu modelle yapılmış herhangi bir politika argümantasyon analizine de rastlanılmamıştır. Bu nedenle argüman kaynakları modeli, bu tez çalışmasının amacına uygun değildir ve bu sebeple analiz için tercih edilmemiştir.

1.5.8. Gold'un (2018) Politika Argüman Analizi Modeli

ABD'li bir hukukçu olan Gold tarafından geliştirilen analiz yaklaşımı, hukuk alanında politika analizi için bir çerçeve sunmaktadır. Gold (2018, s. 124), politika argümantasyonuna hukuk perspektifinden bakmıştır. O'na göre politika argümanları toplumsal refah ve kamu yararınadır. Politika argümanları mahkeme kararları gibidir. Mahkeme kararının sonucu bizim lehimizeyse iyi, aleyhimizeyse kötüdür. Politika argümanları ise yasama organlarını ve idari kurumları etkilemek için kullanılır.

Gold (2018), modeli anlatmadan önce mesele (*issue*), olgular/vakalar (*facts*), akıl yürütme (*reasoning*) ve karar (*resolution*) kavramlarından bahsetmiştir. Bu kavramlar argümanın unsurlarıdır ve analiz için önem arz etmektedir. Mesele (*issue*) ve karar (*resolution*) kavramları araştırma alanına bağlı olarak çeşitli adlar alsa da aynı amaca hizmet etmektedirler. Gündelik dilde meselenin karşılığı soru (*question*)'dur. Çözüm ise cevap (*answer*)tır. Örnek üzerinde gösterilirse:

Soru: Elma mı yoksa armut mu yemek istersin?

Cevap: Elma.

Bilim alanında ise mesele, mesele olarak kalmaktadır fakat çözümün karşılığı teoridir (*theory*). Örnek üzerinde gösterilirse:

Mesele: Evrim mekanizması nasıl çalışır?

Teori: Doğal seçilim ile.

Hukuk alanındaysa mesele, mesele olarak kalırken çözümün karşılığı karardır (*holding*). Örnek üzerinde gösterilirse:

Mesele: İş kanununa göre çalışanın uygulamasından işveren sorumlu mudur?

Karar: Evet.

Gold'un (2018, s. 6) verdiği örneklerden görüldüğü üzere meseleler ve çözümler birlikte gelmektedir. Her bir çözüm sadece ilgili olduğu mesele ile ilişkilidir ve başka bir meseleyle ilişkilendirilmemektedir. Eğer bir mesele, insanların anlaşmazlık yaşadığı bir şeyse, ortaya anlaşmazlık çıkmaktadır. Ancak bu anlaşmanın hangi yönü meseledir? İşte bu sorunun cevabı gerçeklerdir (*facts*). "Elma mı yoksa armut mu yemek istersin?", sorusunun elma ve armuttan oluşan iki cevabı vardır. Burada gerçekler hangisinin yeneceğidir. Yenip yenmeyeceği veya hangi renkte elma yeneceği meselesini içermemektedir. Fakat gerçekler değişirse meseleler ortaya çıkabilir. Elma tercih edildikten sonra evde iki meyve de olmadığı fark edilince gerçekler değişmektedir.

Gold'a (2018, s. 107) göre akıl yürütme ise gerçeklerle çözüm arasındaki unsurdur ve taraflar arasındaki anlaşmazlığın nasıl çözüleceğini ikna etmek için sunduklarıdır. Örnek üzerinde gösterilirse:

Mesele: Yanıma şemsiyemi almalı mıyım?

Gerçekler: Hava durumu %70 yağışlı gösteriyor. Islanmak istemiyorum. Şemsiyem de büyük değil ve sırt çantama sığacak boyutta.

Akıl yürütme: Şemsiyemi taşımak zahmetli değil ve ıslanmak istemiyorum.

Çözüm: Şemsiyemi almalıyım.

Özetle mesele, taraflar arasındaki anlaşmazlık noktasıdır ve bir soruyla ifade edilmektedir. Olgular/vakalar taraflar arasındaki anlaşmazlığı oluşturan olaylardır. Akıl yürütme, gerçeklerle çözümün arasında ikna edici unsurdur. Karar ise meseledeki soruya verilen cevaptır. Bu unsurlar bir araya geldiğinde argümanı oluşturmaktadır. Argüman analizi içinse Gold, kendi argümantasyon analiz modelini geliştirmiştir.

Gold (2018, s. 134), modeli tanıtmadan önce analiz için bazı önerilerde bulunmuştur ve bu önerilere uyulmasının, politika analizinin daha verimli olmasına fayda sağlayacağını söylemiştir. Öncelikle savunucu konumundaki kişi, karşısındaki kişinin sunduğu argümanların unsurlarının mümkün olduğu derecede güçlü biçimde tespit etmelidir. Bununla birlikte rakibin argümanındaki mantıksal ve gerçek hatalara vurgu yapmamalıdır çünkü rakibin "Ben bunu kastetmedim, demek istediğim şuydu…" cevabını vermesi, savunucuyu küçük düşürecektir. Bu yüzden savunucu, karşısındakini ciddiye almalı ve argümanı güçlü biçimde oluşturmalıdır. İkincisi, argümanın uygulandığı konunun belirlenmesidir. Bunun iki nedeni vardır. Birincisi, en iyi zihinlerin bile karmaşa yaşayabileceğidir. İkincisiyse konunun çözümünün, savunucunun oluşturması gereken tasımın sonucu olacağıdır. Bu sebeple konu ve konuya dair çözümün belirtilmesi mühimdir.

Gold'un Modeli Aristo mantığına benzemektedir. Model ana öncül (*major premise*), küçük öncül (*minor premise*) ve sonuç (*conclusion*)'dan ibarettir. Gold (2018, s. 134), modelin uygulanmasını bir vaka üzerinden göstermiştir: Örneğe göre bir şirketin

çalışanlarının çoğunluğu, sendikalaşmak için yetki kartlarını imzalamış ve şirket ile toplu pazarlık yapmak istemiştir. Şirket ise bu talebi reddetmiştir. İşçiler imzalanan kağıtları iş kuruluna götürmüş ve kurul da şirkete bir oylama yapması gerektiğini söylemiştir. Çoğunluk sağlandığı takdirde işçiler sendika kurabileceklerdir. Fakat yapılan oylamada çoğunluk sağlanamamış ve işçiler sendika kuramamıştır. Yapılan incelemelerde şirketin oylamadan birkaç hafta önce bazı aktivist işçileri işten çıkardığı ve kalanlara baskı yaptığı ortaya çıkmış, sindirilen işçiler ise sendikalaşma karşıtı oy kullanmıştır. İş kurulu işverenin baskı kurduğunu ve işçilerin çoğunluğunun sendikalaşmak için yetki kartlarını imzaladığını gerekçe olarak öne sürmüştür. Şirket avukatlarıysa bu imzaların geçerli olamayacağını çünkü sendikanın işçilere baskı yaptığını ve işçilerinde neyi imzaladığını bilmediğini, ayrıca işverenin sendika karşıtı argümanlarını dinleseler fikirlerini değiştirebileceklerini söylemiştir. Sendika avukatıysa yetki kartlarının sendika üyesi olmak için yeterli bir ölçüt olduğunu, işçilerin yetişkin bireyler olduğunu ve sendikadan gelecek baskıya karşı durabileceğini söylemektedir. Kurul, yeni bir seçimin aylar sonra olabileceğini, bunun işverene avantaj sağlayacağını düşünmektedir.

Gold (2018, s. 134), burada avukatın argümanını şöyle özetlemiştir. Temel iddia, "işçilerin sendikalaşmaya yönelik iradesini belirlemek için kullanılan yetki kartları güvenilir değildir" biçimindedir. Bu tek cümle, politika argümanıdır. Bu argüman mantıklı gibi görünse de sağlamlığı değerlendirilmelidir. Konu şudur: Yetki kartlarının imzalanması, işçilerin iradesini kanıtlamakta mıdır? Şirket avukatı "hayır" demiştir. Oluşturulacak tasımda (*syllogism*-iki öncül bir sonuç) ulaşılacak sonuç budur.

Gold'a (2018, s. 136) göre konu ve tasım sonucu tespit edildikten sonra normatif iddia açıklanmalıdır. Şirket avukatının argümanında ima edilen açık bir normatif iddia söz konusudur: işçilerin iradesi temeldedir. Soru ise: yetki kartlarının imzalanmasının, işçilerin iradesini kanıtlamadığını nereden biliyoruz ve bunun öncülleri nelerdir? Öncül, "işçiler her zaman yetki kartlarını imzalamanın önemini anlamazlar" ifadesidir.

Öncül ve sonuç ortadadır fakat sonuç, öncülden çıkmamaktadır. Aralarında bir ek öncül olmalıdır. Şirket avukatı tarafından bu belirtilmemiştir fakat ima edilmiştir. İma edileni tespit etmek ise savunucunun hayal gücüne kalmıştır. Örneğin "işçiler yetki kartlarını anlamıyorlar" bir ara öncül olabilir. Kısaca burada işçilerin, anlamadıkları bir şeyi imzaladığı ortaya çıkmaktadır.

Yukarıda bütün bahsedilenler Gold'un Modeli'ne döküldüğünde aşağıdaki tasım ortaya çıkmaktadır:

Ana Önerme: Bir kişi eğer anlamadığı bir belgeyi imzalamışsa, belge kişinin iradesinin kanıtı değildir.

Küçük Önerme: İşçiler yetki kartlarını anlamıyorlar.

Sonuç: Yetki kartları, işçilerin örgütlenme konusunda iradesini kanıtlamamaktadır.

Gold'un Modeli'nde argüman bu şekilde tasım olarak ifade ediliyorsa geçerlilik ve sağlamlılık açısından kontrolü mümkün hale gelmektedir. Avukatın argümanı mantıklı görünmekle birlikte kanunlar bunun aksini söylemektedir çünkü yetişkin bireyler tarafından imzalanan her belgenin anladığı varsayılmaktadır. Dolayısıyla imzalanan yetki kartları işçilerin iradesini yansıtmaktadır.

Gold'a (2018, s.134-137) göre yukarıdaki tasımın ana önermesi, yasalarca aksi belirtilmediği sürece şüphelidir. Ana önerme doğru çıktığında ise bu sefer ikinci önermeye geçilir. Burada olgu (vaka) iddiası (*fact claim*) söz konusudur ve buna dair üç soru sorulmaktadır: birinci soru iddianın konuyla ilgili olup olmadığına yöneliktir. Kanunlar imzalanan kartların işçilerin iradesini yansıtmadığını belirtiyorsa işçilerin genel olarak her zaman anlamadığı kabul edilmektedir. Özetle ikinci önermedeki iddia, konuyla ilgilidir. İkinci soru iddianın doğru veya yanlış olduğudur. İşçilerin yetki kartlarını anlayıp anlamadığı %100 doğru değildir. Daha fazla kanıt gerekmektedir. Bu da doğru ise üçüncü soru sorulmalıdır. Üçüncü soru, iddianın soyutlama düzeyiyle ilgilidir. Eğer öyleyse çözüm bütün sendikaları ve işverenleri ilgilendirmektedir. Tasımdaki ikinci önerme, ülke genelinde bütün işçilere uygulanabilir niteliktedir. Dolayısıyla bu iddia uygun seviyededir.

Gold'un Modeli, karşıt grupların sunduğu argümanların güvenirliğinin tespiti için önemlidir. Model en başta vakayı özetleyerek birer cümleye indirgemekte ve en fazla üç adımlı bir tasıma dönüştürmektedir. Aşamalı doğrulama yaparak argüman analiz edilmektedir. Bununla birlikte bu model, politika analizinde kullanılabilir. Ancak Gold'un Modeli'nin temel dayanağı olan hukuksal mantık ve tasım yapısı, karmaşık ve iç içe geçmiş politika argümanlarının analizinde bazı sınırlılıklara sahip olabilir. Her

şeyden önce bu model, argümanları ana önerme, küçük önerme ve sonuç formatında ve çizgisel bir kalıba indirgemektedir. Fakat politika argümanları bu kadar basite indirgenecek yapılara sahip değildir. Toulmin-Dunn Modeli'nin önerdiği gibi, bir politika argümanında birçok farklı unsur bulunabilir. Bu sebeple, bu tez çalışmasında katı ve sınırlı bir model sunan Gold'un Modeli tercih edilmemiştir.

1.5.9. Rogerian Argüman Analiz Modeli

ABD'li psikolog Rogers'ın öğrencileri tarafından geliştirilen modele literatürde Rogerian Argüman Analiz Modeli adı verilmiştir. Rogerian Argüman Analiz Modeli, Rogers tarafından yazılan *Communication: Its Blocking and Its Facilitation* (1951) isimli makaledeki görüşlerden türetilmiş bir yaklaşımdır. Guo ve Kroll'a (2014, s. 481) göre Rogers bu eserinde iletişimdeki en büyük engelin insanların karşısındakileri dinlememeleri olduğunu söylemiştir. Rogers'a göre bu engel, karşıdaki insanların anlayışla dinlenmesiyle ortadan kalkabilir.

Guo ve Kroll'a (2014, s. 482) göre bu yaklaşımda öncelikli hedef makul tartışma ortamının sağlanabilmesi için aktörlerin empati yapmasını sağlamaktır. Başka bir ifadeyle aktörlerin, kendini karşısındakilerin yerine koyup onların gözünden dünyayı görmelerini sağlamaktır. İkinci hedef, araştırmacının pozisyonunu belirmektir. Araştırmacı kendi pozisyonunu ifade ederken sert bir dil kullanırsa aktörler iletişimsel durumun bir tuzak veya aldatmaca olduğunu düşünebilir. Bu yüzden araştırmacı dinleyici konumunda kalmalı ve eleştiri yapmaktan kaçınmalıdır. Değerlendirme yapmak zorunda kaldığındaysa bunu mümkün olan en yumuşak dille yapmalıdır. Üçüncü hedef ise iş birliği sağlama ya da sorun çözmedir. Aktörler arasındaki karşılıklı iş birliğini sağlamak için iknaya başvurulmaktadır.

Guo ve Kroll'un (2014, s. 483) belirttiği üzere Rogerian Model'in bilinen üç farklı yapı önerisi vardır; Young, Becker ve Pike'ın önerdiği yapı (1970), Hairston'ın önerdiği yapı (1976) ve Miller'ın önerdiği yapı (2007). Bu üç yapıdan Miller'ın önerisi literatürde geniş kabul gördüğü için aşağıda Miller'ın önerisi anlatılmıştır.

Grosskopf ve Lee (2015, s. 260-261), Miller'in önerdiği yapıya sadık kalarak Rogerian Model'in altı aşamasını şöyle açıklamıştır;

1. Giriş: Tartışma konusunun özetidir. Burada tarafsızlık vardır ve argümanlar sunulmamaktadır. Bir başka ifadeyle kim haklı kim haksız tartışması yapılmamaktadır. Sadece konunun ne hakkında olduğu tarafsız biçimde açıklanmaktadır. Kim, nerede, ne zaman, nasıl gibi soruların cevapları açıklanırken neden sorusunun cevabı açıklanmamaktadır.

2. Karşıt Görüşün Özeti: Burada karşıt görüş dürüst bir biçimde açıklanmaktadır. İlk söz karşı tarafa verilmektedir. Amaç onun bakış açısına yer vermek ve dinlediğinizi göstermektir. Karşı taraf açıklama yaparken diğer taraf kendi görüşünü açıklamamakta ve sabırla beklemektedir.

3. Birbirini Anlamanın ifade edilmesi: Bu aşamada karşıt görüşün hangi durumda mantıklı veya uygun olacağı belirtilmektedir. Gerçek hayattan veya kurgusal bir olaydan örnekler verilmektedir. Samimi olunmalıdır. Burada karşıdaki aktörün görüşünün önemli olduğu hissettirilmelidir.

4. Kendi görüşümüzün belirtilmesi: Bu aşamada biz kendi görüşümüzü aktarırız. Görüşümüz tıpkı akademik bir yayının ilk paragrafı gibi açıklayıcı ve net olmalıdır.

5. Bağlamların belirtilmesi: 3.adımdaki gibidir fakat bu sefer aktörler değişmiştir.

6. Faydaların belirtilmesi: Burada "bundan kazancım ne olacak?" sorusuna cevap veririz. Karşı tarafa bizim bakış açımızı benimsemelerinin onlara nasıl fayda sağlayacağını anlatırız.

Literatür taramasında Rogerian Model'in politika argümantasyon analizinde somut bir örneğine ve nasıl kullanıldığına dair bir örneğe rastlanılmamıştır. Bununla birlikte sadece Hairston (1982), öğrencilerini daha iyi hatip yapabilmek için Rogerian Model'in stratejilerine başvurduğunu ve öğrencilerin argümanlarını daha başarılı kurduğunu, karşılıklı anlayış ve iş birliğinin sağlandığını ifade etmiştir.

Rogerian Model her ne kadar pratik imkânı bulamamış olsa da politika argümantasyon analizinde bazı avantajları olduğu söylenebilir. Bunlardan en önemlisi şüphesiz, modelin empati ve karşılıklı anlayış odaklı olmasıdır. Diğer modellerden farklı olarak bu model, aktörlerin birbirlerini karşısındakilerin gözlerinden görmesini sağlamaktadır. İkinci

avantajı, politika belirleme ortamını bir kavga ve uzlaşmazlık ortamı görmek yerine samimi ve yumuşak bir yer olarak görmektedir. Üçüncüsü, empati aracılığıyla iş birliğini teşvik etmesidir.

Rogerian Model'in dezavantajları da mevcuttur. Model iş birliğine odaklandığı için daha çok politikanın birlikte üretimine odaklanmaktadır. Dolayısıyla karmaşık politikaların çözümüne katkısı azdır. İkincisi, model Roger tarafından değil, onun öğrencileri tarafından ortaya atılmıştır. Bu sebeple model pratikte kullanım alanı bulamamış ve zaman içinde geliştirilememiştir. Bu sebeple modelin politika argümanlarının analizi aşamasında ortaya çıkabilecek olası eksiklikleri ve sorunları bilinmemektedir.

Rogerian Model daha çok karşılıklı iki aktörün birbirlerini anlamasını teşvik eden ve bunun için iletişim ortamını hazırlanmasını tavsiye eden bir modeldir. Dolayısıyla iki aktörün çatışma yaşadığı bir politika argümantasyonunda aktörleri bir araya getirmesi, aktörler arasındaki ortak noktaları tespit etmeyi sağlaması ve empatiye önem vermesi sebebiyle önemli bir model olarak kullanılabilir. Bununla birlikte, politika argümantasyonunda politika aktörlerini bir araya getirmek, onları bir masada karşılıklı oturtmak ve en önemlisi, bu aktörlerin birbirlerini anlamasını sağlamak güç olabilmektedir. Özellikle Kanal İstanbul gibi kutuplaştırıcı nitelikteki bir politika argümantasyonunda aktörler hiçbir koşulda bir araya gelmeye razı olmamaktadır. Dolayısıyla Rogerian Model'in daha küçük ölçekli politikaların analizi için uygun bir model olduğu, büyük ölçekli ve uzun bir dönemi kapsayan politika argümanlarının analizi için uygun olmadığı düşünülebilir.

Sonuç

Bu bölümde Kanal İstanbul ile ilgili politika argümantasyon analizi yapmak için gerekli analiz çerçevesi oluşturmak maksadıyla politika analizi, argümantatif politika analiz yaklaşımları ve politika argümantasyon analiz modelleri ile ilgili literatür taranmıştır. Literatür taraması ve teorik tartışmalar, politika analizinin hem teknik bilgiye dayalı verilerin işlendiği, çıktılara ve çözümlere odaklanan bir süreç hem de değerlerin, inançların ve perspektiflerin çatıştığı bir anlam inşası ve ikna süreci olduğunu göstermiştir.

İncelenen modeller arasından Toulmin-Dunn Modeli, çalışmanın temel analiz aracı olarak belirlenmiştir. Bu tercihin temel sebebi, kamu politikası sorunlarının doğası gereği kesinlik içeren formel mantığa değil, bağlamın, değer yargılarının, ihtimallerin ve anlam inşalarının belirleyici olduğu enformel mantığa ve pratik akıl yürütmeye dayanmasıdır. Toulmin-Dunn Modeli, tam olarak pratik akıl yürütme süreçlerini analiz etmek için tasarlanmıştır. Dolayısıyla modelin politika aktörlerinin iddialarını, gerekçelerini, varsayımlarını haritalandırmada diğer modellere kıyasla daha işlevsel olduğu düşünülmektedir. Ayrıca argümantatif politika analizinde modelin, diğer modellere kıyasla daha fazla kullanılmış olması, modelin tercih edilmesini sağlayan bir diğer faktör olmuştur.

Sonuç olarak, bu bölümde oluşturulan teorik çerçeve ve metodolojik gerekçeler ışığında, çalışmanın ikinci bölümünde Toulmin-Dunn Modeli esas alınarak Kanal İstanbul tartışmalarının argümantasyon analizi yapma girişiminde bulunulacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

KANAL İSTANBUL ARGÜMANTASYON ANALİZİ

Bu bölümün temel amacı, Kanal İstanbul'un 2011-2024 arasındaki politika gelişim sürecinde iktidar ve muhalif blokları arasında cereyan eden politika argümantasyonunu analiz etmektir. Bu amaç için önce analiz bağlamını oluşturmak maksadıyla Kanal İstanbul'un tanıtımı ve politika gelişim süreci arka plan olarak sunulmuştur. Ardından veri toplama ve analiz yöntemi açıklanmıştır. Son aşamada ise Kanal İstanbul'a ilişkin argümantasyon süreci Toulmin-Dunn Modeli çerçevesinde analiz edilmiştir.

2.1 Çalışma Alanı Kanal İstanbul'un Tanıtımı

Kanal İstanbul Projesi argümantasyon analizine arka plan oluşturmak için Kanal İstanbul Projesi'nin geçmişten günümüze tarihi, yakın dönemdeki tartışmaların nasıl ortaya çıktığı, Projenin içeriği (Kanal, kanalın teknik özellikleri, kanalın coğrafi konumu, kanalın çevresinde öngörülen kullanımlar, akıllı şehirler, Projenin amaçları) ele alınacaktır. Burada iktidarın Kanal İstanbul Projesi söylemlerinde sorunu nasıl tanımladığı ve sunduğu çözüm önerileri incelenmiştir. Burada tartışmaların genel olarak iki parçadan oluştuğu görülmüştür. İlk parçada tartışmalar, Kanal İstanbul Projesi'nin bir yapay su yolu olduğu yönündedir. İkinci parça ise kanalın etrafındaki çeşitli kullanımlarla (iki akıllı şehir inşası, turizm, tarım vb.) ilgilidir.

İktidara göre Kanal İstanbul, İstanbul Boğazı'nın taşıdığı çeşitli riskleri bertaraf etme amacıyla planlanan, Marmara Denizi ve Karadeniz'i birbirine bağlayan bir su yolu projesidir. İstanbul'un batısında planlanan Kanal İstanbul, Marmara ve Karadeniz'i birbirine bağlayan bir mega projedir. İktidar, Kanal İstanbul'un genişliğinin minimum 275 metre, derinliğinin ise 20,75 metre olacağını belirtmiştir. Kanal uzunluğu ise yaklaşık 45 kilometre olarak hesaplanmıştır. Fiziki şartlar açısından İstanbul Boğazı'yla Kanal

İstanbul'u kıyaslamak gerekirse, İstanbul Boğazı yaklaşık 30 kilometre uzunluğa sahiptir. İstanbul Boğazı'nın en dar yeri 700, en geniş yeri 3000 metredir. İstanbul Boğazı'nın ortalama derinliği ise 50 metredir (Uluğ vd., 1995).

İktidara göre İstanbul Boğazı, yılda ortalama 43.000 geminin geçtiği doğal bir su yoludur. Boğazdan geçen bu gemilerin yüzde 20'si tehlikeli yük taşıyan gemilerdir. Her yıl ortalama 130 milyon ton tehlikeli madde İstanbul Boğazı'ndan geçiş yapmaktadır. Bakü-Tiflis-Ceyhan Boru hattıyla taşınan tehlikeli maddenin yıllık ortalama 60 milyon ton olduğu göz önünde bulundurulursa İstanbul Boğazı'nın tehlikeli madde açısından birtakım risklere sahip olduğu söylenebilir (T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, 2020n).

İktidara göre İstanbul Boğazı riskli bir geçiş noktasıdır çünkü geçmişte bazı ölümlü ve ciddi kazaların yaşandığı bir geçiş güzergâhıdır. Yaşanan önemli kazalardan bazıları şunlardır;

- **14 Aralık 1960:** Yugoslav bandıralı yakıt tankeri Peter Zoranic ile Yunan tankeri World Harmony gemileri gece 02:50'de İstinye açıklarında, boğazın dar noktalarından biri olan Tokmak Burnu açıklarında çarpışmıştır. Patlama ve yangın sonrası Tarsus isimli vapur da alev almış ve kazada 20 kişi hayatını kaybetmiştir. Yanan gemiler ise boğazda bir müddet sürüklenmiştir. Boğazın her iki yakasında da yakıt tankerleri bulunduğu için olası bir facia yaşanması riski olmuştur (Milliyet, 1960).
- **1 Mart 1966:** Saat:21.30'da Rus yakıt tankeri Lutsk ile bir başka Rus Tankeri Krasnaya Oktabri Dolmabahçe açıklarında çarpışmış ve sürüklenerek Marmara Denizi'ne açılmışlardır. Sızan akaryakıt sonrası vapur seferleri durdurulmuştur. Denizde çıkan yangın ile Kadıköy İskelesi ve iskelede bekleyen bir vapur alev almıştır. Denize 750 ton ham petrol sızdığı ve maddi hasarın 30 milyon lira olduğu tespit edilmiştir (Milliyet, 1966). Çıkan yangın ise 54 gün boyunca söndürülememiştir (Kılıç, 2010, s. 77).
- **15 Kasım 1979:** Rumen bandıralı tanker Independanta ile Yunan bandıralı kuru yük gemisi Evriali (kimi kaynaklarda Evriyali olarak geçer) sabah 05.30 civarında İstanbul Boğazı'nın güneyinde çarpışmıştır. Çarpışmayla birlikte patlama

yaşanmış ve 4 mil içindeki binaların camları kırılmıştır. Ham petrol denize yayılmış, çıkan yangın sebebiyle kurtarma gemileri kazazedelere ulaşmakta güçlük çekmiştir. Rumen tankerinde görevli 54 kişiden sadece 3'ü kurtulabilmiştir. Gemide çıkan yangın Belenli'ye (2020) göre 29, Altan'a (2014, s.63) göre 36 gün boyunca devam etmiştir. Kazadan sonra bu iki gemi tehlike yaratmaya devam etmiştir. 1981'de Beşiktaş önlerinde demirlenen Yunan gemisi Evriali'nin halatı kopmuş ve Boğaz'da sürüklenerek başka bir gemiye çarpmıştır. 1983 yılında Hürriyet isimli araba feribotu ise Independanta'nın enkazına çarpmış ve maddi hasar oluşmuştur (Belenli, 2020, s. 368-369).

- **14 Kasım 1991:** Saat 18.40 sularında Fatih Sultan Mehmet Köprüsü altında Lübnan bandıralı, 64.747 tonluk Rabinion 18 isimli gemi ve Filipin bandıralı, 3286 tonluk Madonna Lily çarpışmıştır. Kaza sonrası Rabinion 18 gemisi batmış, 32 çalışandan 30'u kurtarılırken 2'si hayatını kaybetmiştir. Batan gemide bulunan 21.700 koyun telef olmuştur (Milliyet, 1991a).
- **13 Mart 1994:** Saat 22.20'de İstanbul Boğazı'nın Karadeniz girişinde bir kaza yaşanmıştır. Karadeniz'den gelen ve 98.600 ton ham petrol taşıyan Kıbrıs Rum Kesimi Bandıralı Nassia isimli gemi ile Marmara Denizi'nden gelen aynı ülke bayraklı kuru yük gemisi Shipbroker çarpışmış, denize sızan petrol sonrası deniz yüzeyi alev almıştır. Çarpışan gemiler Rumelikavağı önlerine kadar sürüklenmiştir. Çıkan yangın 4 gün boyunca söndürülememiştir. Shipbroker'da görev alan 29 kişiden 20'si hayatını kaybederken, 29 personelin görev aldığı Nassia'da ise 6 kişi kaybolmuştur (Kılıç, 2010, s. 77-80).
- **6 Ekim 2002:** Romanya'dan İtalya'ya giden Malta bandıralı Goita (kimi kaynaklarda Goida olarak geçer) isimli kuru yük gemisi Emirgan İskelesi'ne çarpmış, kaza sonrası 20 ton yakıt Emirgan, Bebek ve Kuruçeşme sahillerini kirletmiştir. Yaşanan çevre felaketi sonrası bazı balık türleri tükenmiştir (Haberler.com, 2010).
- **17 Ağustos 2016:** Saat 08.21'de Sarayburnu açıklarında Fas'tan Ukrayna'ya seyreden Cook Adaları bandıralı, 157,8 metre uzunluğundaki Tolunay isimli kuru yük gemisi, Sahil Güvenlik Bölge Komutanlığı'na bağlı 22,55 metre uzunluğundaki TCSG-25 isimli sahil güvenlik botuna çarpmış, botun alabora

olması sonrası 4 asker şehit olmuş, 3 asker ise yaralanmıştır (T.C. Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı Kaza Araştırma ve İnceleme Kurulu, 2016).

- **7 Nisan 2018:** Rusya'dan Suudi Arabistan yönüne ilerleyen Malta bandıralı, 225 metre uzunluğundaki Vitaspirit isimli yük gemisi, ana makine arızası sebebiyle 15:33 sularında Hekimbaşı Salih Efendi Yalısı'na çarpmıştır. Tarihi yalı kullanılamaz hale gelmiştir (Ulaşım Emniyeti İnceleme Merkezi, 2019).
- **27 Aralık 2019:** Saat 12.13'te Aşiyan'da 191 metre uzunluğundaki Liberya bandıralı Songa Iridium isimli kargo gemisi karaya oturmuştur. Ukrayna'dan Türkiye'ye gelen geminin ana makine arızası sebebiyle karaya oturduğu öğrenilmiştir (Deniz Haber Ajansı, 2019).
- **17 Haziran 2021:** Romanya yönüne seyreden Portekiz bayraklı As Rosalia isimli konteyner gemisi Boğaz'da yaklaşık altı buçuk saat bekledikten sonra kılavuz kaptan eşliğinde boğazdan geçmeye başlamış ve saat 15.12'de Boğaz çıkışında, Yavuz Sultan Selim Köprüsü altında Birincioğlu isimli balıkçı gemisiyle çarpışmıştır. Balıkçı gemisi alabora olurken 2 kişi hayatını kaybetmiştir (Ulaşım Emniyeti İnceleme Merkezi, 2023).

Yukarıda bahsedilen ciddi kazalar dışında kanalda irili ufaklı birçok kaza daha olmuştur. Bu kazaların azaltılması için yapılan ilk büyük geniş çalışma 1994 Boğazlar Tüzüğü'dür. Oran'a (2010, s.587-595) göre, Montrö'nün kabulünden itibaren gemi boyutlarının, gemi kapasitelerinin ve tehlikeli madde trafiğinin yükselmesi sebebiyle Boğazlar ve Marmara Denizi'nde can, seyir ve mal güvenliği riski artmıştır. Bu sorunları minimize edebilmek için Boğaz trafik akışının yeniden düzenlenmesine, riskli geçiş noktalarının yeniden tanımlanmasına, geçiş yapacak gemilerin önceden teknik rapor sunmasına ve 10 deniz mili hızının aşılmamasına karar verilmiştir. Ayrıca nükleer atık gibi tehlikeli yakıt taşıyan gemilerin bakanlık iznine tabi tutulması, olumsuz hava şartları gibi durumlarda risk taşıyan gemilerin geçişinin yasaklanması, kılavuz kaptanın zorunlu olması gibi kararlar alınmıştır. Fakat bu kararlar Rusya, Ukrayna, Bulgaristan, Romanya ve Yunanistan'ın tepkisine sebep olmuştur çünkü bu ülkeler Boğaz Tüzüğü'nün Montrö'ye aykırı olduğunu iddia etmiştir. Ayrıca petrol şirketleri örgütü OCIMF, kısıtlamaları ticari açıdan sakıncalı bularak tüzüğe tepki göstermiştir.

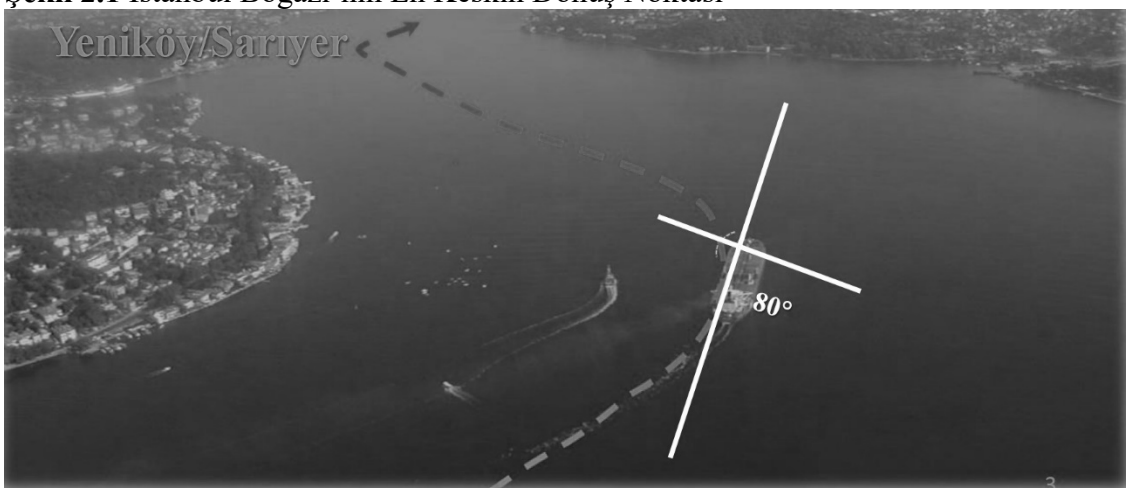
Oran'a (2010, s. 596-598) göre, itirazlar sonrasında 1994 Tüzüğü'nde yumuşatılmaya gidilmiştir. Özellikle ticaret gemileri ve tankerlerin lehine olan bu düzenlemelerde gemi boyutları ve derinliklerine yönelik sınırlamalar genişletilmiştir. Ayrıca kılavuz kaptan zorunluluğu, tavsiyeye dönüştürülmüştür. Bununla birlikte önceki tüzüğe kıyasla gemi trafiği, sis ve akıntı hızı ile ilgili kısıtlamalar katılaştırılmıştır. Böylece 1994 Tüzüğü'ne kıyasla gemi boyutları ve gemi geçişleri açısından daha yumuşak fakat seyir güvenliği açısından daha katı bir düzenlemedir.

1994 ve 1998 Boğazlar Tüzükleri'nin Boğaz'da yaşanan kazaları önemli ölçüde azalttığını söylemek mümkündür. Koldemir'e (2005 s. 147) kaza oranı 1982-1994 arasında on bin gemide 12.2 iken, 1995-2003 arasında 2.3'e kadar gerilemiştir. Ancak kazalar tamamen ortadan kalmamıştır. İstanbul Boğazı halen riskler barındıran bir geçiş noktasıdır. T.C. İletişim Başkanlığı çatısında kurulan www.kanalistanbul.gov.tr web sitesinde Boğaz'dan yılda ortalama 43.000 geminin geçtiği, yapılan hesaplara göre gemi sayısının yükseleceği, yıllar içinde gemilerin tonaj ve boyutlarının arttığı, dolayısıyla İstanbul kenti ve İstanbul Boğazı'nın risk ve baskı altında olduğu belirtilmiştir. Bunun da kaza riskini arttırdığı söylenmektedir.

İstanbul Boğazı bazı doğal risklere de sahiptir. Bunlardan biri dünyada sadece İstanbul Boğazı'na özgü olan orkoz (orkos olarak da bilinir) akıntısıdır. Orkoz, güneyden esen Lodos rüzgarının, İstanbul Boğazı'nın Marmara Denizi girişindeki deniz sularını yaklaşık yarım metre yükseltmesiyle kuzeye doğru kuvvetli bir akıntı oluşturmasıdır. Yılın çoğu gününde Karadeniz'den Marmara Denizi yönüne (kuzeyden güneye) doğru akan İstanbul Boğazı akıntısı gemi geçişi için elverişli bir ortam sağlar. Fakat orkoz ile birlikte boğaz akıntısı tam tersi yönde akmaya başlar. Bu ters akıntının hızı zaman zaman 6-7 knota kadar yükselir ve şehir hatları vapurlarının seyrini tehlikeye sokar. Hatta orkoz durumunda şehir içi vapur seferleri iptal edilir ve büyük tonajlı tankerlerin geçişi ertelenir. Bu da İstanbul Boğazı'nı gemiler için dünyanın en zorlu rotalarından birine dönüştürür (Pasha, 2018).

Boğazdaki bir diğer risk ise keskin dönüşlerdir. Yeniköy Burnu açıklarında gemiler 80 derecelik bir dönüş yapmak zorundadır. Şekil 2.1'de boğazın bu keskin dönüş noktası gösterilmiştir.

Şekil 2.1 İstanbul Boğazı'nın En Keskin Dönüş Noktası

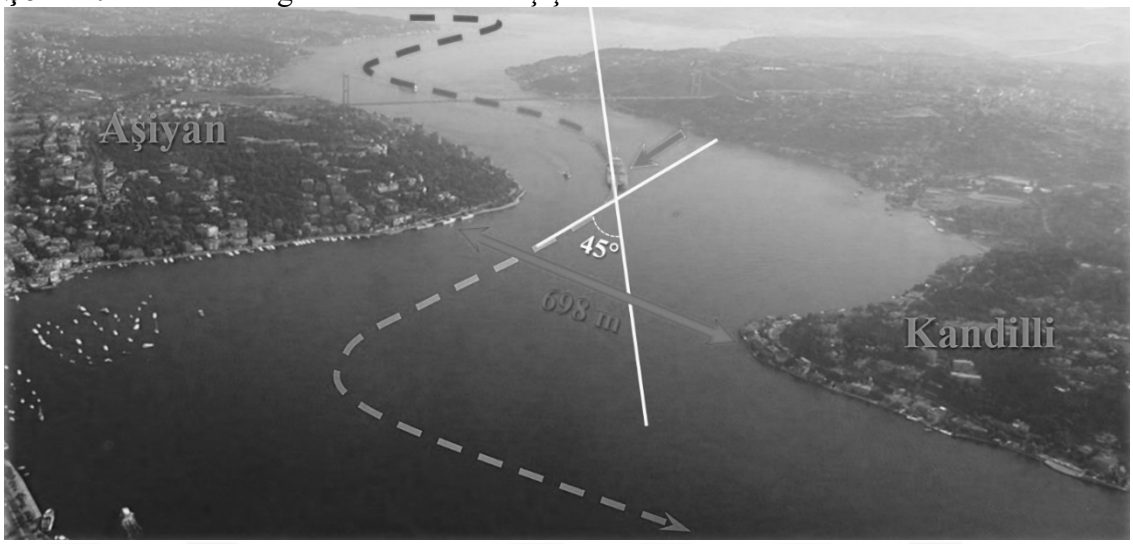

Kaynak: (T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı. (2020a)

Kanal İstanbul ÇED Raporu'na (2020) göre yukarıdaki (Şekil 2.1) uydu görüntüsünde de işaret edilen bu keskin dönüşler, İstanbul Boğazı gibi yoğun uluslararası trafiği olan bir uluslararası su yolunun taşıdığı tehlikeyi göstermektedir. 80 derecelik keskin dönüşün yapıldığı Yeniköy/Sarıyer geçiş noktası, İstanbul Boğazı'nın en kritik seyir noktalarından biridir. Bu ve benzer geçiş noktaları, İstanbul Boğazı'nı riskli bir geçiş noktası yapmaktadır.

Ayrıca İstanbul Boğazı doğal yapısından ötürü girinti ve çıkıntılıdır. Bu sebeple geçiş yapan gemiler rota boyunca zigzag çizmektedirler. Orkoz akıntıları da hesaba katıldığında geçişler zorlaşmaktadır. Şekil 2.2'de İstanbul Boğazı'nın en dar noktası ve bir geminin zigzag çizen rotası gösterilmiştir.

Şekil 2.2 İstanbul Boğazı'nın En Dar Geçişi

Kaynak: (T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı. (2020a)

Şekil 2.2'de İstanbul Boğazı'nın en dar noktası olan Aşiyan-Kandilli arası gösterilmiştir. İki yaka arsındaki mesafe 698 metredir. Gemiler bu dar noktaya 45 derecelik açıyla girmektedir. Bu durum, büyük gemilerin baş ve kıç kısımlarının aynı anda iki farklı akıntıya maruz kalması, dolayısıyla dönüş manevrasının güçleşmesi anlamına gelmektedir. Bu da olası kaza riskini arttıran bir durumdur (Ülker, 2023, s. 68).

Transit gemi trafiği ve şehir içi deniz ulaşım hatlarının gemi trafiğiyle kesişmesi olası kazalara davet çıkarmaktadır. Şekil 2.3'teki uydu görüntüsünde İstanbul Boğazı'nın şehir içi deniz ulaşım seferleri güzergahı gösterilmiştir.

Şekil 2.3 İstanbul Boğazı'nın Şehir İçi Deniz Trafiği

Kaynak: (Google Maps, 2025, 1 Temmuz)

Şekil 2.3'te İstanbul Boğazı'nın Marmara girişi gösterilmektedir. Görseldeki kesik çizgiler, İstanbul kentinin şehir içi deniz ulaşım güzergahlarını göstermektedir. İstanbul'un iki yakasından karşılıklı olarak yapılan ulaşım seferleri, Boğaz trafiği ile kesişerek olası kaza riskini arttırmaktadır.

Kaza riskleri dışında İstanbul Boğazı gemi sahipleri ve işletmeler için maliyetli olabilmektedir. Artan gemi sayısı ve uzayan gemi boyları işleyen trafiği yavaşlatmaktadır. Buna ek olarak tek yönlü trafik uygulaması, sis ve diğer etkenler sebebiyle gemilerin bekleme süreleri ortalama 14.5 saati bulabilmektedir. Kaza veya diğer sebeplerde bu süre bazen 3-4 güne çıkabilmektedir. Dolayısıyla bekleyen her gemi ticari anlamda zarar etmektedir (T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, 2020a).

Yukarıda detaylandırılan riskler ışığında, Kanal İstanbul projesinin temel çıkış noktası; İstanbul Boğazı'ndaki seyir güvenliği sorununu çözmek amacıyla alternatif bir su yolu oluşturmak olarak belirlenmiştir. Ancak proje, salt bir deniz ulaştırma yatırımı olmanın ötesinde, çok katmanlı bir kalkınma hamlesi olarak kurgulanmıştır. Nitekim dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan, 27 Nisan 2011 tarihinde projenin ilan edildiği tanıtım toplantısında, Kanal İstanbul'un kapsamını şu sözlerle tarif etmiştir:

> *"Kanal İstanbul… aynı zamanda bir enerji projesidir. Bu proje, bir ulaştırma projesidir. Bayındırlık, tarım, eğitim, istihdam projesidir. Bu proje bir şehircilik projesidir. Onun kadar da bir aile projesi, konut projesi, kültür projesi, bir turizm projesidir. En önemlisi de bu proje, bir çevre projesidir."* (Cefri Ohm, 2011, 0:43)

Bu ifadelerden de anlaşılacağı üzere Kanal İstanbul, yalnızca teknik bir su yolu inşası değil; şehircilikten enerjiye, turizmden çevreye kadar pek çok sektörü içine alan bütünleşik ve çok boyutlu bir 'mega proje' olarak tanımlanmaktadır.

Görüldüğü üzere iktidar kanadının söylemlerinde Kanal İstanbul Projesi'nin önceliği İstanbul Boğazı'na alternatif bir su yolu oluşturarak olası kazaları ve çevre felaketlerini önlemektir. İktidar, sorunu Boğaz trafiği ve çevre sorunları olarak tanımlamıştır. Bu görüşünü ise teknik detaylarla, boğaz trafiği geçiş istatistikleriyle, gelecekte geçecek gemi sayısı tahminleriyle, bekleme süreleriyle ve geçmişte yaşanan çevre felaketleriyle desteklemiştir.

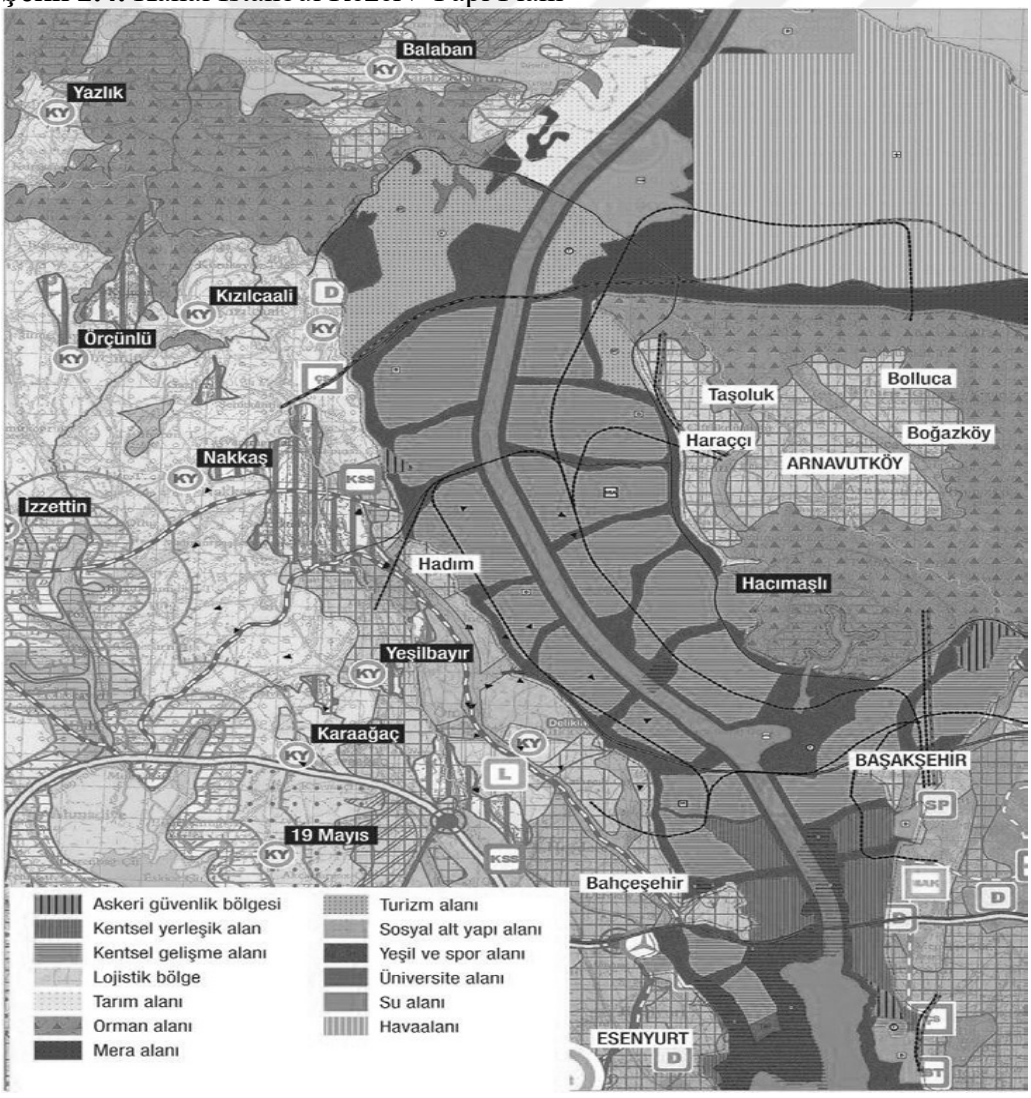
Kanal İstanbul Projesi sadece İstanbul Boğazı'ndaki riskleri ortadan kaldırmak için ortaya atılan bir su yolundan ibaret değildir. İçinde limanların, rekreasyon alanlarının, marinaların, lojistik merkezlerinin olduğu, kanalın iki yakasında içinde hastanelerin, spor alanlarının, üniversitelerin, sosyal donatıların ve birçok yapının yer aldığı büyük boyutlu bir projedir (T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, 2020).

Proje ilan edildiği tarihten itibaren zaman içinde güncellenmiş ve limanlar, rekreasyon alanları ve lojistik merkezi gibi yapılar projeye entegre edilmiştir. Sonrasında, İstanbul'un Anayasası olarak lanse edilen 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı üzerinde yapılan değişikliklerle birlikte İstanbul Havalimanı, Yavuz Sultan Selim Köprüsü, Hızlı Tren hattı, Kuzey Marmara Otoyolu projeye entegre edilmiştir. Son olarak iktidar kanadı, değişikliğin gerekçesini kanal ve havayolu ile bütünleşmiş, turizmin ön planda olduğu, sürdürülebilirlik ilkesiyle yaşam kalitesini yükselten, depreme dayanıklı, bilim ve teknoloji yatırımlarının olduğu yeni bir şehir inşa etmek, açıklamasını yaparak projenin aynı zamanda bir şehirleşme projesi olduğunu teyit etmiştir (TMMOB Çevre Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi, 2020, s. 89-90).

Muhalif aktörler ise eleştirilerinin bir kısmını projenin planlama ve şehircilik konularına yapmıştır. Muhaliflere göre Kanal İstanbul her şeyden önce İstanbul'un Anayasası olarak

adlandırılan 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı'na aykırıdır; bu planda koruma alanı olarak belirtilen kuzey ormanları ve tarım alanları ile İstanbul nüfusunun 15 milyon ile sınırlandırılması gerektiği yönündeki planlar ortadan kaldırılmaktadır. Kanal İstanbul sadece bir su yolu projesi değildir. Proje esasında bir emlak projesidir. Yeni kurulacak kent, bölge halkında değil, sadece üst gelir grubuna hizmet edecektir. Proje arazileri Arap zenginlere peşkeş çekilmiştir. Proje inşaat faaliyeti ise sadece inşaat sektöründeki küçük bir grubun faydasınadır. Muhaliflere göre Kanal İstanbul sürdürülebilir değil, yaşanmaz bir İstanbul inşa edecektir. Yeni şehir, beraberinde ulaşım, çevre, nüfus ve su gibi birçok sorunu da beraberinde getirecektir (İstanbul Planlama Ajansı ve İstanbul Kent Konseyi, 2020)

Şekil 2.4. Kanal İstanbul Rezerv Yapı Planı

Kaynak: (Arkitera, 2019)

Şekil 2.4, Kanal İstanbul Projesi kapsamında belirlenen rezerv yapı alanının planı göstermektedir. Bu alan; içerdiği konut, ticaret ve turizm bölgeleriyle ve Yavuz Sultan Selim Köprüsü, İstanbul Havalimanı ve Kuzey Marmara Otoyolu gibi ulaşım ağlarıyla entegre bir "mega proje" sahası olarak kurgulanmıştır. Muhalif aktörlerin itirazlarının önemli bir bölümü ise bu "rezerv yapı alanı" statüsü ve planlaması üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bunun temel nedeni, rezerv alan ilanının, İstanbul'un kuzeyindeki hassas ekolojik koridorları, tarım arazilerini ve su havzalarını yasal olarak yapılaşmaya (imara) açmasıdır. Muhalif kesime göre bu planlama, projeyi bir deniz ulaştırma projesi olmaktan çıkarıp bölgede "Yenişehir" adıyla yeni bir nüfus yoğunluğu yaratan devasa bir gayrimenkul ve rant projesine dönüştürmektedir. Dolayısıyla itirazlar, kanalın teknik gerekliliğinden ziyade, bu rezerv alan üzerinde kurgulanan kentleşme modelinin yaratacağı ekolojik ve demografik risklere odaklanmaktadır (İstanbul Planlama Ajansı ve İstanbul Kent Konseyi, 2020g).

Kanal İstanbul Projesi ile ilgili tartışmalar incelendiğinde projenin temelde iki unsura sahip olduğu anlaşılmaktadır. Bunlardan birincisi, kazı ile inşa edilecek su kanalına ve kanalla ilgili çeşitli kullanım alanlarına (yeni limanlar, dolgu alanları vb.) yöneliktir. İkinci unsur ise kanalın etrafına inşa edilecek yeni şehir ve şehirle ilgili kullanım alanlarına (rekreasyon alanları, binalar, köprüler vb.) ilişkilidir. Tartışmalar ise bu iki unsurun gerekliliği ve etkileri ile ilgilidir. İktidar kanadına göre İstanbul Boğazı'na alternatif bir kanal inşa edilmelidir çünkü İstanbul Boğazı gemiler için riskli bir geçiş noktasıdır. Bu riskler hem çevreyi hem İstanbul halkını tehdit etmektedir. Geçmişte yaşanan bir dizi kaza, bu risklerin varlığına örnektir. Muhalefet ise İstanbul Boğazı'nın bir alternatife ihtiyacın olmadığını, İstanbul Boğazı'nın alınacak tedbirlerle daha güvenli hale getirilebileceğini, ayrıca son 30 yılda İstanbul Boğazı'nda ciddi bir kazanın yaşanmadığını işaret etmektedir. Dolayısıyla muhalif aktörlere göre Kanal İstanbul bir zorunluluk ve ihtiyaç değildir.

Kanalın inşa edilip edilmemesi yönündeki temel tartışma, beraberinde başka tartışmaları da beraberinde getirmiştir. İktidar için Kanal projesi sadece İstanbul Boğazı'na bir alternatif su yolu oluşturma projesi değildir. Açılması gereken kanal sadece riskleri minimize etmez, aynı zamanda Türkiye için önemli bir ekonomik fırsattır. İktidara göre dünya ticareti günümüzde yılda 12 milyar ton iken 2030'da 25 milyar ton, 2050'de ise 95

milyar tona ulaşması öngörülmektedir. Bu öngörü doğrultusunda AB ve Karadeniz ülkeleri liman ve deniz ulaşımına yatırımlarını arttırmaktadır. Dolayısıyla Karadeniz, ileride bir ticaret gölü olacaktır. Marmara Denizi ise dünya deniz ticaretinin kilit noktalarından biri konumundadır. Boğazlardan geçen gemi sayısı ve tonaj her yıl artmaktadır (Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, 2020, s. 7-10). İktidar kanadı ticarette yükselen trendi yakalamak, Kanal ile deniz ticaretinden pay almak istemektedir. Dolayısıyla iktidar için Kanal İstanbul Projesi, devlet eliyle yürütülen, ülkenin geleceğini olumlu yönde etkileyen bir kalkınma projesidir. Ne var ki muhalif aktörler bunun aksini düşünmektedir. Bu aktörlere göre gemi sayısı artmamakta, aksine azalmaktadır. Boğazdan geçen tehlikeli yakıt gemileri, yerlerini petrol-boru hatlarına bırakmaktadır. Rusya ticaret için Karadeniz'i değil, Baltık Denizi'ni tercih etmektedir (İstanbul Planlama Ajansı ve İstanbul Kent Konseyi, 2020b). Dolayısıyla bu aktörler için Kanal İstanbul bir kalkınma projesi ve jeostratejik bir hamle değildir.

Kanalla ilgili tartışmalar sadece alternatif su yolu inşası ve bu su yolunun sağlayacağı ekonomik katkılar ile sınırlı değildir. İktidar, projenin kapsamının kanal inşaatıyla sınırlı kalmayacağını söylemiştir. Kanalın her iki yakasına inşa edilecek yeni şehir ile şehircilik, istihdam, deprem ve ulaşım gibi birçok meselenin çözümüne katkı sağlayacağını ifade etmiştir. İktidar için Kanal inşaatı bir nevi fırsattır. Bununla birlikte muhalif aktörler zıt görüşe sahiptir. Bu aktörlere göre proje başta çevre (su kaynakları, deniz kirliliği, orman ve tarım alanları, iklim, balıkçılık, biyoçeşitlilik vb.), maliyet, trafik, deprem (afet yönetimi, depreme dayanıklılık vb.), tarihi ve kültürel varlıkların yok edilmesi gibi birçok başka soruna sebep olacaktır. Ayrıca bu aktörlere göre Kanal İstanbul sadece küçük bir zümreye avantaj sağlayan, kamu yararı sağlamayan bir emlak ve rant projesidir. Dolayısıyla muhalif aktörlere göre Kanal İstanbul, İstanbul ve Türkiye için getirisinden çok götürüsü olan bir projedir.

Tartışmalar sadece projenin içeriğinden ibaret değildir. Kanal İstanbul Projesi'nin hazırlanma aşaması da politika aktörleri tarafından defalarca gündeme getirilmiştir. Projenin hazırlık aşamasında (1) bilim, teknik ve mühendislik ilkelerine uygun olup olmadığı, (2) projenin rasyonel planlama (şehircilik) ilkelerine uygun olup olmadığı, (3) projenin hazırlık aşamasında hukuka uygun olup olmadığı ve (4) proje hazırlama sürecinin katılımcı olup olmadığı tartışılmıştır. İktidar kanadına göre proje bilimsel,

teknik ve mühendislik ilkelerine uygun biçimde hazırlanmıştır. Proje için yüzlerce bilim insanı ve uzmanın çalışması, hazırlanan raporlar, analizler ve fizibilite çalışmaları bunun delilidir. Proje rasyonel şehircilik ilkelerine uygun olarak hazırlanmıştır çünkü proje ile sadece sürdürülebilir ve yaşanabilir bir kent inşa edilmeyecek, aynı zamanda dünyada ender örnekleri olan akıllı şehir prensibi de uygulanacaktır. Proje hukuka uygun olarak hazırlanmıştır çünkü proje için çevreyle ilgili yönetmeliklere, kanunlara ve diğer hukuki prosedürlere sadık kalınmıştır. Proje katılımcıdır çünkü hem ÇED'in gerekli kıldığı halkın katılımı toplantısı gerçekleştirilmiş hem de Türkiye ve dünyadan birçok uzmanın görüşü alınmıştır. Bununla birlikte muhalif aktörler, iktidarın tam aksini belirtmiştir. Muhalifler açısından bir kere proje bilimsel ilkelere uygun değildir çünkü ÇED raporu ve diğer bilimsel çalışmalar birçok çelişki içermektedir. Raporlar ve analizler özensiz ve yetersizdir. Proje yaşanabilir şehir değil, yaşanamaz bir şehir oluşturacaktır çünkü İstanbul'un Anayasası olarak bilinen 1/100.000 ölçekli ÇDP'ye aykırı hareket ederek nüfus yoğunluğuna ve nüfusun sebep olacağı diğer sorunlara (çevre, altyapı, ulaşım vb.) yol açacaktır. Proje hukuka uygun değildir çünkü başta Anayasa ve çevre mevzuatı olmak üzere birçok kanun ve yönetmeliğe aykırı hareket edilmiş. Proje katılımcı değildir çünkü iktidar halkın katılımı toplantısını sadece mevzuata uymak için düzenlemiştir. Zaten bu toplantılarda İstanbul halkı muhatap alınmamıştır. Dolayısıyla muhalif aktörlere göre Kanal İstanbul Projesi daha hazırlık aşamasında bilime, hukuka, planlama ilkelerine ve demokrasiye aykırıdır. Bütün bu görüşler, İstanbul Planlama Ajansı ve İstanbul Kent Konseyi tarafından inşa edilen kanal.istanbul web sitesinde yer almaktadır.

Bütün bu tartışmaların yanında, Kanal Projesi'nin uluslararası arenadaki etkisi de gündemdedir. Muhalif aktörlere göre Kanal İstanbul Projesi, Türkiye'nin bağımsızlığını ve Boğazlardaki egemenliğini garanti altına alan Montrö Sözleşmesi'ni geçersiz kılma riski taşımaktadır (İstanbul Planlama Ajansı ve İstanbul Kent Konseyi, 2020b). İktidar kanadı ise ÇED raporu ve www.kanalistanbul.gov.tr gibi resmi rapor ve kanallar aracılığıyla Montrö'ye bir zarar gelmeyeceğini vurgulamaktadır.

Özetle iktidar açısından bakıldığında Kanal İstanbul Projesi ekonomik kazanımları olan, çevreye, doğaya ve insana saygılı, hukuka uygun ve katılımcı iken, muhalif aktörler için ise bunların tam tersidir.

2.2. Kanal İstanbul Projesi'nin Politika Gelişim Süreci

Kanal İstanbul Projesi, tarih boyunca birkaç kez gündeme gelmiş fakat uygulamaya konamamıştır. 1990larla birlikte proje siyasetin ve bilim insanlarının gündemine girmeye başlamış, 2011 yılında ise resmi hale getirilmiştir. Projenin tarihsel arka planını anlamak, günümüzde iktidarın kanal projesi konusundaki görüşlerine ışık tutabilir. Bunun için 1990larda kanal fikrinin ilk ortaya çıktığı dönemden başlanabilir.

2.2.1. 1990lar ve İstanbul Kanalı

Türkiye Cumhuriyeti döneminde İstanbul'a alternatif bir kanal oluşturma fikri ilk kez 90lı yıllardan itibaren ortaya çıkmıştır. Bunlardan birincisi, Jeoloji Yüksek Mühendisi olan ve Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nda müşavir olarak görev alan Yüksel Önem'e aittir. Önem (1990, s. 48-49) "İstanbul Kanalını Düşünüyorum…" isimli makalesinde Önem, İstanbul Boğazı'ndaki kazaların önlenmesi için Büyükçekmece Gölü'nden Marmara Denizi'ne açılan bir kanal tahayyül ettiğini ifade etmiştir. Boğaz trafiğinin tek yönlü olarak hareket etmesi gerektiği, genişliği, derinliği gibi detaylardan bahsetmiş, ayrıca su ihtiyacı, balıkçılık, turizm ve stratejik açıdan olumlu ve olumsuz etkilerinin değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Finansman sorununa da değinen Önem, liman, barınak ve diğer tesislerle birlikte devasa bir işin ortaya çıkacağını söylemiştir.

Kanal fikri 2 Şubat 1991'de kanal fikri bir kez daha gündeme gelmiştir. Bu sefer dönemin İstanbul Büyükşehir Belediyesi Çevre Komisyonu Başkanı Nusret Avcı, İstanbul Boğazı'nda yaşanan kazalar ve çevre felaketlerini önlemek için Marmara Denizi ile Karadeniz'i birbirine bağlayan, Silivri'den başlayıp Karacaköy'de son bulan 23 kilometre uzunluğunda bir kanal inşa edilmesi önerisinde bulunmuştur. Proje fikrini ilk ortaya atan Önem, projeyi uygulanabilir olarak değerlendirirken Artüz, kanal projesinin Marmara Denizi'ndeki yaşamı olumsuz etkileyeceğini söylemiştir. Eroskay ise jeolojik araştırmaların gerekliliğinden bahsetmiştir (Milliyet, 1991b). Dolayısıyla İstanbul Boğazı'na alternatif bir su yolu inşaatı, henüz fikir aşamasındayken dahi muhalif düşüncelerle karşılaşmıştır.

Şekil 2.5 1991 Tarihli Gazete Haberi

Karadeniz, 23 kilometrelik Silivri-Karacaköy kanalıyla Marmara'ya bağlanıyor

Boğaz'a rakip 'kanal'

● 33 yıl önce Halic'in Karadeniz'le bağlanması projesiyle başlayan çalışmalar, yeniden alevlendi ve Karadeniz ile Marmara arasında, İstrancа dağlarının geçit verdiği vadiden geçecek 23 kilometrelik 'Silivri-Karacaköy' kanalı gündemde geldi

● Bu kanalla, Boğaz'da trafiğin azalacağı, kirliliğin önlenebileceği ayrıca, Tuna Nehri üzerindeki ulaşımın Türkiye'ye çekilebileceği savunuluyor.Proje, büyük teknoloji gerektirmediği için "uygulanabilir" bulunuyor

Emin DEMİRCİOĞLU

BOĞAZ'a alternatif olarak, Karadeniz'i Marmara'ya bağlayacak yeni bir kanal önerildi. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Çevre Komisyonu Başkanı İnşaat Mühendisi **Nusret Avcı**, İstrancalar'ın geçit verdiği vadiden geçip Silivri-Karacaköy arasında uzanacak 23 kilometrelik yeni bir Karadeniz kanalı yapılabileceği görüşünde.

Bu kanalla, Boğaz'da zaman zaman tehlike yaratan deniz trafiğinin azaltılacağını, kirliliğin önlenebileceğini öne süren **Avcı**, ayrıca, Tuna Nehri üzerindeki ulaşımın Türkiye'ye çekilebileceğini savunuyor.

Karadeniz'i Marmara ve Akdeniz'e bağlayacak kanalla ilgili çalışmalar 33 yıl önce Halic'in Karadeniz'e bağlan-

Devamı 10. sayfada

KARADENİZ KANALI 23 km

İstanbul Boğazı

MARMARA DENİZİ

SİLİVRİ'DEN KARACAKÖY'E Silivri'den başlayıp İstranca dağlarının geçit verdiği vadiden geçerek Karacaköy'den Karadeniz'e ulaşacak 23 kilometrelik Karadeniz kanalı, büyük bir teknoloji gerektirmiyor. Yap-işlet-devret yöntemiyle yapılacak kanalın proje çalışmaları sürüyor.

Kaynak: (Milliyet Gazetesi, 1991b)

Şekil 2.5'te, Milliyet Gazetesi'nin 2 Şubat 1991 tarihli gazete haberi verilmiştir. Haberde, İstanbul Boğazı'na alternatif olarak inşa edilmesi planlanan bir kanal gösterilmiştir. Kanalın Marmara Denizi'nde Silivri'den başlayıp, Karadeniz'de Karacaköy civarında sona erdiği görülmektedir. Haberde kanalın yap-işlet-devret modeliyle inşa edileceği ve yüksek teknoloji gerektirdiği not düşülmüştür. Bununla birlikte Karadeniz Kanalı adı verilen bu kanal için 23 kilometrelik bir uzunluk verilmesi düşündürücüdür. Çünkü günümüz uydu teknolojisiyle yapılan ölçümleri ve Kanal İstanbul'un tahmini uzunluğunun 40 kilometre olduğu göz önünde bulundurulduğunda, 23 kilometrelik bir hesaplama gerçekçi görünmemektedir.

Kanal Projesi'nin üçüncü kez gündeme gelmesi, bu sefer siyaset aracılığıyla olmuştur. DSP Genel Başkanı Bülent Ecevit, artan boğaz trafiğinin sebep olduğu risklere yönelik Karadeniz ile Marmara arasında bir kanal açılması yönünde fikir beyan etmiştir. Basın bu projeyi mega proje olarak nitelendirmiştir (Milliyet, 1994).

Şekil 2.6 1994 Yılından Bir Gazete Haberi

Ecevit'ten mega proje

Kaynak: Hürriyet (2011a)

Şekil 2.6'daki haber başlığı hem İstanbul'a ikinci boğaz başlığı hem de "mega proje" başlığı içermesi açısından önemlidir. Günümüzde iktidar kanadı Kanal İstanbul'u tanıtırken mega proje vurgusu yapmaktadır. Muhalefet kanadı ise 1994 tarihli bu haber başlığı üzerinden "Mega Proje"nin mucidinin Erdoğan hükümeti değil, Ecevit olduğunu söylemektedir. Dolayısıyla muhalefet, Kanal İstanbul ile ilgili tartışmalarda Ecevit örneği üzerinden iktidarın argümanlarını zayıflatmaya çalışmaktadır.

1999 yılında bu sefer, tarih boyunca birkaç kez planlanan fakat hayata geçirilemeyen Marmara-Sakarya Nehri-Karadeniz su yolu projesi bir kez daha gündeme gelmiştir. Sakarya Valiliği bu su yolu için bir grup bilim insanına fizibilite raporu hazırlatmış fakat 1999 Düzce Depremi sonrası çalışmalar rafa kaldırılmıştır (Hürriyet, 2011c).

2.2.2. AK Parti İktidarı ve 'Çılgın Proje' Kanal İstanbul

AK Parti iktidarı döneminde İstanbul Boğazı'na alternatif su yolu oluşturma düşüncesi ilk kez 2009 yılında, Ulaştırma Bakanı Binali Yıldırım tarafından ortaya atılmıştır. Yıldırım, Mayıs 2009'da İstanbul Boğazı'ndaki trafik yükünü azaltmak için tarih boyunca birkaç kez planlanan ama hayata geçirilemeyen Sakarya Nehri güzergahı ile ilgili açıklama yapmıştır. İstanbul Boğazı'nın dünyanın en zorlu geçiş noktalarından biri

olduğunu söyleyen Bakan Yıldırım, Boğaz'daki trafik yükünü azaltmak için böyle bir projenin gündemlerinde olduğunu açıklamıştır (Yeni Şafak, 2009). Fakat daha sonraları bu proje ile ilgili açıklama yapılmamıştır.

AK Parti döneminin son kanal projesi, Gazeteci Hıncal Uluç aracılığıyla kamuoyuyla paylaşılmıştır. Uluç, 23 Eylül 2010 tarihli Sabah Gazetesi'ndeki "Başbakan'dan bir 'Çılgın' proje ki..." başlıklı köşe yazısında, dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan'la yaptığı telefon görüşmesinden bahsetmiş ve proje hakkında herhangi bir detay vermeden, üstü kapalı bir biçimde çılgın bir projenin varlığından bahsetmiştir (Uluç, 2010). Bu köşe yazısı sonrası kamuoyu merakla projenin açıklanmasını beklemiştir.

Yetkililer tarafından ilk etapta paylaşılmayan sır gibi saklanan proje, 27 Nisan 2011 tarihinde dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından, Haliç Kongre Merkezi'nde düzenlenen bir basın toplantısıyla resmen ilan edilmiştir. Erdoğan, projeyi tanıtırken cümlelerine projenin enerji, ulaştırma, bayındırlık, tarım, eğitim, istihdam, şehircilik, aile, konut, kültür, turizm projesi olduğunu ve en önemlisi de bir çevre projesi olduğunu söyleyerek başlamıştır. Kanalın çok boyutlu bir proje olduğunu vurgulayan Erdoğan, devamında projenin maliyetini ve kesin konumunu gizli tuttuklarını, iki yıl sürecek etüt çalışmasıyla projenin nihai konumunu tespit edeceklerini söylemiştir. Erdoğan konuşmasına, projenin teknik detaylarını vererek devam etmiştir. Marmara Denizi ile Karadeniz arasında 45-50 kilometre uzunluğunda bir kanal yapılacağını, kanalın Panama, Süveyş ve Korint kanallarıyla kıyaslanamayacak kadar büyük olduğunu, kanalın su derinliğinin 25 metre, yüzey genişliğinin 145-150 metre olacağını, kanaldan dünyanın en büyük gemilerinin geçebileceğini söylemiştir. Kanal üzerine köprüler inşa edileceğini, çıkan hafriyatın havalimanı inşaatı, liman bölgesinin inşaatı ve madenlerin doldurulması için kullanılacağını söylemiştir. Erdoğan, projenin boğaz trafiğini azaltacağını ve tehlikeyi minimize edeceğini söyleyerek Boğaz'dan geçen tehlikeli yakıt miktarı hakkında bilgi vermiş ve bu maddelerin İstanbulluları, tarihi ve doğal varlıkları tehdit ettiğini söylemiş ve Boğaz'ı İstanbul'a yeniden kazandıracaklarını söyleyerek sözlerini sonlandırmıştır (Cefri Ohm, 2011).

2.2.3. Kanal İstanbul ve İlk Tepkiler

Projenin açıklanmasının hemen ardından siyaset çevrelerinden meslek odaları, sivil toplum kuruluşları ve bazı akademisyenlerden çeşitli yorumlar gelmiştir; O dönem muhalefet kanadında yer alan Milliyetçi Hareket Partisi'nin genel sekreteri Cihan Paçacı "milletimize fayda sağlayacak, iyi hesaplanmış her projeyi destekleriz" demiş ve projenin faydalı olacağı yönünde görüş bildirmiştir. CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu ise "Çılgın projeymiş... Bu memleketin çılgın adamlara değil düşünen adamlara ihtiyacı var. AKP'nin hazırladığı, hiçbir projede insan unsuru yok. Eğer insan unsuru olsaydı 2,5 yaşındaki çocuk açlıktan annesinin kucağında ölmezdi." diyerek projeye tepki göstermiştir. BDP eski Grup Başkanvekili Bengi Yıldız, Kanal İstanbul Projesi'nin Kürt sorununun çözümünü askıya alacak bir girişim olduğunu söylerken, Saadet Partisi Genel Başkan Yardımcısı Şevket Kazan ise "Sana bu politikaları kim tavsiye ediyor?" demiştir (En Son Haber, 2011).

Türkiye İnşaat Sanayicileri İşveren Sendikası (İNTES) Başkanı Şükrü Koçoğlu Çılgın Proje'nin maliyetinin 50 milyar doların çok üstünde olacağını ifade ederken, TMMOB Şehir Plancıları Odası Başkanı Necati Uyar ise projenin doğaya ve İstanbul'a etkilerinin tartışılması gerektiğini, yeni bir havaalanı ve kentin kurulacağını, bunun İstanbul'u yaşanmaz hale getireceğini ifade etmiştir (Dünya, 2011). İnanlar İnşaat Yönetim Kurulu Başkanı Serdar İnan, Kanal çevresindeki lüks konutların yabancılara satılması gerektiğini ve kanalın birkaç yüz milyar dolar para getireceğini vurgulamıştır. Aşçıoğlu İnşaat Yönetim Kurulu Başkanı Yaşar Aşçıoğlu da benzer bir açıklama yaparak, projenin kâr getireceğini öne sürmüştür (CNN Türk, 2011).

Kanal İstanbul ile ilgili tartışmalara akademisyenler de katılmıştır. Özellikle deprem uzmanları Prof. Dr. Naci Görür, Prof. Dr. Haluk Eyidoğan, Prof. Dr. Şükrü Ersoy ve Prof. Dr. Okan Tüysüz, Kanal İstanbul ve deprem ilişkisine temkinli yaklaşmışlardır. Prof. Dr. İlhan Talınlı, Prof. Dr. Cemal Saydam ve Çevre Mühendisleri Odası, Kanal İstanbul'un çevresel etkilerinin büyük olacağını ifade etmişlerdir (Milliyet, 2011). İstanbul Tarihçisi Haldun Hürel ve Serbest Mimarlar Derneği ise Boğaziçi ve Suriçi'nin tarihi önemini koruyacağını düşündükleri için Kanal İstanbul'dan yana bir tutum sergilemişlerdir (Milliyet, 2011; Patronlar Dünyası, 2011). Greenpeace ise projenin İstanbul'un su

kaynaklarına, denizine, tarım ve orman arazilerine olumsuz etkileri olacağını söylemiştir (Karaca, 2011).

2.2.4. Projenin Hazırlanması ve Temel Aktörlerin Dahil Olması

Projenin açıklanmasının ardından Kanal İstanbul ile ilgili temel ve teknik çalışmalar başlatılmıştır. 4 Temmuz 2011 tarihinde 27984 sayılı resmî gazetede yayınlanan 644 sayılı kanun hükmünde kararname ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığı kurulmuştur. Ağustos 2012'de ise bu bakanlık rezerv yapı alanları konusunda yetkili kılınmıştır. Nisan 2013'te Yüksek Planlama Kurulu, Kanal İstanbul Projesi'ni onaylamış ve projenin süreci resmen başlatılmıştır (İstanbul Planlama Ajansı ve İstanbul Kent Konseyi, 2020a).

Kanal İstanbul ile ilgili teknik çalışmalar devam ederken, Ocak 2014'te bir grup akademisyen ve çevre örgütü temsilcisinin katıldığı "Hukuki, Kentsel ve Ekolojik yönleriyle Kanal İstanbul" isimli panel düzenlenmiştir (Bilgi Üniversitesi, 2014). Haziran 2014'te ise Prof. Dr. Cemal Saydam, Emekli Büyükelçi Onur Öymen, Amiral Soner Polat, Amiral Cem Gürdeniz, Doç. Dr. Hüner Tuncer ve Karl Radek, Kanal İstanbul Projesi'nin çevre, hukuk, uluslararası hukuk, jeopolitik ve deprem konularının tartışıldığı Çılgın Proje Kanal İstanbul isimli bir kitap basılmıştır. Bu kitap, Kanal İstanbul Projesi'ne yönelik eleştirel bir perspektife sahiptir ve proje çevre, su, deniz yaşamı, Montrö, uluslararası ilişkiler ve maliyet konularından incelemeye tabi tutulmuştur. Bu akademik çalışmalar, akademik çevrelerin bilimsel verilerle politika belirleme sürecinde dahil olmalarının ilk adımlarıdır.

İktidar kanadı, 2013-2017 yılları arası sondaj, ön proje çalışmaları ve etüt çalışmaları gerçekleştirmiştir (T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, 2020o). 14 Temmuz 2017'de Kanal İstanbul'un maliyeti 16.5 milyar Dolar olarak açıklanmıştır (İstanbul Planlama Ajansı ve İstanbul Kent Konseyi, 2020a). Ayrıca bu dönemde Kanal İstanbul'un güzergâhının belirlenmesi için çalışmalar yapılmıştır. Olası güzergâhlar şekil 2.7'de gösterilmiştir.

Şekil 2.7. Kanal İstanbul İçin Belirlenen Alternatif Güzergahlar

Kaynak: (T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı. (2020p)

Tespit edilen her bir güzergâhın çevresel etkileri, su kaynaklarına, tarım arazilerine, ulaşım ağlarına, kültür ve tabiat varlıklarına etkileri ele alınmıştır. Ayrıca geçişlerin tanker geçişlerine uygun olup olmadığı araştırılmıştır:

1.Alternatif Güzergâh: Silivri-Çatalca-Karacaköy (Terkos Batı) Hattı: Bu güzergâh Marmara Denizi'nde Silivri'den başlamakta ve Terkos Gölü yakınlarındaki Ormanlı Köyü civarında sona ermektedir. Toplam uzunluğu 67 km olarak ölçülmüştür. Bu güzergâh hem Büyükçekmece Gölü'nü besleyen akarsuları hem de Terkos Barajı'na dökülen dereleri etkilediği için su kaynağı olarak kullanılan iki barajın da iptal edilmesine sebep olmaktadır (T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, 2020, s. 118).

2.Alternatif Güzergâh: Silivri-Çatalca-Durusu Hattı: Yine Silivri'den başlayan bu su yolu, Terkos Barajı'nın doğusundaki Durusu Köyü dolaylarında Karadeniz'e bağlanmaktadır. Tahmin edilen mesafesi 57 km olup Sazlıdere ve Terkos Baraj Gölü havzalarını etkilemektedir (T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, 2020, s. 118).

3.Alternatif Güzergâh: Büyükçekmece-Yassıören-Durusu Hattı: Bu su yolu Büyükçekmece Gölü'yle Marmara Denizi'ni ayıran noktadan başlamaktadır ve uzunluğu 49 km olarak ölçülmüştür. Aynı bölgede Mimar Sinan tarafından inşa edilen köprü bulunduğundan giriş kısmı batıya kaydırılmıştır. Bu alternatif güzergâh Büyükçekmece

Baraj Gölü'nün tamamen iptal edilmesine sebep olmaktadır. Yeniköy'ün batısından Karadeniz'e bağlanan 3. Alternatif su yolu, Büyükçekmece ve Sazlıdere barajlarının tamamını etkilerden Terkos Baraj Gölü'nüyse kısmen etkilemektedir (T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, 2020, s. 118-119).

4.Alternatif Güzergâh: Küçükçekmece-Sazlıdere-Durusu Güzergahı: Küçükçekmece Gölü'nü Marmara Denizi'nden ayıran toprak bölümden başlatılması planlanan su yolu, önce Küçükçekmece Gölü'nü, ardından Sazlıdere Barajı'nı etkilemektedir. Dursunköy'ün doğusundan Karadeniz'e ulaşmaktadır. Bu güzergâh düşük kamulaştırma gerektirmesi sebebiyle avantaja sahiptir. Bununla birlikte İstanbul'un 24-25 günlük su gereksinimini karşılayan Sazlıdere Barajı'nın kullanıma kapatılması gerekmektedir (T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, 2020, s. 119).

5.Alternatif Güzergâh: Küçükçekmece-Başakşehir-Ağaçlı Hattı: Söz konusu güzergâh Alibeyköy Barajı'nın kullanımını sona erdirmekle birlikle, bölgenin önemli bir kısmı taş ocaklarının faaliyet gösterdiği bir yerdir. Zemin yapısı serttir ve bu da kanal inşaatı için elverişli bir ortamın olmaması anlamına gelmektedir. Sözü edilen su yolu, Halkalı ve Başakşehir'deki toplu konut alanlarıyla birlikte Olimpiyat Stadı'nı da etkilemektedir. Küçükçekmece Gölü'nden başlayan bu kanal, Ağaçlı ve Çiftalan köylerinin arasından geçerek Karadeniz'e bağlanmaktadır (T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, 2020, s. 119).

Yukarıda sözü edilen beş ayrı alternatif güzergâh, 2011-2015 yılları arasında T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, Karayolları Genel Müdürlüğü ve çeşitli üniversitelerin yürüttüğü çalışmalarla ekonomiklik ve fiziki şartlar açısından değerlendirilmiştir. 2016-2018 yılları arasındaysa yapılan değerlendirmeler T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, Altyapı Yatırımları Genel Müdürlüğü'nce, 35 kurum tarafından sağlanan verilerle birlikte detaylı bir biçimde incelenmiştir. Her güzergahın coğrafi durumu, jeolojik yapısı, heyelan riskleri, yerüstü ve yer altı su kaynaklarının etkilenme dereceleri, yapılması icap eden yeni köprü, galeri ve sanat yapıları, kanalın toplam uzunluğu, kamulaştırma masrafı, etkilenecek nüfus ve ekolojik etkileri değerlendirme kapsamına alınmıştır (T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, 2020, s. 119-120).

Neticede Aralık 2017'de Kanal İstanbul'un güzergahı netleşmiştir. 4 numaralı güzergahın maliyet, coğrafya, fiziki şartlar, sosyo-ekonomik etkiler ve diğer etkileri kıyaslandığında,

diğer güzergahlara göre daha avantajlı olduğu görülmüştür ve bu güzergâh tercih edilmiştir. Kanalın Marmara Denizi girişinin Küçükçekmece Gölü olacağı, kanalın sırasıyla Avcılar, Arnavutköy ve Başakşehir sınırlarından geçeceği, toplam uzunluğunun 45 km olacağı açıklanmış ve Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın ÇED başvurusu kabul edilmiştir. 22 Aralık 2017'de ise proje halkın görüşüne sunulmuştur (İstanbul Planlama Ajansı ve İstanbul Kent Konseyi, 2020a). Ocak 2018'de Kanal İstanbul'un güzergahı kamuoyuyla paylaşılmıştır (Anadolu Ajansı, 2018).

Güzergâh tercihiyle birlikte proje, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı'na bağlı Altyapı Yatırımları Genel Müdürlüğü (AYGM) tarafından devralınmıştır. AYGM, yaptığı ek çalışmalarla proje kapsamını genişletmiş ve 2017'de projenin etüt işlerini 34.990 milyon Türk Lirası ihale karşılığında Yüksel Proje Uluslararası AŞ'ye vermiştir. Bu şirket ÇED raporu için deprem, tsunami, su, işletme, altyapı ve kamulaştırma işlerini araştırmıştır (T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, 2020).

Ekim 2018'de İBB, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı ve TOKİ arasında protokol imzalanmıştır. CHP ise "Kanal değil inşaat projesi" diyerek protokole karşı çıkmıştır (Sözcü, 2018). Aynı yıl WWF'in "Ya Kanal Ya İstanbul" başlıklı çalışmasında Kanal İstanbul Projesi ekolojik, sosyal ve ekonomik açılardan ele alınmıştır.

31 Mart 2019 yerel seçimleri Kanal İstanbul Projesi için kırılma noktası olmuştur. Seçim öncesinde İstanbul Büyükşehir Belediye Başkan adayı Ekrem İmamoğlu, seçim konuşmalarında Kanal İstanbul'a yer ayırmıştır (Hamsici & Yalçınalp, 2019).

18 ay süren çalışmalar sonrasında, 23 Aralık 2019'da ÇED raporu yayınlanmıştır. Ekleriyle birlikte 1600'den fazla sayfaya sahip ÇED raporu, toplam dokuz bölümden oluşmuştur. Raporun birinci bölümünde proje geçmişi ve amacı tanıtılmış, ikinci bölümde ise ulusal çevre mevzuatı, ÇED süreci, kapsamı ve aşamaları, proje standartları, uluslararası antlaşmalar, izinler ve mülkiyet konularının yer aldığı yasal çerçeveden bahsedilmiştir. Projenin üçüncü bölümünde projenin tanımı ve amacı kapsamlı bir biçimde ele alınmıştır; proje kapsamındaki kanal, liman, köprü, yat limanları ve bunların amaçları, projenin İstanbul Havalimanı, ulaşım hatları ve su tesisleri projeleriyle ilişkisi, proje için belirlenen alternatif güzergahlar ve asıl güzergahın neden seçildiği, projenin

işletme ve yatırım detayları, kanalın teknik ve fiziksel özellikleri, sızdırmazlık kaplaması, acil müdahale sistemi, kanaldan geçebilecek gemilerin özellikleri, imar planları, kanal akıntıları ve akıntıların etkileri, flora-fauna, orman ve mera alanlarına etkileri, hafriyat, geçiş köprüleri, köprülerin fiziksel özellikleri, inşaat teknikleri, yapay adaların özellikleri, dolgu malzemelerinin özellikleri, limanlar, dip taramasında ortaya çıkabilecek tehlikeli atıkların bertaraf yöntemleri, kıyı dolgu alanları, lojistik merkezleri, şantiye sahası, kamulaştırılacak alanlar, projenin fayda-maliyet analizi, projenin finansmanı ve projenin zamanlama tablosuna yer verilmiştir. Dördüncü bölümde proje etki alanı, imar, kıyı kanunlarına yönelik işlemler, askeri alanlar, DSİ ve İSKİ sorumluluğundaki alanlar, havaalanları, liman alanları, demiryolları, karayolları, boru hatları ve diğer tesis ve araziler ile ilgili bilgiler verilmiştir. Projenin beşinci bölümünde projenin hava kalitesi, gürültü, toprak kalitesi ve su kalitesine etkilerine yer verilmiş, baraj, göl, orman ve tabiat alanlarına etkileri incelenmiştir. Bunlar dışında projenin deprem, tsunami, akıntı, yeraltı ve yerüstü sularına etkisi, sızdırmazlık durumu, iklim, basınç, sıcaklık, yağış, görüş mesafesi analiz edilmiştir. Projenin canlı türleri üzerindeki etkileri, projenin tarım alanlarında ve hayvancılıkta sebep olacağı üretim kaybı ve projenin sosyo-ekonomik etkilerine yer verilmiştir. Altıncı bölümde proje inşaat ve işletme aşamasına alınacak önlemlerden bahsedilmiştir. Hafriyat, dolgu, atık cinsleri, atık bertarafı, trafik, İstanbul'un Avrupa yakasına etkileri, isale hatlarına etkileri, drenaj, su kaybı, sızma ve diğer risklere karşı alınacak önlemler, projenin çevredeki okul, hastane ve mezarlıklara etkileri, çevreye, flora-faunaya etkileri, hayvancılığa etkileri, kanal trafiğinin güvenlik tedbirleri, afetlere karşı alınacak tedbirler, sosyal etki değerlendirme sonuçlarının değerlendirilmesi ve peyzaj çalışmaları konularından bahsedilmiştir. Çalışmanın yedinci bölümü halkın katılımı toplantısına ayrılmış, toplantıya ilişkin bilgiler, halkın görüşleri, soru ve cevaplar yer almıştır. Çalışmanın sekizinci bölümü projenin sosyo-ekonomik etkilerinin değerlendirildiği bölümdür. Halkla ilişkiler, istihdam, ulaşım, peyzaj, kirlilik önleme, atık yönetimi, acil müdahale ve izleme planları bu başlık altında tanıtılmıştır. Raporun dokuzuncu bölümü ise sonuç kısmının yer aldığı bölümdür.

ÇED raporunun açıklanması sonrası Kanal İstanbul, siyasiler tarafından ulusal basında, meclis konuşmalarında ve seçim meydanlarında tartışma konusu edilmiş, basın ise projeyi gündemde tutmuştur. Kanal İstanbul Projesi ile ilgili muhalif kesimin organize bir biçimde bir araya geldiği en kapsamlı çalışma ise 10 Ocak 2020 tarihli Kanal İstanbul

Çalıştayı'dır. İstanbul Büyükşehir Belediyesi öncülüğünde, İstanbul Kongre Merkezi'nde düzenlenen çalıştaya 253 eğitim kurumu (öğrenci ve akademisyenler), 745 kamu kurumu, 95 siyasi parti, 18 konsolosluk, 48 konuşmacı, 123 basın mensubu, 120 özel sektör, 80 meslek odası, 982 bireysel katılımcı, 148 sivil toplum kuruluşu katılmıştır. Çalıştayda Kanal İstanbul Projesi maliyet, planlama, şehircilik, tarih, çevre, iklim, afet gibi boyutlarıyla ele alınmıştır (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2020, s. 14-16). Çalıştaydaki değerlendirmeler, eleştiriler ve görüşler www.kanal.istanbul isimli web sitesinde bir araya getirilmiştir. Buradaki görüşlerin önemli kısmı, Kanal İstanbul ile ilgili politika belirleme sürecine dahil olan muhalif aktörlerin argümanlarını kapsamaktadır. İktidar ise bu web sitesinin kurulduğu aynı tarihlerde www.kanalistanbul.gov.tr web sitesini kurarak Kanal İstanbul Projesi'ne yönelik kendi argümanlarını gerekçeleriyle biçimde kamuoyuyla paylaşmıştır.

ÇED raporunun açıklanmasının ardından Kanal İstanbul'a itirazı olan vatandaşlar, itiraz süresi içinde yüz binden fazla dilekçe sunmuş veya CİMER üzerinden şikayetlerini dile getirmiştir (Sözcü, 2020). 17 Ocak 2020'de ise Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ÇED olumlu kararını açıklamıştır (Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, 2020).

ÇED Olumlu raporunun verilmesinin ardından 17 disiplinden 29 akademisyenin bir araya geldiği, editörlüğünü Orhon, Sözen ve Görür'ün yaptığı *Kanal İstanbul: Çok disiplinli Bilimsel Değerlendirme* isimli kitap yayınlanmıştır. İBB tarafından basılan bu kitapta, Kanal İstanbul Projesi'nin çevreye olumsuz etkileri incelenmiş ve ÇED raporunun bilimselliği sorgulanmıştır. Yine aynı yıl İBB, İstanbul'un çeşitli yerlerine "*Ya Kanal Ya İstanbul*" ve "*Kanal İstanbul'a Kimin İhtiyacı Var?*" afişleri asmış, fakat T.C. İçişleri Bakanlığı, Anayasa'nın 104, 123 ve 127. Maddeleri kapsamında afişler sebebiyle İBB Başkanı Ekrem İmamoğlu hakkında inceleme başlatmıştır (Bianet, 2020).

2020-2023 yılları arasında Kanal İstanbul Projesi'yle ilgili olan nazım imar planları, uygulama imar planları ve ÇDP'de bir dizi değişiklik yapılmıştır. İBB, ÇŞB'nin yaptığı değişikliklere itiraz etmiş fakat ÇŞB, İBB'nin itirazını zımnen reddetmiştir. 29 Aralık 2023'te İstanbul 11. İdare Mahkemesi, İBB'nin itirazını haklı bularak Kanal İstanbul Yenişehir Rezerv Yapı alanı imar planı iptal edilmiştir (Euronews Türkçe, 2024).

Bu arada Kanal İstanbul'a yönelik itirazlar devam etmiştir. Proje, muhalif aktörler tarafından yürütmenin durdurulması istemiyle mahkemeye taşınmıştır. Mahkeme süreci devam ederken 26 Haziran 2021'de Kanal İstanbul Sazlıdere Köprüsü'nün temeli, Cumhurbaşkanı Erdoğan, Ulaştırma ve Altyapı Bakanı Adil Karaismailoğlu tarafından atılmıştır (Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, 2021). Bununla birlikte İstanbul 5. İdare Mahkemesi, rezerv yapı kararını hukuka aykırı bularak Kanal İstanbul Projesi'nin iptaline karar vermiştir (2024/2571; TRT Haber, 2024).

2021 yılında TBMM Başkanı Mustafa Şentop, Cumhurbaşkanı'nın yetkilerinin konuşulduğu bir TV programında, Cumhurbaşkanı Montrö'yü feshedebilir mi? Sorusuna, "yapabilir" cevabını vermiş, bu açıklama sonrası 103 emekli amiral ve 1 general, Montrö Bildirisi olarak adlandırılan bir bildiri yayınlamıştır. Bildiride Montrö'nün, Lozan'ı tamamlayan bir diplomasi zaferi olduğu, sözleşmenin tartışılmaya açılmasına yönelik herhangi bir girişimden uzak durulması gerektiği yazılmıştır. İktidar kanadı, 910 dernek, 408 vakıf, 27 üniversite, 114 oda, 550 sendika ve 46 federasyon bildiriye tepki gösterirken muhalif partilerin önemli kısmı emekli amirallere hak vermiştir (Hürriyet, 2021; Tombak, 2021). Bildiriye imza atan emekli generaller ile ilgili olarak yargı harekete geçmiş ve bazıları gözaltına alınmıştır.

31 Mart 2024 yerel seçimleri öncesinde İBB adayı Murat Kurum deprem, ulaşım, sosyal adalet, güven ve sokak canlıları gibi daha önemli meseleler dururken Kanal İstanbul'u gündemlerine almayacağını söylemiştir (NTV, 2024). İBB seçimlerini tekrar Ekrem İmamoğlu'nun kazanmasına ve mahkemenin Kanal İstanbul muhalifleri lehine karar vermesine rağmen 2025 yılı itibariyle tartışmalar devam etmektedir. Son olarak Nisan 2025'te TOKİ, Sazlıdere Barajı havzası içinde toplu konut inşaatına başlamış, İBB ise tebligat göndererek inşaat faaliyetlerinin durdurulmasını talep etmiştir. Fakat bu tez çalışmasında, kapsam gereği 31 Mart 2024 tarihinden sonraki tartışmalara yer verilmemiştir.

Kanal İstanbul Projesi, açıklandığı günden itibaren uzun bir dönemi kapsamış ve bu süreç içinde projeyle ilgili birçok tartışma ve gelişme olmuştur. Kanal İstanbul Projesi ile ilgili argümantasyon sürecinde yaşanan (27 Nisan 2011 – 31 Mart 2024 arası) belli başlı gelişmeler, daha açıklayıcı olması açısından Tablo 2.1'de kronolojik olarak özetlenmiştir:

Tablo 2.1 Kanal İstanbul ile İlgili Belli Başlı Gelişmeler

27 Nisan 2011	Dönemin Başbakanı Erdoğan, Kanal İstanbul'u ilan etti.
13 Ağustos 2012	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı rezerv alan konusunda yetkili kılındı.
2013	Rezerv yapı alanı sınırları belirlendi.
12 Nisan 2013	Yüksek Planlama Kurulu Kanal İstanbul Projesi'ni onayladı. Böylece proje süreci resmen başladı.
Ocak 2014	Akademisyenler "Hukuki, Kentsel ve Ekolojik yönleriyle Kanal İstanbul" isimli panel düzenledi.
30 Nisan 2014	Rezerv yapı alanı sınırları revize edildi.
Haziran 2014	Kanal İstanbul'un çevre, hukuk, uluslararası hukuk, jeopolitik ve deprem yönünden inceleyen "Çılgın Proje Kanal İstanbul" isimli kitap basıldı.
2013-2017	Kanal ile ilgili sondaj ve etüt çalışmaları yapıldı.
23 Mart 2016	İmar Kanunu'na su yolu ifadesi eklendi.
2016	Proje alanındaki tarım arazileri, tarım dışı kullanıma açıldı.
14 Temmuz 2017	Ulaştırma Bakanlığı, Kanal İstanbul'un maliyetini 16.5 Milyar dolar olarak açıkladı. Proje etüdü tamamlandı.
Aralık 2017	Kanal için belirlenen 5 güzergâhtan en uygun olanı seçildi ve kanalın güzergahı netleşti. ÇED başvurusu yapıldı.
11 Aralık 2017	ÇED başvurusu iptal edildi ve ÇED geri çekildi.
Ekim 2018	Kanal inşaatı için İBB, ÇŞB, UAB ve TOKİ arasında protokol imzalandı.
20 Şubat 2018	ÇED başvuru dosyası bakanlığa sunuldu.
27 Şubat 2018	Bakanlık, ÇED'i uygun olarak ÇED sürecini yeniden başlattı.
2018	WWF'in "Ya Kanal Ya İstanbul" raporu yayınlandı.
2018	Projenin maliyeti UAB tarafından 20 Milyar Dolar olarak açıklandı.
1 Ağustos 2018	ÇŞB, İBB, UAB, TOKİ ve diğer kurumlar ortak protokol imzaladı.
16 Ocak 2019	Rezerv alan revize edildi.
31 Mart 2019	İBB seçimlerini CHP adayı Ekrem İmamoğlu kazandı.
23 Aralık 2019	ÇED raporu yayınlandı.
26 Aralık 2019	Çevre ve Şehircilik Bakanı Murat Kurum, proje maliyetini 75 Milyar TL (12,7 Milyar dolar) olarak açıkladı.
Aralık 2019	1/100.000 ölçekli ÇDP değişikliği onaylandı.
10 Ocak 2020	İBB bünyesinde Kanal İstanbul Çalıştayı düzenlendi.
13 Ocak 2020	Ulaştırma Bakanı Turhan, proje maliyetini 87,5 Milyar TL (15 Milyar dolar) olarak açıkladı.
17 Ocak 2020	ÇŞB, ÇED olumlu kararını açıkladı
2020	ÇED raporunu inceleyen akademisyenler Kanal İstanbul: Çok disiplinli Bilimsel Değerlendirme isimli eseri yayınladı.
Ocak 2020	İBB Şehir Planlama Müdürlüğü, Aralık 2019'da ÇDP değişikliği onayına karşı iptal istemiyle dava açtı.
25 Mart 2020	Proje alanındaki tarihi nitelikteki iki köprü için ilk ihale yapıldı.
16 Nisan 2020	TMOBB ve bağlı odalar Kanal İstanbul Projesi ihalesine karşı dava açtı.

Haziran-Temmuz 2020	1/100.000 Ölçekli ÇDP tekrar revize edildi ve imar planları askıya çıkarıldı.
Ağustos 2020	İçişleri Bakanlığı, İBB Başkanı İmamoğlu hakkında, Kanal İstanbul karşıtı afişler sebebiyle inceleme başlattı.
2020-2023	Kanal İstanbul Projesi ile ilgili planlarda (nazım ve revizyon uygulama planları) bir dizi düzenleme ve değişiklik yapıldı.
4 Nisan 2021	104 emekli amiral ve general tarafından Montrö Bildirisi yayınlandı. Bildiriye imza atanlar hakkında yasal işlem başlatıldı.
Haziran 2021	Ulaştırma Bakanı Karaismailoğlu, proje maliyetini 123,5 Milyar TL (15 Milyar dolar) olarak açıkladı.
26 Haziran 2021	Cumhurbaşkanı Erdoğan tarafından Kanal İstanbul Sazlıdere Köprüsü'nün temeli atıldı.
2023	İBB, ÇŞB'nin Kanal İstanbul Projesi'nde imar planları ile ilgili yaptığı değişikliklere itiraz ederek İstanbul 11. İdare Mahkemesi'ne başvurdu.
29 Aralık 2023	İstanbul 11. İdare Mahkemesi, İBB'nin Emlak Konut Dursunköy projesinin bulunduğu 2. Etap ile ilgili itirazlarını haklı bularak Kanal İstanbul imar planını iptal etti.
Şubat 2024	İstanbul 11. İdare Mahkemesi, İBB'nin projenin 1. Etabına yönelik itirazını kabul etti ve imar planını iptal etti.
31 Mart 2024	İBB seçimlerini tekrar Kanal İstanbul'a karşı çıkan Ekrem İmamoğlu kazandı.

Kaynak: (İstanbul Planlama Ajansı ve İstanbul Kent Konseyi, 2020a)

Çalışmanın bu bölümünde Kanal İstanbul Projesi'nin 1990lı yıllardan itibaren tarihsel arka planı ortaya konmuştur. Projenin hazırlanma sürecinin de teknik, planlama, hukuk ve katılım gibi yönlerden tartışma konusu yapıldığı belirlenmiştir. Bu bölüm, projenin tarihsel arka planını anlamada ve Kanal İstanbul projesi ile ilgili argümantasyon sürecinin daha kapsamlı biçimde analiz edilmesinde yardımcı olmuştur. İktidarın neyi sorun olarak gördüğü, projenin bu sorunlara nasıl çözüm üreteceği ve aktörler arası ilişkilerin kronolojik olarak nasıl geliştiği, analiz için zemin oluşturmuştur.

2.3. Veri Toplama ve Analiz Yöntemi

Çalışmanın verileri için iktidar, muhalefet ve haber siteleri gibi tarafsız kaynaklara başvurulmuştur. İktidarın sunduğu veriler için T.C. İletişim Başkanlığı bünyesindeki kanalistanbul.gov.tr web sitesi ana kaynak olarak kullanılmıştır. Söz konusu web sitesi, Kanal İstanbul Projesi'nin temel belgesi olan ÇED Raporu'nu ve yetkililerce sunulan diğer bilgilerin yer aldığı bir kaynaktır. Web sitesi bünyesinde projenin amacı, lokasyonu, dünyadan kanal örnekleri, geçmişte yaşanan kazalar, Montrö Sözleşmesi, projenin

çalışma takvimi ve teknik çalışmalar yer almıştır. Ayrıca muhalif politika aktörlerinin itirazlarına cevaplara (çürütücüler) da yer verilmiştir. Bunlar dışında videolar ve infografik çalışmalarla proje hakkında görsel destek sağlanmıştır.

Kanal İstanbul projesine muhalif aktörlerin argümanları için de bir web sitesine başvurulmuştur. İBB bünyesindeki www.kanal.istanbul isimli web sitesi, muhaliflerin perspektifinden Kanal İstanbul ile ilgili çeşitli teknik bilgileri bünyesinde barındırmaktadır. Projenin tarihsel süreci, denizcilik, deprem, çevre, planlama, trafik, kültürel ve doğal varlıklara yönelik etkileri irdelenmiştir. Ayrıca Kanal İstanbul ile ilgili yapılan akademik çalışmalara, yayınlara, teknik raporlara, analizlere ve değerlendirmelere yine bu web sitesi üzerinden erişilmiştir.

Bu iki temel kaynak sağlayıcı dışında Kanal İstanbul Politika belirleme sürecine dahil olan aktörlerin (siyasi partiler ve parti temsilcileri, dernekler, vakıflar vb.) resmî web sitelerine, parti programlarına, basın açıklamalarına ve sosyal medya hesaplarına erişilmiştir. Ayrıca ulusal basında ve haber sitelerinde yer alan Kanal İstanbul'a ilişkin açıklamalar da çalışmanın diğer bir veri kaynağını oluşturmuştur.

Çalışma zaman ve mekân açısından çeşitli sınırlılıklara sahiptir. Kanal İstanbul Argümantasyon Analizi yapılabilmesi için 2011-2024 yılları arası esas alınmıştır. Kanal İstanbul Projesi ilk kez 27 Nisan 2011'de ilan edilmiştir. Dolayısıyla iktidar ve muhalif aktörler arasındaki argümantasyon da bu tarihte başlamıştır. Tartışmalar günümüzde yoğun biçimde devam etmektedir fakat zaman sınırı 31 Mart 2024 tarihinde sonlandırılmıştır. Bu tarih, yerel seçimler öncesinde Kanal İstanbul tartışmalarının tekrar yükselişe geçmesi sebebiyle önemli görülmüştür. Mekân sınırı ise İstanbul ve çevresi olarak sınırlandırılmıştır çünkü Kanal İstanbul'un etki alanı İstanbul ili, Marmara denizi ve Karadeniz çevresiyle ilgilidir.

Analiz için Kanal İstanbul Projesi ile ilgili olan iktidar kanadı ve muhalif aktörlerin görüşleri metinsel olarak toplanmıştır. Metinlerin genel olarak içerik ve hazırlık süreci olarak ikiye ayrıldığı belirlenmiştir. İçerikler daha çok kanal kazımı ve kanalla ilgili kullanımlar ile kanal etrafına yapılacak yeni şehir ile ilgilidir. Kanalın ve yeni şehir inşaatının amacı, gerekliliği ve bunların çevreye (denizler, flora-fauna, orman, hafriyat, su kaynakları, tarım, iklim, balıkçılık), tarihi ve kültürel varlıklara, güvenliğe,

ekonomiye, istihdama, nüfusa, sosyo-ekonomiye ve afet yönetimine etkilerine ilişkindir. Hazırlık süreci ise projenin hazırlanma aşamasındaki bilimsellik (raporlar, analizler, etüt çalışmaları, ÇED vb.), şehircilik ilkeleri (planlama, ulaşım, plan değişiklikleri, trafik), hukuk (yasal prosedürlere, kanunlara uygunluk) ve katılım (projenin demokrasinin gereklerini yerine getirmesi) ile ilgilidir.

Analizin bağlamı oluşturulduktan sonra analiz için Dunn'ın (2018, s.353-354) önerdiği prosedür bazı ilavelerle takip edilmiştir.

1- Aktör Analizi: Bu adımda Kanal İstanbul Projesi'yle ilgili aktörler analiz edilmiştir. Analiz için Dunn'ın (2018, s. 110-111) önerdiği adımlar uygulanmıştır; (1) politika aktörlerinin belirlenmesi (2) aktörlerin politika metinlerinin belirlenmesi (3) aktörlerin rollerinin belirlenmesi. Bu adımlara ek olarak, analizde aktörlerin sorunu nasıl tanımladığı belirtilerek analiz zenginleştirilmiştir. Ayrıca aktörlerin rollerinin tespitinde Hambrick'in (1976) yaklaşımından faydalanılmıştır ve aktörlerin hangi sosyal role sahip olduğu (savunucu, eleştirmen, analizci, mimar) belirlenerek politika belirleme sürecindeki konumları ve rolleri ortaya çıkarılmıştır.

2- İddiaların Analizi: Bu adımda, iktidar kanadına ait olan iddialar belirlenmiştir. İddia, argümanın bitiş noktası ya da çıktısı olduğu için iddia, argümanın diğer unsurlarından daha önce belirlenmelidir. Ayrıca her iddianın dört iddia tipinden (belirtici, tanımlayıcı, değerlendirici, savunucu) hangisine ait olduğu tespit edilmiştir.

3- Niteleyicilerin Analizi: Bu aşamada iktidar sahibi aktörlerin, iddialarını güçlendirmek için başvurduğu "kesinlikle", "mutlaka", "belki", "bir ihtimal" gibi ifadeler aranmıştır.

4- Bilgi/Zemin Analizi: Bu adımda, iktidar sahiplerinin argümanını ne gibi bilgilere dayandırdığı (istatistikler, raporlar, analizler vb.) tespit edilmiştir.

5- Gerekçelerin Analizi: Bu adımda, iddia ile bilgi unsurları arasında mantıksal ilişkiyi kuran gerekçe unsurunu bulmak için "bu bilgi (veri, zemin) neden iddiayı destekliyor?" sorusu sorulmuştur.

6- Desteklerin Analizi: Bu adımda destek unsurunu bulmak için "bu gerekçe gerçekten güvenilir mi?" sorusu sorulmuştur.

7- Varsa Örtülü Gerekçe ve Destek Unsurlarının Belirlenmesi: Bu adımda açıkça belirtilmeyen gerekçe ve destek unsurları aranmıştır.

8- İtirazların Analizi: Prosedürün bu adımında muhalif aktörlerin, iktidarın argümanlarına yönelttiği itirazlar analiz edilmiş ve itirazların hangi unsura yapıldığı gösterilmiştir.

9- Çürütücülerin Analizi: Bu adımda, iktidarın, muhalefetin itirazlarına verdiği cevaplar analiz edilmiş ve bunların hangi itirazlara bağlandığı gösterilmiştir.

10- İtiraz ve Çürütücülerin Niteleyicilere Etkisinin Belirlenmesi: Bu aşamada itiraz ve çürütücü unsurların niteleyici unsura etkileri incelenmiştir.

11- Niteleyicinin Zayıfladığının, Aynı Kaldığının ya da Güçlendiğinin Tespiti: Bu aşamada niteleyici unsurların değişip değişmediği incelenmiştir.

12- Aktörler Arasındaki Tartışmalar Arttıkça Argümantasyonun Dallanması ve Uzaması: Bu adım, argümantasyon şemasının çizildiği adımdır. Argüman görselleştirilerek daha anlaşılır hale getirilmiştir.

Dunn'ın analiz prosedürünü takip etmek, politika argümantasyonuna açıklık sağlamada ve unsurların tespitinde avantaj sağlamıştır. Bununla birlikte analiz sırasında Toulmin-Dunn Modeli'nin uygulanmasında bazı zorluklarla karşılaşılmıştır. Bu zorluklar iki kategoriye ayrılabilir. Birinci kategori, modelin uygulanmasıyla ilgilidir. İkinci kategori ise politikanın doğasıyla ilgilidir. Birinci kategorideki sorunlar şunlardır:

1- Toulmin-Dunn Modeli, politika aktörlerine yönelik bir analiz gerçekleştirmemekte, onların pozisyonlarını belirlemede yetersiz kalmaktadır. Bu sorunu aşabilmek için Hambrick'ten destek alınmıştır. Hambrick, politika aktörlerinin savunucu, eleştirmen, mimar ve analizci rollerinden birine sahip olduğunu söylemiştir. Bu tez çalışmasında, politika aktörlerine yönelik analiz için Hambrick'in rol tanımlamaları da analize dahil edilmiştir.

2- Model, birden çok konuyu içeren, kompleks politikaların analizi için yetersiz kalmaktadır. Model, görece daha basit politikaların analizi için kullanışlıdır çünkü kapsamı dar politika argümantasyonlarında aktör sayısı az, zaman sınırlı ve

argümantasyon derli topludur. Fakat Kanal İstanbul gibi karmaşık politikalarda argümantasyonda onlarca aktör yer almakta, onlarca farklı görüş ortaya çıkmakta, Kanal İstanbul konusu farklı perspektiflerden (bilim, sosyoloji, ekonomi, hukuk vb.) ele alınmaktadır. Ayrıca uzun bir dönemi kapsadığı için politika argümantasyonu yıllar içinde saçaklanmakta ve uzamaktadır. Bu dezavantajlar, politika argümantasyon analiz sürecinin uzun bir döneme yayılmasına sebep olmaktadır.

3-Unsurların tespiti sorunu söz konusudur. Politika argümanları iç içe geçen, karmaşık yapılara sahiptir. Bir argüman içinde yer alan bir ifadenin itiraz mı, bilgi mi, yoksa başlı başına bir iddia mı olduğunu tespit etmek güç olmuştur. Bunu aşabilmek için politika argümantasyonunun tamamına kuş bakışı ancak derin bir inceleme gerekmiş argümanın içinde yer aldığı bağlamın değerlendirilmesi gerekmiştir.

4-Model, politika aktörlerini statik olarak görmektedir. Fakat politika argümantasyonu statik değil, dinamik bir süreçtir. Kanal İstanbul argümantasyonda politika aktörlerinin pozisyon değiştirdiği görülmüştür. Ayrıca bulunduğu grubun genel görüşüne aksi hareket eden aktörler de söz konusudur. Analiz esnasında pozisyon değiştiren aktörleri göstermek mümkün olmamıştır. Çünkü modelin statik yapısı, pozisyon değiştiren aktörlere yönelik nasıl hareket edileceğine dair bir rehberlik sunmamıştır. Bu sebeple, politika argümantasyon analizinde, politika aktörlerinin son pozisyonu olan 31 Mart 2024 tarihli pozisyonları gösterilebilmiştir.

Politikanın doğasından kaynaklanan sorunlar ise şunlardır:

1- Dunn'ın (2018, s. 10) vurguladığı üzere hukuki veya gündelik dildeki argümanlar geçmiş ve bugün odaklıdır (restrospektif). Fakat politika argümanları doğası gereği gelecek odaklıdır (prospektif). Geleceğe yönelik bir eylemin kanıtı olamaz. Dolayısıyla Kanal İstanbul ile ilgili argümanlar ya varsayımlardan ya da geçmişteki verilere dayanarak gelecek tahmininden ibarettir. Bu bağlamda iktidarın argümanları kanıt olarak değil, taahhüt olarak değerlendirilmiştir. Dolayısıyla argümantasyon analizinde kanıtların geleceği garanti etmediği, sadece iktidarın öngörüsüne dayalı olduğu kabul edilmiştir.

2-Dunn'ın (2018, s. 19) belirttiği bir diğer sorun, argümantasyondaki kesinlik ve yumuşaklığı belirleyen niteleyicilerle ilgilidir. Dunn'a göre politika argümanları formel

mantık gibi değildir ve belirsizlik içerir. Dolayısıyla bir politika argümanı öne sürülürken "muhtemelen", "belki" gibi kesin olmayan ifadeler kullanılması olasıdır. Çünkü gelecek kesin değildir. Fakat pratikte politika aktörlerinin (özellikle iktidarın) kesin bir dil kullandığı görülmüştür. Bu durum politikanın doğası ile ilgilidir. Siyasetçiler, seçmen kitlesini ikna edebilmek ve siyasi destek alabilmek için kesin bir dil kullanmaktadır. Dolayısıyla politika argümantasyonlarının analizinde kesinlik içeren ifadeler daha çok ikna stratejisinin bir parçası olarak görülmüştür.

3-Politikanın doğasından kaynaklı bir sorun, politika argümantasyonlarının tam yapılandırılmamış (*ill-structured*) ve karmaşık olmasıdır (Dunn, 2018, s. 76). Politika aktörleri kimi düşüncelerini açıkça ifade etmemeyi tercih etmiştir. Örnek vermek gerekirse, "Türkiye'nin kalkınması inşaat sektörünün canlanması ile mümkündür" düşüncesine sahip bir politika aktörü, aslında bu düşüncesini doğrudan dile getirememektedir. Fakat Kanal İstanbul Projesi üzerinden fikrini örtük biçimde ifade etmektedir. Bu tip örtük ifadeler, araştırmacı tarafından metnin bağlamı ile görünür kılınmaya çalışılmıştır.

Politika argümantasyon analizi için Dunn'ın önerdiği prosedür takip edilerek önce aktörler, ardından argümanlar tespit edilmiştir. Çalışmada iki farklı temel argümanı savunan aktörlerin kendi içlerinde de söylemsel çeşitlilik gösterdiği tespit edilmiştir. Bu çeşitliliğin derinlemesine analizi için, öncelikle karşıt argümanlar etrafında birleşen söylemler gruplanmış ve Hambrick'in (1974) önerdiği biçimde politika aktörleri kategorize edilmiştir. Bir sonraki aşamada farklı görüşlere sahip gruplar arasındaki yapısal farklılıklar, kapsamlı argümantasyon şemalarıyla desteklenen Toulmin-Dunn Modeli aracılığıyla çözümlenmiştir. Söz konusu inceleme, bağlamın ve mantıksal kurgunun bütünlüğünü korumak adına bizzat araştırmacı tarafından analog (manuel) yöntemle gerçekleştirilmiş; ancak oluşturulan argüman haritalarının dijital ortamda görselleştirilmesi sürecinde draw.io diyagram yazılımı kullanılmıştır.

Çalışmanın metodolojik sınırları ve analitik çerçevesi belirlenirken, araştırmacının konuya ilişkin benimsediği epistemolojik duruşun da belirtilmesi gerekmektedir. Kanal İstanbul gibi yoğun kutuplaşma olan bir politika sorununda, araştırmacının kendini konuya dışarıdan bakan, pozitivist-objektivist bir yerde konumlandırması mümkün

görülmemektedir. Bu bağlamda, araştırmacı inşacı (konstrüktivist) bir perspektif benimsemiştir.

Analiz için tercih edilen Toulmin-Dunn Modeli, formel mantığın katı yapısına göre doğru-yanlış, ayrımı yapan ve genel-geçer ilkelere sadık bir model değil, aksine kamu politikalarının doğası gereği dayandığı enformel mantık ve pratik akıl yürütme süreçlerini analiz eden bir modeldir. Politika argümanları, geleceğe yönelik olduğu için kanıtlanamaz. Fakat kanıt yerine gerekçelere, meşrulaştırma çabasına ve ikna etmeye odaklanmaktadır. Dolayısıyla bu çalışmada Toulmin-Dunn Modeli, politika aktörlerinin iddialarını hangi gerekçelerle temellendirdiğini ve bu temellendirmenin muhatapları ikna etme stratejilerini anlamak için kullanılmıştır.

Son olarak, araştırmacı her ne kadar inşacı perspektife sahip olsa da bu, araştırmacının analiz boyunca keyfi davranacağı anlamına gelmemelidir. Bu noktada araştırmacı özdüşünümsellik (*self-reflexivity*) ilkesine sadık kalmıştır. Öz düşünümsellik, bilginin, onu üreten araştırmacıdan bağımsız ve objektif olmadığı görüşünden yola çıkarak, araştırmacının kendisine ait değerlerin, anlam inşalarının, önyargıların ve inançlarından bağımsız olmadığının kabulü, bir başka deyişle merceğin kendisine çevrilmesidir (Berger, 2013, s. 2). Bu tanım bağlamında araştırmacı, analizde kendi önyargılarını, siyasi eğilimini ve değerlerini sürekli incelemeye tabi tutmuş ve bunların analizi etkilemesini engellemeye çalışmış ve iktidar ve muhalefetin anlam dünyalarına eşit mesafede durmaya gayret etmiştir. Nihayetinde, yapılan öznel yorumcu bir analiz olduğu için başka araştırmacılar aynı modeli kullansalar bile farklı yorumlar geliştirebilir.

2.4. Kanal İstanbul Politika Argümantasyon Analizi

Kanal İstanbul Projesi'ne ilişkin politika argümantasyon analizi, Dunn (2018) tarafından belirtilen ve on iki adımdan oluşan Politika Argümantasyon Analizi Modeli'nde kalınarak Hambrick'in (1974) önerdiği aktörlerin rollerinin analizi de eklenerek gerçekleştirilmiştir. Konuyla ilgili politika aktörlerinin söylemleri incelenmiş argümanlar yapısal olarak iddia, niteleyici, bilgi, gerekçe, destek, itiraz ve çürütücü unsurlarına ayrılmış ve unsurlar arasındaki mantıksal ilişki ortaya konmaya çalışılmıştır.

2.4.1. Aktör Analizi

Dunn'a (2018, s. 110) göre politika aktörleri (paydaşlar) bir sorundan etkilenen veya sorunu etkileyen kişi veya gruplardır. Bu aktörler, bir politika sorunu etrafında toplanır ve bazen sayıları çok fazla olabilir. Her bir aktör, söz konusu politika hakkında kendine özgü bir pozisyona sahiptir. Analizin ilk adımında aktörlerin tespiti için ulusal basın ve internet taraması yapılmıştır. Kanal İstanbul'a ilişkin araştırmada politika sürecine katıldığı görülen aktörler aşağıda listelenmiştir.

Kanal İstanbul Projesi'ni destekleyen aktörler ve rolleri:

- Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti)
- Hükümete/başkanlık sistemine bağlı bakanlıklar ve başkanlıklar
- Milliyetçi Hareket Partisi (MHP)
- Demokratik Sol Parti (DSP)
- Anavatan Partisi (ANAP)
- İnşaat Sektörü (İnanlar İnşaat, Aşçıoğlu İnşaat, Sinpaş, Ağaoğlu, ASKON, Özyurtlar firmaları)
- Projeyi destekleyen halk (kamuoyu)

Kanal İstanbul Projesi'ne karşı olan aktörler ve rolleri:

- Büyük Birlik Partisi (BBP)
- Cumhuriyet Halk Partisi (CHP)
- Demokrasi ve Atılım Partisi (DEVA)
- Demokrat Parti (DP)
- Gelecek Partisi (GELECEK)
- İYİ Parti (İYİ PARTİ)
- Saadet Partisi (SAADET)
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve bağlı kurumlar (İBB)
- Türkiye Denizcilik Federasyonu (TÜRDEF)
- TMMOB Gemi Mühendisleri Odası
- Bilim Akademisi
- TMMOB Çevre Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi

- TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası Ankara Şubesi
- TMMOB Maden Mühendisleri Odası
- Doğa Derneği
- Dünya Doğayı Koruma Vakfı (WWF)
- Anka Enstitüsü
- Zafer Partisi (ZP)
- Yeniden Refah Partisi (Yeniden Refah-YRP)
- Türkiye İşçi Partisi (TİP)
- Halkların Eşitlik ve Demokrasi Partisi (DEM ve selefi partiler)
- Emek Partisi (EMEP)
- Millet Partisi (MP)
- Türkiye Komünist Partisi (TKP)
- Sol Parti (SOL Parti)
- Memleket Partisi (Memleket)
- Adalet Birlik Partisi (AB Parti)
- Yenilik Partisi (YP)
- Halkın Kurtuluş Partisi (HKP)
- Milli Yol Partisi (MİLLİ YOL)
- Vatan Partisi (VP)
- Güç Birliği Partisi (GBP)
- Büyük Türkiye Partisi (BTP)
- TEMA Vakfı
- Polen Ekoloji Enstitüsü
- Greenpeace
- Proje karşıtı halk (kamuoyu)

Yukarıda Kanal İstanbul argümantasyon sürecine katıldığı belirlenen belli başlı aktörler sıralanmıştır. Bu aktörler proje destekçisi ve proje muhalifi olmak üzere iki kategoriye ayrılmıştır. Aktörlerin kendi içlerinde alt gruplara bölündüğü, birlikte hareket etmesi gerektiği düşünülen aktörlerden kimilerinin pozisyonunu değiştirdiği (Cumhur İttifakı içindeki BBP, kaynakların tarım, teknoloji ve gençlere istihdam için harcanması gerektiğini söylemiş ve Kanal İstanbul'a karşı bir pozisyona geçmiştir. Proje muhalifi

Vatan Partisi ise Montrö konusunda iktidardan yana bir tutum sergilemiştir), kimilerinin ise bir ittifaka dahil olmayarak bağımsız hareket ettiği (küçük ölçekli siyasi partiler, Millet İttifakı'na dahil olmayan muhalif partiler ve İBB öncülüğünde düzenlenen Kanal İstanbul Çalıştayı'na katılmayan partiler-gruplar-STK'lar) belirlenmiştir. Politika argümantasyonu statik değil, dinamik bir süreç olduğu için aktörlerin pozisyon değiştirmesi beklenebilir durumdur. Örneğin Kanal İstanbul Projesi'nin kamuoyu ile ilk kez 2011 yılında paylaşıldığı dönemde muhalif parti olan MHP, iç siyasetin değişmesiyle pozisyonunu değiştirmiştir. 2011'de MHP Genel Sekreteri Cihan Paçacı, proje ilan edildiğinde "milletin faydasına ise destekleriz" söylemleriyle resmi tutumlarını belirtmiş olsa da MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli, projeyi yeni zengin türetme yolu olarak tanımlamıştır (Hürriyet, 2011b). İlerleyen yıllarda AK Parti ile MHP Cumhur İttifakı'nı kurmuş, MHP ise söylemini Kanal İstanbul'dan yana olacak biçimde değiştirmiştir. Dolayısıyla, dinamik süreç göz önünde bulundurulduğunda, analizin bağlam ve zaman kısıtları göz önünde bulundurularak aktörlerin 31 Mart 2024 tarihindeki pozisyonları göz önünde bulundurulmuştur.

Cumhur ittifakı üyeleri AK Parti, MHP ve DSP, Kanal İstanbul ile ilgili olarak birlikte hareket etmiş ve ortak görüş bildirmiştir. Ayrıca ittifaka dahil olmadığı halde ANAP Genel Başkanı İbrahim Çelebi hem seçimlerde hem Kanal İstanbul hususunda Cumhur İttifakı'na destek olacağını açıklamıştır. Bununla birlikte Cumhur İttifakı üyesi olduğu halde Kanal projesine karşı olan bir aktör tespit edilmiştir. BBP, çeşitli gerekçelerle (kalkınma, istihdam, tarım) Cumhur İttifakı'nın görüş birliği dışında bir tutum sergilemiştir. Millet İttifakı üyeleri CHP, DEVA, DP, GP İYİ Parti ve SP ise ortak politikalar metni ile Kanal İstanbul karşıtı söylem geliştirerek, İBB öncülüğünde düzenlenen çalıştaya birlikte iştirak etmiştir.

Aktörlere yönelik analizde dikkat edilen bir diğer husus, kimi aktörlerin benzer ideolojik görüşlere sahip olmalarında rağmen, Kanal İstanbul konusunda zıt kutuplarda yer almalarıdır. Serbest piyasa ekonomisinden yana olan ANAP Kanal İstanbul Projesi'ni desteklerken, benzer ideolojiye sahip DEVA, projeyi açıkça rant projesi olarak değerlendirmiştir ve bu görüşünü kendi resmî web sitesinde paylaştığı "*Kanal İstanbul Projesi Üzerine Genel Bir Değerlendirme*" isimli raporda belirtmiştir.

Aktörlere yönelik belirtilmesi gereken diğer konu GELECEK, SAADET ve İYİ Parti'nin Kanal İstanbul ile ilgili müstakil bir çalışmayı internet ortamında kamuoyuyla paylaşmadığı görülmüştür. Belge taramasında bu aktörlerin müstakil çalışmalarına rastlanılmamıştır fakat bu partilerin genel başkanlarının Kanal İstanbul ile ilgili açıklamalarının Millet İttifakı'nın diğer üyeleriyle paralel olduğu görülmüştür. Ayrıca İBB'nin düzenlediği Kanal İstanbul Çalıştayı'na katılan, raporlarıyla görüş bildiren odalar, STK'lar ve diğer oluşumlar da mevcuttur. Yine muhalif olan fakat Millet İttifakı üyesi olmayan ve Kanal İstanbul Çalıştayı'na katılmayan diğer aktörler sürece iştirak etmiştir.

Elbette burada aktörlerin sorunu nasıl tanımladığı kritiktir. Çünkü sorun tanımı, politika argümantasyon analizinde aktörlerin pozisyonlarını ve rollerini belirleyen temel araçtır. Politika metinlerinin analizinde, politika aktörlerinin Kanal İstanbul'u farklı çerçevelerden değerlendirdiği görülmüştür. Tablo 2.2'de iktidar ve muhalefetin soruna farklı biçimlerde baktığı görülebilir.

Tablo 2.2. İktidar ve Muhalefete Göre Politika Sorunu

	İktidar	**Muhalefet**
Politika Sorunu	Uluslararası ticaretin artması, Boğaz'da giderek artan trafik yükünün artması, İstanbul Boğazı'nın fiziksel yapısı, kaza riskini ve güvenlik kaygılarını arttırmıştır.	Boğaz'da trafik yükü artmamakta, aksine azalmaktadır. Teknolojik yatırımlar ve alınacak tedbirlerle kaza riski azalmıştır. Son 30 yılda büyük kaza yaşanmamıştır.

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 2.2, iktidar ve muhalefet bloklarının Kanal İstanbul konusundaki "sorun tanımı" farklılıklarını ortaya koymaktadır. Artan gemi trafiğinin İstanbul Boğazı'nda kaza riskini arttırdığını iddia eden iktidar kanadı, İstanbul Boğazı'na alternatif bir su yolu inşasının İstanbul Boğazı'ndaki gemi kazası riskini azaltacağını ve Boğaz'daki güvenlik sorununu çözeceğini iddia etmektedir. İktidar, bu sorunun çözümünde Kanal İstanbul'un inşasını ekonomik ve demografik bir fırsat olarak görmektedir. Bu fırsatın, ekonomisi hızla büyüyen Türkiye'ye ve düzensiz kentleşen İstanbul'un düzenli kentleşmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Muhalefet ise İstanbul Boğazı'ndaki trafik ve çevre açısından var olan riskleri kabul etmekle birlikte, bunun Kanal inşasını gerektirecek kadar

büyük bir sorun olmadığını iddia etmektedir. Muhalefet, bu sorunun teknolojik gelişmeler ve tedbirlerle yönetilebilir olduğunu iddia ifade etmektedir. Muhalefete göre iktidarın çözüm olarak sunduğu Kanal İstanbul inşası ve iki yeni şehir inşası ise birçok bakımdan (çevre, güvenlik, su kaynakları, doğa, orman, canlı türleri, rant…) risklidir ve kusurludur. Muhaliflere göre Kanal İstanbul'un asıl amacı sorun çözmek değil, küçük bir azınlığa hizmet etmektir. Bu sebeple muhalifler projeyi rant projesi, emlak projesi, talan projesi, yıkım projesi biçiminde adlandırmaktadır (İstanbul Planlama Ajansı ve İstanbul Kent Konseyi, 2020).

Görüldüğü üzere ortada bir sorun vardır. Bu sorun, Boğaz'daki gemi trafiği ve çevre güvenliği sorunu ile ilgili bazı risklerdir. İktidar ve muhalefetin sorunu farklı çerçevelediği söylenebilir. İktidar, yeni yapay su yolu altyapısı oluşturmayı gerektiren büyük bir güvenlik sorunu ve Kanalla gelen yeni sosyo-ekonomik fırsatlar olarak çerçevelemiştir, denilebilir. Buna karşılık muhalefetin ise sorunu yeni dijital teknolojilerle (yönetim destek sistemleriyle) Kanal inşasına gerek olmadan halledilebilecek bir sorun olarak tanımlamış, kanal inşası ve etrafındaki kullanımları ekolojik felaket olarak çerçevelediği yorumu yapılabilir.

Bu sorunun çözümü için farklı yaklaşım içindedir. İktidar, sorunun aşılabilmesi için Boğaz'a alternatif bir kanal açılması görüşündedir. Muhalefet ise iktidarın bu çözüm önerisinin aslında daha büyük sorunlara (çevre, ekonomi, uluslararası hukuk vb.) yol açacağını düşünmektedir. Çünkü muhalifler için Boğaz'daki trafik sorunu, iktidarın vurguladığı kadar büyük değildir ve teknolojik yatırımlarla ve regülasyonlarla düzeltilebilir niteliktedir. Tablo 2.2'de özetlenen bu çerçeve farkı (iktidar ve muhalefetin sorunu farklı çerçevelerden tanımlaması) çalışmanın ilerleyen bölümlerinde analiz edilen tüm ekonomik, siyasi ve hukuki argümanların üzerine inşa edildiği temel zemini oluşturmaktadır.

Politika metinleri incelemesi sonrasında, Kanal İstanbul Projesi ile ilgili politika aktörlerinin genel olarak "iktidar" ve "muhalefet" olmak üzere iki farklı cepheye ayrıldığı görülmüştür. Fakat Hambrick'in (1974) belirttiği gibi, politika aktörlerini sadece iktidar ve muhalefet biçiminde ayırmak yeterli değildir. Politika aktörleri, argümantasyon boyunca bazı roller (savunucu, mimar, eleştirmen, analist) üstlenmektedir. Böylece argümanları farklılaşmaktadır. Bu da politika aktörlerinin sadece iktidar-muhalefet

biçiminde konumlanmasının ötesine geçerek, aktörlerin projeyi hangi kimlikle sahiplendiklerini ve reddettiklerini, nasıl hareket ettiklerini, politika metinlerini hangi kanallar üzerinden kullandıklarını göstermektedir. Tablo 2.3'te politika aktörlerinin rolleri, iddialarındaki vurguları ve başvurdukları politika metinleri verilmiştir.

Tablo 2.3. Aktörler, Aktörlerin Rolleri, Projenin İlgilenilen Yönleri ve Politika Metinleri

Aktör	Rol	Vurgular	Politika Metinleri
AK Parti	Savunucu	İstihdam, egemenlik, devlet projesi, şehircilik, hukuk, katılımcılık, bilimsellik, turizm, Boğaz trafiği, kanal güvenliği, maliyet, kârlılık, tarih ve kültür, tarım, flora-fauna, balıkçılık, su, orman, iklim, hafriyat	Resmî açıklamalar, kanalistanbul.gov.tr
Hükümete bağlı bakanlıklar, başkanlıklar ve ÇED Raporunu hazırlayan Çınar Mühendislik	Mimar	İstihdam, egemenlik, devlet projesi, şehircilik, hukuk, katılımcılık, bilimsellik, turizm, Boğaz trafiği, kanal güvenliği, maliyet, kârlılık, tarih ve kültür, tarım, flora-fauna, balıkçılık, su, orman, iklim, hafriyat	Resmî açıklamalar, kanalistanbul.gov.tr, raporlar
Milliyetçi Hareket Partisi	Savunucu (2018 Sonrası)	İstihdam, egemenlik, devlet projesi, şehircilik, hukuk, katılımcılık, bilimsellik, turizm, Boğaz trafiği, kanal güvenliği, maliyet, kârlılık, tarih ve kültür, tarım, flora-fauna, balıkçılık, su, orman, iklim, hafriyat	Basın, resmî web site
Demokratik Sol Parti	Savunucu	Uluslararası ilişkiler	Basın
ANAP	Savunucu	Kalkınma	Basın
İnşaat Sektörü	Savunucu	Kalkınma, istihdam	Basın
Projeyi destekleyen halk	Savunucu		Anket, Halkın katılımı toplantısı
Büyük Birlik Partisi	Eleştirmen	Kalkınma	Basın
Cumhuriyet Halk Partisi	Eleştirmen	İstihdam, egemenlik, devlet projesi, şehircilik, hukuk, katılımcılık, bilimsellik, turizm, Boğaz trafiği, kanal güvenliği, maliyet, kârlılık,	Basın, resmî açıklamalar, Kanal İstanbul Çalıştayı,

		tarih ve kültür, tarım, flora-fauna, balıkçılık, su, orman, iklim, hafriyat	Millet İttifakı ortak politikalar mutabakat metni
Demokrasi ve Atılım Partisi	Eleştirmen	İstihdam, egemenlik, devlet projesi, şehircilik, hukuk, katılımcılık, bilimsellik, turizm, Boğaz trafiği, kanal güvenliği, maliyet, kârlılık, tarih ve kültür, tarım, flora-fauna, balıkçılık, su, orman, iklim, hafriyat	Kanal İstanbul Projesi Hakkında Genel Bir Değerlendirme Raporu, Millet ittifakı ortak politikalar mutabakat metni
Demokrat Parti	Eleştirmen	İstihdam, egemenlik, devlet projesi, şehircilik, hukuk, katılımcılık, bilimsellik, turizm, Boğaz trafiği, kanal güvenliği, maliyet, kârlılık, tarih ve kültür, tarım, flora-fauna, balıkçılık, su, orman, iklim, hafriyat	Millet ittifakı ortak politikalar mutabakat metni
Gelecek Partisi	Eleştirmen	İstihdam, egemenlik, devlet projesi, şehircilik, hukuk, katılımcılık, bilimsellik, turizm, Boğaz trafiği, kanal güvenliği, maliyet, kârlılık, tarih ve kültür, tarım, flora-fauna, balıkçılık, su, orman, iklim, hafriyat	Millet ittifakı ortak politikalar mutabakat metni
İYİ Parti	Eleştirmen	İstihdam, egemenlik, devlet projesi, şehircilik, hukuk, katılımcılık, bilimsellik, turizm, Boğaz trafiği, kanal güvenliği, maliyet, kârlılık, tarih ve kültür, tarım, flora-fauna, balıkçılık, su, orman, iklim, hafriyat	Millet ittifakı ortak politikalar mutabakat metni
Saadet Partisi	Eleştirmen	İstihdam, egemenlik, devlet projesi, şehircilik, hukuk, katılımcılık, bilimsellik, turizm, Boğaz trafiği, kanal güvenliği, maliyet, kârlılık, tarih ve kültür, tarım, flora-fauna, balıkçılık, su, orman, iklim, hafriyat	Millet ittifakı ortak politikalar mutabakat metni

İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve bağlı kurumlar	Eleştirmen (2019 sonrası)	İstihdam, egemenlik, devlet projesi, şehircilik, hukuk, katılımcılık, bilimsellik, turizm, Boğaz trafiği, kanal güvenliği, maliyet, kârlılık, tarih ve kültür, tarım, flora-fauna, balıkçılık, su, orman, iklim, hafriyat	Kanal İstanbul Çalıştayı
Türkiye Denizcilik Federasyonu	Eleştirmen	Ulaşım, geçiş, lojistik	Kanal İstanbul İstişaresi, Kanal İstanbul Çalıştayı
Gemi Mühendisleri Odası	Eleştirmen	Boğaz trafiği, güvenlik, deprem, tarih ve kültür, tarım, istihdam, egemenlik, çevre, maliyet, kalkınma, hukuk, katılım, bilimsellik	Kanal İstanbul Komisyonu Çalışması Ön Raporu, Kanal İstanbul Çalıştayı
Bilim Akademisi	Eleştirmen	Maliyet, çevre, planlama, bilimsellik, depremsellik, su,	Kanal İstanbul Projesi Hakkında Bilim Akademisi Raporu, Kanal İstanbul Çalıştayı
TMMOB Çevre Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi	Eleştirmen	Planlama, nüfus, su, çevre, kültür ve tarih, güvenlik	Kanal İstanbul ve Yeni Şehir Yapı Alanları Teknik İnceleme Raporu 2, Kanal İstanbul Çalıştayı
TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası Ankara Şubesi	Eleştirmen	Ulaşım, planlama, güvenli geçiş	Kanal İstanbul'da Söz Edilemeyen Mühendislik Boyutları, Kanal İstanbul Çalıştayı
TMMOB Maden Mühendisleri Odası	Eleştirmen	Planlama, çevre, deprem, maliyet, içme suları, bilimsellik,	Kanal İstanbul; Kazı, Patlatma ve Nakliye Teknik

			Değerlendirme Raporu, Kanal İstanbul Çalıştayı
Doğa Derneği	Eleştirmen	Çevre	ÇED Raporu Değerlendirmesi, Kanal İstanbul Çalıştayı
Dünya Doğayı Koruma Vakfı (WWF)	Eleştirmen	Çevre, kültür ve tarih, içme suları, planlama, hukuk, katılım	Kanal İstanbul: Ne Pahasına? Ya Kanal Ya İstanbul, Kanal İstanbul Çalıştayı
Anka Enstitüsü	Eleştirmen	Maliyet, çevre, ulaşım	Kanal İstanbul Projesinin Fizibilite Etüdü: İlgili Mevzuata Göre Bu Proje Fizibil mi (Yapılabilir mi)? Kanal İstanbul Çalıştayı
Zafer Partisi	Eleştirmen	Ulaşım, çevre	Resmi site + Basın
Yeniden Refah Partisi	Eleştirmen	Egemenlik, güvenlik, su, ulaşım, maliyet, çevre, deprem	Resmi site
Türkiye İşçi Partisi	Eleştirmen	Maliyet, çevre, sosyal adalet, Montrö	Genel başkan açıklaması, Grup toplantısı, resmi site.
Halkların Eşitlik ve Demokrasi Partisi	Eleştirmen	Maliyet, sosyal adalet, deprem	Eş başkan açıklaması, basın, resmi site
Emek Partisi	Eleştirmen	Planlama, deprem, sosyal adalet	Basın, resmi site
Millet Partisi	Eleştirmen	Rant, nüfus	Basın
Türkiye Komünist Partisi	Eleştirmen	Çevre, sosyal adalet, Montrö	Basın, resmi site
Sol Parti	Eleştirmen	Çevre, maliyet	Basın

Memleket Partisi	Eleştirmen	Kalkınma, çevre	Basın, resmi site
Adalet Birlik Partisi	Eleştirmen	Egemenlik, sosyal adalet	Basın
Yenilik Partisi	Eleştirmen	Maliyet	Basın
Halkın Kurtuluş Partisi	Eleştirmen	Depremsellik, Montrö, çevre,	Basın, resmi site
Milli Yol Partisi	Eleştirmen	Planlama, kalkınma	Basın
Vatan Partisi	Eleştirmen	Sosyal adalet	Basın
Güç Birliği Partisi	Eleştirmen	Deprem, Montrö	Basın
Büyük Türkiye Partisi	Eleştirmen	Çevre, sosyal adalet	Basın
TEMA Vakfı	Eleştirmen	Çevre, tarım, nüfus, su	Resmi site
Polen Ekoloji Enstitüsü	Eleştirmen	Çevre	Resmi site
Greenpeace	Eleştirmen	Çevre, su	Resmi site
Proje karşıtı halk	Eleştirmen		Anket, Kanal İstanbul Çalıştayı halk katılımı

Kaynak: Tablo yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 2.3 genel bir perspektiften değerlendirildiğinde, Kanal İstanbul argümantasyonunun "yapılsın-yapılmasın" ikileminden oluştuğu söylenebilir. Bununla birlikte bu iddianın inşasında, aktörlerin üstlendikleri rollerin ve kimliklerin belirleyici olduğu yorumu yapılabilir. İktidar kanadı ve ilgili bakanlıklar, projenin "mimarı" ve "savunucusu" rolünü üstlenerek projenin gerekliliği yanında ekonomik, çevresel, hukuki vb. birçok olumlu etkisi olduğunu öne sürmüştür. Buna karşılık muhalif aktörler ise iktidar kanadının homojen yapısının aksine farklı perspektiflere sahiptir. Siyasi partiler (Millet İttifakı vb.) sosyal adalet, hukuksuzluk ve rant vurgusuyla politik bir itirazlarını yaparken; TMMOB, Bilim Akademisi ve ilgili STK'lar ise Kanal İstanbul'a yönelik itirazlarını teknik ve kendi uzmanlık alanları perspektifinden ifade etmiştir.

Bu bölümde yapılan aktör ve rol analizi, Kanal İstanbul Projesi ile ilgili politika aktörlerini ve aktörlerin genel tutumlarını anlamlandırmaya ve kategorize etmeye yardımcı olmuştur. Belirlenen aktör profilleri, çalışmanın temelini oluşturan argümantasyon analizi için kavramsal bir altyapı oluşturmaktadır. Çalışmanın bir sonraki bölümünde, politika belirleme sürecine dahil olan aktörlerin öne sürdüğü karmaşık ve çok boyutlu argümantasyon, belirli temalar altında kategorize edilecektir. Ardından bu

temalar, Toulmin-Dunn Modeli ile ele alınarak argümanlar unsurlarına (iddia, niteleyici, bilgi, gerekçe, destek, itiraz, çürütücü) ayrılarak analiz edilecektir.

2.4.2. Politika İddialarının Toulmin-Dunn Modeli'ne Göre Sınıflandırılması

Kanal İstanbul Projesi argümantasyonu, 2011-2024 yılları arasını kapsayan, zaman genişliği ve konu yoğunluğu bakımından oldukça karmaşık ve çok katmanlı bir yapıya sahiptir. Toulmin-Dunn Modeli, karmaşık ve çok katmanlı argümantasyonun analiz içini basitleştirme amacıyla ortaya çıkmıştır. Basitleştirme için konuyla ilgili argümanlar, dört ayrı politika iddiası grubuna ayrılarak analiz edilmiştir.

Dunn'ın (2018) politika argümantasyon analizi çerçevesinde vurguladığı üzere, kamu politikalarındaki tüm argümanlar genelde savunucu (*advocative*) niteliktedir. Bu bağlamda Kanal İstanbul argümantasyonunun özündeki nihai çatışma, iktidar kanadının savunduğu "Kanal İstanbul yapılmalıdır" iddiası ile muhalefetin "Kanal İstanbul yapılmamalıdır" iddiası arasındaki çatışmadır. Ekonomi, çevre, planlama ve diğer konularda üretilen tüm argümanlar, bu nihai savunucu iddiayı desteklemek veya zayıflatmak amacıyla inşa edilmiştir, denilebilir. Bu doğrultuda, karmaşık yapıdaki Kanal İstanbul argümantasyonu, Toulmin-Dunn Modeli'nin dörtlü gruplamasına uygun olarak sınıflandırılmıştır. Politika aktörlerinin Kanal'ın yapılıp yapılmamasına ilişkin görüşleri, birbiriyle ilişkili olan şu dört iddia kategorisi altında analiz edilmiştir:

Tanımlayıcı İddialar (*Definitive Claims*): Kanal İstanbul Projesi'nin kimliğine yönelik, sorunu ve çözümü tanımlayan iddia ve bu iddiaya bağlı gelişen argümanla ilgilidir.

Belirtici İddialar (*Designative Claims*): Kanal İstanbul Projesi'nin sebep-sonuç ilişkisine dayalı gelişen argümanla ilgilidir.

Değerlendirici İddialar (*Evaluative Claims*): Projenin ahlaki ve ideolojik karşılıklarına dayanarak gelişen argümanlarla ilgilidir. İyi/kötü, doğru/yanlış, faydalı/zararlı gibi değerlendirmeler içermektedir.

Savunucu İddialar (*Advocative Claims*): Diğer iddia türleriyle bağlantılı olan, projenin nihai karar aşamasına ilişkindir. Diğer iddiaların ulaştığı iddiadır.

Aşağıda, öncelikle Kanal İstanbul bağlamında iktidar ve muhalefet arasındaki argümantasyonda öne çıkan politika iddiaları, Dunn'ın bu dört kategorisi (tanımlayıcı, belirtici, değerlendirici, savunucu) belirlenmiştir. Sonrasında her bir iddia, Toulmin-Dunn Modeli'nin altı unsuruyla (iddia, niteleyici, bilgi, gerekçe, destek, itiraz, çürütücü) birlikte analiz edilmiştir.

2.4.3. Tanımlayıcı İddianın Analizi

Toulmin-Dunn Modeli'ne göre tanımlayıcı iddialar, bir politikanın ne olduğunu açıklayan ve konuyu isimlendiren iddialardır. Argümantasyonda bir problemin veya projenin nasıl tanımlandığı, onun çözümüne dair öne sürülecek tüm görüşlerin temelini oluşturur. İktidarın, Kanal İstanbul Projesi'ni farklı biçimlerde tanımladığı söylenebilir. Böylece iktidarın projeyi bir altyapı projesi olmaktan çıkarıp çok boyutlu biçimde ele alarak yeni bir kimlik atfettiği düşünülmektedir. Kanal İstanbul argümantasyonunda aktörler arasındaki çatışmanın, projenin tanımıyla başladığı söylenebilir. Aşağıda, Kanal İstanbul'un nasıl tanımlandığına dair üretilen tanımlayıcı argümanlar, sırasıyla Toulmin-Dunn Modeli'nin altı temel unsuru (iddia, niteleyici, bilgi, gerekçe, destek, itiraz, çürütücü) analiz edilmiştir.

2.4.3.1. Tanımlayıcı İddiada İddia Unsurunun Analizi

İddia, argümantasyonda tartışmaya açılan ve muhatapların kabul etmesi beklenen temel önermedir. İktidar kanadı, Kanal İstanbul Projesi'nin sıradan bir altyapı yatırımı olmadığını söyleyerek, projenin ne olduğuna dair çeşitli iddialarda bulunmuştur. Bu tanımlayıcı iddialar, tek parça halinde aşağıdaki gibi formüle edilebilir:

Tanımlayıcı iddia: Kanal İstanbul, İstanbul Boğazı'nın güvenliğini merkeze alan, hukuki meşruiyete ve bilimsel temellere dayanan, Türkiye'nin küresel pozisyonunu güçlendiren, bilimsel temellere dayalı, vizyoner, stratejik bir devlet ve egemenlik projesidir.

İktidarın iddiası, projenin ne olduğu sorusuna cevap vermektedir, denilebilir. İktidarın projeyi pozitif biçimde tanımladığı görülebilir. Burada iktidarın amacının, karşısındaki aktörleri (kamuoyu, halk vb.) ikna etmek olduğundan, tanımlayıcı iddia aile projenin yapımı için siyasal destek sağlanmasının amaçlandığı söylenebilir. Dolayısıyla bu iddia

türünün, nihai olarak "Kanal İstanbul yapılmalıdır" fikrine zemin hazırladığı öne sürülebilir.

Bir politika iddiasının tek başına varlığı ve tanımlayıcı türe sahip olması, ikna edici olmak için yeterli görülmeyebilir. Bir politika argümanında iddia dışında niteleyici, bilgi, gerekçe, destek, itiraz ve çürütücü unsurlar bulunabilir. Bir sonraki başlıkta, iddianın niteleyicisi analiz edilmiştir.

2.4.3.2. Tanımlayıcı İddiada Niteleyici Unsurun Analizi

İddialar ve iddia türlerinin tespit edilmesinin ardından, argüman analizinin bir sonraki aşaması, niteleyici unsurun analizidir. Bu unsurun bulunması, iddianın ikna gücünün ve kesinlik derecesinin anlamlandırılması açısından önem taşımaktadır. Politika argümanlarında niteleyici unsurlar, hukuki metinlerden farklı olarak politikacılara manevra imkânı sağlayan stratejik unsurlardır çünkü politikalar doğası gereği manevra alanına sahiptir. Bir başka deyişle, niteleyiciler iddia sahibi politikacıların kararlı bir duruş sergileyip sergilemediğini veya olası bir sorunda geri adım atıp atmayacağını gösteren ifadelerdir. Bu bağlamda niteleyici unsurun analizi, iktidar kanadının Kanal İstanbul projesiyle ilgili iddiasında ikna edici ve kesin bir dil mi kullandığını ya da muğlak bırakarak manevra ve geri dönüş imkânı mı bıraktığını göstermektedir. Dolayısıyla niteleyici unsurun analizi sadece biçimsel olarak kesinlik ve muğlaklığın belirlenmesi anlamına gelmemekte, aynı zamanda politikacıların kararlı bir dil kullanıp kullanmadığını da göstermektedir.

Analiz sürecinde niteleyicinin tespiti için politika metinlerinde "kesinlikle", "mutlaka", "muhtemelen", "büyük olasılıkla" gibi ifadeler aranmış, bu tür güçlendirici veya yumuşatıcı ifadelerin açıkça yer almadığı durumlarda ise bağlamdan yola çıkılarak örtülü niteleyiciler açığa çıkarılmıştır. İktidarın tanımlayıcı iddiasında kullanılan niteleyicinin analizi aşağıdadır:

"Kanal İstanbul, İstanbul Boğazı'nın güvenliğini merkeze alan, hukuki meşruiyete ve bilimsel temellere dayanan, Türkiye'nin küresel pozisyonunu güçlendiren, bilimsel temellere dayalı, vizyoner, stratejik bir devlet ve egemenlik projesidir" iddiasında biçimsel açıdan bakıldığında kesinlik veya yumuşaklık belirten bir ifadeye

başvurulmadığı görülmektedir. Fakat iddianın bağlamı incelendiğinde, niteleyici unsurun örtük biçimde kullanıldığı söylenebilir. İktidarın bilimsel temellere dayalı, vizyoner, devlet ve egemenlik projesi tanımları yapmasının, bir muğlaklık içermediği, konuyu tartışmaya kapattığı, geri çekilme ve manevra alanı bırakmadığı görülebilir. Bütün bu faktörler bir arada değerlendirildiğinde, tanımlayıcı iddiadaki (2.4.3) niteleyicinin "kesinlikle" olduğu söylenebilir.

İktidarın kesin bir dil kullanması hakkında bazı yorumlar yapılabilir. Kesin bir dil, tartışmaya yer bırakmayan, ikna yönü yüksek bir dil kullanımıyla ilgilidir. Politika argümanları geleceğe yönelik olduğu için iktidarın burada, gerçekleştirilmemiş bir icraatı ispat etme şansı yoktur. Fakat kamuoyunu ikna etmek için yapılmamış bir projeyi, kat'i bir dille ikna edici kılmaya çalışması muhtemeldir. Burada iktidarın, geri çekilme veya manevra hamlesini düşünmediği söylenebilir. Ayrıca iktidarın kullandığı mega, çılgın ve vizyonerlik söylemleri de bunun delili olarak görülebilir. Çünkü bu ifadeler, söylemsel olarak aynı zamanda duygulara hitap etmektedir, denilebilir.

Niteleyiciler, politika iddiasının ikna ediciliğini göstermede önemlidir fakat yeterli değildir. Bir sonraki başlıkta tanımlayıcı iddiayı desteklemek için iktidarın başvurduğu sayısal veriler, resmi raporlar ve istatistiksel dayanaklar incelenmiş ve bilgi unsuru analiz edilmiştir.

2.4.3.3. Tanımlayıcı İddiada Bilgi Unsurunun Analizi

Bir politika argümanında bilgi, iddiayı doğrudan destekleyen somut ve ham verilerin (malumat) işlenerek politikayla ilgili bilgiye dönüştürülmesidir. Bilgi, "İddiayı neden kabul etmeliyiz?" sorusunun cevabıdır ve bir nevi kanıttır. Bilgi unsuru, politikanın nasıl yapılandırıldığının ipuçlarını vermektedir. Politika metinleri incelendiğinde iktidar kanadının tanımlayıcı iddiasını temellendirmek için dört tip veri setine başvurduğu görülmüştür. Bunlar sırasıyla, Boğaz güvenliği ile ilgili veriler, egemenlik ve devlet projesi ile ilgili veriler, mega proje ve vizyon ile ilgili veriler ve bilimsellik ve hukukilik ile ilgili verilerdir. Aşağıda önce veri setleri verilmiş, ardından iktidarın bu verileri işleyip dönüştürdüğü politika bilgisi verilmiştir:

Boğaz Güvenliği Verileri:

- 1930'da Boğaz'dan 50 metrelik gemiler geçerken günümüzde 350 metrelik gemiler geçiyor (T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, 2020a).
- İstanbul Boğazı'nın 80 dereceye varabilen keskin dönüş noktalarına ve kuvvetli akıntılara sahiptir (T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, 2020a).
- İstanbul Boğazı, Panama'nın dört, Süveyş'in üç katı yoğunluğunda deniz trafiğinde sahiptir (T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, 2020b).
- 1960'tan beri birçok büyük kaza oldu, onlarca kişi öldü. Çevresel ve maddi zarar yaşandı (T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, 2020c).

İşlenmiş Politika Bilgisi (Güvenlik Tanımı): İstanbul Boğazı, 80 dereceye varan keskin dönüşleri, kuvvetli akıntıları, devasa boyutlara ulaşan gemileri ve günde 120'yi bulan geçiş trafiğiyle artık yönetilemez ve riskli bir su yolu haline gelmiştir. Geçmişte yaşanan can kayıpları ve felaketler ortadadır. Dolayısıyla Kanal İstanbul, sıradan bir imar veya ulaşım girişimi değil, İstanbul'u, çevreyi ve vatandaşları olası felaketlerden koruyacak bir boğaz güvenliği projesidir.

Egemenlik ve Devlet Projesi Verileri:

- Montrö Sözleşmesi'nin birinci ve ikinci maddesinde sözleşmeye taraf olan devletlerin Boğazlar'dan geçiş özgürlüğü ilkesini kabul ettiği ve barış zamanında geçiş özgürlüğünden yararlanacakları belirtilmiştir (İsmet İnönü Vakfı, 1936).
- Montrö Sözleşmesi Boğazlar'da tam hakimiyet sağlamamaktadır. Kanal İstanbul üzerindeki tam yetki Türkiye'de olacaktır (Köylü, 2021). Geçişler Türk ulusal hukukuna göre düzenlenecektir (T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, 2020d).
- Panama ve Süveyş kanalları, bulundukları ülkenin tam kontrolündedir (T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, 2020d).
- Kanal İstanbul, 11. Kalkınma Planı'nda ve bakanlıklarca belirlenen strateji belgelerinde kendine yer bulan bir devlet yatırımıdır (T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019).

İşlenmiş Politika Bilgisi (Egemenlik Tanımı): Montrö Sözleşmesi'nin geçiş serbestisi sağlaması, doğal bir su yolu olan Boğazlar üzerindeki tam egemenliğimizi ve kontrolümüzü kısıtlamaktadır. Bugün, Panama ve Süveyş kanalları nasıl o devletlerin tam kontrolündeyse, geçiş kuralları tamamen kendi ulusal hukukumuza göre düzenlenecek olan Kanal İstanbul da bizim mutlak kontrolümüzde olacaktır. Bu proje, Türkiye'nin stratejik egemenlik, tam bağımsızlık ve tartışılmaz bir devlet/milli irade meselesidir.

Mega Proje ve Vizyon Verileri:

- Kanal İstanbul da tıpkı 1915 Çanakkale Köprüsü, Avrasya Tüneli, Osmangazi Köprüsü, Yavuz Sultan Selim Köprüsü, Kuzey Marmara Otoyolu, Ankara-Niğde Otoyolu, Zigana Tüneli, Bolu Dağı Geçişi, Kahramanmaraş-Göksun yolu ve tünelleri, Akdeniz Sahil Yolu, YHT hatları, İstanbul Havalimanı ve diğer havalimanları, Türksat uyguları, Çamlıca Radyo-TV Kulesi, 5G çalışmaları, Filyos, Rize-İyidere, Haliç Kompleksi ve Çandarlı Limanları gibi bir mega projedir (Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, 2023).
- Proje, şu ana kadar Türkiye Cumhuriyeti'nin gerçekleştireceği en büyük projedir (Memurlar.net, 2011).
- GAP'tan daha büyük ve vizyoner projedir (Türetken, 2021).

İşlenmiş Politika Bilgisi (Vizyon Tanımı): İktidar olarak 1915 Çanakkale Köprüsü'nden Avrasya Tüneli'ne, Yavuz Sultan Selim Köprüsü'nden İstanbul Havalimanı'na kadar Cumhuriyet tarihinin en devasa altyapı yatırımlarını başarıyla hayata geçirdik. Kanal İstanbul da bu zincirin en büyük halkasıdır. GAP'tan bile daha büyük olan bu proje, Türkiye'yi küresel ticarette lider ülke konumuna yükseltecek, ülkemizi küresel lojistik merkezi yapacak vizyoner, çılgın ve prestijli bir mega projedir.

Bilimsellik ve Hukukilik Verileri:

- Projede 11 üniversiteden 204 uzman görev almıştır (Bozdoğan, 2021).
- 35 ülkeden 3500 kişi çalışmıştır (Bozdoğan, 2021).
- 33 bilim dalında çalışmalar gerçekleştirilmiştir (Bozdoğan, 2021).
- 304 sondaj, 248 jeofizik etüt yapılmıştır (Bozdoğan, 2021).

- ÇED raporu ve başta uluslararası hukuk olmak üzere kamulaştırma, iskân, imar, deprem, kıyı, orman, su ürünleri, tabiat varlıklarını koruma, milli parklar, çevre, kara avcılığı, askeri yasak bölgeler ve güvenlik bölgeleri yeraltı suları hakkında kanun, iş kanunu ve yönetmeliklere uygundur (T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, 2020).

İşlenmiş Politika Bilgisi (Meşruiyet Tanımı): Kanal İstanbul, kapalı kapılar ardında alınmış siyasi, keyfi veya rantsal bir karar değildir. Bu projenin arkasında 11 üniversiteden yüzlerce uzmanın alın teri, 33 farklı bilim dalında yapılmış etütler ve yüzlerce sondaj çalışması vardır. ÇED süreçlerinden uluslararası hukuka, imar kanunlarından deprem yönetmeliklerine kadar tüm yasal prosedürlere harfiyen uyulmuştur. Bu proje multidisipliner, bilimsel, hukuki ve meşru bir devlet projesidir.

İktidarın tanımlayıcı iddiasının temellendirmek için sunduğu işlenmiş bilgiler analiz edildiğinde, verilerin objektif biçimde sunulmadığı, aksine iddiayı güçlendirmek için stratejik bir çerçeveleme işlemi uygulandığı söylenebilir. İktidarın verileri politika bilgisine dönüştürürken dört temel ikna stratejisine başvurduğu söylenebilir:

Risk ve Zaruriyet Vurgusu: İktidar, Boğaz'ın fiziki şartlarını, gemi ve kaza istatistiklerini bir güvenlik meselesi olarak çerçevelemiştir. Bu strateji ile, Kanal İstanbul'un bir tercih değil, bir zorunluluk olarak lanse edildiği yorumu yapılabilir.

Egemenlik Vurgusu: İktidarın, Montrö Sözleşmesi'ne dair hukuki verileri, uluslararası bir denge unsuru olmaktan ziyade, Türkiye'nin büyümesini ve tam bağımsızlığını engelleyen bir set olarak anlamlandırdığı söylenebilir. İktidarın mevcut verileri işleyerek, projeyi bir egemenlik projesi olarak tanımladığı öne sürülebilir.

Vizyon Vurgusu: İktidarın, geçmiş projeleri referans göstererek kendisini icraat yapan bir konuma taşıdığı söylenebilir. Bu sayede Kanal İstanbul Projesi'nin Türkiye vizyonu olarak tanımlandığı ve iktidarın bu bağlam üzerinden ikna stratejisi geliştirdiği söylenebilir.

Bilimsellik ve Hukukilik Vurgusu: İktidarın çeşitli bilimsel çalışmalara ait verileri yeniden işlemesi, projenin politik bir karar olduğu algısının dışına çıkarılması biçiminde

yorumlanabilir. Burada iktidarın projenin bilimselliği ve hukukiliği üzerinden bir meşruiyet çabası olduğu söylenebilir.

Sonuç olarak, iktidarın tanımlayıcı iddialarının bilgisinde muhataplarını ikna edebilmek için sadece verilerle yetinmediği, bu verileri güvenlik, egemenlik, vizyon ve bilimsellik/hukukilik gibi kavramlarla işlediği söylenebilir. Fakat bir iddianın ikna ediciliği, sadece bilgi ile sınırlı değildir. Bir sonraki başlıkta bilgi ile iddia arasında mantıksal köprü kurarak argümanı ikna edici kılan gerekçe unsuru analiz edilmiştir.

2.4.3.4. Tanımlayıcı İddiada Gerekçe Unsurunun Analizi

Gerekçe unsuru, iddia ile bilgi arasındaki mantıksal ilişkiyi inşa eden, "bu ikisi arasındaki ilişkiye neden inanalım?" veya "bu gerekçe, neden iddiayı destekliyor?" sorusuna cevap veren unsurdur. İddia unsuru Dunn'a (2018) göre politika argümanlarında on bir farklı tarzda (otorite, yöntem, genelleme, sınıflandırma, işaret, motivasyon, sezgi, analoji, paralel durum, etik) olabilir. Aşağıda, gerekçe unsuru analiz edilmiştir.

Gerekçe: Çünkü İstanbul Boğazı'nın fiziki şartları ve artan gemi trafiği, ulusal güvenliği tehdit eden bir boyuta ulaşmıştır. Ayrıca Montrö Sözleşmesi'nin getirdiği kısıtlamalar, Türkiye'nin kendi su yolları üzerindeki egemenlik haklarını tam olarak kullanmasını engellemektedir. Geçmişte başarıyla tamamlanan mega projeler (Marmaray, Havalimanı vb.) ve dünyadaki diğer kanallar (Panama, Süveyş) devletin bu tür büyük atılımları yapabileceğini kanıtlamaktadır. Tüm bu adımlar atılırken, yüzlerce uzmanın ve onlarca bilim dalının yürüttüğü teknik çalışmalar projenin rastgele değil, planlı ve meşru olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla Kanal İstanbul sıradan bir altyapı faaliyeti değil, doğrudan güvenliği sağlayan, egemenliği pekiştiren ve bilime dayanan bir devlet vizyonu projesidir.

Bu gerekçe unsuru belirlendikten sonra gerekçe tarzı belirlenebilir. Burada iktidarın tanımlayıcı iddiasını temellendirmek için birden fazla gerekçe tarzına başvurduğu söylenebilir. İktidarın projeyi basit bir ulaşım projesi olmaktan çıkarıp devlet projesi kategorisine sokarak Toulmin-Dunn Modeli'nde belirtilen gerekçe tarzlarından "sınıflandırma" tarzını kullandığı söylenebilir. Bunun haricinde Türkiye'nin tam bağımsızlık, egemenlik ve küresel liderlik gibi ahlaki/siyasi hedeflerinin vurgulanması

için “motivasyon” tarzının tercih edildiği söylenebilir. Projenin meşruiyeti için 11 üniversiteden 204 uzmanın sondaj ve ÇED çalışmalarına dayandırılması için “yöntem” tarzı denilebilir. Son olarak Panama ve Süveyş kanalları ve geçmişteki mega projelerin örnek gösterilmesi için “paralel durum” tarzına başvurulduğu öne sürülebilir. Dolayısıyla bu tanımlayıcı iddianın gerekçe türleri için ağırlıklı olarak “sınıflandırma”, “motivasyon”, “yöntem” ve “paralel durum”dur, denilebilir.

Bu gerekçenin iddia ile bilgi arasında mantıksal bir köprü kurduğu söylenebilir. İktidar kanadının, “Kanal İstanbul ile ilgili verilen bilgilere neden inanalım?” sorusuna dört ayrı tarzda cevap verdiği düşünülmektedir. Gerekçelerin, iktidarın ikna stratejisini ortaya koyduğu yorumu yapılabilir. Zira sınıflandırma, paralel durum ve bilimsel yöntem vurgusunun, iddianın altını doldurduğu düşünülmektedir. Bununla birlikte iktidarın politika argümanlarının tam anlamıyla ikna edici olabilmesi için gerekçelerin de sağlam bir zemine oturması gerekmektedir. Bunu sağlayan şey ise gerekçe unsurunun güvenilirliğini pekiştiren kanunlar, uluslararası sözleşmeler, resmi planlar ve siyasi otorite beyanlarıdır. Bunlar için ise destek unsuru analiz edilmelidir. Bir sonraki adımda bu politika argümanının destek (*backing*) unsurları analiz edilmiştir.

2.4.3.5. Tanımlayıcı İddiada Destek Unsurunun Analizi

Destek unsuru “bu gerekçeye neden güvenmeliyiz?” sorusunun cevabıdır. Destekler, gerekçenin güvenilirliğini arttırmakta ve iddiayı daha ikna edici kılmaktadır. Resmi kaynaklardan, belgelerden ve politika metinlerinden oluşan destek unsurları şunlardır, denilebilir:

Destek: TBMM tarafından onaylanan 11. Kalkınma Planı, Montrö Sözleşmesi'nin geçiş rejimini düzenleyen maddeleri, T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı ile Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı'nın resmî belgeleri ve stratejik planları, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından onaylanan ÇED Raporu, projeye katkı sunan 11 farklı üniversitenin akademik raporları, geçmişte tamamlanan Marmaray, Avrasya Tüneli, Yavuz Sultan Selim Köprüsü ve İstanbul Havalimanı gibi mega projelerin varlığı.

Yukarıda, iktidarın iddiasındaki gerekçenin siyasi otoriteye, resmi kalkınma planlarına ve bilimsel kurulların raporlarına dayandırıldığı görülebilir. İktidarın bu kurumsal ve

stratejik belgeler aracılığıyla, iddianın gerekçesini desteklemek için kullanarak argümanı daha ikna edici kılmaya çalıştığı söylenebilir. Fakat Toulmin-Dunn Modeli'ne göre, bir politika argümantasyonunun argümantasyon olabilmesi için karşılıklı etkileşim gerekmektedir. Yoksa karşılıklı etkileşimin olmadığı politika metinleri birer argümandan öteye gitmemektedir. İktidarın iddialarını zayıflatan bu ifadelere itirazlar (*objections*) denmektedir.

Bir argümanın en güçlü raporlarla ve verilerle desteklenmesi, onun mutlak bir doğruyu temsil ettiği anlamına gelmemektedir. Her politika argümanı geçersiz kılınabilir veya karşıt görüşlerle zayıflatılabilir. Kanal İstanbul gibi çatışmalı bir politika argümanında projenin amaçlarına yönelik birtakım itirazlar söz konusudur. Bu itirazlar, projenin güvenli bir su yolu oluşturacağı ve tarihi ve kültürel yapıları korumayacağı yönündedir. Bu bağlamda bir sonraki başlıkta, muhalefetin, iktidarın amaçlarındaki ikna ediciliği zayıflatmak için başvurduğu itirazlar analiz edilmiştir.

2.4.3.6. Tanımlayıcı İddiada İtirazların Analizi

İtiraz unsuru, bir iddiaya karşı çıkan aktörler tarafından ortaya atılan, o iddiayı zayıflatma amacı güden bir unsurdur. Mevcut iddiaya, muhalif aktörlerce yapılan itirazlar bir politika argümanında doğrudan iddia unsuruna, bilgi unsuruna, gerekçe unsuruna ve/veya destek unsuruna yapılabilir. Bir argümanda birden fazla itiraz unsuru olabilir. Kanal İstanbul Projesi'nin su yolu, lojistik ve güvenlik argümanlarına yönelik, muhalif aktörlerin birçok itirazı olmuştur. Aşağıda itirazlar gruplandırılmış ve itirazların yöneltildiği unsurlar verilmiştir:

İtiraz 1: Bu aslında bir mega proje değildir. Dünyada tamamlanabilen mega proje azdır. Birçok proje, çevreye zararları ve düşük ekonomik getiri yüzünden terk edilmiştir. Kuruyan Aral Gölü buna örnektir. Kanal İstanbul, havalimanı ve Yavuz Sultan Selim Köprüsü ile birlikte düşünüldüğünde bölgesel bir projedir (WWF-Türkiye, 2019, s. 16).

İtiraz 2: Proje çılgın proje değildir. Çılgınlıktır (Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu, 2019). Devleti çılgınlar değil, hesap verebilir insanlar yönetir, ülkesinin çıkarını düşünen insanlar yönetir (Gazete Duvar, 2020).

İtiraz 3: Proje vizyoner bir proje değildir. Bir talan projesidir, yıkım projesidir, felaket projesidir, rant projesidir, ihanet projesidir (KESK, 2019). 2011-2019 yılları arasında proje alanında 30 milyon m2 arazi el değiştirmiş, en büyük payın ise üç Arap şirketinde olduğu açıklanmıştır (Durdağ, 2021, s. 18). Levent, Emek, Alp, Gülersoy ve Bilgin projeyi bir emlak ve rant projesi olarak tanımlamıştır (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2020).

Yukarıdaki üç itiraz incelendiğinde, itirazların tanımlara yapıldığı görülebilir. Dolayısıyla bu üç itirazın iddia unsuruna yapıldığı söylenebilir.

İtiraz 4: Proje aslında Ecevit'in projesidir (Hürriyet, 2011b).

Bu itiraz destek unsuruna yapılmıştır, denilebilir.

İtiraz 5: Kanal İstanbul, savaş zamanında Türkiye'nin Boğazlar üzerindeki tam egemenliğini ortadan kaldıracaktır (İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve İstanbul Planlama Ajansı, 2021, s. 7). Dolayısıyla proje, Türkiye'nin egemenliği için risk barındırmaktadır.

Bu itirazın bilgi unsuruna yapıldığı söylenebilir. İktidarın verisine veriyle cevap verilmiştir.

İtiraz 6: Proje için Genelkurmay Başkanlığından görüş alınmamıştır (İBB ve İPA, 2021, s. 21). Anadolu'yu Avrupa'dan koparan, Ecumenopolis Devleti kuran bir projedir (Bölükbaşı, 2023). Dolayısıyla bu açılardan bakıldığında Kanal İstanbul devlet planlaması değildir.

Bu itirazın gerekçe unsuruna yapıldığı söylenebilir çünkü Genelkurmay'dan görüş alınmadığı söylenerek otorite tarzı sorgulanmaktadır.

İtiraz 7: Proje aslında siyasi bir projedir çünkü Mimarlar Odası İstanbul Şubesi Başkanı Köymen'e göre proje, devletin projesi olarak lanse edilerek, projeye karşı çıkanları "devlet projelerine karşı çıkıyorlar" algısıyla düşmanlaştırmaktadır (Coşkun, 2021). Ekrem İmamoğlu'na göre proje devlet projesi değil, seçim projesidir (Karakoç, 2019).

Bu itirazın iddia unsuruna yapıldığı söylenebilir çünkü iktidarın tanımlayıcı iddiası reddedilmiş ve karşı-tanımlama yapılmıştır.

İtiraz 8: Devlet vatandaştan sağlık, eğitim, güvenlik gibi konularda vergi almaktadır fakat bu vergileri milletin yararına kullanmamakta (İPA & İBB, 2021, s. 10), 5 şirketle ortak hareket etmektedir (Türkiye Büyük Millet Meclisi, 2019). Dolayısıyla proje için millet projesi demek yersizdir.

Bu itirazın gerekçe unsuruna yapıldığı söylenebilir. Milletin yararına biçimde ifade edilen gerekçeye, "milletin değil, şirketlerin yararına" denilerek motivasyon ve etik birlikte hedef alınmıştır.

İtiraz 9: Kanal İstanbul'un bilimselliği şüphelidir. İtiraz dilekçelerine göre Kanal İstanbul, rezerv yapı alanı 1/100.000, 1/5.000 ve 1/1000 ölçekli imar planları bilimsel değildir (Greenpeace Türkiye, 2021). İmamoğlu'na göre ÇED Raporu'nda Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğü raporları, DSİ, İSKİ ve İstanbul depremi ile ilgili teknik bilgiler içeren raporlar dikkate alınmamıştır (Çaralan, 2019).

Bu itirazın bilgi unsuruna yöneltildiği söylenebilir. Çünkü teknik verilere eleştiri söz konusudur.

İtiraz 10: Projenin bilimselliği kadar, bilim insanlarının yetkinliği de şüphelidir. Proje bilimsel gerçekliğe sahip değildir çünkü Ağaççıoğlu, Karayolları Bölge Müdürlüğü'nün talebine uygun bir rapor hazırlamadığı için tehdit edildiğini söylemiştir (Halkın Kurtuluş Partisi, 2021). İmamoğlu'na göre ÇED raporuna onay verenlerden biri Hz. Nuh'un telefon kullandığını söylemiştir. Bu da bilimselliğe şüphe düşürmektedir (Karakoç, 2019). ÇED'e itiraz eden bilim insanları, düşüncelerini ifade ederken açık kimlik kullanmaktadır. Projeyi onaylayan bilim insanları ise bilimsel verilerini ortaya koyarak muhalif bilim insanlarıyla tartışmaya girmemektedir (İBB, 2020, s.68)

Bu itirazın desteği hedef aldığı söylenebilir. Bilim insanlarının ve bilimsel bilginin kaynağının eleştirisi söz konusudur.

İtiraz 11: Kanal İstanbul hukuka uygun değildir: Üst ölçek planlarıyla çelişmektedir. ÇDP değişikliği Anayasa'nın 56. Maddesini ihlal etmektedir (İBB, 2020, s. 48). İmamoğlu'na göre İBB ve diğer kurumlar arasında imzalanan protokol hukuksuzdur çünkü dönemin atanmış İBB başkanı, meclis kararı almadan imza atmıştır (Güvemli, 2019).

Bu itirazın gerekçe unsuruna yöneltildiği düşünülmektedir. Çünkü iktidarın yöntem tarzına bir itiraz söz konusudur.

İtiraz 12: Kanal İstanbul hukuka uygun bir proje değildir çünkü kamu yararı gözetmediği ve sadece küçük bir zümreyi kapsadığı için Anayasa'ya aykırıdır (Evrensel, 2020). Ayrıca Kanal İstanbul uluslararası antlaşmalara, kıyı kanunu, çevre kanunu, orman kanunu gibi kanun ve yönetmeliklere aykırıdır (WWF-Türkiye, 2019).

Bu itirazın gerekçeye yöneltildiği söylenebilir. Çünkü uyulmayan kanunları sıralayıp "kanuna uyulmuştur" ifadesine bir eleştiri vardır.

Yukarıda verilen itirazlar, Kanal İstanbul Projesi'nin stratejik bir devlet, egemenlik ve vizyon projesi olduğu yönündeki tanımlayıcı yönüne yöneltilmiştir. Muhalefetin, bu itirazlar ile iktidarın sadece bilimsel bilgisini değil, aynı zamanda projenin meşruiyetini ve dayandığı devlet aklını da sorguladığı düşünülebilir. Muhalefetin, iktidarın teknik raporlarına, yasallık iddialarına ve projeksiyonlarına güvenmediği söylenebilir. İktidar, verileri yorumlayıp politika bilgisine dönüştürerek argümanı ikna edici kılmaya ve projeye bir kimlik kazandırmaya çalışırken, benzer bir biçimde muhalefetin de bilimsel raporları, hukuki metinleri ve tarihsel referansları yeniden yorumlayıp kendi gerçekliğini inşa ettiği söylenebilir.

Muhalefet için Kanal İstanbul bir devlet veya vizyon projesinden ibaret değildir, demek mümkündür. İtirazlardan görülebileceği üzere proje, anayasal ihlaller barındıran, ekolojik ve jeopolitik riskler taşıyan bir "rant, talan ve çılgınlık" faaliyetidir. Dolayısıyla iktidar ve muhalefet arasındaki bu kavramsal çatışmanın kaynağında sadece teknik/bilimsel bilgi yoktur, aynı zamanda beka, egemenlik, kamu yararı ve bilimsellik gibi kavramların kendi perspektiflerinden nasıl yorumlandığı vardır, denilebilir. İktidar için Kanal İstanbul'un inşası devleti yüceltecek ve egemenliği pekiştirecektir. Fakat muhalefet için ülkenin bekası ve vizyonu, doğayı tahrip eden kanallar kazarak değil, ancak hukuka, liyakate, anayasaya ve uluslararası sözleşmelere sahip çıkılarak korunabilir.

Toulmin-Dunn Modeli, bir politika argümanının itirazlara maruz kaldığında, iddia sahibinin bu saldırıyı savuşturmak için karşı itirazda bulunabileceğini öngörmektedir. Bu

bağlamda, bir sonraki başlıkta, muhalefetin projenin kimliğine yönelik bu ağır itirazlarına karşı iktidar tarafından yöneltilen cevaplar (çürütücüler- *rebuttals*) analiz edilmiştir.

2.4.3.7. Tanımlayıcı İddiada Çürütücülerin Analizi

Çürütücü unsurlar, nihai iddiaya itiraz eden muhalif aktörlere verilen cevaplardır. Bir başka deyişle çürütücüler, karşı-itirazlardır. Aşağıda, muhalefetin itirazlarına karşı, iktidar tarafından yöneltilen çürütücüler sıralanmıştır:

Çürütücü 1: Erdoğan'a göre, projeyi Ecevit dile getirmiş olabilir fakat projeyi dile getirmek, onu yapmak değildir (Cumhuriyet, 2011).

Bu çürütücünün İtiraz 4'e (Ecevit'in projesidir) yöneltildiği söylenebilir.

Çürütücü 2: Muhalifler üçüncü köprüye de, Marmaray'a da, Avrasya Tüneli'ne de itiraz etmiştir. (Tosun vd., 2020). Vizyonsuz muhalefet, Kanal İstanbul'a karşı çıkmaktadır. Referansımız, Türkiye'yi nereden nereye getirdiğimize şahit olan milletimizdir (Kaplan vd., 2021). Devletimiz, daha önce birçok mega projeyi hayata geçirmiştir. Bunu da hayata geçirecek güçtedir. Şirketlere para ödemem demek, milli iradeyle kavga etmektir (Adalet ve Kalkınma Partisi, 2019).

Bu çürütücünün İtiraz 1, 2, 3 ve 7'ye (Mega proje değildir, çılgınlıktır, siyasi projedir) yöneltildiği söylenebilir.

Çürütücü 3: Kanal İstanbul, İstanbulluların emniyeti ve ülke menfaati içindir. Parasal büyüklükle ölçülemeyecek kadar değerlidir. Uluslararası ticaret hacmi ve stratejik önem de parasal olarak değerlendirilemez (T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, 2020e).

Bu çürütücünün İtiraz 8'e (Milletin yararına değildir) yöneltildiği söylenebilir.

Çürütücü 4: Kanal İstanbul, İstanbul Boğazı'nı by-pass eder. Çanakkale Boğazı ve Montrö'nün diğer hükümleri aynen devam edecektir. Montrö, Karadeniz'e geçiş ve kalma sürelerini belirler. Kanal İstanbul ise geçişi daha kolay ve emniyetli hale getiren isteğe bağlı bir ilavedir (T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, 2020d). Kanal İstanbul'a karşı çıkanlar, Atatürk ve cumhuriyet düşmanıdır (Yeniçağ, 2021).

Bu çürütücünün İtiraz 5 ve 6'ya (Montrö'yü deler, devlet projesi değildir) yöneltildiği söylenebilir.

Çürütücü 5: Erdoğan'a göre bazı akademisyenler geçmişte Haliç'in temizlenemeyeceğini söylemiş fakat kendisi onları dinlemeyip Haliç'i temizlemiştir. Avrasya Tüneli, Osman Gazi Köprüsü ve İstanbul İzmir yolu yapılırken de önü kesilmeye çalışılmıştır (Bianet, 2011). Erdoğan, "bize sorulmadı" diyenlere cevap olarak "sorulması gereken kimse ona sorulmuştur. Sizin dikili ağacınız yok." cevabını vermiştir (Evrensel, 2021).

Bu çürütücünün İtiraz 9, 10 ve 11'e (Bilimsel değildir, liyakatsizdir, katılımcı değildir) yöneltildiği söylenebilir.

Çürütücü 6: Tespit edilen türler içinde BERN sözleşmesi ile korunan herhangi bir tür bulunmamaktadır (T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, 2020).

Bu çürütücünün İtiraz 12'ye (Uluslararası antlaşmalara ve kanunlara aykırıdır) yöneltildiği söylenebilir.

Tanımlayıcı iddialar kapsamındaki çürütücüler analiz edildiğinde, iktidarın farklı ikna stratejilerine sahip olduğu söylenebilir. İlk olarak, iktidarın bilimsel veya ekonomik fayda tartışmasını terk ederek itibarsızlaştırmaya başvurduğu söylenebilir. İktidarın, "masraflı/rant" eleştirilerine "parayla ölçülemeyecek kadar değerli" diyerek konuyu beka alanına kaydırdığı, bilim temelli itirazları Haliç örneği ve "dikili ağacınız yok" vurgusu üzerinden icraat çerçevesine soktuğu söylenebilir. Montrö konusunda "Atatürk ve Cumhuriyet düşmanlığı" gibi doğrudan muhalefetin kişiliğini hedef alan kavramlara başvurmasının, argümantasyonun teknik bir konu olmaktan çıkarıldığını gösterdiğini söylemek mümkündür. Ayrıca Ecevit ile ilgili itiraza "Projeyi dile getirmek yapmak değildir" biçiminde verilen cevabın, iktidarın "biz yaparız, onlar konuşur" mesajı verdiği şeklinde yorumlanabilir.

İkinci stratejinin, iktidarın "set çekme" stratejisi olduğu düşünülebilir. Muhalefetin "BERN sözleşmesi ihlal ediliyor" çıkışına iktidarın "tespit edilen türler içinde BERN sözleşmesine uyan yoktur" diyerek kesin bir set çektiği söylenebilir.

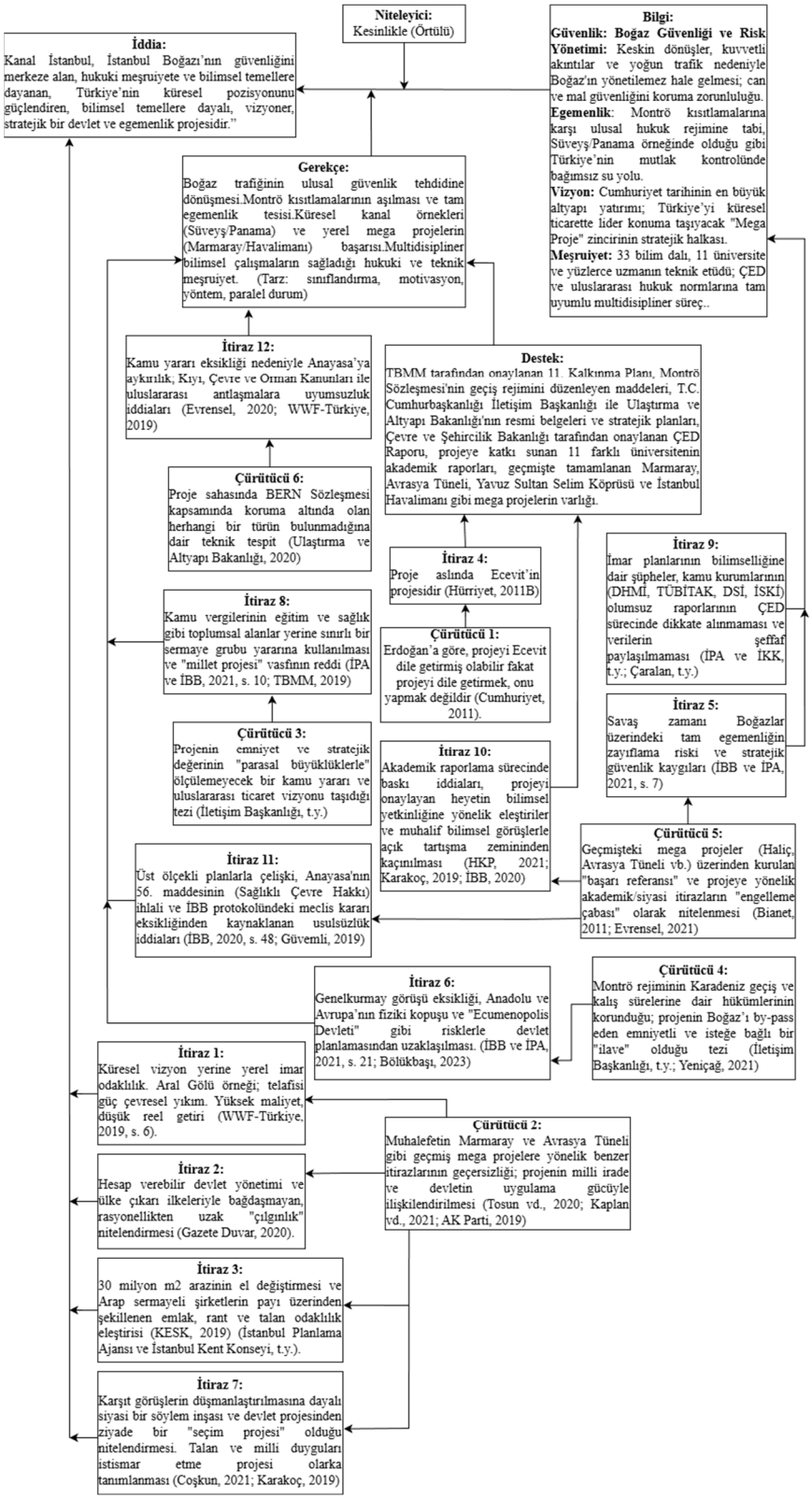
Üçüncü ve en dikkat çekici stratejinin ise iktidarın sessiz kalma stratejisi olduğu söylenebilir. Politika metinlerinin incelenmesi sırasında iktidarın Anayasa'nın 56. maddesi, Kıyı Kanunu veya protokol iptalleri gibi doğrudan hukuki nitelikteki itirazlara net bir cevap verdiğine rastlanılmamıştır. Burada iktidarın, muhalefetin hukuki uyarılarını yok hükmünde kabul ettiği, görmezden geldiği veya ciddiye almadığı söylenebilir.

Çürütücülerin analiziyle, tanımlayıcı iddia ile ilgili argümantasyonun unsurları (iddia, niteleyici, bilgi, gerekçe, destek, itiraz, çürütücü) analiz edilmiştir. Fakat analiz henüz sonuçlanmamıştır. Karmaşık haldeki argümantasyonun daha anlaşılır olması ve tartışmayı bütüncül olarak gösterebilmek için argümantasyon süreci haritalandırılarak şema haline getirilmelidir. Bir sonraki adım olan şema çizimi, analizin son adımıdır.

2.4.3.8. Tanımlayıcı İddiada Argümantasyon Şeması Çizilmesi

Kanal İstanbul Projesi'nin tanımlayıcı iddialarından oluşan argümantasyon, Toulmin-Dunn Modeli'ne sadık kalınarak haritalandırılmış ve şema haline getirilmiştir. Böylece argümantasyon görselleştirilerek daha anlaşılır hale getirilmeye çalışılmıştır. İlgili şema aşağıda verilmiştir:

Şekil 2.8: Tanımlayıcı İddia Argümantasyonun Şeması

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Şekil 2.8'de verilen Tanımlayıcı İddia Şeması, Kanal İstanbul Projesi'nin tanımına ve ne olduğuna dair yürütülen karmaşık tartışmaları Toulmin-Dunn Modeli çerçevesinde görselleştirmektedir. Şemanın merkezinde, iktidarın projeyi "güvenliği merkeze alan, vizyoner ve stratejik bir devlet ve egemenlik projesi" olarak tanımladığı ve "kesinlikle" (örtülü) niteleyicisiyle sunduğu iddia ve bu iddiaya bağlı diğer unsurlar yer almaktadır. Şema incelendiğinde, muhalefetin bu argümana yönelik on iki farklı noktadan itirazda bulunduğu görülebilir. İktidarın ise bu itirazları savuşturmak için ürettiği altı farklı çürütücü, şemada itirazların karşısında konumlandırılmıştır. Sonuç olarak bu haritalandırma işlemi, taraflar arasındaki kavramsal çatışmanın sadece teknik verilerden değil, bu verilerin projenin meşruiyeti ve kimliği üzerinden nasıl farklı yorumlandığından kaynaklandığını anlaşılır bir biçimde okuma imkânı sunmaktadır, denilebilir.

2.4.4. Belirtici İddianın Analizi

Dunn'ın (2018) Modeli'nde belirtici (*designative*) iddialar, sebep-sonuç ilişkisine dayalıdır. Bu tarz iddialar, bir politikanın sebep olacağı somut, ölçülebilir ve gözlemlenebilir sonuçlarına odaklanmaktadır. "Kanal yapılırsa ne olur?" sorusunun cevapları aranır. Cevapların ise çoğunlukla istatistiklere, maliyet-fayda analizlerine, mühendislik hesaplamalarına ve doğa bilimlerine dayandığı söylenebilir.

Kanal İstanbul argümantasyonunda iktidar ve muhalefet, projenin ne olduğuna yönelik çatışmanın ardından, projenin ekolojik, fiziki, lojistik ve ekonomik olguları üzerinde çatışma yaşamıştır, denilebilir. Aşağıda, Kanal İstanbul'un somut etkilerine dair üretilen belirtici iddiaya dayalı argümanlar, Toulmin-Dunn Modeli'nin altı temel unsuru çerçevesinde sırasıyla analiz edilmiştir.

2.4.4.1. Belirtici İddiada İddia Unsurunun Analizi

İddia, argümantasyonda tartışmaya açılan ve muhatapların kabul etmesi beklenen temel önermedir. İktidar kanadının, iddiasını kabul edebilir kılmak için sebep-sonuç ilişkisine başvurduğu söylenebilir. Aşağıda, iktidarın betimleyici iddiaları tek parça halinde formüle edilmiştir:

Belirtici iddia: "Kanal İstanbul projesi, ekonomik açıdan kendi kendini finanse edebilen ve kârlı bir yatırımdır. Projenin hafriyat yönetimi, su kaynaklarına etkisi, flora-fauna

üzerindeki sonuçları ve depremsellik riskleri bilimsel sınırlar içerisindedir ve alınacak ileri mühendislik tedbirleriyle tüm bu çevresel/fiziksel etkiler tamamen yönetilebilir düzeydedir."

İktidarın iddiasının, projenin olası sonuçlarının ve etkilerini gösterdiği söylenebilir. Bu iddianın, "Kanal yapılınca ne olacak?" sorusuna cevap verdiği, öne sürülebilir. İktidarın, projenin somut etkilerini pozitif ve kontrol edilebilir biçimde yorumladığı görülebilir. Burada iktidarın amacının, karşısındaki aktörleri (kamuoyu, halk vb.) ikna etmek olduğundan, belirtici iddia ile projenin inşasına yönelik olası çekincelerin giderilmesinin ve siyasal destek sağlanmasının amaçlandığı söylenebilir. Dolayısıyla bu iddia türünün de nihai olarak "Kanal İstanbul yapılmalıdır" (savunucu iddia) fikrine teknik ve olgusal bir zemin hazırladığı öne sürülebilir.

Bir politika iddiasının tek başına varlığı ve belirtici türe sahip olması, ikna edici olmak için yeterli görülmeyebilir. Bir politika argümanında iddia dışında niteleyici, bilgi, gerekçe, destek, itiraz ve çürütücü unsurlar bulunabilir. Bir sonraki başlıkta, iddianın niteleyicisi analiz edilmiştir.

2.4.4.2. Belirtici İddiada Niteleyici Unsurun Analizi

Betimleyici iddianın tespit edilmesinin ardından, argüman analizinin bir sonraki aşaması, niteleyici unsurun analizidir. Burada iktidarın iddiasında, ikna için kesin bir dil mi yoksa manevra sağlamak için muğlak bir dil mi kullanıldığı incelenmiştir. Ayrıca iktidarın örtülü ifadeye başvurup başvurmadığı da değerlendirilmiştir. Analiz sürecinde niteleyicinin tespiti için politika metinlerinde "kesinlikle", "mutlaka", "muhtemelen", "büyük olasılıkla" gibi ifadeler aranmış, bu tür güçlendirici veya yumuşatıcı ifadelerin açıkça yer almadığı durumlarda ise bağlamdan yola çıkılarak örtülü niteleyiciler açığa çıkarılmıştır. İktidarın belirtici iddiasında kullanılan niteleyicinin analizi aşağıda verilmiştir:

"Kanal İstanbul projesi, ekonomik açıdan kendi kendini finanse edebilen ve kârlı bir yatırımdır. Projenin hafriyat yönetimi, su kaynaklarına etkisi, flora-fauna üzerindeki sonuçları ve depremsellik riskleri bilimsel sınırlar içerisindedir ve alınacak ileri mühendislik tedbirleriyle tüm bu çevresel/fiziksel etkiler tamamen yönetilebilir

düzeydedir.” iddiasında biçimsel açıdan bakıldığında “muhtemelen” veya “belki” gibi yumuşaklık belirten bir ifadeye doğrudan başvurulmadığı görülebilir. Fakat iddianın bağlamı incelendiğinde, niteleyici unsurun bir manevra alanı bıraktığı ve bunu örtülü olarak yaptığı söylenebilir. Dolayısıyla belirtici iddiadaki (2.4.4) niteleyicinin örtük haldeki “muhtemelen” olduğu söylenebilir.

İktidar kanadının, tanımlayıcı iddiada kullandığı “kesinlikle” niteleyicisine kıyasla burada daha ihtimalli bir dil kullanması hakkında bazı tespitler yapılabilir. Teknik bilgi ve öngörü içeren ampirik politikalarda (örneğin depremsellik, hafriyat, kârlılık vb.) sıfır hata veya mutlak kesinlik vaat etmenin rasyonel bir strateji olmadığı söylenebilir. İktidar, risklerin yönetilebilir olduğunu belirterek hem kamuoyunun endişelerini gidermeye çalışmakta hem de ileride yaşanabilecek olası bir ekolojik veya mali sapma durumunda kendisine siyasi bir manevra alanı (hata payı) bırakmaktadır, denilebilir. Çünkü belirtici iddialar geleceğe yönelik olduğu için bir kanıt imkanının söz konusu olmadığı söylenebilir. Kanıt olmayan iddialarda ise iktidarın sebep-sonuç ilişkisi üzerinden muğlak bir dil kullandığı yorumu yapılabilir.

Niteleyiciler, politika iddiasının ikna ediciliğini göstermede önemlidir fakat yeterli değildir. Bir sonraki başlıkta belirtici iddiayı (deprem, hafriyat, kârlılık) desteklemek için iktidarın başvurduğu sayısal veriler, ÇED raporları ve istatistiksel dayanaklar incelenmiş ve bilgi unsuru analiz edilmiştir.

2.4.4.3. Belirtici İddiada Bilgi Unsurunun Analizi

Bir politika argümanında bilgi, iddiayı doğrudan destekleyen ham verilerin işlenerek politikayla ilgili bilgiye dönüştürülmesidir. Bilgi, “İddiayı neden kabul etmeliyiz?” sorusunun cevabıdır. Politika metinleri incelendiğinde iktidar kanadının belirtici (*designative*) iddiasını temellendirmek için dört tip veri setine başvurduğu görülmüştür. Bunlar sırasıyla; maliyet ve kârlılık verileri, hafriyat ve dolgu verileri, su kaynakları verileri ve depremsellik verileridir. Aşağıda önce veri setleri verilmiş, ardından iktidarın bu verileri işleyip dönüştürdüğü politika bilgisi verilmiştir:

Maliyet ve Karlılık Verileri:

- Dünyada ticaret hacmi bugün 12 milyar tondur fakat 2030'da 25, 2050'de 95 milyar tona çıkabilir (Diken, 2020). Kanal İstanbul yapılırsa Türkiye bundan pay alabilir.
- Karadeniz, dünyanın en yoğun ticaret noktalarından biridir ve buradaki limanların (Köstence, Odessa, Anaklia, Novorossisk, Soçi) kapasiteleri artmaktadır (Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, 2020, s.8). Karadeniz'deki bütün ülkeler liman yatırımları yapıyor. Ayrıca Çin'den Avrupa'ya yılda 710 milyar dolarlık ticaret yapılıyor. Türkiye, Çin ve Avrupa'nın ortasındadır (Canlı ve Gökkoyun, 2021). Bu da Kanal İstanbul'un dünya ticaretindeki önemini göstermektedir.
- Kanal, Doğu-Batı ve Kuzey-Güney ticaret yollarının tam ortasında yer almaktadır (Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı2020, s.8-9). Bu bağlamda Kanal İstanbul, stratejik olarak önemli bir konumdadır.
- Marmara Bölgesi dünya ticaretinin kesişme noktasıdır ve İstanbul Havalimanı, Kuzey Marmara Otoyolu, Yavuz Sultan Selim Köprüsü ve birçok ticaret rotası burada yer almaktadır. Kanal İstanbul ise ticaret ekosisteminin tamamlayıcısıdır (Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı2020, s.10).
- Kanal İstanbul yıllık 1 milyar dolar gelir getirecektir (T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, 2020).
- Kanal İstanbul Projesi'nin toplam maliyeti 15 milyar Dolardır (Yeni Asya, 2019).
- Kanal İstanbul, yap-işlet-devret prensibiyle inşa edilecektir (T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, 2020).
- Projenin hazırlık ve inşaat aşamasında yaklaşık 10.000, işletme aşamasında da 10.000'den fazla kişiye istihdam sağlanacaktır (T.C. İletişim Başkanlığı, 2020f).
- Proje ile eko-turizm ve sağlık turizmi alanları oluşturulacaktır T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı. (2020).
- İstanbul Boğazı güvenli bir turistik yol olacaktır (Cefri Ohm, 2011; T.C. İletişim Başkanlığı, 2020g).

- Proje alanında bungalov evlerle ekolojik turizm yapılacaktır. Terkos Gölü'nün çevresi bunun için seçilmiştir (T24, 2016).

İşlenmiş Politika Bilgisi (Ekonomik Beklenti): 15 milyar dolarlık yatırım maliyeti olan Kanal İstanbul, yap-işlet-devret modeliyle devlete yük olmadan inşa edilecek ve yıllık 1 milyar dolar geçiş geliri sağlayacaktır. Ayrıca Karadeniz ve dünya ticaretinden alınacak devasa payla, oluşturulacak ekolojik/sağlık turizmi alanlarıyla ve on binlerce kişiye sağlanacak istihdamla bu proje, Türkiye'yi küresel ticaretin merkezine oturtacak son derece kârlı ve rasyonel bir ekonomik yatırımdır.

Hafriyat ve Dolgu Verileri:

- Hafriyat depoları, İstanbul il sınırları içindeki hafriyat döküm alanlarından bağımsızdır. Hafriyat, İstanbul trafiğini etkilemeyecektir. Hafriyat, Karadeniz'e kıyı dolgusunda, Terkos Gölü'nün sızdırmazlığında ve lojistik merkezi yapımında kullanılacaktır. Böylece atıklar ekonomiye kazandırılacaktır (T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, 2020h).
- Partikül madde ve çöken toz ölçümleri yapılmış, değerlerin sınırın altında olduğu görülmüştür T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı (2020).

İşlenmiş Politika Bilgisi (Lojistik ve Atık Yönetimi): Kazıdan çıkarılacak hafriyat, İstanbul'un mevcut döküm alanlarına dökülmeyecek ve kamyonlar şehir trafiğine girmeyecektir. Çıkan atıklar Karadeniz'de dolgu ve lojistik merkezi yapımında kullanılarak ekonomiye kazandırılacaktır. Toz ve emisyon ölçümleri sınırlar içindedir. Dolayısıyla ortada bir hafriyat veya toz sorunu değil, atığın değer yaratan bir kaynağa dönüştürüldüğü başarılı bir mühendislik yönetimi vardır.

Su Kaynakları ve Ekoloji Verileri:

- Kanal İstanbul'un inşasıyla Terkos Gölü'nün yıllık verimi 2,7 milyon m^3 azalacaktır; bu İstanbul genelinde sadece %0,25'lik (binde 2,5) bir etkiye sahiptir. Sazlıdere Barajı'nda ise 30 milyon m^3 kayıp olacak, toplam etki %3 düzeyindedir. Melen Barajı ve diğer projeler ile İstanbul susuz kalmayacaktır (T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, 2020i).

- Karstik zeminin tuzlanma potansiyeline karşı geosentetik beton şilte ve 3D modelleme ile mühendislik çözümleri uygulanacaktır (T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, 2020).
- Proje boyunca doğal yaşamın korunması için izleme ve önleyici müdahale sistemleri kurulacaktır. Endemik ve nadir türler korunacaktır. Bu türler sürekli gözlem altında tutulacak ve bazıları başka alanlara taşınacaktır (T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, 2020).
- Sazlıdere Barajı'ndaki tatlı su balıkları, benzer bir habitata sahip olan Terkos Gölü'ne taşınacaktır (T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, 2020).
- Mevsimsel değişiklikler dikkate alınarak yapılan simülasyonlar ve hesaplamalara göre, Kanal İstanbul'un yılın hiçbir döneminde suda canlı yaşamı için gerekli çözünmüş oksijen miktarını düşürmediği tespit edilmiştir. Marmara ve Karadeniz'de doğal yaşam koşullarına zarar gelmeyecektir (T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, 2020).
- Civardaki orman arazileri için çeşitli tedbirler (orman alanlarına giriş çıkışın kontrol edilmesi, yangınla mücadele tedbirleri vb.) alınmıştır (T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, 2020).
- Kaybedilen orman alanlarına karşılık toplamda 91.24 Milyon m2 alan kazandırılacaktır (T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, 2020j).
- Geçim Kaynakları Restorasyon Planı hazırlanacak ve tarımla uğraşan halk için alternatif çözümler üretilecektir. Projeyle niteliğini kaybeden tarım arazileri yerine, il genelinde tahribata uğramış alanlar ıslah edilip kullanıma sunulacaktır (T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, 2020).
- Proje alanında meteorolojik çalışmalar yapılmıştır. İnşaat tamamlandıktan sonra iklim ile alakalı bir değişiklik söz konusu değildir (T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, 2020).

İşlenmiş Politika Bilgisi (Ekolojik Beklenti): Kanalın inşası İstanbul'u susuz bırakmayacaktır. Toplamda %3'lük su kaybı, Melen Barajı gibi dev projelerle ikame edilecektir. Yeraltı sularının tuzlanması, geosentetik beton şiltelerle önlenecek, tatlı su balıkları ve nadir türler güvenle taşınacaktır. Ayrıca kaybedilen ormanların yerine 91.24 milyon metrekare yeni alan kazandırılacak ve tarım arazileri ıslah edilecektir. Proje,

Marmara'nın oksijen dengesini veya bölgenin iklimini bozmayacak çevreci bir mühendislik harikasıdır.

Depremsellik Verileri:

- 2475 yıllık tekrarlı deprem periyodu incelenmiştir. Kanal, oluşacak en büyük depreme göre inşa edilecektir (T.C Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, 2020k).
- Proje, 1 Ocak 2019 Türkiye Bina Deprem Yönetmeliği kapsamında üretilmiştir T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, 2020).
- En fazla 4-5 kat yatay mimariyle inşa edilen düşük yoğunluklu konut alanları ve buna bağlı diğer alanlar planlanmıştır (T.C Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, 2020g).
- MTA raporlarında proje alanından geçen diri fay yoktur (T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, 2020).
- Kanalın güney girişi, Kuzey Anadolu Fayı'na 11, Çınarcık Fayı'na 30 km uzaktadır (T.C Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, 2020k). Dolayısıyla Kanal ve yeni şehir için bir risk yoktur.
- Proje alanı maksimum 500.000 nüfusu ağırlayacaktır. Bu nüfus dışarıdan gelmeyecek, İstanbul'un mevcut nüfusu buraya yerleştirilecektir (T.C Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, 2020g).

İşlenmiş Politika Bilgisi (Depremsellik Beklentisi): Kanal güzergahında aktif fay hattı yoktur ve proje deprem açısından güvenlidir. Proje, 2475 yıllık deprem periyotlarına ve güncel deprem yönetmeliklerine göre tasarlanmıştır. Çevresine kurulacak yeni şehir ise 4-5 katlı yatay mimariden oluşacak, dışarıdan yeni nüfus getirmeyecek ve olası bir afette İstanbul'un güvenli ve düşük yoğunluklu yaşam alanı olacaktır.

İktidarın belirtici iddiasını temellendirmek için sunduğu işlenmiş bilgiler analiz edildiğinde, ham verilerin iddiayı güçlendirmek ve kamuoyunun kaygılarını gidermek için stratejik bir çerçeveleme işlemine tabi tutulduğu söylenebilir. İktidarın, verileri politika bilgisine dönüştürürken üç temel ikna stratejisine başvurduğu öne sürülebilir:

Risklerin Azaltılması: İktidarın, su kaybı verilerini %0,25 ve %3 biçiminde, önemsiz gösterdiği ve bu kaybı yeni barajlarla ikame edileceğini söylediği görülebilir. Benzer bir mantık, orman ve tarım arazilerinin kaybında da kullanılmıştır, denilebilir. İktidarın "Kayıplar telafi edilecektir" formülüyle olumsuz çevresel etkilerin yönetilebilir bir işlem olarak sunduğu söylenebilir.

Krizin Fırsata Dönüştürülmesi: İktidarın, 15 milyar dolarlık bütçeyi bir kriz olarak değil, Karadeniz ticaretinden alınacak pay ve yıllık 1 milyar dolar gelirle bir fırsat olarak gördüğü yorumu yapılabilir. Benzer biçimde hafriyatın Karadeniz'de dolgu alanı ve lojistik merkez yapmak için ekonomiye kazandırılan bir kaynak olarak lanse edilmesi de fırsatlarla ilgilidir, denilebilir.

Mühendislik Bilgisi: İktidarın, hafriyatın şehir trafiğine sokulmaması ve geosentetik beton gibi çözümler sunmasının, projenin olumsuz etkilerini ortadan kaldırma stratejisinin bir ürünüdür, demek mümkündür. Deprem konusunda ise 2475 yıllık periyotlar ve MTA raporlarına dayanarak, deprem riskinin ileri mühendislik çözümleriyle kontrol altına alındığı inancı işlenmiştir, denilebilir.

Özetlemek gerekirse, iktidar kanadı Kanal İstanbul'un maliyet, hafriyat, su kaybı, depremsellik gibi ham verilerini yönetilebilir riskler, ikame edilebilir kayıplar ve ekonomik fırsatlar bilgisine dönüştürmüştür. Fakat Toulmin-Dunn Modeli'nde sadece bilginin varlığı, bir iddiayı tek başına haklı çıkarmak için yeterli değildir. Argümanın muhatapları, "bu bilgilere neden inanalım?" sorusunu sormaktadır. Dolayısıyla bilgi ile iddia arasında mantıksal köprü kuran gerekçe unsurlarına ihtiyaç vardır. Bir sonraki başlıkta gerekçe unsuru analiz edilmiştir.

2.4.4.4. Belirtici İddiada Gerekçe Unsurunun Analizi

Gerekçe unsuru, iddia ile bilgi arasındaki mantıksal ilişkiyi inşa eden, "bu ikisi arasındaki ilişkiye neden inanalım?" veya "bu gerekçe, neden iddiayı destekliyor?" sorusuna cevap veren unsurdur. İddia unsuru Dunn'a (2018) göre politika argümanlarında on bir farklı tarzda (otorite, yöntem, genelleme, sınıflandırma, işaret, motivasyon, sezgi, analoji, paralel durum, etik) olabilir. Aşağıda, belirtici iddiada gerekçe unsuru analiz edilmiştir.

Gerekçe: Çünkü Kanal İstanbul'un yaratacağı iddia edilen çevresel ve depremsel riskler, MTA raporları, 2475 yıllık deprem periyodu analizleri ve geosentetik şilte gibi ileri mühendislik uygulamalarıyla bilimsel olarak analiz edilmiştir. Su kaynaklarındaki %3'lük kayıp, Melen ve diğer baraj projelerinin devreye girmesiyle telafi edilecektir. Çıkan hafriyat ise Karadeniz'de dolgu alanı olarak kullanılıp ekonomiye kazandırılacaktır. Ayrıca Panama ve Süveyş kanallarının küresel ticaretten aldığı devasa paylar göz önüne alındığında, benzer bir stratejik konumda olan Kanal İstanbul da yap-işlet-devret modeliyle Türkiye'ye yıllık 1 milyar dolar gelir getirecektir. Dolayısıyla Kanal İstanbul devlete yük olan, çevreye zarar veren ve depreme hazırlıksız bir proje değil, aksine mühendislik çözümleriyle riskleri yönetilebilir kılan, kârlı ve güvenli bir projedir.

Bu gerekçe unsuru belirlendikten sonra gerekçe tarzı belirlenebilir. Burada iktidarın belirtici iddiasını temellendirmek için birden fazla gerekçe tarzına başvurduğu söylenebilir. İktidarın ekolojik ve sismik risklerin yönetilebilir olduğunu kanıtlamak için 3D modellemelere, simülasyonlara ve 2475 yıllık deprem periyotlarına dayanarak Toulmin-Dunn Modeli'nde belirtilen gerekçe tarzlarından "yöntem" tarzına başvurduğu söylenebilir. Su kaybının yeni barajların yapılmasıyla çözülmesi, karstik zeminin şiltelerle korunması ve hafriyatın Karadeniz'e dökülmesiyle atık sorununun fırsata dönüşmesi eylemlerinin projeyi güvenli kılacağını vurgulamak için "sebep-sonuç" tarzının tercih edildiği söylenebilir. Son olarak projenin ekonomik olarak kârlı bir yatırım olduğunu kanıtlamak amacıyla Panama ve Süveyş kanallarının elde ettiği devasa gelirlerin örnek gösterilmesi için "paralel durum" tarzına başvurulduğu öne sürülebilir. Dolayısıyla bu belirtici iddianın gerekçe türleri için "yöntem", "sebep-sonuç" ve "paralel durum"dur, denilebilir.

Bu gerekçenin iddia ile bilgi arasında mantıksal bir köprü kurduğu söylenebilir. Fakat bu köprü, iddiayı yeterince ikna edici kılmamış gibi görülebilir. Dolayısıyla gerekçe unsurunun da desteklenmesi gerekebilir. Bir sonraki başlıkta, gerekçe unsurunu destekleyen destek unsuru analiz edilmiştir.

2.4.4.5. Belirtici İddiada Destek Unsurunun Analizi

Destek unsuru "bu gerekçeye neden güvenmeliyiz?" sorusunun cevabıdır. Destekler, gerekçenin güvenilirliğini arttırmakta ve iddiayı daha ikna edici kılmaktadır. Resmi kaynaklardan, belgelerden ve politika metinlerinden oluşan destek unsurları şunlardır:

Destek: T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı Kanal İstanbul Raporu (2020), T.C. İletişim Başkanlığı öngörüleri, Ekonomik fizibilite analizi, 34 farklı senaryonun karşılaştırmalı değerlendirmesi doğrultusunda finansal fizibilite çalışması, OECD'nin Yüksek Kaliteli Lojistik Servislerinin Ticarete Etkisi Raporu ve 3996 Sayılı Kanun (2018). 2018 tarihli Türkiye Deprem Tehlike Haritası, 2018 Türkiye Deprem Şartnamesi, Kıyı ve Liman Yapıları, Demiryolları, Hava Meydanları İnşaatlarına İlişkin Deprem Teknik Yönetmeliği kapsamında planlanan sismik tarama sonuçları, MTA 2012 Türkiye Diri Fay Haritaları, UDAP-C-13-06 nolu Türkiye Sismik Tehlike Haritasının Güncellenmesi projesi, Persons'a (2004) ait deprem senaryoları ve Poisson yaklaşımı model analizi. T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı ÇED Raporu (2020), Sosyal Etki Değerlendirme (SED) Raporu, Projenin Havza Koruma Eylem Planı (2010), BM Biyolojik Çeşitliliğin Korunması Sözleşmesi (BERN), ÇED Su Kalitesi Nümerik Modeli Nihai Raporu, DSİ'nin yatırım programı, İSKİ İçme Suyu Havzaları Yönetmeliği.

İktidarın belirtici iddiasındaki destek unsurları değerlendirildiğinde, ikna edici olabilmek için özellikle ekonomi, depremsellik ve çevre konularında bilimsel bilgiye ve teknik raporlara başvurduğu görülebilir. İktidarın, projenin olumlu etkilerini ve risklerin yönetilebilir olduğunu teknik raporlar üzerinden ikna edici kılmaya çalıştığı yorumu yapılabilir. Bu durum için, iktidarın projeyi teknik bir zorunluluk ve mühendislik başarısı gibi gösterme çabasının delilidir, yorumu yapılabilir.

Bu desteklerin argümanda belli başlı üç temel işlevi olduğu düşünülmektedir. Birincisi, teknik ve bilimsel bilginin ikna ediciliğidir. Detaylı sismik (MTA, Poisson) ve finansal (34 farklı senaryo) bilgilerin kaynak gösterilmesinin, gerekçe unsurlarının "yöntem" tarzıyla örtüştüğü söylenebilir. Böylece iktidarın, bu iddiaları bilimden faydalanarak ikna edici kıldığı yorumu yapılabilir. İkincisi, iktidarın ulusal ve uluslararası sözleşmelere (BERN, BM Biyolojik Çeşitlilik) başvurma stratejisidir. Burada iktidarın, Kanal İstanbul Projesi'nin uluslararası sözleşmelere uygun olduğu mesajını verdiği kanısına varılabilir.

Üçüncüsü, iktidarın çevre konusunda devleti bir araç gibi göstermesidir. Yaşanacak su sorunlarına karşı DSİ ve İSKİ gibi kurumların halihazırda projeye dahil olduğu mesajıyla güvenilirliğin artırılmak istendiği söylenebilir. Ancak burada dikkat çeken bir diğer husus, iktidarın temel bilgi kaynağı olarak sıklıkla kendi hazırlattığı ÇED raporunu göstermesidir. İktidarın, kendi bilimsel bilgisine fazlasıyla güvendiği ve otorite onayı (Cumhurbaşkanlığı, Bakanlık) ile teknik bilgiyi sentezlediği söylenebilir.

Bir argümanın resmi raporlarla, deprem yönetmelikleriyle ve uluslararası sözleşmelerle desteklenmesi, onun mutlak bir doğruyu temsil ettiği anlamına gelmemektedir. Her politika argümanı geçersiz kılınabilir veya karşıt görüşlerle zayıflatılabilir. Bir sonraki başlıkta, muhalefetin, iktidarın belirtici iddialarına yönelttiği itirazlar analiz edilmiştir.

2.4.4.6. Belirtici İddiada İtirazların Analizi

İtiraz unsuru, bir iddiaya karşı çıkan aktörler tarafından ortaya atılan, o iddiayı zayıflatma amacı güden bir unsurdur. Mevcut iddiaya, muhalif aktörlerce yapılan itirazlar bir politika argümanında doğrudan iddia unsuruna, bilgi unsuruna, gerekçe unsuruna ve/veya destek unsuruna yapılabilir. Aşağıda, muhalefetin itirazları ve itirazların hangi unsura yapıldığı sıralanmıştır:

İtiraz 1: İstatistiklere göre gemi trafiği azalmaktadır. 2007'de 56.886'dan 2018'de 43.121'e düşmüştür (İstanbul Planlama Ajansı ve İstanbul Kent Konseyi, 2020b). Gemi sayısının artacağını söyleyen veriler güvensizdir çünkü 2070 yılında İstanbul'dan geçecek gemi sayısı için sadece 2005-2016 verileri kullanılmıştır (Cumhuriyet Halk Partisi, 2020, s. 7). Yeni boru hatlarının inşası ve yeni projeler, tehlikeli maddelerin Boğaz'dan geçişini azaltacaktır.

Bu itiraz, iktidarın verilerini eleştirdiği ve güvensiz bulduğu için bilgi unsuruna yapıldığı söylenebilir.

İtiraz 2: Kanal İstanbul, gemilere güvenli geçiş sağlamaz çünkü yapılan simülasyon çalışmaları yetersizdir. Kanal akıntıları Boğaz'dan daha tehlikelidir. ÇED raporunda Kanal ile Boğaz kazalarının toplam sıklığının aynı kalacağı belirtilmiştir. Kanal'da bir kaza olursa gemi trafiği kapanabilir (Yazıcı, 2021). Kanal'ın ölçüleri, yolcu ve konteyner gemileri için risklidir (Aşkın vd., 2020, s. 72-74).

Bu itiraz, ÇED Raporunu ve bilimsel bilgiyi eleştirmektedir. Bu sebeple itirazın bilgi unsuruna yapıldığı söylenebilir.

İtiraz 3: Kanal İstanbul güvenli bir yapılaşma sağlamaz. Çünkü TMMOB ve Naci Görür gibi uzmanların verilerine göre; kanal güzergahı sıvılaşma, heyelan ve tsunami riski taşımaktadır. Fay hattına 11 km yakındır. PS-InSAR ölçümlerine göre ÇED raporunda yer almayan yeni fay hatları tespit edilmiştir. Sızdırmazlık önlemleri yetersiz kalacaktır, patlamalar suni depremler yaratacaktır. Üstüne üstlük olası bir afet durumunda köprüler hasar görürse, yeni şehir bir adaya sıkışıp kalacaktır (İstanbul Planlama Ajansı ve İstanbul Kent Konseyi, 2020c).

Bu itirazlar teknik niteliktedir. Dolayısıyla bu itirazların bilgiye yapıldığı söylenebilir.

İtiraz 4: Kanal İstanbul akıllı, modern ve yaşanabilir bir şehir değil, asit yağmuru, ısı adası ve karbon emisyonu gibi riskler taşıyan yaşanamaz şehir inşa edecektir. Yeni şehir 1.5, 2 milyon yeni nüfus çekecek, bu da katı atık, su ve karbon emisyonu sorunlarına sebep olacaktır. İstanbul'un nüfusu 25 milyona, Trakya'nın nüfusu 40 milyona çıkacaktır (Gergerlioğlu, 2022).

Yukarıdaki itirazların teknik nitelikte olduğu görülmektedir. Dolayısıyla bu itirazın bilgi unsuruna yapıldığı söylenebilir.

İtiraz 5: Proje gelir getirmeyecektir çünkü Panama ve Süveyş ile kıyaslanacak konumda değildir. Ayrıca Montrö Sözleşmesi gereği gemiler Kanal'dan geçmeye zorlanamaz. İstanbul Boğazı düşük ücretli iken kimse maliyetli olan Kanal'dan geçmek istemez. Bunun yerine geçiş ücretleri güncellenmelidir (Şehr-i İstanbul, 2021). Kanalın geri ödemesi en az 40 yıl süreceğinden kâr etmek için 40 yıl beklenmelidir (İstanbul Planlama Ajansı ve İstanbul Kent Konseyi, 2020d).

Bu itirazın gelir elde etme verilerini eleştirdiği için bilgiye ve paralel durum mantığına saldırdığı için gerekçeye yöneltildiği söylenebilir.

İtiraz 6: Cannes'da düzenlenen fuarda Maliyet 65 Milyar dolar olarak açıklanmıştır. Ayrıca ÇED Raporunda altyapı, köprü ve diğer gizli maliyet kalemleri belirtilmemiştir. Dolayısıyla 15 milyar dolar maliyet gerçekçi değildir (İstanbul Planlama Ajansı ve

İstanbul Kent Konseyi, 2020e). Meral Akşener'e göre Kanal İstanbul tiksindirici borca sebep olacaktır (Köker, 2021). Kanal'a harcanan parayla 50 milyon öğrenci için okul, 770 bin yataklı hastane, 60 metro hattı inşa edilir (İstanbul Planlama Ajansı ve İstanbul Kent Konseyi, 2020f).

Bu itirazın bilgiye ve gerekçe unsuruna yapıldığı söylenebilir. Hem maliyet hesaplamaları hem de motivasyon hedef alınmaktadır.

İtiraz 7: Proje istihdam sağlamayacaktır. 30.000 kişilik tarımsal istihdam potansiyelini ortadan kaldıracaktır (İstanbul Planlama Ajansı ve İstanbul Kent Konseyi, 2021, s. 14).

Bu itirazın bilgi unsuruna yapıldığı söylenebilir çünkü iktidarın istihdam bilgisi eleştirilmiştir.

İtiraz 8: Kanal İstanbul ormanlara zarar veren bir projedir. Ormanların yerine konması, yeni bir orman arazisi oluşturmaz. Ağaçlık bir alanın ormana dönüşebilmesi için onlarca yıl gereklidir. Tarım arazileri de benzer bir kaderi paylaşmaktadır. Dolayısıyla ikame etme bir çözüm değildir (İstanbul Planlama Ajansı ve İstanbul Kent Konseyi, 2020g).

Bu itirazın gerekçeye yöneltildiği söylenebilir çünkü yerine konmanın çözüm olmadığı belirtilerek yönteme bir eleştiri söz konusudur.

İtiraz 9: Kanal İstanbul, flora-faunaya zarar veren bir projedir. Çünkü Prof. Dr. Doğanay Tolunay'a (2020) göre ÇED'de belirtilen tür taşıma yöntemi, geçerli bir koruma önlemi değildir. Tür taşıma sonrası canlılar yeni habitatlarına uyum sağlayamayabilir. Sadece Karadeniz'de 168'i balık, toplamda 3774 canlı türü yok olacaktır. Proje alanında BERN Sözleşmesi gereği korunması gereken türler varken, sözleşmeye aykırı hareket edilmiştir.

Bu itirazın hem gerekçeye hem destek unsuruna yöneltildiği söylenebilir çünkü yöntem ve kaynaklar birlikte eleştirilmektedir. Fakat şema üzerinde bu bağlantı, görsel karmaşıklığı azaltmak için itiraz 11'e bağlantılanmıştır çünkü İtiraz 9 ve 11 aynı unsurlara yöneltilmektedir.

İtiraz 10: Kanal İstanbul, içme ve yeraltı sularına zarar verir. TMMOB Çevre Mühendisleri Odası'nın Teknik İnceleme Raporu'na göre proje yeraltı sularının tuzlanmasına ve Terkos Gölü'nün boşalmasına sebep olabilir (TMMOB Çevre

Mühendisleri Odası, 2020, s. 167). Melen Barajı'nda hatalı yapım sebebiyle çatlaklar oluşmuştur (s. 131). Kanal inşaatı sonrası Marmara Denizi'nin kırılgan ekosistemi oksijensiz kalacaktır ve deniz yaşamı sona erecektir (Saydam, 2013).

Bu itirazın bilgi unsuruna yöneltildiği söylenebilir çünkü iktidarın bilgisi, yine bilimsel bilgi ile eleştirilmektedir.

İtiraz 11: Çıkan hafriyatın bir kısmı dolgu alanında kullanılacaktır. Bu kullanım sonrası hafriyatın denize karışıp Marmara Denizi'ne ulaşması kuvvetle muhtemeldir. Çıkan hafriyatın dolgu yapılması ve denize boşaltılması Atık Yönetimi Yönetmeliği'ne göre yasaktır (İstanbul Planlama Ajansı ve İstanbul Kent Konseyi, 2020h). Kanal İstanbul'dan 1,5-2 milyar metreküpe yakın hafriyat çıkacaktır (İmamoğlu, 2019). Günde 10.000 hafriyat kamyonu trafiğe dahil olacaktır (İBB, 2021, s. 19). Hafriyatın kaldırma ve taşınma bedeli ise 21 milyar dolardır (s.23).

Bu itirazın destek unsuruna ve gerekçeye birlikte yöneltildiği söylenebilir çünkü hem ilgili kanun eleştirilmiş hem de ekonomiye kazandırma sözüne 21 milyar dolar verisiyle itiraz edilmiştir.

Belirtici iddialara yönelik itirazlar değerlendirildiğinde, muhalefetin ikna stratejisinin iki temel ayağı olduğu görülebilir. Birincisi, muhalefetin iktidarın teknik bilgisini ve özellikle ÇED gibi raporlarını sorgulamasıdır. İktidarın "%3 su kaybı", "15 milyar dolar maliyet" ve "1,15 milyar hafriyat" gibi rakamları, muhalefet tarafından bilimsel otoriteler (TMMOB, Naci Görür, Cemal Saydam) referans gösterilerek yanlışlanmaya çalışılmıştır, denilebilir. Muhalefet, projenin maliyetinin 65 milyar dolar olduğunu ve yaratacağı tahribatın (Marmara Denizi'nin ölümü, depremsel riskler) devasa boyutlarda olduğunu savunarak, iktidarın "yönetilebilir riskler" söylemini çökertmeye çalışmıştır, yorumu yapılabilir.

İkincisi, muhalefetin meseleyi sadece teknik bir kâr-zarar konusu olarak değil, sosyo-ekonomik ve ekolojik yıkım olarak değerlendirmesidir. Muhalefet, tarım işçilerinin yaşayacağı istihdam krizini, tiksindirici borç kavramını ve flora-faunanın taşınarak veya yerine konarak kurtarılamayacağını vurgulayarak, iktidarın teknik çözümlemelerine karşı

çevreyi ve ekonomiyi ciddi riskler barındıran bir alan olarak konumlandırmıştır, çıkarımı yapılabilir.

Toulmin-Dunn Modeli, bir politika argümanı itirazlara maruz kaldığında, iddia sahibinin savunma refleksine sahip olarak karşı itirazda bulunabileceğini söylemektedir. Bu bağlamda, bir sonraki başlıkta, muhalefetin itirazlarına karşı yöneltilen cevaplar analiz edilmiştir.

2.4.4.7. Belirtici İddiada Çürütücülerin Analizi

Çürütücü unsurlar, iddiaya itiraz eden muhalif aktörlere verilen cevaplardır. Bir başka deyişle çürütücüler, karşı-itirazlardır. Aşağıda, iktidar tarafından muhalefetin itirazlarına yöneltilen çürütücüler ve bu çürütücülerin hangi itirazları hedef aldığı sıralanmıştır:

Çürütücü 1: Tsunami ve depremsellik gibi konularda bilimsel çalışmalar yapılmıştır. Bölgede fay hattı yoktur (T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı. (2020l). Kanal İstanbul'un yeryüzü ve yeraltı gerilme dengelerini bozma iddiası bilimsel değildir (T.C Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, 2020k).

Bu çürütücü, İtiraz 3'e (Sıvılaşma, fay ve suni deprem riski) yapılmıştır, denilebilir.

Çürütücü 2: Kanal İstanbul'a 1,5 milyon ek nüfus gelmeyecektir. Cumhurbaşkanı'nın talimatıyla kanal civarına kurulacak şehrin nüfusu 500.000'e düşürülmüştür. Bu nüfus ilave değil, İstanbul'dan sağlanacaktır (Haberler.com, 2015).

Bu çürütücü İtiraz 4'e (Nüfus çekmesi ve karbon emisyonu) yöneltilmiştir, denilebilir.

Çürütücü 3: Kanal inşaatıyla İstanbul'un su ihtiyacının sadece %3'ü etkilenecektir. Melen Projesi ve DSİ'nin planladığı Hamzalı, Pirinççi ve Karamandere barajları İstanbul'un su sorununu çözecektir (T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, 2020i).

Bu çürütücü, İtiraz 10'a (Terkos'un boşalması ve susuzluk) yöneltilmiştir, denilebilir.

Çürütücü 4: Yapılan hesaplara göre hafriyat 2 milyar metreküp değil 1,15 milyar metreküptür. Hafriyat için İstanbul'un döküm alanları kullanılmayacaktır. Araçlar İstanbul trafiğini kullanmayacaktır (Kurum, 2019).

Bu çürütücü, İtiraz 11'e (Hafriyat yönetimi ve trafiğe etkisi) yöneltilmiştir, denilebilir.

Çürütücü 5: Tespit edilen türler içinde BERN sözleşmesi ile korunan herhangi bir tür bulunmamaktadır ((T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, 2020).

Bu çürütücünün, İtiraz 9'a (Flora-fauna kaybı ve sözleşme ihlali) yöneltildiği söylenebilir.

Çürütücü 6: Kanal İstanbul, İstanbulluların emniyeti ve ülke menfaati içindir. Parasal büyüklükle ölçülemeyecek kadar değerlidir. Uluslararası ticaret hacmi ve stratejik önem de parasal olarak değerlendirilemez (T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, 2020e Muhalefet borçları ödemeyeceğini söyleyerek müteahhitleri, devlet kurumlarını, bakanlıkları, yöneticileri ve vatandaşlarımızı tehdit etmektedir. Tehditle muhalefet edilmez (Yetkin, 2021). Şirketlere para ödemem demek, milli iradeyle kavga etmektir (Adalet ve Kalkınma Partisi, 2019).

Bu çürütücünün İtiraz 5 ve 6'ya (Gelir getirmeyeceği ve maliyet israfı) yöneltildiği söylenebilir.

Çürütücü 7: Bölgede istihdam sorunu yaşayan kesim için istihdam olanaklarında öncelik verilecektir. Bölgesel işsizlik olmayacaktır. Tarım ve hayvancılıktaki istihdam azalışı sadece Kanal İstanbul'un değil, bölgedeki diğer sanayi yatırımlarının gelişmesi ve yeni havalimanı gibi projelerin etkisidir. Kümülatif etki olarak değerlendirilmelidir (T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, 2020).

Bu çürütücünün İtiraz 7'ye (Tarımsal istihdamın yok olması) yöneltildiği söylenebilir.

Çürütücü 8: Erdoğan'a göre su kaynaklarının yok edilmediği, depremsellik ile ilgili sorun olmadığı ve projenin nüfus yoğunluğuna sebep olmayacağı bilimsel olarak ispat edilmiştir (Erdoğan, 2021).

Bu çürütücünün genel olarak İtiraz 3, 4 ve 10'a yöneltildiği söylenebilir. Fakat şema üzerinde bu bağlantı, görsel karmaşayı önlemek için çürütücü 1,2 ve 3'e bağlanmış gibi gösterilmiştir. Çünkü bu dört itirazın da aynı unsura yapıldığı düşülmektedir.

Belirtici iddialar kapsamındaki çürütücüler analiz edildiğinde, iktidar kanadının seçici bir tutumda olduğu ve farklı savunma stratejileri geliştirdiği söylenebilir. Birincisi, iktidarın

sessiz kalma stratejisidir. Çevre ve ekolojik etkiler argümanında orman alanlarının yok olması (İtiraz 8), Marmara Denizi'nin oksijensiz kalması veya asit yağmurları gibi muhalefetin geri dönülemez tahribat itirazlarına bir cevap verilmemesi, bilinçli bir tercih olabilir. İktidar, bu konularda muhalefet ile herhangi bir tartışmaya girmeyerek çevre felaketi söylemlerini tamamen görmezden gelmektedir, çıkarımı yapılabilir.

İkinci savunma stratejisinde iktidarın kimi verilerde seçici bir dil kullandığı düşünülebilir. %2-3'lük bir su kaybı muhalif aktörler için ciddi bir oranken iktidar aynı istatistiksel veriyi önemsiz ve göz ardı edilebilir biçiminde yorumlamıştır. Bu, politika aktörlerinin aynı veriyi nasıl farklı biçimde çerçeveleddiklerinin bir örneğidir, denilebilir. Muhalefet için kriz sebebi olan bir veri, iktidar için dikkate dahi alınmamaktadır. Aynı durum istihdam kayıplarının yorumlanmasında da görülebilir.

Üçüncü strateji, iktidarın kimi konularda set çekme ve yalanlama stratejisidir. Muhalif aktörlerin "uluslararası sözleşmeler (BERN) ihlal ediliyor" çıkışına "tespit edilen türler içinde BERN sözleşmesine uyan yoktur" diyerek veya "fay hattı yoktur, 1.5 milyon nüfus yalandır" diyerek kesin bir çizgi çizmesinin, iktidarın bilimsellik adı altında kendi verisini doğru kabul edip, muhalefetin bilgisini yanlışlama çabası olarak değerlendirilmesi mümkün olabilir. Benzer biçimde Melen Projesi ve DSİ'nin planladığı barajlar da bir set çekme stratejisidir, denilebilir. Bu barajların inşa edileceği bilgisi üzerinden, İstanbul'un susuz kalacağına yönelik itirazlar set çekilerek tartışmaya kapatılmaya çalışıldığı söylenebilir.

Dördüncüsü ise karşı çıkma ve konuyu kaydırma stratejisidir. İktidarın muhalefete yönelik cevapları incelendiğinde, "masraflı" eleştirisine "parayla ölçülemeyecek kadar değerli" biçiminde cevap vermesi, konunun ekonomik alandan toplumsal fayda alanına kaydırıldığı yorumu yapılabilir. İktidarın itirazlarında ekonomik kârlılık verilerinden ziyade millilik ve toplumsal fayda inşaları ön plana çıkmaktadır, denilebilir. Bunun da iktidarın artık projenin ekonomik fayda-zarar tartışmalarına ağırlık vermek yerine "milli iradeyle kavga" çerçevesi çizdiği yorumu yapılabilir.

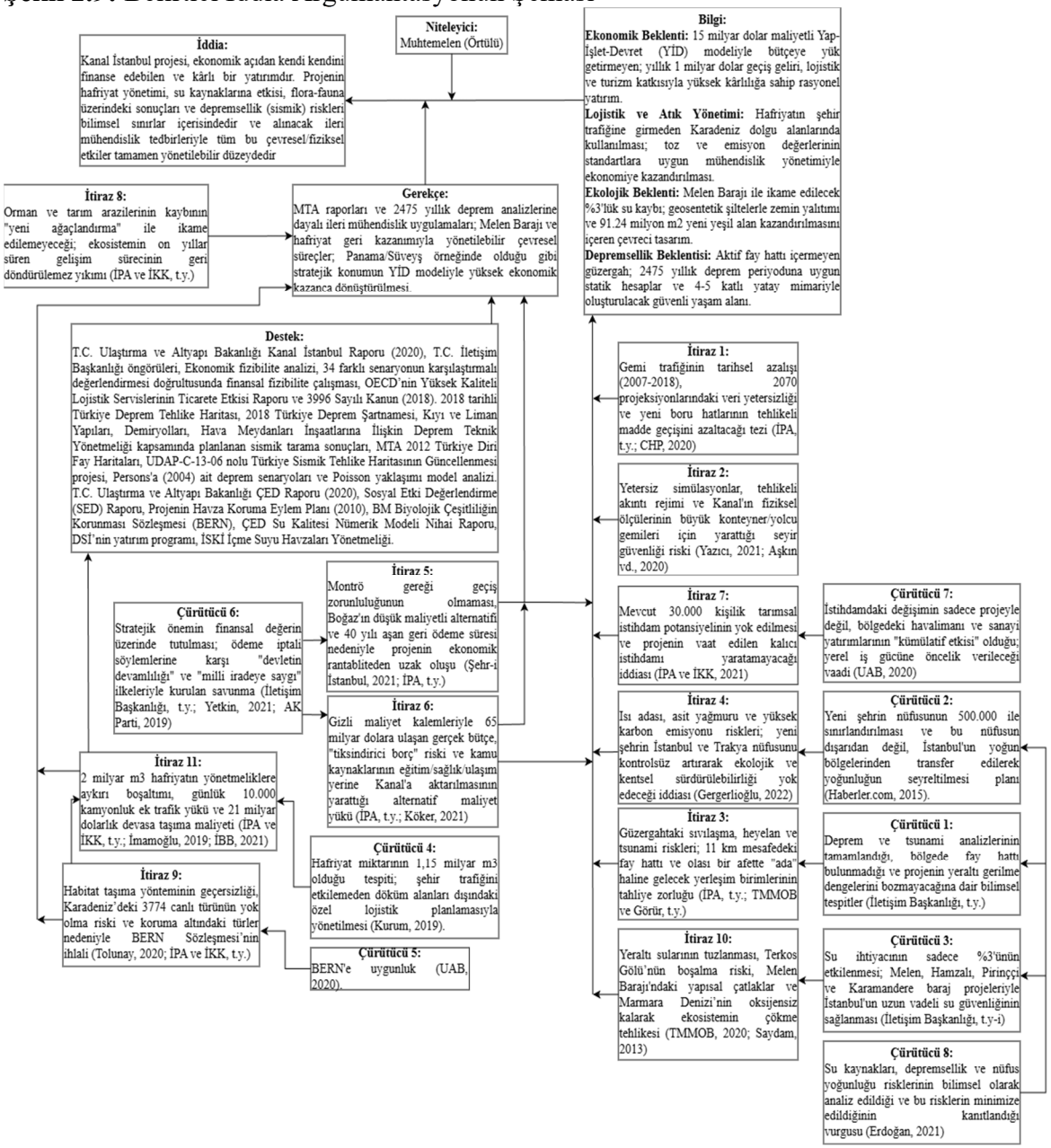
Belirtici iddialarla ilgili argümantasyonun tüm unsurları analiz edilmiştir. Karmaşık yapıdaki bu argümantasyonun daha anlaşılır olması için argümantasyon süreci

haritalandırılarak şema haline getirilmelidir. Bir sonraki adım olan şema çizimi, analizin son adımıdır.

2.4.4.8. Belirtici İddiada Argümantasyon Şeması Çizilmesi

Kanal İstanbul Projesi'nin şehircilik ve vizyon amaçları ile ilgili argümantasyon, Toulmin-Dunn Modeli ile haritalandırılmış ve şema haline getirilmiştir. Aşağıda, karmaşık haldeki politika argümantasyonunun şeması görülmektedir.

Şekil 2.9: Belirtici İddia Argümantasyonun Şeması

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Şekil 2.9'da verilen Belirtici İddia Şeması, Kanal İstanbul Projesi'nin çevresel, depremsel, lojistik ve ekonomik sonuçlarına dair yürütülen argümantasyonu Toulmin-Dunn Modeli çerçevesinde görselleştirmektedir. Şemanın merkezinde, iktidarın projenin çeşitli risklerinin yönetilebilir düzeyde olduğu ve ekonomik açıdan kârlı bir yatırım olduğu yönündeki iddiası ve bu iddiaya bağlı diğer unsurlar yer almaktadır. Şemanın sol ve alt bölümlerinde ise muhalefetin yönelttiği on bir farklı itiraz konumlandırılmıştır. İktidarın itirazlara karşı olan çürütücüler ise itirazlara karşılık verecek şekilde şemaya yerleştirilmiştir.

2.4.5. Değerlendirici İddianın Analizi

Dunn'ın (2018) Modeli'nde değerlendirici (*evaluative*) iddialar, bir politikanın "iyi mi kötü mü, doğru mu yanlış mı, adil mi yoksa faydalı mı" olduğuyla ilgilenmektedir. Bu iddia türü ahlaki, etik, kültürel ve toplumsal değer yargılarına dayanmaktadır. Kanal İstanbul argümantasyonunda iktidar ve muhalefetin zaman zaman, projenin mühendislik ve teknik verilerinin (belirtici iddialar) ötesine geçerek, argümantasyonu projenin ahlaki meşruiyeti, toplumsal faydası ve milletin menfaati gibi değerlere yargılar üzerine taşıdığı söylenebilir. Aşağıda, Kanal İstanbul'un değerler üzerinden üretilen değerlendirici argüman, Toulmin-Dunn Modeli'nin altı temel unsuru çerçevesinde sırasıyla analiz edilmiştir.

2.4.5.1. Değerlendirici İddiada İddia Unsurunun Analizi

İktidar kanadı, Kanal İstanbul Projesi'nin topluma, tarihe ve ülkenin geleceğine olan değerini merkeze alarak, projenin sadece teknik bir proje değil, aynı zamanda ahlaki bir sorumluluk olduğuna dair çeşitli iddialarda bulunmuştur. Bu değerlendirici iddialar, tek parça halinde aşağıdaki gibi formüle edilebilir:

Değerlendirici İddia: Kanal İstanbul Projesi, İstanbul Boğazı'nın tarihi ve kültürel dokusunu, burada yaşayan insanları felaketlerden koruyan, milletin menfaatine hizmet eden ve parayla ölçülemeyecek kadar yüksek bir değere sahip olan, Türkiye'nin gelecek nesillerine bırakılacak doğru, faydalı ve vizyoner bir mirastır.

İktidarın bu iddiası, projenin ne kadar değerli ve ahlaken doğru olduğu sorusuna cevap vermektedir, denilebilir. İktidarın projeyi toplumsal fayda, sorumluluk ve milli menfaat

gibi kavramlarla pozitif bir değere dönüştürdüğü görülebilir. Burada iktidarın amacının, karşısındaki aktörleri duygusal ve ahlaki bir yaklaşımla ikna etmek olduğundan, değerlendirici iddia ile projenin yapımına karşı çıkmayı milletin menfaatine karşı çıkmak ile eşdeğer hale getirmeyi amaçladığı söylenebilir. Dolayısıyla bu iddia türünün, "Kanal İstanbul yapılmalıdır" (savunucu iddia) fikrine ahlaki meşruiyet sağladığı öne sürülebilir.

Bir politika iddiasının tek başına varlığı ve değerlendirici türe sahip olması, ikna edici olmak için yeterli görülmeyebilir. Bir politika argümanında iddia dışında niteleyici, bilgi, gerekçe, destek, itiraz ve çürütücü unsurlar bulunabilir. Bir sonraki başlıkta, bu değersel iddianın niteleyicisi analiz edilmiştir.

2.4.5.2. Değerlendirici İddiada Niteleyici Unsurun Analizi

İddialar ve iddia türlerinin tespit edilmesinin ardından, argüman analizinin bir sonraki aşaması, niteleyici unsurun analizidir. Bu unsurun bulunması, iddianın ikna gücünün ve kesinlik derecesinin ortaya çıkarılması açısından önemlidir. Niteleyici unsurun analizi sadece biçimsel olarak kesinlik ve muğlaklığın belirlenmesi anlamına gelmemekte, aynı zamanda politikacıların kararlı bir dil kullanıp kullanmadığını da göstermektedir.

Analiz sürecinde niteleyicinin tespiti için politika metinlerinde "kesinlikle", "mutlaka", "muhtemelen", "büyük olasılıkla" gibi ifadeler aranmış, bu tür güçlendirici veya yumuşatıcı ifadelerin açıkça yer almadığı durumlarda ise bağlamdan yola çıkılarak örtülü niteleyiciler açığa çıkarılmıştır. İktidarın değerlendirici iddiasında kullanılan niteleyicinin analizi aşağıdadır:

"Kanal İstanbul Projesi, İstanbul Boğazı'nın tarihi ve kültürel dokusunu, burada yaşayan insanları felaketlerden koruyan, milletin menfaatine hizmet eden ve parayla ölçülemeyecek kadar yüksek bir değere sahip olan, Türkiye'nin gelecek nesillerine bırakılacak doğru, faydalı ve vizyoner bir mirastır." iddiasına biçimsel açıdan bakıldığında, doğrudan bir kesinliğe başvurulmadığı görülebilir. Fakat iddianın bağlamı incelendiğinde niteleyici unsurun örtük biçimde kullanıldığı söylenebilir. İktidarın projeyi ahlaki ve milli bir değere dönüştürdüğü bu iddiada muğlak ifadelere yer verilmediği, geri çekilme ve manevra alanı bırakmadığı görülebilir. Bütün bu faktörler

bir arada değerlendirildiğinde, değerlendirici iddiadaki (2.4.5) niteleyicinin örtük olarak "kesinlikle" olduğu söylenebilir.

İktidar kanadının bu katı ve keskin dili kullanması hakkında bazı tespitler yapılabilir. Bilimsel bilgiye dayalı politikalarda (örneğin deprem veya çevre yönetimi) hata payı bırakmak bir strateji olarak görülebilirken, bir projenin "milli menfaati ve toplumsal faydası" söz konusu olduğunda muğlaklık, muhataplarca siyasi ve ahlaki bir zafiyet olarak algılanabilir. İktidar, Kanal İstanbul'u etik açıdan "kesinlikle doğru bir proje" olarak niteleyerek, projeye yönelecek itirazları milletin menfaatine ve iyiliğine yapılmış bir saldırı olarak çerçevelemektedir. Dolayısıyla buradaki niteleyicinin, argümanın ikna gücünü arttıran bir stratejik hamle olduğu söylenebilir.

Niteleyiciler, politika iddiasının ikna ediciliğini göstermede önemlidir fakat kendi başlarına yeterli değildir. Bir sonraki başlıkta, değerlendirici iddiayı temellendirmek için iktidarın başvurduğu veriler incelenmiş ve bilgi unsuru analiz edilmiştir.

2.4.5.3. Değerlendirici İddiada Bilgi Unsurunun Analizi

Değerlendirici iddiada bilgi unsurunun, politikanın nasıl yapılandırıldığının ipuçlarını verdiği söylenebilir. Politika metinleri incelendiğinde iktidar kanadının değerlendirici iddiasını temellendirmek için üç tip veri setine başvurduğu görülmüştür. Bunlar sırasıyla can güvenliği ve Boğaz'ın korunması verileri, tarihi ve kültürel varlıkların korunmasına ilişkin veriler ve gelecek nesiller ile turizm vizyonuna ait verilerdir. Aşağıda öncelikle veri setleri verilmiş, ardından iktidarın bu verileri işleyip dönüştürdüğü politika bilgisi verilmiştir:

Can Güvenliği ve Boğaz'ın Korunması Verileri:

- 1930'da 50 metrelik gemiler geçerken şimdi 350 metrelik gemiler geçiyor (T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, 2020a).
- 1960'tan beri büyük kazalar yaşandı ve onlarca kişi hayatını kaybetti. Çevresel ve maddi zarar yaşandı (T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, 2020c).
- Gemi trafiği ile şehir içi deniz ulaşımı kesişmekte, olası kazalara davetiye çıkarılmaktadır (T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, 2020a).

- İstanbul Boğazı güvenli bir turistik yol olacaktır (Cefri Ohm, 2011; T.C. İletişim Başkanlığı, 2020g).

İşlenmiş Politika Bilgisi (Ahlaki ve İnsani Sorumluluk): Boğaz'da devasa gemilerin yarattığı tehlike ve geçmişte kaybedilen canlar, bu meselenin sadece lojistik değil, doğrudan insan hayatını ilgilendiren ahlaki bir sorun olduğunu göstermektedir. Şehir hatları vapurlarıyla dev tankerlerin kesiştiği bu ölümcül rota kabul edilemez. Kanal İstanbul yapılarak insanımızın can güvenliği sağlanacak ve Boğaz, aslına dönerek güvenli bir turistik/kültürel mirasa dönüştürülecektir. Bu, insana ve şehre verilen en büyük değerdir.

Tarihi ve Kültürel Varlıkların Korunmasına İlişkin Veriler:

- Proje alanındaki tarihi ve kültürel yapılar için kapsamlı bir arkeoloji raporu hazırlanmıştır. Proje bu rapora sadık kalınarak inşa edilecektir (T.C Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, 2020m).
- İnşaat sırasında bulunan arkeolojik varlıklar, Marmaray'da olduğu gibi envantere kazandırılacaktır (T.C Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, 2020m).
- Küçükçekmece Gölü Çevresi, Resneli Çiftliği, Filiboz Viranlığı, Spradon ve Region arkeolojik sit alanları arkeolojik park alanı olarak korunacaktır (T.C Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, 2020m).

İşlenmiş Politika Bilgisi (Tarihi Koruma): Kanal İstanbul, tarihi yok eden değil, tarihi gün yüzüne çıkarıp koruyan bir projedir. Hazırlanan kapsamlı arkeoloji raporlarına sadık kalınacaktır. Resneli Çiftliği, Filiboz Viranlığı ve Spradon gibi antik/tarihi bölgeler birer arkeolojik park yapılarak topluma kazandırılacaktır. Tıpkı Marmaray'da olduğu gibi yer altındaki kültürel mirasımız envantere eklenecektir.

Gelecek Nesiller, Vizyon ve Turizm Verileri:

- Türkiye'yi lider ülke, küresel güç yapacak ve İstanbul'un marka değerini arttıracak bir projedir (Kurum, 2021).
- Proje ile eko-turizm ve sağlık turizmi alanları oluşturulacaktır (T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, 2020g).

- Proje alanında bungalov evlerle ekolojik turizm yapılacaktır. Terkos Gölü'nün çevresi bunun için seçilmiştir (T24, 2016).

İşlenmiş Politika Bilgisi (Toplumsal Değer ve Gelecek Vizyonu): Bu proje sadece bugünün değil, gelecek nesillerin istikbalinin teminatıdır. Ekolojik turizm alanları, sağlık tesisleri ve bungalov evlerle desteklenecek olan bu proje, betonlaşma değil, İstanbul'un marka değerini artıran ve toplumsal refahı yükselten bir vizyondur. Türkiye'yi küresel bir güce dönüştürecek olan Kanal İstanbul, milletin menfaatine sunulmuş paha biçilemez bir değerdir.

İktidarın değerlendirici iddiasını temellendirmek için sunduğu işlenmiş bilgiler analiz edildiğinde, projenin ahlaki ve milli bir zorunluluk olarak işlendiği söylenebilir. İktidarın verileri politika bilgisine dönüştürürken üç temel ikna stratejisine başvurduğu öne sürülebilir:

Ahlaki ve İnsani Zorunluluk İnşası: İktidar, birçok ölüm ve 350 metrelik gemiler gibi verileri sadece lojistik bir risk olarak değil, vatandaşın yaşam hakkını ve İstanbul'un dokusunu tehdit eden ahlaki bir sorun olarak çerçevelemiştir. Böylece projenin inşası, insan hayatını kurtaran kutsal bir görev olarak belirtilmiştir.

Koruma Stratejisi: İktidar, arkeolojik parklar (Spradon, Filiboz) ve envanter (Marmaray örneği) verileri üzerinden kendisini tarihi yıkan değil, tarihi koruyan bir konuma getirmiştir.

Miras Stratejisi: İktidar, sağlık turizmi ve eko-turizm (bungalov) gibi verileri, gelecek nesillerin istikbali ve lider ülke gibi kavramlarla birleştirerek projeye değer atfetmiştir. Argümantasyon, projenin ekonomik ve fiziki faydalarının ötesine geçirilerek, milletin ortak menfaatini ve ülkenin aydınlık geleceğini temsil eden paha biçilemez bir değere dönüştürülmüştür.

Özetlemek gerekirse, iktidar kanadı Kanal İstanbul'un tarihsel, demografik ve kültürel etkilerine dair sunduğu ham verileri stratejik bir çerçeveleme ile insani değer, koruma ve miras söylemine dönüştürmüştür. Fakat bir iddianın ikna ediciliği, sadece bilgi ile sınırlı değildir. Bir sonraki başlıkta, bu bilgilerle değerlendirici iddia arasında mantıksal köprü kurarak argümanı ahlaken ikna edici kılan gerekçe (*warrant*) unsuru analiz edilmiştir.

2.4.5.4. Değerlendirici İddiada Gerekçe Unsurunun Analizi

Gerekçe unsuru, iddia ile bilgi arasındaki mantıksal ilişkiyi inşa eden, "bu ikisi arasındaki ilişkiye neden inanalım?" veya "bu gerekçe, neden iddiayı destekliyor?" sorusuna cevap veren unsurdur. İddia unsuru Dunn'a (2018) göre politika argümanlarında on bir farklı tarzda (otorite, yöntem, genelleme, sınıflandırma, işaret, motivasyon, sezgi, analoji, paralel durum, etik, sebep-sonuç) olabilir. Aşağıda, değerlendirici iddiada yer alan gerekçeler analiz edilmiştir.

Gerekçe: Çünkü bir devletin en temel ahlaki sorumluluğu, vatandaşlarının can güvenliğini sağlamak ve sahip olduğu eşsiz tarihi ve kültürel mirası koruyarak gelecek nesillere aktarmaktır. Boğaz'ın mevcut fiziki şartları ve trafik yoğunluğu, insan hayatı ve tarih için tehditkârdır. Bu tehdidi minimize ederek İstanbul'u güvenli bir turizm ve yaşam alanına çevirmek ve gelecek nesillere küresel, vizyoner ve marka değeri yüksek bir miras bırakmak, siyaset üstü bir milli menfaat meselesidir. Dolayısıyla Kanal İstanbul, insan hayatına önem veren, tarihi koruyan ve milletin istikbalini garanti altına alan doğru, değerli ve iyi bir projedir.

Bu gerekçe unsuru belirlendikten sonra gerekçe tarzı belirlenebilir. Burada iktidarın değerlendirici iddiasını temellendirmek için birden fazla gerekçe tarzına başvurduğu söylenebilir. İktidarın, 105 kişinin hayatını kaybettiği kaza istatistiklerini ve kentin tarihi dokusunun korunmasını bir "doğru-yanlış" ve "insani sorumluluk" meselesi olarak kurgulaması sebebiyle, Toulmin-Dunn Modeli'nde belirtilen gerekçe tarzlarından "etik" tarzını kullandığı söylenebilir. Projenin gelecek nesillere bırakılacak bir istikbal garantisi, küresel bir liderlik vizyonu ve tamamen milletin menfaatine hizmet eden paha biçilemez bir marka değeri olduğu vurgulanarak, toplumun milli ve manevi duygularına hitap edildiği için yoğun bir şekilde "motivasyon" tarzının tercih edildiği söylenebilir. Dolayısıyla bu değerlendirici iddianın gerekçe türleri ağırlıklı olarak "etik" ve "motivasyon"dur, denilebilir.

Bu gerekçenin iddia ile bilgi arasında mantıksal bir köprü kurduğu söylenebilir. Bununla birlikte iktidarın politika argümanlarının tam anlamıyla ikna edici olabilmesi için, bu ahlaki gerekçelerin de bir zemine oturması gerekmektedir. Bunlar için ise destek unsuru

analiz edilmelidir. Bir sonraki adımda bu politika argümanının destek (*backing*) unsurları analiz edilmiştir.

2.4.5.5. Değerlendirici İddiada Destek Unsurunun Analizi

Destek unsuru "bu gerekçeye neden güvenmeliyiz?" sorusunun cevabını veren unsurdur. Destekler, gerekçenin güvenilirliğini arttırmakta ve iddiayı daha ikna edici kılmaktadır. Söz konusu iddiada resmi kaynaklardan, kanunlardan ve politika metinlerinden oluşan destek unsurları şunlardır:

Destek: 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, ÇED Arkeoloji Raporu, Kültürel Miras Yönetim Planı ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonu görüşleri (T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, 2020), Risk Analizi, Karaya Oturma Senaryoları ve Çatışma Senaryoları Planı (T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı 2020), Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın Türkiye Turizm Stratejisi 2023 Eylem Planı, Cumhurbaşkanlığı ve Bakanlık seviyesindeki resmi açıklamalar ile Türkiye vizyonu (Türkiye Yüzyılı vb.) belgeleri (T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, 2020; Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2021).

Yukarıda, iktidarın değerlendirici iddiasındaki değerlendirici türdeki iddianın gerekçelerinin hem hukuki ve teknik bilgiye hem de siyasi otoriteye dayandırıldığı görülebilir. İktidar, yasaları ve resmî açıklamaları, iddianın gerekçesini desteklemek için kullanarak argümanı daha ikna edici kılmaya çalışmıştır, denilebilir.

Bu desteklerin argümanda iki temel işlevi olduğu düşünülmektedir. Birincisi, hukuki ve bilimsel bilginin ikna ediciliğidir. "Tarihi ve insan hayatını koruyoruz" şeklindeki etik gerekçe, 2863 sayılı koruma kanunu, arkeoloji raporları ve çatışma senaryoları gibi resmi metinlerle desteklenmeye çalışılmıştır. Böylece iktidarın, tarihi koruma ve can güvenliği iddialarını sadece soyut bir söylem olmaktan çıkarıp hukuki bir temele oturttuğu yorumu yapılabilir.

İkincisi, iktidarın vizyonerlik ve milli menfaat boyutu söz konusu olduğunda teknik raporları desteklemek için siyasi otoriteye başvurmasıdır. İktidar, "gelecek nesiller ve lider ülke" vurgularını doğrudan Cumhurbaşkanlığı açıklamaları ve turizm stratejisi eylem planlarıyla desteklemeye çalışmıştır. İktidarın kullandığı dil ile gerekçeleri, yine

siyasi otoritenin gücüyle desteklemeyi tercih ettiği görülebilir. Sonuç olarak iktidar kanadının, muhataplarını ahlaki olarak ikna edebilmek için hukuki metinleri ve siyasi otoriteyi hibrit biçimde kullandığı yorumu yapılabilir.

Bununla birlikte Toulmin-Dunn Modeli'ne göre, bir politika argümantasyonunun argümantasyon olabilmesi için karşılıklı etkileşim gerekmektedir. Yoksa karşılıklı etkileşimin olmadığı politika metinleri birer argümandan öteye gitmemektedir. İktidarın iddialarını zayıflatan bu ifadelere itirazlar (*objections*) denmektedir. Bir sonraki başlıkta, muhalefetin itirazları analiz edilmiştir.

2.4.5.6. Değerlendirici İddiada İtirazların Analizi

İtiraz unsuru, bir iddiaya karşı çıkan aktörler tarafından ortaya atılan, o iddiayı zayıflatma amacı güden bir unsurdur. Mevcut iddiaya, muhalif aktörlerce yapılan itirazlar bir politika argümanında doğrudan iddia unsuruna, bilgi unsuruna, gerekçe unsuruna ve/veya destek unsuruna yapılabilir. İktidarın Kanal İstanbul'u tarihi koruyan, milletin menfaatine olan ve ahlaken doğru bir proje olarak değerlendirmesine karşılık, muhalif aktörlerin karşı itirazları olmuştur. Aşağıda, muhalefetin itirazları ve bu itirazların hangi unsura yöneltildiği sıralanmıştır:

İtiraz 1: ÇED raporu denizcilik terminolojisine göre hazırlanmamıştır (İstanbul Planlama Ajansı ve İstanbul Kent Konseyi. (2020i).

Bu itiraz, uzman bilgisini hedef aldığı için gerekçeye bağlıdır, denilebilir.

İtiraz 2: Proje tarihi korumamakta, tarihe zarar vermektedir. Yarımburgaz Mağarası, Bathonea antik kenti zarar görecek ve bölgede henüz tespit edilmemiş tarihi varlıklar yok edilecektir (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2020, s.80-81).

Bu itiraz, esasında ÇED raporunun eksikliğini vurguladığı için destek unsuruna bağlıdır, denilebilir.

İtiraz 3: Devlet vatandaştan sağlık, eğitim, güvenlik gibi konularda vergi almaktadır fakat bu vergileri milletin yararına kullanmamakta (İPA ve İBB, 2021, s. 10), 5 şirketle ortak hareket etmektedir (Türkiye Büyük Millet Meclisi, 2019). Dolayısıyla proje için millet projesi demek yersizdir.

Bu itirazın gerekçe unsuruna yapıldığı söylenebilir. Milletin yararına biçimde ifade edilen gerekçeye, "milletin değil, şirketlerin yararına" denilerek motivasyon ve etik birlikte hedef alınmıştır.

İtiraz 4: Projenin bilimselliği kadar, bilim insanlarının yetkinliği de şüphelidir. Proje bilimsel gerçekliğe sahip değildir çünkü Ağaççıoğlu, Karayolları Bölge Müdürlüğü'nün talebine uygun bir rapor hazırlamadığı için tehdit edildiğini söylemiştir (Halkın Kurtuluş Partisi, 2021). İmamoğlu'na göre ÇED raporuna onay verenlerden biri Hz. Nuh'un telefon kullandığını söylemiştir. Bu da bilimselliğe şüphe düşürmektedir (Karakoç, 2019). ÇED'e itiraz eden bilim insanları, düşüncelerini ifade ederken açık kimlik kullanmaktadır. Projeyi onaylayan bilim insanları ise bilimsel verilerini ortaya koyarak muhalif bilim insanlarıyla tartışmaya girmemektedir (İBB, 2020, s.68)

Bu itirazın desteği hedef aldığı söylenebilir. Bilim insanlarının ve bilimsel bilginin kaynağının eleştirisi söz konusudur.

İtiraz 5: Kanal İstanbul hukuka uygun değildir: Üst ölçek planlarıyla çelişmektedir (TMMOB Şehir Plancıları Odası, 2019). Anayasa'nın 56. Maddesini ihlal etmektedir (TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası, 2020, s. 6). İmamoğlu'na göre İBB ve diğer kurumlar arasında imzalanan protokol hukuksuzdur çünkü dönemin atanmış İBB başkanı, meclis kararı almadan imza atmıştır. Şimdi ise İBB'yi devreden çıkarmaktadır (Güvemli, 2019).

Bu itirazın gerekçe unsuruna yöneltildiği düşünülmektedir. Çünkü iktidarın yöntem tarzına bir itiraz söz konusudur.

İtiraz 6: Kanal İstanbul hukuka uygun bir proje değildir çünkü kamu yararı gözetmediği ve sadece küçük bir zümreyi kapsadığı için Anayasa'ya aykırıdır (Evrensel, 2020). Ayrıca Kanal İstanbul uluslararası antlaşmalara, kıyı kanunu, çevre kanunu, orman kanunu gibi kanun ve yönetmeliklere aykırıdır (WWF-Türkiye, 2019).

Bu itirazın gerekçeye yöneltildiği söylenebilir. Çünkü uyulmayan kanunları sıralayıp "kanuna uyulmuştur" ifadesine bir eleştiri vardır.

İtiraz 7: Kanal İstanbul katılımcı bir proje değildir çünkü 27 Mart 2018 tarihinde gerçekleştirilen halkın katılımı toplantısına, bölge halkı ve muhtarlar alınmamış ve salon, proje alanı dışında kalan yerleşim yerlerinden getirilen katılımcılarla doldurulmuştur. Proje karşıtları toplantıya alınmamıştır (TMMOB İstanbul İl Koordinasyon Kurulu, 2018). WWF'in raporuna göre 2001 tarihli Aarhus Sözleşmesi'nde belirtilen halkın katılımı hükümleri yerine getirilmemiştir (WWF-Türkiye, 2019). Gelecek Partisi'nin açıklamalarına göre sivil toplumun, kurum ve kuruluşların, uzmanların görüşleri değerlendirmeye alınmamıştır (Gelecek Partisi, 2019, s. 1). Üstün'e göre halkın katılımı toplantısı usulen yanlıştır. Mega proje niteliğinde olan bu proje sadece bölge halkını değil, İstanbul'un tamamını ilgilendirdiği için geniş katılımlı olmalıdır fakat yerel halk bile toplantıya alınmamıştır (Pişkin, 2018).

Bu itirazın bilgi unsuruna yöneltildiği söylenebilir. Halkın katılımı toplantısının yapıldığı yönündeki bilgiye, bunun gerçekleri yansıtmadığı yönünde bir itiraz söz konusudur.

Sürece ve meşruiyete ilişkin itirazlara yönelik bir değerlendirme yapıldığında, muhalefetin üç tip itirazda bulunduğu söylenebilir. Bunlardan birincisi bilimsel bilginin etiğine yöneliktir. İktidarın uzmanlarla ilgili nicelik ve nitelik vurgusu muhalefet tarafından kabul görmemiş, konunun liyakat, tehdit ve yetkinlik ile ilgili problemleri olduğu vurgulanmıştır. Muhalefetin, "bilim, iktidarın aracına dönüşmektedir" biçiminde bir düşünce yapısına sahip olduğu çıkarımı yapılabilir.

İkincisi, hukuki ve ahlaki prosedürle ilgilidir. Muhalefet, projenin yasalara uygunluğunu ve kamu yararı gütmesini sorgulamaktadır. Muhaliflere göre proje milletin değil, 5 şirketin yararınadır. İBB gibi aktörler süreçten dışlanmış, kamu yararı gözetilmemiş ve anayasal haklar ihlal edilmiştir. Dolayısıyla muhalefet açısından yasal prosedürlere uygunluk iddiasının altı boştur.

Üçüncü tip itiraz ise katılımcılık ile ilgilidir. Muhalefet, bölge halkının toplantıya alınmadığını ve sözde bir bilgilendirme yapılıp konunun geçiştirildiğini söylemiştir. Burada muhalefetin, projenin demokratik meşruiyetini doğrudan sorguladığı söylenebilir.

Özetle, değerlendirici iddialar kapsamındaki itirazların, Kanal İstanbul Projesi'nin teknik bir tartışmanın ötesine taşındığını göstermektedir, denilebilir. Muhalefetin, "iktidar

projeye destek bulmak için bilimi, hukuku ve demokrasiyi istismar ederek araç olarak kullanmaktadır" biçiminde bir düşünce yapısına sahip olduğu söylenebilir. Fakat iktidarın bu itirazlara cevap verdiği unutulmamalıdır. Bir sonraki başlıkta iktidarın karşı-cevapları (çürütücüler) analiz edilmiştir.

2.4.5.7. Değerlendirici İddiada Çürütücülerin Analizi

Çürütücü unsurlar, nihai iddiaya itiraz eden muhalif aktörlere verilen cevaplardır. Aşağıda, muhalefetin projenin tarihi, hukuki, ahlaki ve katılımcılık boyutlarına (değerlendirici iddialarına) yönelik itirazlarına karşı, iktidar tarafından yöneltilen çürütücüler ve bu çürütücülerin hangi itirazları hedef aldığı sıralanmıştır:

Çürütücü 1: Kanal İstanbul'a en yakın tarihi alanlar Bathonea Antik Kenti ve Yarımburgaz Mağaralarıdır. İkisi de Kanal İstanbul çalışma alanı dışındadır. Olası arkeolojik buluntu halinde bunlar ülkemizin kültür envanterine kazandırılacaktır T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı. (2020m). Proje alanındaki Dursunköy Köprüsü ve Odabaşı köprüsü taşınacaktır (İnsaport, 2020).

Bu çürütücünün İtiraz 2'ye (Tarihe zarar verdiği eleştirisi) yöneltildiği söylenebilir.

Çürütücü 2: Erdoğan'a göre bazı akademisyenler geçmişte Haliç'in temizlenemeyeceğini söylemiş fakat kendisi onları dinlemeyip Haliç'i temizlemiştir (Bianet, 2011). Avrasya Tüneli, Osman Gazi Köprüsü ve İstanbul İzmir yolu yapılırken de önü kesilmeye çalışılmıştır (Erdoğan, 2021).

Bu çürütücünün İtiraz 1 ve 4'e (Bilimsel liyakat, uzman eksikliği ve yetkinlik) yöneltildiği söylenebilir.

Çürütücü 3: Erdoğan, "bize sorulmadı" diyenlere cevap olarak "sorulması gereken kimse ona sorulmuştur. Sizin dikili ağacınız bile yok." cevabını vermiştir (Evrensel, 2021).

Bu çürütücünün İtiraz 7'ye (Halkın katılımı toplantısının eksikliği ve katılımcılık) yöneltildiği söylenebilir.

Çürütücü 4: Kanal İstanbul, İstanbulluların emniyeti ve ülke menfaati içindir. Parasal büyüklükle ölçülemeyecek kadar değerlidir. Uluslararası ticaret hacmi ve stratejik önem de parasal olarak değerlendirilemez. Devletimiz, daha önce birçok mega projeyi hayata geçirmiştir. Bunu da hayata geçirecek güçtedir. Şirketlere para ödemem demek, milli iradeyle kavga etmektir (Adalet ve Kalkınma Partisi, 2019).

Bu çürütücünün İtiraz 3'e (Milletin değil 5 şirketin yararına olduğu eleştirisi) yöneltildiği söylenebilir.

Değerlendirici iddialar kapsamındaki çürütücülere dair genel bir değerlendirme yapılırsa, iktidarın ahlaki ve hukuki meşruiyete yönelik eleştirileri savuşturmak için farklı stratejilere sahip olduğu söylenebilir. İlk stratejide iktidarın bilimsel ve hukuki bilgiden ziyade siyasi söylemlerle cevap verdiği görülebilir. "Haliç" örneği ve "dikili ağaç" vurgusu üzerinden, iktidarın argümantasyonu bilimsel bilgiden icraata kaydırdığı söylenebilir. İktidarın bu tutumu için, bilim temelli itirazları görmezden gelip "icraat" üzerinden konuyu değerlendirdiği yorumu yapılabilir. Ayrıca katılımcılık eleştirisine "sorulması gerekene sorulmuştur" şeklinde verilen cevap, demokratik meşruiyetin halk veya uzmanlardan ziyade, iktidarın kendi belirlediği bir çerçeve içinde sınırlandırıldığını göstermektedir, denilebilir Şirketlere hizmet itirazına ise "milli iradeyle kavga" diyerek konunun bir ahlak alanına taşındığı görülmektedir.

İkincisi, tarihi ve kültürel alanların korunmasıyla ilgili olarak iktidarın bilimsel bilgiyi yanlışlama stratejisidir. İktidar, Bathonea ve Yarımburgaz'ın proje alanı dışında olduğunu belirterek muhalefetin verilerini geçersiz kılmaya çalışmıştır. Bu durum, argümantasyonun bir bilimler çatışmasına dönüştüğünün göstergesidir, denilebilir. İki taraf için de bilimsel bilginin, argümantasyonda üstünlüğü ele geçirmek için bir araç olarak kullanıldığı yorumu yapılabilir.

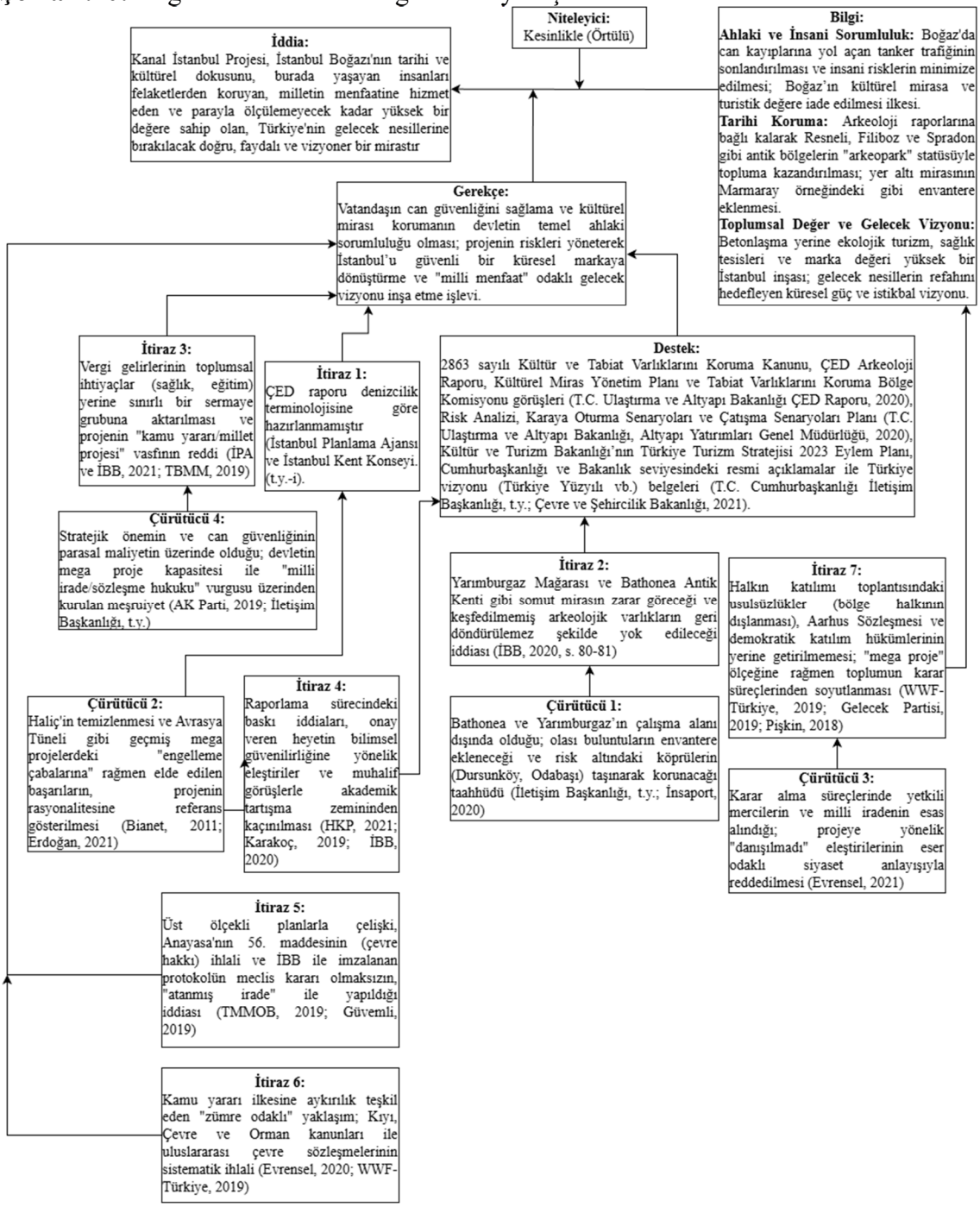
Üçüncü strateji, iktidarın sessiz kalma stratejisidir. Politika metinlerinin incelenmesi sırasında iktidarın Anayasa'nın 56. maddesi, uluslararası çevre sözleşmeleri veya İBB protokollerinin iptali gibi doğrudan hukuki nitelikteki itirazlara (İtiraz 5 ve 6) net bir cevap verdiğine rastlanılmamıştır. Burada iktidarın, muhalefetin hukuki uyarılarını yok hükmünde kabul ettiği, görmezden geldiği veya ciddiye almadığı söylenebilir.

Değerlendirici iddialarla ilgili argümantasyonun unsurları (iddia, niteleyici, bilgi, gerekçe, destek, itiraz, çürütücü) analiz edilmiştir. Karmaşık yapıdaki bu argümantasyonun daha anlaşılır olması ve tartışmayı bütüncül olarak gösterebilmek için argümantasyon süreci haritalandırılarak şema haline getirilmelidir. Bir sonraki adım olan şema çizimi, analizin son adımıdır.

2.4.5.8. Değerlendirici İddiada Argümantasyon Şeması Çizilmesi

Kanal İstanbul Projesi'nin değerlendirici iddialarından oluşan argümantasyon, Toulmin-Dunn Modeli'ne sadık kalınarak haritalandırılmış ve şema haline getirilmiştir. Böylece argümantasyon görselleştirilerek daha anlaşılır hale getirilmeye çalışılmıştır. İlgili şema aşağıda verilmiştir:

Şema 2.10: Değerlendirici İddia Argümantasyon Şeması

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Şekil 2.10'da verilen Değerlendirici İddia Şeması, Kanal İstanbul Projesi'nin ahlaki, hukuki ve toplumsal meşruiyetine dair yürütülen argümantasyonu Toulmin-Dunn Modeli ile görselleştirmektedir. Şemanın merkezinde, iktidarın projeyi "insan hayatını ve tarihi koruyan, milletin menfaatine hizmet eden doğru ve vizyoner bir miras" olarak

konumlandırdığı ve örtülü bir "kesinlikle" niteleyicisiyle sunduğu ana iddia ve bu iddiaya bağlı diğer unsurlar yer almaktadır. Projeye karşı çıkan muhalefetin yedi farklı itirazı olduğu görülebilir. Buna karşılık iktidarın ürettiği dört farklı çürütücü de şemaya yerleştirilmiştir.

2.4.6. Savunucu İddiaların Analizi

Dunn'ın (2018) Modeli'nde savunucu (*advocative*) iddialar, argümantasyon piramidinin en üst basamağını oluşturmaktadır ve doğrudan politika sorununun çözümüne yönelik "*Ne yapılmalıdır?"* sorusuna yanıt vermektedir. Daha önce analiz edilen tanımlayıcı, belirtici ve değerlendirici iddiaların tamamı, aslında bu nihai eylemi meşrulaştırmak için ortaya çıkan basamaklardır.

İktidar kanadının Kanal İstanbul argümantasyonundaki nihai savunucu iddiası, "Kanal İstanbul yapılmalıdır" şeklindeki kesin eylem kararıdır. İktidar kanadı, projenin jeostratejik faydaları olan bir egemenlik ve vizyon hamlesi olduğunu (tanımlayıcı iddia), milyarlarca dolar gelir getirecek ve riskleri yönetilebilir güvenli bir su yolu olduğunu (belirtici iddia) ve insan hayatını ve tarihi koruyan etik bir zorunluluk olduğunu (değerlendirici iddia) öne sürerek bu nihai eylemi temellendirmiştir. Başka bir deyişle, önceki üç argümantasyon türünün toplamı, iktidarın "o halde proje başlatılmalıdır" şeklindeki savunucu iddiasının sarsılmaz altyapısını oluşturmaktadır.

Buna karşılık muhalefet ise, kendi itirazları üzerinden inşa ettiği argümantasyonda iktidar ile taban tabana zıt bir tutumdadır, denilebilir. Muhalefet, projenin bir "rant ve yıkım projesi" olduğunu, telafisi imkânsız çevresel ve planlamaya yönelik felaketler doğuracağını ve hukuka ve kamu yararına aykırı olduğu itirazlarını öne sürmüştür. Sonuç olarak Kanal İstanbul argümantasyonu, her iki tarafın da verilerini, gerekçelerini ve değer yargılarını "yapılmalıdır-yapılmamalıdır" biçimindeki iki kutuplu bir noktada çatışmalı alana dönüştürmüştür, yorumu yapılabilir.

Kanal İstanbul tartışmalarına yönelik argümantasyon tiplerinin (tanımlayıcı, belirtici, değerlendirici ve savunucu) ve bu tipleri oluşturan argüman unsurlarının (iddia, niteleyici, bilgi, gerekçe, destek, itiraz, çürütücü) Toulmin-Dunn Modeli ile analizi burada tamamlanmıştır. Bu bölümde elde edilen bulgular, iktidar ve muhalefet arasındaki

çatışmanın temel dinamiklerini, tarafların ikna stratejilerini ve kendi gerçekliklerini nasıl inşa ettiklerini ortaya koymuştur, denilebilir. Çalışmanın devamında, analiz edilen tüm bu bulgular bütüncül bir perspektifle yorumlanarak "Tartışma" başlığı altında ele alınacak ve ardından çalışmanın "Sonuç" bölümüne geçilecektir.

2.5. Tartışma

Bu çalışmada, Kanal İstanbul Projesi hakkında yürütülen politika argümantasyonu, Toulmin-Dunn Modeli ile analiz edilmiştir. Analiz sonucunda, tartışmanın dört temel politika iddiası (Tanımlayıcı, Belirtici, Değerlendirici, Savunucu) etrafında şekillendiği, iktidarın bu iddiaları haklı çıkarmak için Dunn'ın belirlediği çeşitli gerekçe tarzlarını (etik, yöntem, otorite vb.) kullandığı ve argümanın kırılma noktalarının itiraz ve çürütücü unsurlarında düğümlendiği söylenebilir. Aşağıda, bu bulgular modelin unsurları üzerinden açıklanmaya çalışılmıştır.

2.5.1. Argümantasyonun Haritalandırılması ve Sadeleştirilmesi

Dunn'ın (2018) analiz modelinin en önemli işlevlerinden biri, ÇED gibi binlerce sayfadan oluşan raporları, teknik verilere dayalı çalışmaları ve politika metinlerini sadeleştirerek anlaşılır kılmaktır. Bu bağlamda, karmaşık halde bulunan politika metinleri, çalışmanın analiz bölümünde, modelin öngördüğü dört temel politika iddiası (tanımlayıcı, belirtici, değerlendirici ve savunucu) ile sınıflandırılmaya ve basitleştirilmeye çalışılmıştır.

Bu haritalandırma ve basitleştirme işlemi ile iktidar ve muhalefetin hangi görüşlere sahip olduğu, hangi iddiaları öne sürdüğü, bu iddiaları hangi politika bilgilerine dayandırdığı, bilgi ile iddialar arasındaki mantıksal bağı hangi gerekçelerle kurduğu ve niteleyicilerin kesinlik derecesi ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Toulmin-Dunn Modeli kullanılarak dört temel politika iddiası etrafında yapılan basitleştirme işlemine ve argüman unsurlarına ilişkin basitleştirme işlemi aşağıda verilmiştir:

Tanımlayıcı İddiaların (*Definitive Claims*) Basitleştirilmesi: Kanal İstanbul argümantasyonunda iktidarın bu kategorideki temel iddiasının, projenin İstanbul Boğazı'nın güvenliğini merkeze alan, Türkiye'nin küresel pozisyonunu güçlendiren stratejik bir devlet ve egemenlik projesi olduğu söylenebilir. İktidarın, tanımlayıcı iddiasını temellendirmek için artan gemi trafiğini, Montrö Sözleşmesi'nin kısıtlamalarını

ve geçmişte hayata geçirilen dev projeleri (3. Köprü, Marmaray, vb.) bilgi olarak sunduğu söylenebilir. Politika bilgileri ile tanımlayıcı iddia arasındaki mantıksal köprünün, Dunn'ın gerekçe tarzlarından sınıflandırma (devlet projesi kategorisine sokma), motivasyon (tam bağımsızlık, küresel liderlik ifadeleri), yöntem (uzmanların teknik çalışmaları) ve paralel durum (Panama ve Süveyş kanalları ile kıyaslama) gerekçeleri kullanılarak kurulduğu öne sürülebilir. Bu gerekçelerin güvenilirliğinin ise 11. Kalkınma Planı, Montrö metni ve resmi raporlarla (ÇED vb.) desteklendiği söylenebilir. İktidarın, projenin milli ve stratejik kimliği söz konusu olduğunda bu iddiada manevra alanı bırakmadığı ve örtülü bir "kesinlikle" niteleyicisine başvurduğu söylenebilir. Muhalefetin ise bu unsurlara karşı çıkarak projeyi bir "rant" ve "yıkım" projesi olarak gördüğü ifade edilebilir.

Belirtici İddiaların (*Designative Claims*) Basitleştirilmesi: İktidarın belirtici iddialardaki temel düşüncesinin, projenin kendi kendini finanse eden kârlı bir yatırım olduğu ve çevresel ve depremsel etkilerinin ileri mühendislikle yönetilebilir olduğu söylenebilir. İktidarın bu iddiayı temellendirmek için 15 milyar dolarlık maliyet, yıllık 1 milyar dolarlık gelir, sadece %3'lük su kaybı, 2475 yıllık deprem periyodu ve fay hatlarının uzaklığı gibi politika bilgilerine başvurduğu söylenebilir. Politika bilgisi ile belirtici iddia arasındaki mantıksal köprünün simülasyonlara ve deprem periyotlarına dayanan yöntem, su kaybının ve çıkan hafriyatın telafi edilerek ekonomiye ve İstanbul'a kazandırılacağını gösteren sebep-sonuç ve Panama ve Süveyş kanallarının devasa gelirlerini örnek olarak veren paralel durum gerekçelerine başvurduğu söylenebilir. Bu gerekçelerin Ulaştırma Bakanlığı Kanal İstanbul Raporu, MTA Diri Fay Haritaları ve ekonomik fizibilite çalışmaları gibi resmi/bilimsel evraklarla desteklendiği öne sürülebilir. İktidarın, belirtici iddiasında kesin bir dil kullanmak yerine, kendisine manevra payı bırakan örtük bir "muhtemelen" niteleyicisi kullandığı söylenebilir. Buna karşılık muhalefetin ise maliyetin 65 milyar dolar olduğunu ve projenin Marmara Denizi'nin ölümü dahil çevresel felaketler getireceğini öne sürerek bu iddialara şiddetle itiraz ettiği söylenebilir.

Değerlendirici İddiaların (*Evaluative Claims*) Basitleştirilmesi: Kanal İstanbul argümantasyonunda iktidarın değerlendirici iddiasında projenin, insan hayatını ve tarihi mirası koruyan, milletin menfaatine hizmet eden ahlaken doğru ve meşru bir yatırım

olduğu çıkarımı yapılabilir. İktidarın bu iddiayı ikna edilebilir kılmak için, Boğaz'da yaşanan 105 ölümlü kazayı, 350 metrelik devasa gemilerin sebep olacağı riskleri, kurulacak arkeolojik parkları, tarihi koruma eylem planlarını ve eko-turizm hedeflerini bilgi olarak kullandığı söylenebilir. Bu bilgiler ile değerlendirici iddia arasındaki mantıksal köprüyü kurarken, Dunn'ın gerekçe tarzlarından etik (can ve tarih kurtarma sorumluluğu) ve motivasyon (gelecek nesillere vizyoner bir miras bırakma) gerekçelerine başvurduğu öne sürülebilir. Bu gerekçelerin 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, ÇED Arkeoloji Raporu ve Turizm Bakanlığı strateji belgeleriyle desteklendiği ifade edilebilir. Konu milli menfaat ve insan hayatı olduğu için iktidarın, bu iddiada örtülü bir "kesinlikle" niteleyicisine başvurduğu belirtilebilir. Muhalefetin ise projenin millete değil ranta hizmet ettiğini, tarihi ve kültürel varlıklara zarar verdiğini ve bilimselliğe aykırı olduğunu öne sürerek bu projenin meşruiyetini reddettiği söylenebilir.

Savunucu İddiaların (*Advocative Claims*) Basitleştirilmesi: Savunucu iddialar, argümantasyon piramidinin en üstünde yer alan nihai eylem kararıdır. İktidarın bu kategorideki iddiasının, "Kanal İstanbul inşa edilmelidir" olduğu söylenebilir. Bu iddianın, önceki üç iddianın çatısı olduğu yorumu yapılabilir. İktidarın tanımlayıcı, betimleyici ve değerlendirici iddialarının neticesinde bir eylem önerilmektedir, denilebilir.

2.5.2.İkna Stratejileri

Bu çalışmanın ikinci amacı, Toulmin-Dunn Modeli ile Kanal İstanbul argümantasyonuna dahil olan politika aktörlerinin ikna stratejilerini ortaya koymaktır. Dunn (2018), kamu politikalarında iddiaları haklı göstermek ve halkı ikna etmek için on bir temel gerekçe tarzı (otorite, yöntem, genelleme, sınıflandırma, işaret, motivasyon, sezgi, analoji, paralel durum, etik, sebep-sonuç) belirlemiştir.

Analizde Kanal İstanbul argümantasyonunda hem iktidarın hem de muhalefetin bu gerekçe tarzlarının önemli bir bölümünü farklı biçimlerde ve hibrit olarak kullanarak kullandığını söylemek mümkün olabilir. Her iki tarafın da kendi politika iddialarını ikna edici kılmak için başvurdukları gerekçe tarzları aşağıda verilmiştir:

Sebep-Sonuç Gerekçesi ile İkna Stratejisi: Argümantasyonda en sık başvurulan mantıksal köprülerden biri sebep-sonuç ilişkisidir, denilebilir. İktidar kanadının "Boğazda trafik ve kaza riski artıyor, o halde kanal yapılırsa kaza riski azalır" diyerek, projenin bir güvenlik meselesi olduğu algısı üzerinden ikna stratejisi geliştirdiği görülebilir. Buna karşılık muhalefetin "Kanal yapılırsa çevre yok olur, sosyolojik ve ekonomik sorunlar yaşanır" argümanları ile karşıt bir sebep-sonuç stratejisi benimsediği söylenebilir.

Yöntem Gerekçesi ile İkna Stratejisi: İktidar kanadının, projenin güvenilirliğini kanıtlamak için bilimsel yöntemlere başvurduğu belirtilebilir. İktidar 204 uzmanın projede yer alması, analizler, simülasyonlar ve ÇED raporları gibi teknik bilgi içeren yöntemleri öne sürerek, muhataplarını ikna etme yoluna gitmiştir, denilebilir. Muhalefetin ise iktidarın bilimsel bilgisini eleştirerek karşı-bilimsel bilgiler sunduğu ve iktidarın bilgisinin geçerli olmadığını savunduğu söylenebilir.

Motivasyon Gerekçesi ile İkna Stratejisi: İktidar kanadının, kimi iddialarda toplumsal değerlere odaklanan motivasyonel gerekçelere başvurduğu ifade edilebilir. Çılgın proje, vizyoner proje gibi iddialar, seçmenlerin milli duygularını ve gururlarını okşayan ifadelerdir, denilebilir. Muhalefetin de benzer bir motivasyonel dil kullandığı belirtilebilir. Talan, yıkım, rant, doğaya ihanet gibi kavramların, muhalefetin kitleleri ikna etmek için kullandığı motivasyonel ikna stratejisini göstermektedir, denilebilir.

Paralel Durum ile İkna Stratejisi: İktidarın başvurduğu bir diğer güçlü ikna stratejisinin paralel durum olduğu öne sürülebilir. İktidarın, Kanal İstanbul'u Panama ve Süveyş Kanalları gibi kâr getiren projelerle kıyaslamasının, projenin gelir sağlayacağı üzerinden bir algı oluşturduğu ifade edilebilir. Dolayısıyla paralel durum, muhatapların ve muhalefetin "Acaba proje başarılı olabilecek mi?" sorusunu bertaraf etme üzerinden bir ikna stratejisi sunmaktadır, yorumu yapılabilir.

Sınıflandırma ve Genelleme ile İkna Stratejisi: İktidarın bir diğer ikna stratejisinin, geçmişteki projelerden bir genelleme yaparak geleceğin teminatı olarak sunması, denilebilir. İktidarın Marmaray, Avrasya Tüneli ve 3. Köprü gibi projeleri başardığını, Kanal İstanbul'u da aynı şekilde başaracaklarını belirmesinin, bu ikna stratejisiyle bir ilgisi olduğu söylenebilir. Ayrıca projenin "devlet projesi" kategorisinde sınıflandırması

da projenin siyaset üstü bir konuma yerleştirilerek ikna ediciliğinin artırılmasını sağlamaktadır, denilebilir.

Otorite ile İkna Stratejisi: İktidarın en sık başvurduğu ikna stratejilerinden birinin, otorite ile ikna olduğu görülebilir. İktidar, projenin meşruiyeti için zaman zaman "Cumhurbaşkanımız öyle dedi", "Devlet böyle karar aldı" ve "Millet projeyi onayladı" gibi referanslara başvurmuştur. Bunun güçlü bir ikna stratejisi olduğu söylenebilir çünkü otorite en üst karar merciidir. Fakat iktidar sadece referanslara başvurmakla kalmamış, bu referanslara karşı çıkanları devlete-millete karşı gelmek biçiminde etiketlemiştir. Bunun, itirazları azaltıp iknayı güçlendirdiği ifade edilebilir.

Etik Gerekçe ile İkna Stratejisi: Son olarak, iktidarın etik gerekçe tarzı ile de ikna stratejisi ürettiği yorumu yapılabilir. Argümantasyon incelendiğinde iktidarın doğayı koruma, milli egemenlik ve ekonomik verimlilik gibi konular üzerinden iddialarını etik bir çerçeveye oturttuğu vurgusu yapılabilir. Analiz bulgularına göre iktidar, projenin karşı çıkılamazlığı üzerinden bir etik çerçeve inşa etmiştir, denilebilir. İktidara göre Kanal İstanbul'u inşa etmek, devletin egemenlik hakkıdır ve buna karşı çıkmak, milli egemenliğe karşı çıkmakla eş değerdir, yorumu yapılabilir. Ayrıca çevre ile ilgili temada iktidarın, korumacı bir strateji üzerinden ikna stratejisi geliştirdiği söylenebilir. Çünkü iktidar, çevreyi mühendislik yöntemleriyle koruyacağını söylemiştir. Çevre koruma, iktidar için ahlaki bir ödevdir, demek mümkündür. Son olarak hafriyat gibi atıkların ekonomiye kazandırılması da etik ile ikna stratejisinin bir başka örneğidir, denilebilir.

Özetle, Kanal İstanbul argümantasyonunda ikna stratejisinin tek boyutlu olmadığı, politika aktörlerinin, argümanın bağlamına göre (ekonomik, çevre, egemenlik vb.) Dunn'ın 11 gerekçe tarzından uygun olanları seçtikleri, ikna ediciliği arttırmak için bu türleri birleştirdikleri ve destek bulmaya çalıştıkları söylenebilir.

2.5.3. Uzlaşma ve Çatışma Noktaları

Toulmin-Dunn Modeli ile yapılan bir analizde, politika aktörleri arasındaki uzlaşma ve çatışma noktaları, itiraz (*objection*) ve çürütücü (*rebuttal*) unsurları üzerinden görülebilir. Kanal İstanbul argümantasyonunda taraflar arasında herhangi bir uzlaşma noktasına rastlanmadığı, çatışmaların, argümantasyonun tüm unsurlarına (iddia, bilgi, gerekçe ve

destek) yöneltilen itirazlar ve çürütücüler üzerinden gerçekleştiği görülebilir. Model çerçevesinde muhalefetin itirazları ve iktidarın çürütücüleri şu şekilde özetlenebilir:

İddialara İlişkin Uzlaşma-Çatışma Noktaları: Argümantasyonun iddia unsurları incelendiğinde, taraflar arasında bir uzlaşının olmadığı, aksine çatışma olduğu görülebilir. İktidar ve muhalefetin aynı proje üzerinde geliştirdikleri iddiaların birbirlerini tamamen dışladığı düşünülebilir. İddialar genel bir perspektiften ele alındığında, iktidar ve muhalefetin iki farklı gelecek tasvirine sahip olduğunu söylemek olasıdır. İktidarın bir ütopya ortaya koyduğu söylenebilir çünkü projenin Türkiye'yi küresel bir aktör yapacağı, akıllı ve çevre dostu bir şehir inşa edeceği, ekonomik refah getireceği vurgusu yapılmaktadır. Buna karşılık muhalefetin ise distopya ortaya koyduğu söylenebilir çünkü muhalefet için proje beraberinde ölü bir Marmara Denizi, susuzluk, planlamadan kaynaklı kaotik kentleşme (artan nüfus, trafik, atık sorunu vb.) ve iflas etmiş bir ekonomi resmi çizmektedir. Sonuçta iki taraf da geleceğin nasıl olacağı sorusuna yanıt vermektedir fakat iktidar kazanç, muhalefet ise kayıp olarak değerlendirmektedir, denilebilir. İktidarın, muhalefetin itirazlarını çürütmek için projeyi "bir beka ve devlet meselesi" olarak yeniden çerçevelediği ve projeye karşı çıkanları "milli menfaatlere karşı gelmekle" suçlayarak kendi iddiasını savunduğu ifade edilebilir. Dolayısıyla iki tarafın da uzlaşmasının güç olduğu yorumu yapılabilir.

Bilgilere İlişkin Uzlaşma-Çatışma Noktaları: Argümantasyonda bilgi unsurları incelendiğinde, taraflar arasında rakamlar ve istatistikler üzerinde bir çatışma olduğu görülebilir. İktidarın projenin bir ihtiyaç ve zorunluluk olduğunu kanıtlamak için sunduğu matematiksel verilere, muhalefetin kendi verileriyle itiraz ettiği ifade edilebilir. Örneğin iktidarın "gemi trafiği artıyor" bilgisine karşılık muhalefetin "trafik 2007'den beri azalıyor" bilgisini sunduğu, iktidarın "maliyet 15 milyar dolar" bilgisine karşılık "maliyet 65 milyar dolar" bilgisini öne sürdüğü söylenebilir. Benzer şekilde, su kaybı oranları ve hafriyat miktarları gibi somut verilerde de muhalefetin, iktidarın verilerinin abartılı veya manipülatif olduğunu öne sürerek itiraz ettiği düşünülebilir. İktidarın ise itirazlara karşı "yanlışlama ve set çekme" stratejisiyle hareket ettiği söylenebilir. Örneğin iktidarın, çevresel ve depreme ilişkin itirazlara yönelik "bölgede fay hattı yoktur" veya "simülasyonlar yapılmıştır" şeklinde kesin çizgiler çekerek kendi bilgilerinin doğruluğunu savunduğu yorumu yapılabilir. Muhalefetin bu yöndeki itirazlarına karşılık

iktidarın teknik konulara cevap vermek yerine "Bunlar geçmişte Boğaz Köprüsü'ne de Marmaray'a da karşıydı" diyerek konuyu siyasi geçmişe ve muhalefetin kimliğine kaydıran çürütücülere başvurduğu söylenebilir. Özetle tarafların, sorunun teknik boyutlarını gösteren bilgi unsuru üzerinde bile uzlaşamadığı yorumu yapılabilir.

Gerekçelere İlişkin Uzlaşma-Çatışma Noktaları: Argümantasyonda gerekçe unsurları incelendiğinde, iktidar ve muhalefet arasında bir çatışma olduğu görülebilir. Analize genel bir çerçeveden bakıldığında, iktidar ve muhalefetin ikna tarzlarının teknolojiye ve doğaya bakış, zaman algısı ve meşruiyet konularında yaşandığı söylenebilir. Öncelikle, iktidar kanadının yöntem gerekçe tarzına başvurarak, teknolojik çözüm üretmeye dayalı bir ikna tarzı benimsediği düşünülebilir. Bilimsel bilgiye yapılan vurguların, doğanın mühendislik çözümlerle yönetilebileceği inancını yansıttığı söylenebilir. Buna karşılık muhalefetin, sebep-sonuca dayanan bir tarza sahip olduğu ifade edilebilir. "Marmara Denizi ölecek", "canlı türleri zarar görecek" ve "su kaynakları tahrip olacak" biçimindeki ifadelerin, doğanın hassas olduğunu ve teknolojik herhangi bir müdahalenin yıkım getireceği düşüncesine dayanmaktadır, denilebilir. Dolayısıyla iktidarın yapacağına inandığı şeylere, muhalefet inanmamaktadır, yorumu yapılabilir. İkincisi, politikaların henüz gerçekleşmemiş vaatler olması ile ilgilidir, denilebilir. İktidarın analoji yaparak Panama ve Süveyş örneklerini vermesi, sonrasında motivasyon tarzına başvurması, henüz gerçekleşmemiş bir geleceği, olumlu bir senaryo üzerinden kurgulama çabasıdır, demek mümkündür. İktidarın hedef kitlesine umut vererek ikna etmeye çalıştığı yorumu yapılabilir. Fakat muhalefet ise daha distopik bir gelecek görüntüsü çizdiği için politika aktörlerinin bu noktada uzlaşmasının güç olduğu ve çatışmaların yoğun olduğu söylenebilir. Özetle, iktidarın ve muhalefetin gerekçeler üzerinde uzlaşamamasının temel nedenini, benimsedikleri gerekçe tarzlarının örtüşmemesi olduğu düşünülebilir.

Desteklere İlişkin Uzlaşma-Çatışma Noktaları: Argümantasyonun destek unsurları incelendiğinde, politika aktörleri arasında hukuki ve bilimsel ikna kaynakları üzerinde bir çatışma olduğu görülebilir. İktidar ve muhalefetin destek unsurlarına yaklaşımında, ikna için başvurulan raporlara, kurumlara ve yetkili isimlere bir güvensizlik olduğu yorumu yapılabilir. Öncelikle, iktidar kanadının sunduğu ÇED raporunun, bakanlık verilerinin, kanunların ve uluslararası sözleşmelerin, ikna edici olduğu düşünülebilir. İktidar için resmî kurumların onayları ve teknik raporların, bir güven tahsis ettiği düşünülebilir. Buna

karşılık muhalefetin, bu destek unsurlarının bağımsızlığına ve geçerliliğine şüpheyle yaklaştığı söylenebilir. Muhalefet, ÇED raporunu hazırlayanlar arasında sanat tarihçisi veya restoratör bulunmadığını, bazı uzmanların tehdit edildiği veya liyakatsiz olduğunu iddia etmiştir. Dolayısıyla muhalefetin, iktidarın destek unsurunda yer alan raporların ve uzman görüşlerinin geçerli olmadığını, bunların manipüle edildiğini iddia ettiği söylenebilir. İkincisi, hukuki prosedürlerle ilgili bir çatışma olduğu söylenebilir. İktidara göre proje hukuki açıdan geçerlidir ve yasal mevzuata uygundur. Buna karşılık muhalefet, başta Anayasa olmak üzere birçok yerel ve uluslararası antlaşmaya aykırı hareket edildiğini öne sürmektedir, demek mümkündür. İktidarın meşru gördüğü yasal prosedürlerin, muhalefet tarafından hukuksuz olarak nitelendirildiği söylenebilir. İktidarın ise destek unsurlarına yönelik bu itirazları çürütmek için kimi zaman sessiz kalma veya görmezden gelme stratejisi izlediği söylenebilir. Örneğin iktidarın anayasal ihlal iddialarına doğrudan cevap vermediği ifade edilebilir. Bunun yanı sıra liyakat ve katılımcılık itirazlarına ise "sorulması gerekenlere sorulmuştur, sizin dikili ağacınız bile yok" biçimindeki çürütücülerle cevap vererek kendi destek unsurlarının gücünü pekiştirmeye çalıştığı yorumu yapılabilir. Özetle, iktidarın ve muhalefetin destek unsurları üzerinde uzlaşamamasının temel nedeninin, tarafların sunduğu belgelerde ve uzman görüşlerinde güven, liyakat ve hukukilik algılarının birbiriyle örtüşmemesi olduğu düşünülebilir.

Tüm bu tartışmalar ışığında, Toulmin-Dunn Modeli ile yapılan analizin, Kanal İstanbul argümantasyonundaki çatışmaların argümanın temel unsurlarında (bilgi, gerekçe ve destek) yaşandığı ortaya çıkmıştır, denilebilir. İktidarın projenin inşasını devlet otoritesi, mühendislik çözümleri ve ekonomik vizyon üzerinden ikna edilebilir kılmaya çalışmasına karşılık muhalefetin bu iddiaların dayandığı bilgileri, uzman raporlarının liyakatini (ÇED) ve hukuki dayanakları hedef alarak projeye karşı çıktığı ifade edilebilir. Çalışmanın bir sonraki bölümünde, bulgular derlenerek, çalışmanın sonuçları ve politika belirleme sürecine ilişkin çıkarımlar sunulmuştur.

SONUÇ

Bu çalışmada "27 Nisan 2011'den 31 Mart 2024 Yerel Seçimlerine kadar geçen süreçte, Kanal İstanbul Projesi hakkında iktidar ve muhalefet blokları arasında yürütülen politika tartışmalarında, argümanların temel yapısı (temel unsurları) nelerdir, politika aktörleri kendilerini haklı çıkarmak için hangi ikna stratejilerini kullanmıştır ve bu aktörler hangi noktalarda uzlaşmakta ve çatışmaktadır?" sorusuna cevap aranmıştır. Bu amaçla önce politika analizi hususunda literatür taraması yapılmış, bu taramada politika analizinin tarihi, farklı yaklaşımları, yöntemleri ve analiz tarzları ortaya konmuştur. Literatür taramasında politika analizinde farklı yaklaşımlar karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme sonucunda Kanal İstanbul politika argümantasyon analizi 1980'lerin sonunda ortaya çıkan argümantatif politika analizi çerçevesinde konumlandırılmıştır.

Argümantatif politika analizi çerçevesinde yapılan konumlandırmayı takiben, çalışmanın metodolojik omurgasını oluşturacak modelin seçimi önemlidir. Bunun için literatürde politika argümantasyonlarını analiz eden farklı yaklaşımlar değerlendirilmiş ve çalışmada Toulmin-Dunn Modeli'nin kullanılmasına karar verilmiştir. Bu tercihin en temel nedeni, modelin politika analizinin dayandığı pratik akıl yürütme süreçlerini enformel mantık kurallarıyla açıklayabilmesidir.

Politika analizinin, matematiksel kesinlik içeren formel mantık kurallarıyla açıklanamayacağı düşünülmektedir. Formel mantık, bir matematik formülü gibi "doğru-yanlış" ikilemine ve çıkarımlara dayalıdır ve sonuçlar üzerinden ilerlemektedir. Fakat enformel mantık ve pratik akıl yürütme, eylem ve alternatif odaklıdır. Pratik akıl yürütmeye dayalı argümanlar belirsizlik içermektedir. Bu tip argümanlarda sonuçlara götüren nedenler tam ve kesin değildir, kanıtlar yerine ikna vardır ve ihtimaller söz konusudur. Burada kesinliği olmayan sonuçlar, sahip olunan diğer bilgilerle ilişkilendirilerek sunulmaktadır. Gerekçelerin iddiayı ne kadar desteklediği, iddiaya karşı

yöneltilen itirazlar ve değer yargıları önemlidir. Örneğin Kanal İstanbul, henüz gerçekleşmemiş bir politikadır. Gerçekleşmemiş bir politika, belirsizlik anlamına gelmektedir. Fakat politika belirleyici aktörler, gerçekleşmemiş bir politika iddiasını ikna edilebilir kılmak için kârlılık, bağımsızlık, şehircilik, gelir gibi bilgilerle ve diğer unsurlarla ilişkilendirmektedir. Fakat bu durum genel-geçer değil, zamana ve koşullara bağlı, yeni verilerle değişebilir niteliktedir. Bu, politikanın doğasını göstermektedir. İşte tam bu noktada Toulmin-Dunn Modeli'nin, politika argümantasyon analizine uygun olduğu düşünülmektedir. Toulmin-Dunn Modeli sadece argümanları biçimsel açıdan analiz etmemekte, aynı zamanda pratik akıl yürütmeye uygun olarak iddiaların dayandırıldığı gerekçeleri, ikna stratejilerini, itirazları ve çürütücüleri de analiz ederek, verilerin nasıl kararlara dönüştürüldüğünü ve değer yargılarının nasıl politika belirlemede etkili olduğunu ortaya çıkarmaktadır.

Modelin pratik akıl yürütmeye dayalı teorik yönünün yanı sıra, diğer politika argümantasyon analiz modellerine kıyasla tercih edilmesinde üç temel gerekçe daha mevcuttur. Birincisi, modelin Dunn tarafından doğrudan politika analizine uyarlanmış olmasıdır. Toulmin'in geliştirdiği orijinal model daha çok gündelik dil ve hukuk alanındaki argümanların analizi için uygunken, Dunn bu modeli politika argümanlarının analizine uygun hale getirmiştir. İkincisi, Toulmin-Dunn Modeli, politika analizi literatüründe diğer modellere nazaran daha yaygın ve kabul görmüş bir modeldir. Üçüncüsü, modelin bu çalışmanın amaçlarına uygunluğudur. Tezin temel amaçları olan (1) argümanı sadeleştirme, (2) ikna stratejilerini açığa çıkarma ve (3) çatışma ve uzlaşma noktalarını gösterme, Toulmin-Dunn Modeli ile örtüşmektedir. Dolayısıyla model, çalışmanın amaçlarına ulaşmada en uygun araç olarak değerlendirilmiştir.

Bu metodolojik çerçeve ekseninde yürütülen analiz ve tartışma neticesinde, çalışmanın giriş bölümünde belirlenen üç temel amaca yönelik şu bulgulara ulaşılmıştır:

Birincisi, argümantasyonun haritalandırılması ve sadeleştirilmesi amacına ilişkin bulgulardır. Kanal İstanbul gibi karmaşık, çok boyutlu ve çok aktörlü bir politika argümantasyonunun, Toulmin-Dunn Modeli aracılığıyla sadeleştirilebilir bir forma kavuşturulduğu söylenebilir. Binlerce sayfadan oluşan politika metinleri modelin sunduğu iddia, bilgi, gerekçe ve destek gibi unsurlar aracılığıyla analiz edilebilir bir yapıya dönüştürülmüştür, demek mümkündür. Bu basitleştirme işlemi sonucunda

argümantasyonun şu şekilde açığa çıkarıldığı söylenebilir: İktidar, "Kanal İstanbul, Boğaz'ın güvenliği ve Türkiye'nin vizyonu için yapılmalıdır" şeklindeki nihai iddiasını, mühendislik verileri, otorite ve motivasyon gerekçelerine dayandırarak inşa etmiştir. Buna karşılık muhalefet ise, "Kanal İstanbul ekolojik yıkım ve rant getireceği için inşa edilmemelidir" iddiasını bilimsel veriler, liyakat eksikliği ve hukuki ihlaller üzerinden, kimi zaman motivasyonel bir dil kullanarak kurgulamıştır. Özetle model, karmaşık politika metinlerini iddia, veri, gerekçe ve destek unsurlarına ayrıştırarak, argümantasyonun iskeletini görünür ve anlaşılır kılmıştır, denilebilir.

İkincisi, ikna stratejilerine ilişkin bulgulardır. Politika aktörlerinin, tek tip akıl yürütme biçimine sahip olmadığı, yerine göre farklı ikna stratejilerine başvurduğu söylenebilir. İktidar kanadının, projeye teknik meşruiyet sağlamak için yöntem, kitleleri mobilize etmek için motivasyon, projenin tartışmaya kapatılması için otorite ve geleceğe yönelik beklentileri arttırmak için genelleme stratejisine başvuran bir tutumda olduğu söylenebilir. Örneğin İstanbul Boğazı'ndaki gemi geçiş güvenliği ve kaza riskleri gibi teknik meseleler gündeme geldiğinde, "dünyanın en iyi laboratuvarlarında yapılan simülasyonlar" ve "ileri mühendislik çalışmaları" referans gösterilerek yöntem stratejisine başvurulduğu görülebilir. Fakat konu projenin vizyonuna geldiğinde iktidar teknik bir dil kullanmak yerine, çılgın proje, küresel güç gibi motivasyon tarzı ile ikna stratejisini devreye sokmuştur, yorumu yapılabilir. Benzer biçimde, devlet-millet projesi ifadesinin de itirazların önünü kesmek için başvurulan bir motivasyon stratejisi olduğu söylenebilir. Buna karşılık muhalif kanadın ise projenin risklerini göstermek için sebep-sonuç, mevcut durumu eleştirmek için işaret ve projenin meşruiyetini sorgulamak için etik stratejisine başvurduğu belirtilebilir. Bu bulgu, ikna sürecinin sadece bilimsel bilgi ve verilerle değil, değerler ve duygularla desteklenen karmaşık bir yapıda işlendiğini göstermektedir, yorumu yapılabilir.

Üçüncüsü, uzlaşma ve çatışma noktalarına ilişkin bulgulardır. Argümantasyon şemaları (şekil 2.8 – 2.10) incelendiğinde, Toulmin-Dunn Modeli üzerinden yapılan itiraz ve çürütücü analizleri, taraflar arasındaki çatışmanın rastgelelikten ziyade belirli argüman unsurları üzerinde gerçekleştiğini göstermektedir, denilebilir. Çatışma ve az sayıdaki uzlaşma noktalarının belirlenmesi için öncelikle muhalefete ait itirazlar, ardından iktidara ait çürütücüler değerlendirilmiştir:

İtirazların genel olarak üç grupta toplandığı söylenebilir. İlk grupta itirazların bilgi ve destek unsurlarına yoğunlaştığı görülebilir. Muhalefetin özellikle güvenlik ve çevre konularındaki itirazlarının doğrudan iktidarın bilgi ve destek unsuruna yöneltildiği söylenebilir. Örneğin, iktidarın gemi trafiğinin arttığını gösteren bilgisine karşılık muhalefetin, gemi trafiğinin azaldığını söylediği görülebilir. Ya da ÇED raporu gibi teknik bilgi içeren raporların güvenilir olmadığının vurgusunun yapıldığı söylenebilir. Çevre konularında da benzer itirazlar olduğunu söylemek mümkündür. Bu durum, çatışmanın verilere dayalı bir güvensizlik ile ilgili olduğu anlamına gelebilir. Çünkü muhalefetin, iktidarın teknik bilgisini meşru görmediği yorumu yapılabilir.

İkinci grupta itirazların iddia unsuruna yöneltildiği görülebilir. Şehircilik ve egemenlik temalarında itirazların iddiaları hedef aldığı düşünülmektedir. İtirazların daha çok rant, talan ve seçim projesi biçiminde tanımlandığı görülebilir. Bu itirazların doğrudan iddiaya yöneltilmesinin, projenin tanımıyla, bir başka ifadeyle projenin ne olduğuyla ilgili olduğu düşünülmektedir. Dolayısıyla burada çatışmanın daha çok tanım üzerinden ve değerler üzerinden olduğu yorumu yapılabilir.

Üçüncü grupta itirazların gerekçe unsuruna yapıldığı ifade edilebilir. Burada muhalefetin itirazlarının, iddia ile bilgi arasında kurulan mantıksal köprüye yönelik olduğu düşünülmektedir. Örneğin iktidarın "Kanal ile Montrö ayrıdır" gerekçesine karşılık muhalefet "ikisi birbiriyle ilişkilidir" diyerek, mantıksal ilişkiyi hedef almaktadır, denilebilir. Benzer biçimde "Kanal yapılırsa gelir getirir" mantıksal köprüsüne, muhalefetin karşı çıktığı görülebilir.

Muhalefetin itirazlarına karşılık, iktidarın başvurduğu çürütücüler incelendiğinde, muhalefet gibi hem teknik hem retorik tarzda olduğu görülebilir. Muhalefetin sunduğu verilere karşılık iktidarın, karşı-veriler sunduğu görülebilir; örneğin muhalefetin "İstanbul susuz kalacak" itirazına, iktidarın "kayıp sadece %3'tür" biçimindeki verilerle karşılık verdiği söylenebilir. Burada iktidarın, kendi bilimsel bilgisinin doğruluğunu savunduğu yorumu yapılabilir.

Ne var ki konu projenin egemenlik, vizyon ve meşruiyeti olduğunda, muhalefetin "Montrö deliniyor" ve "israf projesi" itirazlarına, teknik veri yerine, "istemezükçü zihniyet" ve "Atatürk ve Cumhuriyet Düşmanlığı" gibi etiketlerle cevap verildiği

görülebilir. Sonuç olarak uzlaşma ve çatışma analizinin, teknik konularda bilimsel bilgi çatışması olduğunu, projenin anlamı ve meşruiyeti konularında ise retoriğe dayalı bir çatışma olduğunu gösterdiğini söylemek mümkündür. Ancak bu argümantasyonun ve söylemlerin statik olmadığı unutulmamalıdır. İktidarın, örneğin Montrö odaklı savunmasını zamanla devlet-millet projesi söylemine dönüştürmesi gibi dinamik bir seyir izlediği de görülebilir. Ama çalışmanın kapsamı Toulmin-Dunn Modeli ile sınırlı tutulmuştur. Toulmin-Dunn Modeli ile politika aktörlerinin yaşadığı çatışma noktalarının nerelerde olduğu (destekler, bilgiler ve gerekçeler) belirlense de anlam çatışmasının neden kaynaklandığı, argümantasyon analizinin sınırlarını aşmaktadır. Politika aktörlerinin neden farklı anlamlar inşa ettiği konusunun çerçeve analizi veya söylem analizi ile daha iyi ortaya konulabilir.

Çalışmanın omurgasını oluşturan Toulmin-Dunn Modeli'nin, pratik akıl yürütmeye dayanan politika argümanlarını analiz etmede güçlü bir araç olmasının yanında, uygulama aşamasında bazı sorunlarla da karşılaşıldığı belirtilmelidir.

Birincisi, modelin statik yapısı ile politika sürecinin dinamik doğası arasındaki uyumsuzluktur. Kanal İstanbul, 2011 – 2024 yılları arasını kapsayan, çok aktörlü ve zaman içinde değişkenlik gösteren bir süreçtir. Örnek vermek gerekirse, süreç içerisinde bazı politika aktörlerinin (MHP ve İBB) pozisyon değiştirdiği görülmüştür. Oysa Toulmin-Dunn Modeli, argümantasyonun belirli bir andaki fotoğrafını çekmeye odaklıdır ve aktörlerin pozisyonlarının değişimini göstermede yetersiz kalmaktadır.

Yaşanan kısıtlılık sadece politika aktörlerinin pozisyon değişimiyle ve bu pozisyonun değişimine bağlı olarak söylemin de değişimiyle sınırlı değildir. Model, sabit pozisyonda kalan aktörlerin de söylemsel dönüşümünü göstermemektedir. Örneğin çalışmanın analiz bölümünde egemenlik teması altında birleştirilen ve iktidara ait olan Montrö Sözleşmesi ve devlet-millet projesi iddiaları, bu kısıtlığa örnek olarak verilebilir. Bu iki iddia, tarihsel süreçte aynı döneme ait değildir. İktidarın egemenlik söylemleri, projeyle ilgili tartışmaların yoğun olarak yaşandığı 2019-2020 yıllarında daha çok Montrö Sözleşmesi özelindedir. Fakat ilerleyen yıllarda bu söylem dönüşüme uğramış ve devlet-millet projesi olarak yeniden inşa edilmiştir. Ancak Toulmin-Dunn Modeli, argümantasyondaki bu dönüşümü göstermekte yetersiz kalmaktadır. Dolayısıyla analizde politika aktörlerinin pozisyonlarının ve söylemlerinin değişimi ve dönüşümü sorunu aşılamamıştır.

İkinci dezavantaj, politika argümanlarının kimi zaman örtük yapılara sahip olmasıdır. Politika argümanları karmaşık ve uzun metinlerden oluştuğu için politika aktörleri her zaman, her şeyi açıkça ifade etmeyebilir. Çünkü hedef kitle, politikanın beslendiği bilimsel verileri, teknik raporları duymak istemeyebilir veya politika aktörleri bunları bilerek sunmamayı tercih edebilir. Fakat bu tip bilgiler-veriler-unsurlar hemen her argümanda mevcuttur. Analiz edilen politika metinlerinde de politika aktörlerinin kimi unsurları zaman zaman açıkça ifade etmediği görülmüştür. Örneğin, iktidar kanadının argümanlarını sunduğu temel kaynaklardan biri olan www.kanalistanbul.gov.tr web sitesinde kanalın uzunluğu, genişliği ve derinliği ile ilgili bilgiler verilmiştir fakat bu bilgilerin kaynağı (destek unsuru) belirtilmemiştir. Destek unsurunun tespiti için farklı politika metinleri taranmak zorunda kalınmıştır. Veya kimi politika metinlerinde gerekçelerin örtülü olduğu, politika aktörleri tarafından bizzat ifade edilmediği görülmüştür. Gerekçe unsurları, bağlam göz önünde bulundurularak araştırmacı tarafından yeniden inşa edilmiştir. Örneğin iktidar kanadı, şehircilik ve vizyon ile ilgili iddiasında "Kanal İstanbul ile yeni yapılaşma, akıllı, çevreci ve yaşanabilir modern bir kent inşası için fırsat sağlamaktadır" ifadesini açık biçimde ortaya koymuştur. Fakat çevre ve ekolojik etki temasında iktidarın "projenin çevresel etkileri olacağı kaçınılmazdır, fakat bu yönetilebilir" biçiminde bir ifadesine rastlanılmamıştır. Esasında bu ifade örtülüdür ve bu örtülü gerekçe unsuru açığa çıkarılarak, bağlam çerçevesinde yazar tarafından oluşturulmak zorunda kalınmıştır.

Bu çalışma, Kanal İstanbul Projesi örneği üzerinden, politika belirleme sürecine dair argümantasyonun yapısını ortaya koymaya çalışmıştır. Bu süreçte elde edilen deneyimler ve bulgular ışığında, Toulmin-Dunn Modeli'ni kullanmayı planlayan araştırmacılara bazı öneriler aşağıda sunulmuştur:

- Toulmin-Dunn Modeli, dinamik bir süreci değil, statik bir durumu analiz etmek için uygundur, denilebilir. Politika argümantasyonunun uzun bir döneme yayılabileceği, bu süreçte söylemlerin ve politika aktörlerin pozisyon değiştirebileceği göz önünde bulundurulabilir. Araştırmacılar iç içe geçmiş ve uzun döneme yayılmış politika argümantasyonunda temalara ayırma yoluna gidebilir. Aksi takdirde, analiz karmaşık bir hal alabilir.

- İster yazılı ister sözlü olsun neredeyse bütün politika metinlerinin karmaşık bir yapıya sahip olduğu unutulmamalıdır. Politika metinleri teknik raporlar gibi açık, net, anlaşılır değildir. Dolayısıyla politika aktörleri argümanlarında "bu iddiadır, bu gerekçedir, bu da bilgidir" gibi net bir ayrıma gitmezler. Argümantasyonu unsurlara ayırmak zorlu bir süreçtir. Bu çalışmada Dunn'ın (2018) unsurların tespitine yönelik sunduğu rehberlerin zaman zaman yetersiz olduğu görülmüştür. Bu sebeple Dunn'ın rehberleri dışında vaatlerin ve duygulara hitap eden söylemlerin de ikna edici veri olarak görülebileceği unutulmamalıdır.

- Toulmin-Dunn Modeli, argüman yapısını haritalamaktadır fakat anlam inşasının kaynağını göstermemektedir. Tarafların Kanal İstanbul'a farklı anlam yüklemesinin araştırmak için çerçeve analizi, anlatı analizi, söylem analizi gibi yöntemler kullanılabilir.

Çalışmanın bulguları, Kanal İstanbul argümantasyonunun çatışmalı bir ortama sahip olduğunu göstermiştir. Bu bağlamda, gelecekteki benzer projelerde demokratik meşruiyeti sağlamak ve çatışmaları yönetilebilir kılmak için politika belirleyicilere iki farklı yöntem önerilebilir:

Müzakereci Demokrasi: Analiz sonuçları, mevcut süreçte tarafların meseleye tamamen farklı zihniyetler, paradigmalar ve anlam dünyaları üzerinden yaklaştığını ortaya koymuştur, denilebilir. Müzakereci demokrasi yöntemleri ile farklı zihniyetler, iletişim yoluyla uzlaşma arayabilir. Müzakereci demokrasinin politika analizi bağlamında farklı uygulama modelleri mevcuttur:

- Müzakereci anket (*deliberative polling*) ile vatandaşın tercihlerinin, proje hakkında öncesinde ve sonrasına nasıl düşündükleri ile ilgili bir değerlendirme yapılabilir.

- Yurttaş jürileri (*citizens' jury*) ile tesadüfi olarak seçilen 100-200 kişiden oluşan bir halk jürisi kurulup, Kanal İstanbul ile ilgili uzmanların görüşlerinin dinletilmesi sonrası, bu jürinin gerekçeli bir karar vermesi sağlanabilir.

- Uzlaşı konferansı (*consensus conference*) ile, halk ve bilim insanları bir araya getirilerek deprem, deniz bilimcisi, çevre uzmanları gibi konularda uzman bilgisi

kamuoyuna açılabilir ve vatandaşlar sormak istediklerini doğrudan uzmanlara sorabilir.

- Dryzek'in müzakereci sistemler (*deliberative systems*) yaklaşımı ile halkın katılımı sadece ÇED ile sınırlı kalmayıp sokağa, meclise, üniversitelere ve ülkenin tamamına yayılabilir. Burada bir doktorun teşhis koyması gibi, tartışmaların nerede tıkandığı ortaya çıkarılabilir. Basının konuyu yeterli seviyede gündeme taşıyıp taşımadığı, ya da muhalefete yeterince söz hakkı verilip verilmediği tespit edilebilir.

- İşbirlikçi yönetişim (*collaborative governance*) ile proje sürecinin sadece devlet tarafından değil, STK, yerel halk ve belediyeler gibi aktörlerle birlikte yönetilmesi sağlanabilir. Böylece tarafların çatışmak yerine birbirlerinin dertlerini anlayacağı, birbirlerinden bir şeyler öğreneceği bir ortam sağlanabilir.

Bu tip uygulamaların politika aktörleri, bilim insanları ve sıradan vatandaşı bir araya getireceği, değer yargılarının birbirleriyle yüzleşmesini sağlayacağı ve böylece politika alternatiflerinin birbiriyle karşılaştırılma imkânı sağlayabileceği söylenebilir. Burada amacın, "ben yaptım, oldu" demek yerine, farklı kesimlerin birbirlerini karşılıklı anlayışa dayanarak ikna etmeye çalıştığı, karşılıklı öğrenmenin ön planda olduğu bir uzlaşı zemini oluşturmak olduğu söylenebilir. Meseleye müzakereci demokrasi yoluyla yaklaşmak tek mümkün yöntem değildir.

Kanal İstanbul örneğinde görüldüğü üzere, bazı durumlarda derin görüş ayrılıkları ve gücün bir tarafta yoğunlaşması sebebiyle, politika aktörleri arasında tam anlamıyla uzlaşı sağlamak mümkün olmayabilir. Bu durumda çatışmayı yok saymak yerine onu politik rekabetin bir unsuru olarak gören agonistik demokrasi modeli ile yaklaşılabilir.

Bu yaklaşımda amaç, herkesi aynı fikirde buluşturmak değildir. Tartışmada çatışmayı ortadan kaldırmadan, fakat şiddetten uzak ve kurumsal bir zeminde sürdürmektir. Daha da açmak gerekirse, burada çatışma, politika belirlemenin doğal bir üyesi olarak görülmektedir. Politika aktörleri, tek ve en iyi çözüme odaklanmak yerine, alternatif sunan politika metinlerinin varlığına izin vermelidir. Bu yaklaşımda muhalefet sadece itiraz eden bir politika aktörü gibi görülmemeli, politika uygulama sürecini denetleyen ve

izleyen bir rolde olmalıdır. Bunun için parlamenter denetim güçlendirilmeli, muhalefetin müdahale alanı olmalı ve itiraz mekanizmaları düzgün biçimde işletilmelidir. Böylece politika belirleme süreci, ayrıştırıcı etiketlemeler üzerinden değil, birbirinin meşruiyetini tanıyan rakiplerin mücadelesi üzerinden yürütülebilir.

KAYNAKÇA

Abdulqadir, Z. J., Alazzawi, I. T., & Abdurrahman, I. B. (2025). Van Dijk's model as a reading strategy to improve EFL university students' output cognitive strategies. *Asian Journal of Human Services, 28*, 126–143.

Adalet ve Kalkınma Partisi. (2019, December 23). Doğu Akdeniz'de Türkiye'nin çıkarlarını hiçe sayarak fiili durum oluşturmaya çalışanlara karşı Türkiye bir kere daha hukuk yoluyla, diplomasi yoluyla cevabını vermiştir. https://www.akparti.org.tr/haberler/dogu-akdenizde-turkiyenin-cikarlarini-hice-sayarak-fiili-durum-olusturmaya-calisanlara-karsi-turkiye-bir-kere-daha-hukuk-yoluyla-diplomasi-yoluyla-cevabini-vermistir-23122019-204650/

Akbulut Başar, A., & İmren Güzel, B. (2022). Watershed areas under urbanisation pressure: The case of Istanbul. *Journal of Environmental and Natural Studies, 4*(3), 207–224. https://doi.org/10.53472/jenas

Akkaya, M. A. (2015). Kanal İstanbul projesinin Karadeniz kıyısındaki devletlerle olan ilişkilerimize etkisi ve Montrö Sözleşmesi. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 5*(12), 242–262.

Altan, T. (2014). *Marmara Denizi trafik akışı ve trafik düzeninin analizi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi.

Anadolu Ajansı. (2018, January 15). Kanal İstanbul'un güzergâhı belli oldu. https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/kanal-istanbulun-guzergahi-belli-oldu/1031010

Anka Haber Ajansı. (2025, April 21). CHP'li Yazgan'dan Kanal İstanbul reklamlarının Arap medyasında yer almasına tepki: "Araplara peşkeş çekmek üzerine kurulmuş bir düzen var". https://www.ankahaber.net/haber/detay/chpli_yazgandan_kanal_istanbul_reklamlarinin_arap_medyasinda_yer_almasina_tepki_araplara_peskes_cekmek_uzerine_kurulmus_bir_duzen_var_233789

Arkitera. (2019, December 10). Kanal İstanbul projesi hayata geçiyor mu? [Harita]. https://www.arkitera.com/haber/kanal-istanbul-projesi-hayata-geciyor-mu/

Aşkın, F., Oğuzülgen, S., & Tenker, S. (2020). İstanbul Boğazı ve Kanal İstanbul'un gemi geçişleri açısından değerlendirilmesi. In D. Orhon, S. Sözen, & N. Görür (Eds.), *Kanal İstanbul: Çok disiplinli bilimsel değerlendirme* (pp. 62–81). İBB Kültür AŞ.

Bacchi, C. (2024, November 29). How is poststructuralism useful? https://carolbacchi.com/2024/11/29/how-is-poststructuralism-useful/

Bacchi, C., & Eveline, J. (Eds.). (2010). *Mainstreaming politics: Gendering practices and feminist theory*. University of Adelaide Press.

Bacchi, C., & Goodwin, S. (2016). *Poststructural policy analysis*. Palgrave Macmillan.

Bakır, C., & Ertan, G. (Eds.). (2018). *Policy analysis in Turkey* (1st ed.). Bristol University Press. https://doi.org/10.2307/j.ctv1fxh2c

Ball, W. J. (1994). Using Virgil to analyze public policy arguments: A system based on Toulmin's informal logic. *Social Science Computer Review, 12*(1), 26–37. https://doi.org/10.1177/089443939401200102

Bartels, K., Wagenaar, H., & Li, Y. (2020). Introduction: Towards deliberative policy analysis 2.0. *Policy Studies, 41*(4), 295–306. https://doi.org/10.1080/01442872.2020.1772219

BBC Türkçe. (2019, April 8). 31 Mart yerel seçimleri Kanal İstanbul projesi için kırılma noktası oldu. *BBC Türkçe*. https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-47734323

Belenli, T. (2020). İstanbul Boğazı'nda yaşanan en büyük çevre felaketi: İndependenta–Evriali çarpışması ve etkileri (15 Kasım 1979). *Turkish Studies - History, 15*(2), 365–389. https://doi.org/10.29228/TurkishStudies.41662

Benford, R. D., & Hare, A. P. (2015). Dramaturgical analysis. In J. D. Wright (Ed.), *International encyclopedia of the social & behavioral sciences* (2nd ed., Vol. 6, pp. 646–650). Elsevier.

Berger, R. (2013). Now I see it, now I don't: Researcher's position and reflexivity in qualitative research. *Qualitative Research, 15*(2), 219–234. https://doi.org/10.1177/1468794112468475

Bergström, G., & Boréus, K. (2017). *Analyzing text and discourse in the social sciences*. SAGE.

Bianet. (2011, April 27). Erdoğan "çılgın proje"sini açıkladı. https://bianet.org/haber/erdogan-cilgin-projesini-acikladi-129580

Bianet. (2020, November 25). İBB Başkanı İmamoğlu'na Kanal İstanbul soruşturması. https://bianet.org/haber/ibb-baskani-imamoglu-na-kanal-istanbul-sorusturmasi-234475

Bircan, U. (2016). Michel Foucault'da dil ve söylem. *SBARD, 14*(27), 85–106.

Bozdoğan, K. (2021, June 26). Cumhurbaşkanı Erdoğan'dan Kanal İstanbul paylaşımı. *Anadolu Ajansı*. https://www.aa.com.tr/tr/gundem/cumhurbaskani-erdogandan-kanal-istanbul-paylasimi/2286436

Bölükbaşı, Ö. (2023, February 23). Ecumenepolis ile Kanal İstanbul arasındaki fark. *Kocaeli Okuyor*. https://kocaeliokuyor.com/surmanset/ecumenepolis-ile-kanal-istanbul-arasindaki-fark/

Cairney, P. (2021). *The politics of policy analysis*. Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1007/978-3-030-66122-9

Canlı, Z., & Gökkoyun, S. C. (2021, March 31). Bakan Karaismailoğlu, Türkiye'nin "Orta Koridor" rotasıyla ticaretten daha fazla pay alabileceğini söyledi. *Anadolu Ajansı*. https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/bakan-karaismailoglu-turkiyenin-orta-koridor-rotasiyla-ticaretten-daha-fazla-pay-alabilecegini-soyledi/2193815

Cefri Ohm. (2011, April 28). Çılgın proje İstanbul'a yeni boğaz Recep Tayyip Erdoğan logosuz açıklama [Video]. *YouTube*. https://www.youtube.com/watch?v=QPLVPCYR1uw

Chaudhuri, R. (2004). *The Toulmin model of argumentation as a tool for policy inquiry: An examination and assessment* (Unpublished doctoral dissertation). University of Pittsburgh.

CNN Türk. (2011, April 27). Çılgın projeye çılgın maliyet. http://www.cnnturk.com/2011/ekonomi/genel/04/27/cilgin.projeye.cilgin.maliyet/614731.0/index.html/

Colebatch, H. K. (2006, November 29–December 1). Thinking about policy: Finding the best way. Paper presented at GovNet International Conference, Australian National University. https://www.researchgate.net/publication/228470362_Thinking_about_policy_finding_the_best_way

Copi, I. M., Cohen, C., & McMahon, K. (2014). *Introduction to logic* (14th ed.). Pearson.

Coşkun, C. (2021, March 22). Kanal İstanbul için adrese teslim devlet garantisi. *Diken*. https://www.diken.com.tr/kanal-istanbul-icin-adrese-teslim-devlet-garantisi/

Cumhuriyet Halk Partisi. (2020, January 13–19). Kanal İstanbul dosyası. *Belediye Gazetesi, 70*, 7. https://belediyegazetesi.chp.org.tr/Yonetim/Uploads/Bulten/45e80622-9b5d-477f-9a90-567448753fe9.pdf

Cumhuriyet. (2011, April 29). Erdoğan'dan "Ecevit'in projesi"ne yanıt. *Cumhuriyet*. https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/erdogandan-ecevitin-projesine-yanit-243602

Çalışkan, O. (2018). *Seçmen tercihlerinin yönlendirilmesinde argümantasyon faktörü: Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi referandumu kapsamındaki tartışmalara dair örnek bir politik argümantasyon analizi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Marmara Üniversitesi.

Çaralan, İ. (2019, December 26). Çılgın proje savunucuları ile 82 milyonun mücadelesi. *Evrensel*. https://www.evrensel.net/yazi/85398/cilgin-proje-savunuculari-ile-82-milyonun-mucadelesi

Çınar, M. (2017). Kanal İstanbul'un uluslararası hukuk bağlamında değerlendirilmesi. *Uluslararası Afro-Avrasya Araştırmaları Dergisi, 2*(3), 20–34.

Çınar, M. (2018). *Yapay su yollarının uluslararası hukuk bakımından incelenmesi ve Kanal İstanbul projesi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Kütahya Dumlupınar Üniversitesi.

Çötok, T., & Kabil, O. (2023). Aristoteles'te pratik akıl yürütme: Logismos. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 26*, 201–210. https://doi.org/10.29029/busbed.1296500

Darıcı, M. (2022). Gee'nin eleştirel söylem analizi yöntemine göre Kanal İstanbul projesinin analizi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 51*, 287–304.

DeLeon, P. (1994). Democracy and the policy sciences: Aspirations and operations. *Policy Studies Journal, 22*(2), 200–212. https://doi.org/10.1111/j.1541-0072.1994.tb01463.x

Deniz Haber Ajansı. (2019, December 27). Songa Iridium isimli konteyner gemisi İstanbul Boğazı'nda makine arızası yaparak kıyıya çarptı. https://www.denizhaber.net/songa-iridium-isimli-konteyner-gemisi-istanbul-bogazinda-makine-arizasi-yaparak--haber-92602.htm

Diken. (2020, December 13). Karaismailoğlu: Kanal İstanbul bir dünya projesidir. https://www.diken.com.tr/karaismailoglu-kanal-istanbul-ve-olusturdugu-ekosistem-sayesinde-turkiye-bilimin-kalbi-olacaktir/

Doğan, H. (2020). *Türk Boğazları ve Kanal İstanbul projesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi.

Doğan, K. (2018). *Bölge planlama kapsamında İstanbul'un kuzeyindeki projelerin olası çevresel etkileri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi.

Dunn, W. N. (1994). *Public policy analysis*. Prentice Hall.

Dunn, W. N. (2002). Policy reforms as arguments. In F. Fischer & J. Forester (Eds.), *The argumentative turn in policy analysis and planning* (pp. 254–290). UCL Press.

Dunn, W. N. (2018). *Public policy analysis: An integrated approach*. Taylor & Francis.

Durak, M. (2020). *Kanal İstanbul projesinin gemi trafiği açısından simülasyon yöntemi ile gerekliliğinin analizi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yalova Üniversitesi.

Durdağ, M. (2021). Kanal İstanbul projesinin fizibilite etüdü: İlgili mevzuata göre bu proje fizibil mi (yapılabilir mi)? *Anka Enstitüsü*. https://ankaenstitusu.com/wp-content/uploads/2021/04/MD-K%C4%B0P-Fizibilite-son.pdf

Durning, D. (1993). Participatory policy analysis in a social service agency: A case study. *Journal of Policy Analysis and Management, 12*(2), 297–322.

Durnová, A., & Zittoun, P. (2008). Discursive approaches to public policy. *Revue française de science politique, 58*(3–4), 85–94.

Dünya. (2011, April 27). Çılgın proje belli oldu: İstanbul'a ikinci "Boğaz". https://www.dunya.com/gundem/cilgin-proje-belli-oldu-istanbul039a-ikinci-039bogaz039-haberi-143710

Dye, T. R. (2013). *Understanding public policy* (12th ed.). Pearson Education.

Easton, D. (1965). *A systems analysis of political life*. John Wiley & Sons.

En Son Haber. (2011, April 28). Bengi Yıldız'ın çılgın proje yorumu. https://www.ensonhaber.com/gundem/bengi-yildizin-cilgin-proje-yorumu-2011-04-28

Entman, R. M. (1993). Framing: Toward clarification of a fractured paradigm. *Journal of Communication, 43*(4), 51–58.

Ercan, F., & Tezer, T. (Eds.). (2022). *Kanal İstanbul projesi'ndeki Türkiye*. Bağlam Yayınları.

Ercan, S. A., & Hendriks, C. M. (2022). Dramaturgical analysis. In S. A. Ercan, H. Asenbaum, N. Curato, & R. F. Mendonça (Eds.), *Research methods in deliberative democracy* (pp. 320–332). Oxford University Press.

Erdoğan, R. T. (2021). Cumhurbaşkanı Erdoğan: Kanal İstanbul ülkemizin en önemli değerlerinden biri olarak tarihteki yerini alacaktır. *T.C. İletişim Başkanlığı*. https://www.iletisim.gov.tr/turkce/pozitif_iletisim_kampanyalari/detaylar/cumhurbaskani-erdogan-kanal-istanbul-ulkemizin-en-onemli-degerlerinden-biri-olarak-tarihteki-yerini-alacaktir

Erdoğan, R. T. (2021, June 26). Cumhurbaşkanı Erdoğan: Kanal İstanbul'a İstanbul'un geleceğini kurtarma projesi olarak bakıyoruz. *Anadolu Ajansı*. https://www.aa.com.tr/tr/gundem/cumhurbaskani-erdogan-kanal-istanbula-istanbulun-gelecegini-kurtarma-projesi-olarak-bakiyoruz/2286021

Eriş, H. (2017). *Changing naturalization discourses for neoliberal mega projects under AKP rule: Cases of 3rd bridge, 3rd airport and Canal Istanbul* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi.

Eubanks, V. (2008). Participatory policy analysis. In E. M. Berman & J. Rabin (Eds.), *Encyclopedia of public administration and public policy* (2nd ed., pp. 1413–1417). Taylor & Francis.

Euronews Türkçe. (2024, July 2). Kanal İstanbul projesinin imar planına iptal kararı. https://tr.euronews.com/2024/07/02/kanal-istanbul-projesinin-imar-planina-iptal-karari

Evrensel. (2018, May 5). CHP'li Umut Oran, Kanal İstanbul ile ilgili 34 maddelik ÇED itirazını sundu. https://www.evrensel.net/haber/394017/chpli-umut-oran-kanal-istanbul-ile-ilgili-34-maddelik-ced-itirazini-sundu

Evrensel. (2019, December 19). CHP Kanal İstanbul için kamu denetçiliği kurumuna başvurdu. https://www.evrensel.net/haber/393454/chp-kanal-istanbul-icin-kamu-denetciligi-kurumuna-basvurdu

Evrensel. (2020, February 13). İBB Kanal İstanbul ÇED raporunun iptali için dava açtı. *Evrensel*. https://www.evrensel.net/haber/397289/ibb-kanal-istanbul-ced-raporunun-iptali-icin-dava-acti

Evrensel. (2021, June 26). Erdoğan'dan Kanal İstanbul açıklaması: Kime sorulması gerekiyorsa sorulmuştur. https://www.evrensel.net/haber/436506/erdogandan-kanal-istanbul-aciklamasi-kime-sorulmasi-gerekiyorsa-sorulmustur

Fairclough, N. (2013a). *Critical discourse analysis: The critical study of language* (2nd ed.). Routledge.

Fairclough, N. (2013b). Critical discourse analysis and critical policy studies. *Critical Policy Studies, 7*(2), 177–197. https://doi.org/10.1080/19460171.2013.798239

Fairclough, N. (2015). *Language and power* (3rd ed.). Routledge.

Fidan, A. (2015). Kanal İstanbul projesi ve Çılgın İstanbul uydukent projesi üzerine bütünleşik FÜTZ analizi. *Kent Akademisi, 8*(22), 53–62.

Finlayson, J. G. (2007). Rhetoric and political theory. In M. Saward (Ed.), *The Ashgate research companion to political theory* (pp. 549–565). Ashgate.

Fischer, F. (1995). *Evaluating public policy*. Wadsworth.

Fischer, F. (2007). Deliberative policy analysis as practical reason: Integrating empirical and normative arguments. In F. Fischer, G. J. Miller, & M. S. Sidney (Eds.), *Handbook of public policy analysis: Theory, politics, and methods* (pp. 223–236). CRC Press.

Fischer, F. (2013). Policy expertise and the argumentative turn. *Revue française de science politique, 63*(3), 579–601. https://doi.org/10.3917/rfsp.633.057

Fischer, F., & Gottweis, H. (2012). *The argumentative turn revisited: Public policy as communicative practice*. Duke University Press.

Gasper, D. (1996). Analysing policy arguments. In R. Apthorpe & D. Gasper (Eds.), *Arguing development policy: Frames and discourses* (pp. 36–62). Frank Cass.

Gasper, D., & Apthorpe, R. (1996). Introduction: Discourse analysis and policy discourse. *European Journal of Development Research, 8*(1), 1–15. https://doi.org/10.1080/09578819608426650

Gasper, D., & George, R. V. (1998). Analysing argumentation in planning and public policy: Assessing, improving and transcending the Toulmin model. *Environment and Planning B: Planning and Design, 25*(3), 367–390. https://doi.org/10.1068/b250367

Gazete Duvar. (2020, January 10). Kılıçdaroğlu: Kanal İstanbul devlet projesi değil, Erdoğan'ın rant projesidir. https://www.gazeteduvar.com.tr/politika/2020/01/10/kilicdaroglu-kanal-istanbul-devlet-projesi-degil-erdoganin-rant-projesidir

Gelecek Partisi. (2019, December). *Kanal İstanbul projesi değerlendirme raporu* [Politika raporu]. https://gelecekpartisi.org.tr/uploads/duyuru/GELECEK_PARTISI_KANAL_ISTANBUL_DEGERLENDIRME_RAPORU.pdf

Gergerlioğlu, Ö. F. (2022, August 18). Ömer Faruk Gergerlioğlu: Bir depremde meydana gelecek can kayıplarından mesuldür. https://www.omerfarukgergerlioglu.com/basin/omer-faruk-gergerlioglu-bir-depremde-meydana-gelecek-can-kayiplarindan-mesuldur/28401/

Geurts, J. L. A., & Joldersma, F. (2001). Methodology for participatory policy analysis. *European Journal of Operational Research, 128*(2), 300–310.

Goffman, E. (1974). *Frame analysis: An essay on the organization of experience*. Northeastern University Press.

Gold, M. E. (2018). *A primer on legal reasoning*. Cornell University Press.

Google. (2025). İstanbul Boğazı [Harita]. Retrieved July 1, 2025, from https://www.google.com/maps/@41.008279,28.9969258,6791m/data=!3m1!1e3?entry=ttu

Gottweis, H. (2003). Theoretical strategies of poststructuralist policy analysis: Towards an analytics of government. In M. A. Hajer & H. Wagenaar (Eds.), *Deliberative policy analysis: Understanding governance in the network society* (pp. 247–265). Cambridge University Press. https://doi.org/10.1017/CBO9780511490934.011

Gottweis, H. (2006). Argumentative policy analysis. In B. G. Peters & J. Pierre (Eds.), *Handbook of public policy* (pp. 461–480). Sage.

Gottweis, H. (2007). Rhetoric in policy making: Between logos, ethos, and pathos. In F. Fischer, G. J. Miller, & M. S. Sidney (Eds.), *Handbook of public policy analysis* (pp. 237–250). CRC Press.

Greenpeace Türkiye. (2021, April 20). Kanal İstanbul projesi'nin imar ve çevre düzeni planlarına nasıl itiraz ederim? https://www.greenpeace.org/turkey/blog/kanal-istanbul-projesinin-imar-ve-cevre-duzeni-planlarina-nasil-itiraz-ederim/

Groarke, L. (2024). Informal logic. In E. N. Zalta & U. Nodelman (Eds.), *The Stanford encyclopedia of philosophy* (Spring 2024 ed.). https://plato.stanford.edu/archives/spr2024/entries/logic-informal/

Grosskopf, L., & Lee, W. (2015). When win-argument pedagogy is a loss for the composition classroom. *Argument: Biannual Philosophical Journal, 5*(1), 243–266.

Guo, Y., & Kroll, B. M. (2014). A review of studies on Rogerian rhetoric and its implications for English writing instruction in East Asian countries. *Theory and Practice in Language Studies, 4*(3), 481–488. https://doi.org/10.4304/tpls.4.3.481-488

Gün, A. F. (2023). Lozan Barış Antlaşması ve Montrö Boğazlar Sözleşmesi çerçevesinde Kanal İstanbul projesi. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 34*, 584–600. https://doi.org/10.15182/diclesosbed.1311040

Güvemli, Ö. (2019, December 10). Kanal İstanbul protokolü mahkemelik. *Sözcü*. https://www.sozcu.com.tr/kanal-istanbul-protokolu-mahkemelik-wp5501066

Haberler.com. (2010, June 29). İstanbul Boğazı'nda 8 yıl önce meydana gelen kaza. https://www.haberler.com/yerel/istanbul-bogazi-nda-8-yil-once-meydana-gelen-kaza-2129006-haberi/

Haberler.com. (2015, January 20). Kanal İstanbul'da karar değişti, nüfus azalacak. https://www.haberler.com/guncel/kanal-istanul-da-karar-degisti-nufus-azalacak-6880897-haberi/

Hairston, M. (1982). Using Carl Rogers' communication theories in the composition classroom. *Rhetoric Review, 1*(1), 50–55.

Hajer, M. A. (1995). *The politics of environmental discourse*. Oxford University Press.

Hajer, M. A. (2002). *The politics of environmental discourse*. Clarendon Press.

Hajer, M. A. (2005). Rebuilding Ground Zero: The politics of performance. *Planning Theory & Practice, 6*(4), 445–464.

Hajer, M. A. (2009). *Authoritative governance: Policy making in the age of mediation*. Oxford University Press.

Hajer, M. A., & Wagenaar, H. (Eds.). (2003). *Deliberative policy analysis: Understanding governance in the network society*. Cambridge University Press.

Halkın Kurtuluş Partisi. (2021, January 29). (Kanal) Talan İstanbul projesinin iptali için açtığımız davada bilirkişi "tehdit edildim" diyerek çekildi! https://www.hkp.org.tr/kanaltalan-istanbul-projesinin-iptali-icin-actigimiz-davada-bilirkisi-tehdit-edildim-diyerek-cekildi/

Hambrick Jr., R. S. (1974). A guide for the analysis of policy arguments. *Policy Sciences, 5*(4), 469–478.

Hamsici, M., & Yalçınalp, E. (2019, April 8). 31 Mart yerel seçimleri Kanal İstanbul projesi için kırılma noktası oldu. *BBC Türkçe*. https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-47734323

Heywood, A. (2013). *Siyasi ideolojiler*. Adres Yayınları.

Hjørland, B. (2005). Empiricism, rationalism and positivism in library and information science. *Journal of Documentation, 61*(1), 130–155. https://doi.org/10.1108/00220410510578050

Hogwood, B. W., & Gunn, L. A. (1984). *Policy analysis for the real world*. Oxford University Press.

Hürriyet. (2011a, April 29). Ecevit İstanbul Kanal'ı böyle tanıtmıştı. *Hürriyet*. https://www.hurriyet.com.tr/gundem/ecevit-istanbul-kanali-boyle-tanitmisti-17669887

Hürriyet. (2011b, April 28). 1994'te Ecevit ortaya attı, manşetlere "mega proje" diye yansıdı. *Hürriyet*. https://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/1994-te-ecevit-ortaya-atti-mansetlere-mega-proje-diye-yansidi-17655112

Hürriyet. (2011c, April 27). Kanuni düşünmüştü... İşte Kanal İstanbul'dan görüntüler. *Hürriyet*. https://www.hurriyet.com.tr/gundem/kanuni-dusunmustu-iste-kanal-istanbuldan-goruntuler-17649190

Hürriyet. (2021, April 10). Emekli amirallerin bildirisine 81 ilde suç duyurusu. *Hürriyet*. https://www.hurriyet.com.tr/gundem/son-dakika-emekli-amirallerin-bildirisine-81-ilde-suc-duyurusu-41780607

Igweka, U. V. (2021). Policy analysis and implementation for attainment of educational goal in Nigeria. *International Journal of Scientific Research in Education, 14*(1), 194–209.

İmamoğlu, E. (2019, December 11). Kanal İstanbul bir dayatmadır. *Denizcilik Dergisi*. https://www.denizcilikdergisi.com/denizcilik-gundem-haberleri/kanal-istanbul-bir-dayatmadir/

İngeç, A. K. (2017). *Siyasal alanda iyilik ve kötülüğün inşası: HDP örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi.

İnsaport. (2020, March 26). Kanal İstanbul'un ilk ihalesi yapıldı. https://www.insaport.com/haberler/kent/kanal-istanbulun-ilk-ihalesi-yapildi/

İsmet İnönü Vakfı. (1936). Montrö Boğazlar Sözleşmesi. https://www.ismetinonu.org.tr/montro-bogazlar-sozlesmesi/

İstanbul Büyükşehir Belediyesi & İstanbul Planlama Ajansı. (2021). *25 soruda Kanal İstanbul* [Kitapçık]. https://kanal.istanbul/wp-content/uploads/2021/12/25_Soruda_Kanal_Istanbul.pdf

İstanbul Büyükşehir Belediyesi. (2020). *Kanal İstanbul çalıştay raporu*. https://kanal.istanbul/wp-content/uploads/2021/12/kanal_istanbul_calistay_raporu.pdf

İstanbul Planlama Ajansı & İstanbul Kent Konseyi. (2020). *Kanal İstanbul*. https://kanal.istanbul

İstanbul Planlama Ajansı & İstanbul Kent Konseyi. (2020a). Bugüne nasıl gelindi? Kanal İstanbul. https://kanal.istanbul/ana-sayfa/bugune-nasil-gelindi/

İstanbul Planlama Ajansı & İstanbul Kent Konseyi. (2020b). Kanal İstanbul'un trafik ve ulaşıma etkileri. https://kanal.istanbul/ana-sayfa/isin-asli-ne/trafik-ve-ulasim/

İstanbul Planlama Ajansı & İstanbul Kent Konseyi. (2020c). Kanal İstanbul'un depremsel etkileri. https://kanal.istanbul/ana-sayfa/isin-asli-ne/depremsellik/

İstanbul Planlama Ajansı & İstanbul Kent Konseyi. (2020d). Sivil alan. https://kanal.istanbul/ana-sayfa/sivil-alan/

İstanbul Planlama Ajansı & İstanbul Kent Konseyi. (2020e). Bazı sorular ve onların kısa cevapları. https://kanal.istanbul/ana-sayfa/aklima-takilanlar/

İstanbul Planlama Ajansı & İstanbul Kent Konseyi. (2020f). Kanal İstanbul'un ekonomisi. https://kanal.istanbul/ana-sayfa/yayinlar/kanal-istanbulun-ekonomisi/

İstanbul Planlama Ajansı & İstanbul Kent Konseyi. (2020g). Kanal İstanbul'un kentsel planlamaya etkileri. https://kanal.istanbul/ana-sayfa/isin-asli-ne/kentsel-planlama/#tab-id-2

İstanbul Planlama Ajansı & İstanbul Kent Konseyi. (2020h). Kanal İstanbul'un iklim ve çevre üzerindeki etkileri. https://kanal.istanbul/ana-sayfa/isin-asli-ne/iklim-ve-cevre/#tab-id-3

İstanbul Planlama Ajansı & İstanbul Kent Konseyi. (2020i). Kanal İstanbul'un denizciliğe etkileri. https://kanal.istanbul/ana-sayfa/isin-asli-ne/denizcilik/

İstanbul Planlama Ajansı & İstanbul Kent Konseyi. (2021). *Kanal İstanbul'un ekonomisi* [Rapor]. https://kanal.istanbul/wp-content/uploads/2021/12/kanal_Istanbulun-ekonomisi-WEB.pdf

Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu. (2019, December 27). Kanal İstanbul çılgın proje değil, çılgınlıktır! Doğanın talan edilmesidir. *KESK*. https://kesk.org.tr/2019/12/27/kanal-istanbul-cilgin-proje-degil-cilginliktir-doganin-talan-edilmesidir

Kaplan, V., Koçyiğit, M., & Varol, M. T. (2021, July 10). Bakan Varank: "İlk 6 ayda 105 milyar dolar ihracata ulaştık". *İhlas Haber Ajansı*. https://www.iha.com.tr/haber-bakan-varank-ilk-6-ayda-105-milyar-dolar-ihracata-ulastik-951810

Kara, C. (2021). Kanal İstanbul: Bir yıkımın inşası. *Mekân ve Adalet Derneği Dergisi, 1*(1), 5–12. https://mekandaadalet.org/wp-content/uploads/2021/12/MAD_kanalistanbul_biryikimininsasi.pdf

Karaca, E. (2011, April 30). Greenpeace, "Kanal İstanbul"a karşı. *Bianet*. https://bianet.org/haber/greenpeace-kanal-istanbul-a-karsi-129663

Karakoç, N. (2019, December 25). Ekrem İmamoğlu, Kanal İstanbul'a neden karşı olduğunu düzenlediği basın toplantısı ile açıkladı. *Arkitera*. https://www.arkitera.com/haber/ekrem-imamoglu-kanal-istanbula-neden-karsi-oldugunu-duzenledigi-basin-toplantisi-ile-acikladi/

Karataş, İ. A. (2021). Kanal İstanbul projesinin Türk lojistik sektörüne olası etkileri. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi, 11*(1), 145–169.

Karbach, J. (1987). Using Toulmin's model of argumentation. *Journal of Teaching Writing, 6*(1), 81–91.

Keleş, R., Hamamcı, C., & Çoban, A. (2009). *Çevre politikası*. İmge Kitabevi.

Khorsandi Taskoh, A. (2014). *A critical policy analysis of internationalization in postsecondary education: An Ontario case study* [Unpublished doctoral dissertation]. The University of Western Ontario.

Kılıç, A. (2010). *Ateşi tutan eller: Ateş kahramanları*. Teknik Yayıncılık.

Kim, G. (2014). A study on the policy arguments about the introduction of competition in the rail industry. *KJGAS, 28*(3), 171–195. https://doi.org/10.18398/kjlgas.2014.28.3.171

Kiriş, T. (2020). *Kanal İstanbul projesi'nin bölgesel deniz taşımacılığına etkisinin SWOT analizi ile incelenmesi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi.

Knill, C., & Tosun, J. (2011). Policy-making. In D. Caramani (Ed.), *Comparative politics* (pp. 373–388). Oxford University Press.

Koca, S. (2023). Uluslararası hukuk çerçevesinde Kanal İstanbul'dan olası geçiş rejimleri ve Montrö Boğazlar Sözleşmesi açısından taşıdığı riskler. *Ankara Barosu Dergisi, 81*(2), 89–135. https://doi.org/10.30915/abd.1168580

Koldemir, B. (2005). Bosphorus: Is the passage getting safer? [İstanbul Boğazı: Geçişler artık daha güvenli mi?]. *Journal of Black Sea/Mediterranean Environment, 11*(2), 139–148.

Koon, A. D., Hawkins, B., & Mayhew, S. H. (2016). Framing and the health policy process: A scoping review. *Health Policy and Planning, 31*(6), 801–816. https://doi.org/10.1093/heapol/czv128

Köker, İ. (2021, July 1). Kanal İstanbul için gündeme getirilen tiksindirici borç kavramı nedir, hangi durumlarda kullanılabilir? *BBC Türkçe*. https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-57682051

Köylü, H. (2021, April 6). Kanal İstanbul Montrö Sözleşmesi'ni nasıl etkiler? *DW Türkçe*. https://www.dw.com/tr/kanal-istanbul-montrö-sözleşmesini-nasıl-etkiler/a-57113965

Kurum, M. (2019, December 27). ÇED raporunun altında İBB temsilcisinin de imzası var. *Sabah*. https://www.sabah.com.tr/gundem/2019/12/27/ced-raporunun-altinda-ibb-temsilcisinin-de-imzasi-var

Kurum, M. (2021, February 27). Bakan Kurum: Kanal İstanbul projesi'ni Türkiye'ye kazandıracağız. *T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı*. https://csb.gov.tr/haberler/bakan-kurum-kanal-istanbul-projesini-turkiye-ye-kazandiracagiz-300202

Laclau, E., & Mouffe, C. (1992). *Hegemony and socialist strategy: Towards a radical democratic politics*. Verso.

Lejano, R. (2012). Postpositivism and the policy process. In W. E. Araral Jr., S. Fritzen, M. Howlett, M. Ramesh, & X. Wu (Eds.), *The Routledge handbook of public policy* (pp. 98–112). Routledge.

Li, Y., & Wagenaar, H. (2019). Conclusion: Building new momentum for deliberative policy analysis. *Policy Studies*, 1–3.

Lindblom, C. E. (1959). The science of "muddling through." *Public Administration Review, 19*(2), 79–88. http://www.jstor.org/stable/973677

Loomis, J., & Helfand, G. (2003). *Environmental policy analysis for decision making*. Kluwer Academic Publishers.

Majone, G. (1989). *Evidence, argument, and persuasion in the policy process*. Yale University Press.

Matthes, J. (2009). What's in a frame? A content analysis of media framing studies in the world's leading communication journals, 1990–2005. *Journal of Communication, 59*(2), 246–263. https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.2009.01453.x

Mayer, I. S., van Daalen, C. E., & Bots, P. W. G. (2004). Perspectives on policy analyses: A framework for understanding and design. *International Journal of Technology, Policy and Management, 4*(2), 169–191.

Memurlar.net. (2011, April 27). Binali Yıldırım: Kanal İstanbul parasal olarak en büyük proje olacak. https://www.memurlar.net/haber/194601/binali-yildirim-kanal-istanbul-parasal-olarak-en-buyuk-proje-olacak.html

Mendez, J. L. (2015, July 1–4). Evolution of policy analysis as a field of studies in Mexico. Paper presented at the II International Conference on Public Policy, Milan, Italy.

Milliyet. (1960, December 15). Boğaziçi'nde büyük deniz faciası (p. 1).

Milliyet. (1966, March 2). Korkunç yangın (p. 1).

Milliyet. (1991a, November 15). 21 bin koyun öldü (p. 1).

Milliyet. (1991b, February 2). Boğaz'a rakip "kanal" (p. 2).

Milliyet. (1994, January 18). Ecevit: Karadeniz'den Marmara'ya kanal açılsın (p. 11).

Milliyet. (2011, April 28). Çılgın projeye 3 büyük eleştiri (p. 23).

Moon, H., & Chang, H. (2022). A study on policy argument about formation of discourse on basic income as a policy agenda. *The Korean Journal of Local Government Studies, 26*(1), 75–98. https://doi.org/10.20484/klog.26.1.4

Moore, F. G. (1950). Three canal projects: Roman and Byzantine. *American Journal of Archaeology, 54*(2), 97–111.

Mulderrig, J., Montessori, N. M., & Farrelly, M. (2019). Introducing critical policy discourse analysis. In J. Mulderrig, N. M. Montessori, & M. Farrelly (Eds.), *Critical policy discourse analysis* (pp. 1–20). Edward Elgar Publishing.

NTV. (2024, March 20). İBB başkan adayı Kurum: Kanal İstanbul bizim gündemimizde değil. https://www.ntv.com.tr/turkiye/ibb-baskan-adayi-kurum-kanal-istanbul-bizim-gundemimizde-degil,KspULMg8mkSY4vT7XJ9COw

Nutley, S., & Webb, J. (2009). Evidence and the policy process. In H. T. O. Davies, S. M. Nutley, & P. C. Smith (Eds.), *What works? Evidence-based policy and practice in public services* (pp. 13–41). Policy Press.

Oran, B. (Ed.). (2010). *Türk dış politikası: Kurtuluş savaşından bugüne olgular, belgeler, yorumlar* (Vol. 2: 1980–2011). İletişim Yayınları.

Orhon, D., Sözen, S., & Görür, N. (Eds.). (2020). *Kanal İstanbul: Çok disiplinli bilimsel değerlendirme*. İBB Kültür AŞ.

Önem, Y. (1990, August). İstanbul kanalını düşünüyorum. *Bilim ve Teknik*, 48–50.

Öymen, O., Saydam, C., Ertürk, T., Tuncer, H., & Radek, K. (2020). *Çılgın proje Kanal İstanbul*. Kaynak Yayınları.

Özgür, Ö. F. (2017). *Siyasal argümantasyonda metafor ve metoniminin rolü: 7 Haziran ve 1 Kasım seçimleri örneği* (Yayımlanmamış doktora tezi). Marmara Üniversitesi.

Pasha, P. (2018, November 29). Orkoz nedir? *Denizcilik Bilgileri*. https://www.denizcilikbilgileri.com/orkoz-nedir/

Patronlar Dünyası. (2011). İşte Çılgın Proje'nin tam güzergahı. https://www.patronlardunyasi.com/iste-cilgin-projenin-tam-guzergahi

Patterson, M., & Monroe, K. R. (1998). Narrative in political science. *Annual Review of Political Science, 1*, 315–331. https://doi.org/10.1146/annurev.polisci.1.1.315

Patton, C. V., Sawicki, D. S., & Clark, J. J. (2016). *Basic methods of policy analysis and planning*. Routledge.

Pişkin, T. (2018, March 27). Kanal İstanbul'u eleştirenlere polis izin vermedi. *Bianet*. https://bianet.org/haber/kanal-istanbul-u-elestirenlere-polis-izin-vermedi-195554

Rein, M., & Schön, D. (1993). Reframing policy discourse. In F. Fischer & J. Forester (Eds.), *The argumentative turn in policy analysis and planning* (pp. 145–166). Duke University Press.

Rein, M., & Schön, D. (1996). Frame-critical policy analysis and frame-reflective policy practice. *Knowledge and Policy: The International Journal of Knowledge Transfer and Utilization, 9*(1), 85–104.

Rigotti, E., & Greco, S. (2019). *Inference in argumentation: A topics-based approach to argument schemes*. Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-030-04568-5

Rigotti, E., & Morasso, S. G. (2010). Comparing the argumentum model of topics to other contemporary approaches to argument schemes: The procedural and material components. *Argumentation, 24*(4), 489–512. https://doi.org/10.1007/s10503-010-9190-7

Rittel, H. W. J., & Webber, M. M. (1973). Dilemmas in a general theory of planning. *Policy Sciences, 4*(2), 155–169. https://doi.org/10.1007/BF01405730

Roe, E. (1994). *Narrative policy analysis: Theory and practice*. Duke University Press.

Rogers, C. R. (1952). Communication: Its blocking and its facilitation. *A Review of General Semantics, 9*(2), 83–88.

Sallan Gül, S., & Kahya Nizam, Ö. (2021). Sosyal bilimlerde içerik ve söylem analizi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 42*(Özel sayı 1), Ö181–Ö198.

Santosa, R. (2016). Critical discourse analysis (CDA): Systemic functional linguistics (SFL). *International Seminar Prasasti III: Current Research in Linguistics*. https://doi.org/10.20961/pras.v0i0.1442

Savcı, M. F. (2020). *Kanal İstanbul'da debi azaltıcı yöntemlerin belirlenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Teknik Üniversitesi.

Saydam, C. (2013, July 23). Bakın rafa kaldırın demedim, unutun dedim. *Arkitera*. https://www.arkitera.com/gorus/bakin-rafa-kaldirin-demedim-unutun-dedim/

Saydam, C. (2020). Çılgın proje nedir, neden olmaz? In O. Öymen, C. Saydam, S. Polat, C. Gürdeniz, H. Tuncer, & K. Radek (Eds.), *Çılgın proje Kanal İstanbul* (pp. 13–54). Kaynak Yayınları.

Shanahan, E. A., Jones, M. D., & McBeth, M. K. (2011). Policy narratives and policy processes. *Policy Studies Journal, 39*(3), 535–561.

Sharkansky, I. (1995). Policy analysis in historical perspective. *Journal of Management History, 1*(1), 47–58. https://doi.org/10.1108/13552529510082822

Shenhav, S. R. (2006). Political narratives and political reality. *International Political Science Review, 27*(3), 245–262. https://doi.org/10.1177/0192512106064474

Sinnott-Armstrong, W., & Fogelin, R. (2013). *Understanding arguments* (9th ed.). Cengage Learning.

Somers, M. R. (1994). The narrative constitution of identity: A relational and network approach. *Theory and Society, 23*(5), 605–649.

Sözcü. (2018, October 13). Kanal İstanbul'un etrafında kurulacak yeni şehir için ilk adım. *Sözcü*. https://www.sozcu.com.tr/kanal-istanbulun-etrafinda-kurulacak-yeni-sehir-icin-ilk-adim-wp2678234/

Sözcü. (2020, January 2). Kanal İstanbul itirazında son gün: Vatandaşlar akın akın dilekçe için geldi. *Sözcü*. https://www.sozcu.com.tr/kanal-istanbul-itirazinda-son-gun-vatandaslar-akin-akin-dilekce-icin-geldi-wp5544292/

Szatkowski, J. (2019). *A theory of dramaturgy*. Routledge.

Şehr-i İstanbul. (2021, February 25). İstanbul Boğazı'ndan geçen gemi sayısı 2020'de de azaldı. https://www.sehriistanbul.com.tr/istanbul-bogazindan-gecen-gemi-sayisi-2020de-de-azaldi-21767h.htm

T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı. (2020a). Projenin amacı. *Kanal İstanbul*. https://www.kanalistanbul.gov.tr/tr/neden/projenin-amaci

T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı. (2020c). Kaza örnekleri. *Kanal İstanbul*. https://www.kanalistanbul.gov.tr/tr/neden/kaza-ornekleri

T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı. (2020d). Kanal İstanbul ve Montrö Sözleşmesi. https://www.kanalistanbul.gov.tr/tr/neden/montro-baglami

T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı. (2020e). Kanal İstanbul'un toplam maliyeti. https://www.kanalistanbul.gov.tr/tr/hersey/kanal-istanbulun-toplam-maliyeti

T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı. (2020f). Kanal İstanbul ve istihdam. https://www.kanalistanbul.gov.tr/tr/hersey/kanal-istanbul-ve-istihdam

T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı. (2020g). Nüfus ve yeni yerleşim alanı. https://www.kanalistanbul.gov.tr/tr/hersey/nufus-ve-yeni-yerlesim-alani

T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı. (2020h). Hafriyat ve trafik. https://www.kanalistanbul.gov.tr/tr/hersey/hafriyat-ve-trafik

T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı. (2020i). İçme suyu kaynaklarının yok olacağı iddiası. https://www.kanalistanbul.gov.tr/tr/hersey/icme-suyu-kaynaklarinin-yok-olacagi-iddiasi

T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı. (2020j). Orman alanı ve yeşil alanlar. https://www.kanalistanbul.gov.tr/tr/hersey/orman-alani-ve-yesil-alanlar

T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı. (2020k). Deprem. https://www.kanalistanbul.gov.tr/tr/hersey/deprem

T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı. (2020l). Doğal afetler. https://www.kanalistanbul.gov.tr/tr/hazirlik-sureci/dogal-afetler

T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı. (2020m). Tarihi alanlar ve kültürel miras. https://www.kanalistanbul.gov.tr/tr/hazirlik-sureci/tarihi-alanlar-ve-kulturel-miras

T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı. (2020n). İstanbul Boğazı'ndaki kazalar. https://www.kanalistanbul.gov.tr/tr/neden/kaza-ornekleri

T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı. (2020o). Çalışma takvimi. https://www.kanalistanbul.gov.tr/tr/hazirlik-sureci/calisma-takvimi

T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı. (2020p). Alternatif güzergâh. https://www.kanalistanbul.gov.tr/tr/hazirlik-sureci/alternatif-guzergah

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2019). *On birinci kalkınma planı (2019–2023)*. https://ika.org.tr/assets/upload/dosyalar/11-kalkinma-plani2019-2023.pdf

T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı. (2020, January 17). İstanbul ili, Küçükçekmece, Avcılar, Arnavutköy, Başakşehir ilçesi ÇED olumlu. https://istanbul.csb.gov.tr/istanbul-ili-kucukcekmece-avcilararnavutkoy-basaksehir-ilcesi-ced-olumlu-duyuru-405973

T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı. (2021, June 27). Bakan Kurum: Kanal İstanbul bir devlet ve millet projesidir. https://csb.gov.tr/bakan-kurum-kanal-istanbul-bir-devlet-ve-millet-projesidir-bakanlik-faaliyetleri-30900

T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı. (2020). *Kanal İstanbul projesi (kıyı yapıları [yat limanları, konteyner limanları ve lojistik merkezler], denizden alan kazanımı, dip taraması, beton santralleri dâhil) çevresel etki değerlendirmesi raporu*. Altyapı Yatırımları Genel Müdürlüğü. https://www.kanalistanbul.gov.tr/images/uploads/icerik/KANALISTANBULNIHAICEDRAPORU.pdf

T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı. (2020). *Türkiye'nin stratejik hamlesi Kanal İstanbul* [Rapor]. https://www.uab.gov.tr/media/b4ppjxr2/01-uab-kanal-istanbul-brosur-20cmx20cm-250521.pdf

T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı. (2020, January 17). Türkiye tahmini yıllık geliri 1 milyar dolar olan Kanal İstanbul'u inşa etmeyi planlıyor. *T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı*. https://www.iletisim.gov.tr/turkce/dis_basinda_turkiye/detay/turkiye-tahmini-yillik-geliri-1-milyar-dolar-olan-kanal-istanbulu-insa-etmeyi-planliyor

T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı. (2020b). *50 soruda Kanal İstanbul* [Kitapçık]. https://www.kanalistanbul.gov.tr/images/uploads/50_soru_kanal_istanbul.pdf

T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı. (2023). *Mega projeler*. https://www.uab.gov.tr/media/o2rjgqee/uab-megaprojeler.pdf

T.C. Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı Kaza Araştırma ve İnceleme Kurulu. (2016, August 17). *Tolunay isimli gemi ile TCSG-25 isimli sahil güvenlik botunun çatışmasına ilişkin deniz kazası inceleme raporu: İstanbul Boğazı güney girişi*. https://ulasimemniyeti.uab.gov.tr/uploads/pages/deniz/tolunay-tcsg25.pdf

T24. (2016, November 16). Kulis: Kanal İstanbul'da bungalov tipi evlerle ekolojik turizm yapılacak. *T24*. https://t24.com.tr/cevre/kulis-kanal-istanbulda-bungalov-tipi-evlerle-ekolojik-turizm-yapilacak,371337

The Critical and Interpretive Policy Network. (2020). Deliberative policy analysis. *IPA Science*. https://ipa.science/deliberative-policy-analysis

TMMOB Çevre Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi. (2020, June). *Kanal İstanbul ve Yenişehir projesi teknik raporu – 2*. https://drive.google.com/file/d/12R6xanCrPAStIZ8mJFc4GaESL5WnC6fN/view

TMMOB İstanbul İl Koordinasyon Kurulu. (2018, May 31). TMMOB İstanbul İKK'nın Kanal İstanbul halkın katılım toplantısı ile ilgili suç duyurusu reddedildi. https://tmmobistanbul.org/2018/05/31/tmmob-istanbul-ikknin-kanal-kanal-istanbul-halkin-katilim-toplantisi-ile-ilgili-suc-duyurusu-reddedildi/

TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası. (2020, January). Kanal İstanbul projesine jeolojik bir bakış. *Jeodergi, 26*, 6. https://www.jmo.org.tr/resimler/ekler/5fdf92fb92753d4_ek.pdf?dergi=JEODERG%DD

TMMOB Şehir Plancıları Odası. (2019). *Kanal İstanbul projesi hakkında teknik inceleme ve değerlendirme raporu* [Teknik rapor]. https://www.spo.org.tr/resimler/ekler/302a6b98953bf44_ek.pdf

Tolunay, D. (2020). Kanal İstanbul'un ekolojik açıdan değerlendirilmesi. In D. Orhon, S. Sözen, & N. Görür (Eds.), *Kanal İstanbul: Çok disiplinli bilimsel değerlendirme* (pp. 214–243). İBB Kültür AŞ.

Tombak, S. Z. (2021, April 10). Görüş: 104 emekli amiralin bildirisi, Montrö ve Karadeniz'de artan gerilim ne anlama geliyor? *Euronews Türkçe*. https://tr.euronews.com/2021/04/10/gorus-104-emekli-amiralin-bildirisi-montro-ve-karadeniz-de-artan-gerilim-ne-anlama-gelliyo

Tosun, M., Gündoğmuş, Y. N., & Yener, D. (2020, January 20). Cumhurbaşkanı Erdoğan: Libya'da Türkiye'nin mevcudiyeti barış umutlarını artırmıştır. *Anadolu Ajansı*. https://www.aa.com.tr/tr/libya/cumhurbaskani-erdogan-libyada-turkiyenin-mevcudiyeti-baris-umutlarini-artirmistir/1708336

Toulmin, S. (2003). *The uses of argument*. Cambridge University Press.

Toulmin, S., Rieke, R., & Janik, A. (1984). *An introduction to reasoning*. Macmillan Publishing.

TRT Haber. (2024). Bölge idare mahkemesi, Kanal İstanbul'un iptaline ilişkin davayı reddetti. https://www.trthaber.com/haber/turkiye/bolge-idare-mahkemesi-kanal-istanbulun-iptaline-iliskin-davayi-reddetti-833776.html

Turğut, M., & Konbul, Ç. (2022). Süveyş ve Panama kanalı çerçevesinde Kanal İstanbul'un lojistik potansiyelinin SWOT analizi ile değerlendirilmesi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi, 12*, 586–604. https://doi.org/10.21733/ibad.1095417

Turnbull, N. (2016). Political rhetoric and its relationship to context: A new theory of the rhetorical situation, the rhetorical and the political. *Critical Discourse Studies*. Advance online publication. https://doi.org/10.1080/17405904.2016.1268186

Türetken, M. (2021, June 24). Kanal İstanbul iddiaların tersine çok önemli bir kazanım. *Anadolu Ajansı*. https://www.aa.com.tr/tr/gundem/kanal-istanbul-iddialarin-tersine-cok-onemli-bir-kazanim/2283793

Türkiye Büyük Millet Meclisi. (2019, December 16). *Genel kurul tutanağı* (Dönem 27, Yasama Yılı 3, Birleşim 35). https://www5.tbmm.gov.tr/develop/owa/genel_kurul.cl_getir?pEid=83760

Tütüncü, A. N. (2017). Montrö sözleşmesi ve Kanal İstanbul. *Public and Private International Law Bulletin, 37*(1), 113–123.

Ukeles, J. B. (1977). Policy analysis: Myth or reality? *Public Administration Review, 37*(3), 223–228.

Ulaşım Emniyeti İnceleme Merkezi (UEİM). (2019, April 7). *Ciddi deniz kazası nihai inceleme raporu: Vitaspirit gemisi, İstanbul Boğazı*. https://ulasimemniyeti.uab.gov.tr/uploads/pages/deniz/vitaspirit-kaza-inceleme-raporu-30-ekim-vers2.pdf

Ulaşım Emniyeti İnceleme Merkezi (UEİM). (2023, November 20). *Çok ciddi deniz kazası inceleme raporu: M/V AS Rosalia / Birincioğlu (IMO No: 9449845) – İstanbul Boğazı, 17 Haziran 2021*. https://ulasimemniyeti.uab.gov.tr/uploads/pages/deniz/as-rosalia-birincioglu-deniz-emniyeti-inceleme-raporu.pdf

Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı. (2021, June 26). Kanal İstanbul Sazlıdere Köprüsü'nün temeli atıldı. https://www.uab.gov.tr/haberler/kanal-istanbul-koprusu-nun-temeli-atildi

Uluç, H. (2010, September 23). Başbakan'dan bir "Çılgın" proje ki... *Sabah*. https://www.sabah.com.tr/yazarlar/uluc/2010/09/23/basbakandan_bir_cilgin_proje_ki

Uluğ, A., Şenöz, M., & Günay, C. (1995). İstanbul Boğazı jeolojisinin deniz sismik çalışmaları ile araştırılması. *Jeofizik Dergisi, 9*(1). https://izlik.org/JA69RZ97ZB

Uzunçarşılı, İ. H. (1940). Sakarya nehrinin İzmit Körfezine akıtılmasıyla Marmara ve Karadeniz'in birleştirilmesi hakkında vesikalar ve tetkik raporları. *Türk Tarih Kurumu Belleten Dergisi, 4*(14–15), 149–174.

Ülker, L. (2023). *İstanbul Boğazı sektör Kandilli sorumluluk bölgesinde seyir emniyeti değerlendirmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ordu Üniversitesi.

Üzelgün, M. A., Küçükural, Ö., & Oruç, R. (2020). Argüman analizinde dört yaklaşım: Toulmin modeli, pragma-diyalektik, politik söylem analizi ve argüman kaynakları modelinin bir karşılaştırması. *Connectist: Istanbul University Journal of Communication Sciences, 59*, 265–297. https://doi.org/10.26650/CONNECTIST2020-0666

van Bommel, S., van Hulst, M., & Yanow, D. (2015). Interpretive policy analysis in the Netherlands. In F. van Nispen & P. Scholten (Eds.), *Policy analysis in the Netherlands* (pp. 69–86). Policy Press.

van Dijk, T. A. (2008). *Discourse and context: A sociocognitive approach*. Cambridge University Press.

van Eemeren, F. H., & Grootendorst, R. (2004). *A systematic theory of argumentation: The pragma-dialectical approach*. Cambridge University Press. https://doi.org/10.1017/CBO9780511616385

van Eemeren, F. H., Garssen, B., Krabbe, E. C. W., Henkemans, A. F. S., Verheij, B., & Wagemans, J. H. M. (2014). *Handbook of argumentation theory*. Springer. https://doi.org/10.1007/978-94-007-6883-3

van Hulst, M., & Yanow, D. (2014). From policy "frames" to "framing": Theorizing a more dynamic, political approach. *American Review of Public Administration, 44*(1), 1–21. https://doi.org/10.1177/0275074014533142

Wagenaar, H. (2009). *Meaning in action: Interpretation and dialogue in policy analysis*. M.E. Sharpe.

Wagenaar, H., Hendriks, C., & Ercan, S. (2021). The impact and ongoing development of deliberative policy analysis. *Journal of Public Deliberation*. https://www.publicdeliberation.net/the-impact-and-ongoing-development-of-deliberative-policy-analysis/

Weimer, D. L., & Vining, A. R. (2017). *Policy analysis: Concepts and practice* (6th ed.). Routledge.

Wieser, M., & Karner, S. (2010). Deliberating genome research: Discursive strategies and performative roles. *Science as Culture, 19*(3), 327–349. https://doi.org/10.1177/0963662509345609

Wodak, R. (2015). Critical discourse analysis: Discourse-historical approach. In K. Tracy (Ed.), *The international encyclopedia of language and social interaction* (1st ed., pp. 1–14). John Wiley & Sons. https://doi.org/10.1002/9781118611463.wbielsi116

Wodak, R., & Meyer, M. (2009). Critical discourse analysis: History, agenda, theory, and methodology. In R. Wodak & M. Meyer (Eds.), *Methods of critical discourse analysis* (pp. 1–33). Sage.

WWF-Türkiye. (2019). *Ya kanal ya İstanbul*. https://wwftr.awsassets.panda.org/downloads/kanalistanbul_3.pdf

Yanow, D. (2000). *Conducting interpretive policy analysis*. Sage.

Yanow, D. (2003). Accessing local knowledge. In M. A. Hajer & H. Wagenaar (Eds.), *Deliberative policy analysis: Understanding governance in the network society* (pp. 228–246). Cambridge University Press.

Yanow, D. (2007). Interpretation in policy analysis: On methods and practice. *Critical Policy Analysis, 1*(1), 110–122.

Yanow, D., & Schwartz-Shea, P. (Eds.). (2006). *Interpretation and method: Empirical research methods and the interpretive turn*. M.E. Sharpe.

Yavuz, İ. (2018). *Katılım bankacılığının gelişen modeli sukuk: Proje finansmanının büyük tutarlı projelere entegre edilmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi.

Yayla, A. (2003). *Siyasi düşünce özgürlüğü*. Liberte Yayınları.

Yazıcı, E. (2021, April 29). Kanal İstanbul'da doğru bilinen yanlışlar. *Denizcilik Dergisi*. https://www.denizcilikdergisi.com/yazarlar/muh-erdal-yazici/kanal-istanbulda-dogru-bilinen-yanlislar/

Yeni Asya. (2019, February 24). Kanal İstanbul'un maliyeti 15 milyar dolar. *Yeni Asya*. https://www.yeniasya.com.tr/ekonomi/kanal-istanbul-un-maliyeti-15-milyar-dolar_489122

Yeniçağ. (2021, April 7). Cumhurbaşkanı Erdoğan: Kanal İstanbul'a karşı çıkanlar Atatürk ve cumhuriyet düşmanıdır; Montrö ile Kanal İstanbul'un bir alakası yok. *Yeniçağ*. https://www.yenicaggazetesi.com/cumhurbaskani-erdogan-kanal-istanbula-karsi-cikanlar-ataturk-ve-cumhuriyet-dusmanidir-montro-ile-kanal-istanbulun-bir-alakasi-yok-438792h.htm

Yetkin, M. (2021, June 27). Erdoğan seçmeni Kanal İstanbul borçlarıyla tehdit ediyor. *Yetkin Report*. https://yetkinreport.com/2021/06/27/erdogan-secmeni-kanal-istanbul-borclariyla-tehdit-ediyor/

Yılmaz, H. K. E. (2020). Kanal İstanbul'un hukuksal açıdan dört büyük kanal ile karşılaştırmalı analizi. *Ulisa: Uluslararası Çalışmalar Dergisi, 4*(1), 108–134.

Zenginkuzucu, D. M., & Çintan, A. (2019). Montrö Boğazlar Sözleşmesi'nin statüsünün güncel gelişmeler ve Kanal İstanbul projesi bağlamında değerlendirilmesi. *Uluslararası Hukuk ve Sosyal Bilim Araştırmaları Dergisi, 1*(2), 76.